

Wolność związkowa

Przegląd podjętych decyzji i wprowadzonych zasad przez Komitet Wolności Związkowej Rady
Administracyjnej MOP

Wydanie piąte poprawione

MIĘDZYNARODOWE BIURO PRACY GENEWA 2018

Spis treści

Wstęp

1. Procedury związane z Komitetem Wolności Związkowej i partnerami społecznymi

Funkcja MOP w odniesieniu do wolności związkowej	1 – 16
Zakres kompetencyjny Komitetu Wolności Związkowej	17 – 43
Podstawowe zobowiązania krajów członkowskich w dziedzinie poszanowania praw człowieka i praw związkowych	44 – 57
Zobowiązania rządów związane z procedurami Komitetu Wolności Związkowej	58 – 61
Funkcje organizacji pracowników i pracodawców	62 – 66

2. Prawa związków zawodowych i organizacji pracodawców a swobody obywatelskie

Zasady ogólne	67 – 80
Prawo do życia, bezpieczeństwa i godności ludzkiej	81 – 118
Aresztowanie i zatrzymanie związkowców i członków organizacji pracodawców	119 – 136
Zatrzymanie prewencyjne	137 – 144
Zatrzymanie podczas stanu wyjątkowego	145 – 148
System edukacji poprzez pracę	149 – 150
Organy specjalne i procedury doraźne	151 – 152
Umieszczenie w szpitalu psychiatrycznym	153
Zarzuty i wyroki skazujące stosowane wobec związkowców i przedstawicieli organizacji pracodawców	154 – 159
Gwarancja właściwego postępowania sądowego	160 – 189
Wolność poruszania się	190 – 201
Prawo do zgromadzeń i demonstracji	202 – 232
<i>A. Zebrania związkowe, zebrania w lokalach związkowych i zebrania w czasie sporu zbiorowego</i>	<i>202 – 207</i>
<i>B. Prawo do zgromadzeń publicznych i manifestacji</i>	<i>208 – 230</i>
<i>C. Międzynarodowe zgromadzenia związków zawodowych i organizacji pracodawców</i>	<i>231 – 232</i>
Wolność opinii i jej wyrażania	233 – 268
<i>A. Zasady ogólne</i>	<i>233 – 257</i>
<i>B. Autoryzacja i cenzura publikacji</i>	<i>258 – 263</i>
<i>C. Wydawnictwa o charakterze politycznym</i>	<i>264 – 266</i>
<i>F. Konfiskata wydawnictw</i>	<i>267 – 268</i>
Wolność słowa podczas Międzynarodowej Konferencji Pracy	269
Ochrona przez ujawnianiem informacji o członkostwie i działalności związkowej	270 – 274
Ochrona pomieszczeń i mienia związków zawodowych i organizacji pracodawców	275 – 292
Konfiskata i zajęcie mienia	293 – 297
Stan wyjątkowy a prawa związków zawodowych i organizacji pracodawców	298 – 310
Kwestie natury politycznej wpływające na prawa związków zawodowych i organizacji pracodawców	311 – 314

3. Prawo pracowników i pracodawców, bez jakiegokolwiek rozróżnienia, do tworzenia i wstępowania do organizacji

Zasada ogólna	315
Rozróżnienia z tytułu rasy, poglądów politycznych lub narodowości	316 – 325
Rozróżnienia z tytułu rodzaju zawartej umowy l.....	326 – 331
Rozróżnienie z tytułu grupy zawodowej	332 – 416
<i>A. Zasady ogólne</i>	332 – 333
<i>B. Pracownicy państwowi</i>	334 – 343
(a) wojskowi i policjanci	344 – 347
(b) Pracownicy cywilni w siłach zbrojnych	348 – 350
(c) Pracownicy wymiaru sprawiedliwości	351 – 352
(d) Pracownicy lokalnych służb publicznych	353
(e) Straż pożarna	354 – 356
(f) Personel zakładów karnych	357
(g) Służby celne, urzędnicy imigracyjni	358 – 359
(h) Pracownicy inspekcji pracy	360
(i) Nauczyciele	361 – 366
(j) Pracownicy ambasad	367 – 368
(k) Urzędnicy państwowi wysokiej rangi	369 – 371
<i>C. Pracownicy agencji ochrony</i>	372 – 373
<i>D. Robotnicy rolni</i>	374 – 375
<i>E. Pracownicy plantacji</i>	376
<i>F. Pracownicy transportu lotniczego i morskiego</i>	377 – 378
<i>G. Pracownicy portowi</i>	379
<i>H. Personel szpitalny</i>	380
<i>I. Kadra kierownicza i nadzorcza</i>	381 – 386
<i>J. Samozatrudnieni i przedstawiciele wolnych zawodów</i>	387 – 389
<i>K. Pracownicy tymczasowi</i>	390
<i>L. Pracownicy zatrudnieni na okres próbny</i>	391 – 392
<i>M. Pracownicy zatrudnieni w ramach praktyk zawodowych</i>	393 – 394
<i>N. Bezrobotni</i>	395
<i>O. Osoby pracujące w ramach wspólnotowych programów zwalczania bezrobocia</i>	396
<i>P. Pracownicy spółdzielni</i>	397 – 400
<i>Q. Dystrybutorzy, agenci i pracownicy podwykonawcy</i>	401 – 402
<i>R. Pracownicy stref wolnocłowych</i>	403 – 405
<i>S. Pracownicy domowi</i>	406 – 407
<i>T. Pracujący z domu</i>	408 – 409
<i>U. Pracownicy zwolnieni z pracy</i>	410 – 411
<i>V. Emeryci</i>	412 – 413
<i>W. Piłkarze zawodowi</i>	414
<i>X. Pracownicy małych przedsiębiorstw</i>	415 – 416
Rozróżnienia z racji wieku	417
Inne rozróżnienia	418

4. Prawo pracowników i pracodawców do tworzenia i wstępowania do organizacji bez uzyskania uprzedniego zezwolenia

Wymóg uzyskania wcześniejszego zezwolenia	419 – 422
Formalności prawne przy zakładaniu organizacji	423 – 426
Wymogi dotyczące założenia organizacji	427 – 434
Minimalna liczby członków	435 – 447
Rejestracja organizacji	448 – 471

5. Prawo pracowników i pracodawców do tworzenia i przystępowania do organizacji według swego uznania

Zasady ogólne	472 – 474
Jedność ruchu związkowego a pluralizm	475 – 501
Swoboda wyboru struktury organizacji	502 – 512
Sankcje nakładane za próbę tworzenia organizacji	513
Faworyzowanie lub dyskryminowanie poszczególnych organizacji	514 – 524
Dopuszczalne uprzywilejowanie najbardziej reprezentatywnych związków	525 – 545
Prawo do swobodnego wstępowania do związku	546 – 550
Klauzule bezpieczeństwa związkowego	551 – 559
Nieuprawniona ingerencja władz zmierzająca do wyeliminowania związków zawodowych ...	560

6. Prawo organizacji do tworzenia własnego statutu i regulaminów

Przedmiotowe prawodawstwo a ingerencja władz	561 – 580
Statuty wzorcowe	581
Dyskryminacja rasowa	582
Relacje pomiędzy związkami zawodowymi szczebla podstawowego a organizacjami wyższego szczebla	583 – 584

7. Prawo organizacji do w pełni swobodnego wyboru swych przedstawicieli

Zasady ogólne	585 – 590
Procedury wyborcze	591 – 605
Warunki członkostwa i pełnienia funkcji związkowych	606 – 607
<i>A. Dyskryminacja rasowa</i>	608
<i>B. Zatrudnienie w konkretnym zawodzie bądź zakładzie pracy</i>	609 – 614
<i>C. Minimum wiekowe</i>	615
<i>D. Staż członkowski</i>	616 – 617
<i>E. Poglądy lub działalność polityczny</i>	618 – 621
<i>F. Postawa moralna kandydatów na stanowisko</i>	622
<i>G. Narodowość</i>	623 – 624
<i>H. Karalność kandydata</i>	625 – 629
<i>I. Ponowny wybór</i>	630 – 631
Obowiązek uczestnictwa w głosowaniach	632 – 633
Ingerencja władz w wybory w związku zawodowym i w organizacji pracodawców	634 – 647
Kwestionowanie wyborów w związkach zawodowych i organizacjach pracodawców	648 – 653
Rozwiązanie organów wykonawczych, ustanowienie nadzoru nad organizacją	654 – 665

8. Prawo do swobodnego zarządzania organizacją

Zasady ogólne	666 – 668
Wewnętrzne kierowanie organizacjami	669 – 673
Nadzór nad wewnętrznymi działaniami organizacji	674 – 679
Zarządzanie finansami organizacji	680 – 715
<i>A. Niezależność finansowa od władz publicznych</i>	680 – 686
<i>B. Składki związkowe</i>	687 – 705
<i>C. Nadzór i ograniczenia w korzystaniu z funduszy związkowych</i>	706 – 715

9. Prawo organizacji do swobodnego organizowania swych działań i tworzenia programów

Zasady ogólne	716 – 720
Stosunki i działania polityczne	721 – 734

Inne działania organizacji związkowych (akcje protestacyjne, strajki okupacyjne, demonstracje publiczne, itp.	735 – 750
--	-----------

10. Prawo do strajku

Znaczenie prawa do strajku i jego zgodne z prawem egzekwowanie	751 – 757
Cele strajku (strajki z powodów ekonomiczno-społecznych, strajki polityczne, strajki solidarnościowe, itp.	758 – 782
Rodzaje akcji strajkowych	783 – 786
Strajk a strona pracodawcy	787 – 788
Warunki wstępne	789 – 814
Ograniczenie czasu trwania strajku	815
Obligatoryjne postępowanie arbitrażowe	816 – 823
Możliwe przypadki ograniczenia prawa do strajku lub jego zakazu oraz gwarancje kompensacyjne	824 – 863
<i>A. Poważna sytuacja kryzysowa w kraju</i>	824 – 825
<i>B. Administracja publiczna</i>	826 – 835
<i>C. Niezbędne usługi publiczne</i>	836 – 852
<i>D. Gwarancje kompensacyjne w przypadku zakazu strajków w administracji publicznej lub w usługach niezbędnych</i>	853 – 863
Sytuacje, w których należy utrzymać minimalną obsługę w celu zapewnienia bezpieczeństwa osób i sprzętu (obsługa spełniająca minimalne wymogi bezpieczeństwa	864 – 865
Sytuacje i warunki uzasadniające wymóg zapewnienia obsługi minimalnej	866 – 885
Przykładowe sytuacje, w których Komitet uznał, że warunki wymogu obsługi minimalnej zostały spełnione	886 – 904
Nieprzestrzeganie zasady obsługi minimalnej	905 – 906
Kompetencje do uznania strajku za nielegalny	907 – 913
Zawieszenie strajku	914 – 916
Nakaz powrotu do pracy, zatrudnianie pracowników podczas strajku, rekwizycja	917 – 926
Ingerencja władz podczas trwania strajku	927 – 929
Interwencja policji w trakcie strajku	930 – 935
Pikiety	936 – 941
Potrącenie wynagrodzenia	942 – 950
Sankcje	951 – 975
<i>A. W przypadku strajku legalnego</i>	951– 964
<i>B. Złamanie prawa podczas egzekwowania prawa do strajku</i>	965 – 969
<i>C. Strajki o charakterze pokojowym</i>	970 – 974
<i>D. Szeroko zakrojone sankcje</i>	975
Faworyzowanie osób nieuczestniczących w strajku	976
Zamknięcie zakładu w przypadku strajku	977 – 978

11. Rozwiązanie i zawieszenie organizacji

Zasady ogólne	979 – 981
Samorozwiązanie	982
Rozwiązanie z powodu zbyt małej liczby członków	983 – 985
Rozwiązanie i zawieszenie [organizacji] przez organ administracyjny	986 – 987
Unieważnienie rejestracji lub statusu związku zawodowego	988 – 992
Rozwiązanie [organizacji] w trybie określonym w przepisach prawa	993 – 994
Powody rozwiązania	995 – 1001
Interwencja władz sądowniczych	1002 – 1008
Wykorzystanie majątku rozwiązanych organizacji	1009 – 1013
<i>A. Zasady ogólne</i>	1009 – 1010

<i>B. Przejście do sytuacji pluralizmu związkowego</i>	1011 – 1013
--	-------------

12. Prawo organizacji pracodawców i pracowników do tworzenia federacji i konfederacji oraz do afiliacji w międzynarodowych organizacjach pracodawców i pracowników

Zakładanie federacji i konfederacji	1014 – 1025
Afilacja w federacji i konfederacji	1026 – 1033
Prawa federacji i konfederacji	1034 – 1035
Afilacja w międzynarodowych organizacjach pracowników i pracodawców	1036 – 1062
<i>A. Zasady ogólne</i>	1036 – 1040
<i>B. Ingerencja władz publicznych</i>	1041 – 1042
<i>C. Konsekwencje afiliacji międzynarodowej</i>	1043 – 1062
Udział w spotkaniach MOP.....	1063 – 1071

13. Ochrona przed dyskryminacją

Zasady ogólne	1072 – 1079
Pracownicy objęci ochroną	1080 – 1084
Formy dyskryminacji	1085 – 1116
<i>A. Zasady ogólne</i>	1085 – 1088
<i>B. Dyskryminacja na etapie rekrutacji</i>	1089 – 1092
<i>C. Dyskryminacja w okresie zatrudnienia</i>	1093 – 1103
<i>D. Zwolnienie o charakterze dyskryminacyjnym</i>	1104 – 1116
Przywódcy i przedstawiciele związkowi	1117 – 1133
<i>A. Zasady ogólne</i>	1117 – 1120
<i>B. Czarne listy</i>	1121
<i>C. Zwalnianie przywódców związkowych</i>	1122 – 1133
Potrzeba natychmiastowej i skutecznej ochrony	1134 – 1162
Przywrócenie związkowców do pracy	1163 – 1185
Dyskryminacja wobec pracodawców	1186

14. Ochrona przed aktami ingerencji

Zasady ogólne	1187 – 1193
Formy ingerencji	1194 – 1214
Konieczność skutecznej ochrony	1215 – 1219
Stowarzyszenia wzajemności członkowskiej Solidarist i im podobne	1220 – 1230
<i>A. Definicja</i>	1220 – 1221
<i>B. Zabezpieczenia przed przejmowaniem przez stowarzyszenia działalności związkowej</i>	1222 – 1230

15. Rokowania zbiorowe

Prawo do rokowań zbiorowych – zasady ogólne	1231 – 1238
Pracownicy objęci układami zbiorowymi	1239 – 1288
<i>A. Pracownicy służby publicznej</i>	1239 – 1260
<i>B. Pracownicy przedsiębiorstw państwowych</i>	1261
<i>C. Pracownicy poczty i telekomunikacji</i>	1262 – 1263
<i>D. Pracownicy radia i telewizji</i>	1264
<i>E. Pracownicy oświaty</i>	1265 – 1268
<i>F. Pracownicy szpitali</i>	1269 – 1270
<i>G. Pracownicy sektora lotniczego</i>	1271 – 1272
<i>H. Pracownicy służb celnych</i>	1273 – 1274
<i>I. Marynarze</i>	1275
<i>J. Pracownicy spółdzielni</i>	1276
<i>K. Pracownicy tymczasowi i niepełnoetatowi</i>	1277 – 1278

<i>L. Pracownicy zatrudnieni w ramach programów przeciwdziałania bezrobociu</i>	1278 – 1282
<i>M. Pracownicy zatrudnieni na zasadzie podwykonawstwa</i>	1283
<i>N. Wolontariusze</i>	1284
<i>O. Samozatrudnieni</i>	1285
<i>P. Pracownicy niezrzeszeni w związku zawodowym</i>	1286
<i>Q. Działanie erga omnes układów zbiorowych</i>	1287 – 1288
Sprawy objęte rokowaniami zbiorowymi	1289 – 1312
Zasada swobody i dobrowolności negocjacji	1313 – 1321
Mechanizmy ułatwiające rokowanie zbiorowe	1322 – 1326
Zasada rokowań w dobrej wierze	1327 – 1341
Rokowania zbiorowe z udziałem przedstawicieli pracowników niezrzeszonych	1342 – 1349
Uznanie najbardziej reprezentatywnej organizacji	1350 – 1358
Określenie związku zawodowego uprawnionego do prowadzenia rokowań	1359 – 1386
Prawa związków niereprezentatywnych	1387 – 1393
Określenie organizacji pracodawców uprawnionych do prowadzenia rokowań	1394 – 1396
Reprezentacja organizacji w procesie rokowań zbiorowych	1397 – 1403
Szczebel prowadzenia rokowań	1404 – 1412
Rokowania zbiorowe w przypadku podwykonawstwa	1413 – 1414
Ograniczenia zasady swobodnych i dobrowolnych rokowań	1415 – 1470
<i>A. Obligatoryjne postępowanie arbitrażowe</i>	1415 – 1419
<i>B. Ingerencja władz w rokowania zbiorowe</i>	1420 – 1470
(a) Zasady ogólne	1420 – 1423
(b) Opracowywanie układów zbiorowych	1424 – 1436
(c) Administracyjne zatwierdzenie swobodnie zawartych układów zbiorowych a krajowa polityka gospodarcza	1437 – 1445
(d) Ingerencje administracyjne zawieszające obowiązujące układy zbiorowe lub wymuszające ich renegocjowanie	1446 – 1454
(e) Przymusowe wydłużenie okresu obowiązywania układów zbiorowych	1455
(f) Nałożone przez władze ograniczenia przyszłych rokowań zbiorowych	1456 – 1461
(g) Ograniczenia w zapisach dotyczących indeksacji płac względem kosztów utrzymania..	1462 – 1465
(h) Inne formy ingerencji ze strony władz	1466 – 1470
Rokowania zbiorowe w sektorze publicznym	1471 – 1496
<i>A. Zasady ogólne</i>	1471 – 1480
<i>B. Sytuacja gospodarcza, uprawnienia budżetowe a rokowania zbiorowe</i>	1481 – 1496
Wzajemne powiązania między Konwencjami MOP	1497 – 1500
Ograniczenia czasowe rokowań	1501
Okres obowiązywania układów zbiorowych	1502 – 1504
Przedłużenie układów zbiorowych	1505 – 1509
Indywidualne umowy o pracę a zbiorowe układy pracy	1510 – 1513
Zachęty dla pracowników i pracodawców do rezygnacji z prawa do rokowań zbiorowych	1514
Zamknięcie przedsiębiorstwa a układ zbiorowy	1515 – 1516
16. Konsultacje z organizacjami pracowników i pracodawców	
Zasady ogólne	1517 – 1535
Konsultacje w fazie tworzenia i stosowania prawa	1536 – 1551
Konsultacje a elastyczność zatrudnienia	1552
Konsultacje a procesy restrukturyzacji, racjonalizacji i redukcji zatrudnienia	1553 – 1562
Konsultacje dotyczące rokowań zbiorowych	1563 – 1567
Konsultacje z organizacjami pracodawców	1568
Konsultacje w kwestii podziału majątku rozwiązanych związków zawodowych	1569

17. Uczestnictwo organizacji pracowników i pracodawców w różnych organach i procedurach.....	1570 – 1578
18. Ułatwienia dla przedstawicieli pracowników	
Zasady ogólne	1579 – 1584
Zebrania związkowe	1585
Zbieranie składek członkowskich	1586
Możliwość kontaktu z kierownictwem	1587 – 1588
Możliwość wstępu na teren zakładu	1589 – 1599
Korzystanie z ułatwień w zakładzie	1600 – 1602
Czas wolny od pracy przyznawany przedstawicielom pracowników	1603 – 1608
Udogodnienia na plantacjach	1609
19. Konflikty w ruchu związkowym.....	1610 - 1624
Specjalne procedury rozpatrywania przez Międzynarodową Organizację Pracy skarg na pogwałcenia wolności związkowej.....	Aneks 1

Wstęp

1. Komitet Wolności Związkowej (CFA) jest organem trójstronnym, powołanym w 1951 roku przez Radę Administracyjną Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP). Komitet bada domniemane naruszenia zasad wolności związkowej oraz faktycznego uznania prawa do rokowań zbiorowych, zawartych w Konstytucji Międzynarodowej Organizacji Pracy (Wstęp), w Deklaracji filadelfijskiej i zapisanych w uchwale Międzynarodowej Konferencji Pracy z 1970 roku.

2. W skład Komitetu wchodzi dziewięciu członków stałych i dziewięciu zastępców, wyłonionych z grup rządowej, pracowniczej i przedsiębiorców Rady Administracyjnej; na czele Komitetu stoi Przewodniczący. Komitet spotyka się trzy razy w roku i – uwzględniając uwagi dokonane przez rządy – rozpatruje złożone przeciwko nim skargi, po czym formułuje zalecenie dla Rady Administracyjnej. W zaleceniu, w zależności od sytuacji, może stwierdzić, że sprawa nie wymaga dalszego procedowania (raport końcowy), lub że Rada winna zwrócić uwagę zainteresowanego rządu na wskazane problemy i poprosić o podjęcie stosownych działań w celu ich rozwiązania (raport okresowy lub uzupełniający). Komitet może też otrzymać polecenie zbadania, czy należy zabiegać o zgodę danego rządu na przekazanie sprawy do Komisji Badawczo-Konsyliacyjnej ds. Wolności Zrzeszania Się.

3. Celem sformułowanych przez Komitet w odniesieniu do konkretnych spraw wniosków jest zachęcenie rządów i władz państwowych do dyskusji i działań wynikających z zaleceń Komitetu w obszarze wolności związkowych i faktycznego uznania prawa do rokowań zbiorowych. Przy formułowaniu wniosków i zaleceń, Komitetowi przyświecają określone powyżej zasady wolności związkowej oraz faktycznego uznania prawa do rokowań zbiorowych, a także wieloletnie doświadczenie jego członków w dziedzinie stosunków pracy. Procedura rozpatrywania skarg przez Komitet nie ma na celu wskazywania winnych lub wymierzania kary; bardziej chodzi w niej o uczestnictwo w dialogu trójstronnym w celu propagowania poszanowania praw związków zawodowych przez prawo i codzienną praktykę, przy czym Komitet ma świadomość różnorodności realiów i systemów prawnych w poszczególnych krajach.

4. Celem przygotowanej przez Międzynarodowe Biuro Pracy publikacji jest zebranie w zwartej formie opartych na zasadach wolności związkowej i faktycznym uznaniu prawa do rokowań zbiorowych wniosków Komitetu w odniesieniu do ponad 3200 spraw rozpatrywanych w ciągu 65 lat, aż po raport nr 379 z czerwca 2016 roku. Przygotowując ten Przegląd, Biuro wypełnia jednomyślną uchwałę 54 sesji Międzynarodowej Konferencji Pracy z 1970 r., w której wezwano Radę Administracyjną by poleciła Dyrektorowi Generalnemu wydanie i szerokie rozpowszechnienie w zwartej formie podjętych przez Komitet decyzji uzupełniających. Celem Przeglądu jest podniesienie świadomości i zachęta do refleksji nad kwestiami poszanowania fundamentalnych zasad wolności związkowej i faktycznego uznania prawa do rokowań zbiorowych. Od pierwszego wydania Przeglądu w 1972 roku. Biuro dokonało jego pięciu aktualizacji.

5. W ciągu dwunastu lat jakie upłynęły od poprzedniego wydania Przeglądu, MOP stał się organizacją lepiej poznaną, procedury związane z wolnością związkową bardziej zrozumiałe, wzrósł też szacunek dla pracy wykonywanej przez Komitet – to wszystko zaowocowało wzrostem liczby otrzymanych skarg. Ich zawartość stawia Komitet w samym sercu problemów z jakimi zderzają się organizacje pracodawców i pracowników i wymaga refleksji nad zmieniającym się światem pracy i nowymi problemami pojawiającymi się w obszarze stosunków pracy. To spowodowało, że w ciągu ostatniej dekady Komitet musiał rozwiązywać problemy, z którymi wcześniej nie miał styczności oraz przyjąć znaczną liczbę nowych wniosków i zaleceń jako obiektywną i bezstronną odpowiedź na zawarte w skargach zarzuty ze strony organizacji pracodawców i pracowników.

6. Jednocześnie w oparciu o decyzje wynikające z wcześniej sformułowanych wniosków, Komitet zachowuje ciągłość stosowanych kryteriów przy dochodzeniu do nowych wniosków i stwierdzeniu w konkretnych sprawach, że zarzuty są zasadne, albo że sprawa nie wymaga dalszych działań.

7. Wnioski i zalecenia Komitetu powstają w odpowiedzi na skargi złożone przez organizacje pracowników lub pracodawców. W tym miejscu należy zauważyć, że chociaż większość zbadanych do tej pory przez Komitet skarg złożyły organizacje pracowników, wzrasta ilość skarg składanych przez organizacje pracodawców. To wyjaśnia, dlaczego w Przeglądzie często pojawia się sformułowanie ‘związki zawodowe i organizacje pracodawców’. Zasady wolności związkowej i faktycznego uznania prawa do rokowań zbiorowych mają bowiem charakter powszechny, a ich celem jest obrona praw organizacji zarówno pracowników jak i pracodawców. W związku z tym podjęte przez Komitet decyzje oparte na wcześniejszych wnioskach zawartych w niniejszym Przeglądzie można, *mutatis mutandis*, stosować do organizacji pracodawców.

8. Dla łatwiejszej orientacji czytelnika, dla każdej decyzji dostępne są odnośniki (w wersji online jako hiperłącze) podające numer raportu, numer sprawy, kraj, którego sprawa dotyczy, numery ustępów i rok publikacji sprawy aż do raportu nr 379 (z czerwca 2016 r.).

Wskazanie kraju nie ma prowadzić do oskarżeń czy krytyki samego kraju lub jego rządu, ale ma ułatwić dotarcie do pełnego tekstu raportu dotyczącego sprawy wszystkim zainteresowanym jej szczegółami, włącznie z kontekstem sformułowanych wniosków i zaleceń.

9. Z uwagi na obowiązujące w obszarze wolności związkowych zasady powszechności, ciągłości, przewidywalności, sprawiedliwości i równego traktowania, na stronie internetowej MOP opublikowany został Przegląd w wersji elektronicznej. To nowoczesne narzędzie pozwoli uzyskać pełną informację o tym, jak Komitet rozpatrywał poszczególne sprawy, z których każda jest inna i powinna być widziana w jej właściwym kontekście. Narzędzie to pozwoli też na dokonywanie regularnych aktualizacji w czasie rzeczywistym.

Funkcja MOP w odniesieniu do wolności związkowej

1. W kontekście wolności zrzeszania się i ochrony jednostki, działania Międzynarodowej Organizacji Pracy przyczyniają się do większej skuteczności zasad wolności zrzeszania się jako jednego z najważniejszych gwarantów pokoju i sprawiedliwości społecznej. Aby wypełnić swe zadania w tej dziedzinie, Organizacja musi bez wahania przedstawiać na arenie międzynarodowej przypadki, których charakter w zasadniczy sposób może wpłynąć na osiągnięcie celów i zadań MOP, przedstawionych w *Konstytucji* tej organizacji, *Deklaracji filadelfijskiej* oraz rozmaitych Konwencjach dotyczących wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1; raport nr 344, sprawa nr 2460, ust. 985; raport nr 350, sprawa nr 2547, ust. 797; oraz raport nr 353, sprawa nr 1865, ust. 748.)

2. Na mocy jej Konstytucji, MOP została stworzona szczególnie w celu poprawy warunków pracy oraz propagowania wolności związkowej w poszczególnych krajach. Co za tym idzie, sprawy z którymi MOP ma do czynienia w tym kontekście nie leżą w wyłącznej gestii poszczególnych państw, a działania podjęte w tych sprawach przez Organizację nie mogą być traktowane jako mieszanie się w wewnętrzne problemy danego Państwa, ponieważ wchodzą w zakres kompetencji MOP, ustalony przez Członków dla osiągnięcia postawionych przed organizacją celów.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 2; raport nr 350, sprawa nr 2519, ust. 206; oraz raport nr 351, sprawa nr 2591, ust. 149.)

3. Komitet przypomina danemu rządowi, że celem całej ustalonej przez Międzynarodową Organizację Pracy procedury badania zarzutów pogwałcenia wolności zrzeszania się pracodawców i pracowników jest propagowanie poszanowania tej wolności tak w literze prawa, jak i w praktyce.

(Zob. raport nr 342, sprawa nr 2262, ust. 229, sprawa nr 2318, ust. 247, sprawa nr 2421, ust. 576, sprawa nr 2321, ust. 590, sprawa nr 2365, ust. 1046; raport nr 343, sprawa nr 2425, ust. 255, sprawa nr 2426, ust. 277, sprawa nr 2449, ust. 698; sprawa nr 2348, ust. 975, sprawa nr 2432, ust. 1022, sprawa nr 2313, ust. 1165; raport nr 344, sprawa nr 2468, ust. 433, sprawa nr 2471, ust. 889; raport nr 346, sprawa nr 2323, ust. 1124; raport nr 348, sprawa nr 2262, ust. 224, sprawa nr 2517, ust. 833, sprawa nr 2520, ust. 1029; raport nr 350, sprawa nr 2384, ust. 445, sprawa nr 2554, ust. 501, sprawa nr 2543, ust. 722, sprawa nr 2553, ust. 1534; raport nr 351, sprawa nr 2582, ust. 238, sprawa nr 2318, ust. 248, sprawa nr 2607, ust. 583, sprawa nr 2581, ust. 1326, sprawa nr 2598, ust. 1349; raport nr 353, sprawa nr 2557, ust. 836, sprawa nr 2615, ust. 862, sprawa nr 2630, ust. 911; raport nr 354, sprawa nr 2601, ust. 1011; raport nr 355, sprawa nr 2655, ust. 348, sprawa nr 2609, ust. 857, sprawa nr 2664, ust. 1086; raport nr 356, sprawa nr 2673, ust. 788, sprawa nr 2700, ust. 800; raport nr 357, sprawa nr 2361, ust. 670, sprawa nr 2712, ust. 1079, sprawa nr 2713, ust. 1097, sprawa nr 2714, ust. 1112; raport nr 358, sprawa nr 2648, ust. 769, sprawa nr 2729, ust. 884, sprawa nr 2715, ust. 903, raport nr 359, sprawa nr 2753, ust. 405, sprawa nr 2752, ust. 915; raport nr 360, sprawa nr 2709, ust. 656, sprawa nr 2712, ust. 1089, sprawa nr 2714, ust. 1099; raport nr 362, sprawa nr 2733, ust. 169, sprawa nr 2739, ust. 313, sprawa nr 2795, ust. 323, sprawa nr 2318, ust. 334, sprawa nr 2808, ust. 350, sprawa nr 2723, ust. 830, sprawa nr 2794, ust. 1134, sprawa nr 2815, ust. 1368, sprawa nr 2713, ust. 1421, sprawa nr 2715, ust. 1433, sprawa nr 2797, ust. 1448; raport nr 363, sprawa nr 2655, ust. 384, sprawa 2714, ust. 1094; raport nr 364, sprawa 2712, ust. 1015; raport 365, sprawa 2318, ust. 288, sprawa 2794, ust. 1107, sprawa 2648, ust. 1129, sprawa 2713, ust. 1285, sprawa 2797, ust. 1296, 367, sprawa nr 2655, ust. 267, sprawa nr 2753, ust. 648, sprawa 2684, ust. 741, sprawa 2869, ust. 780, sprawa 2913, ust. 799, sprawa 2925, ust. 1136; raport nr 368, sprawa nr 2786, ust. 297, sprawa nr 2740, ust. 592, sprawa nr 2945, ust. 604; raport nr 370, sprawa nr 2318, ust. 158, sprawa nr 2957, ust. 409, sprawa nr 2985, ust. 421, sprawa nr 2723, ust. 438, sprawa nr 2794, ust. 462, sprawa nr 2902, ust. 594, sprawa nr 2994, ust. 731; raport nr 371, sprawa nr 2655, ust. 219, sprawa nr 2937, ust. 651, sprawa nr 3010, ust. 664, sprawa nr 2988, ust. 839; raport nr

372, sprawa nr 2871, ust. 170, sprawa 2896, ust. 180, sprawa nr 2923, ust. 190, sprawa 3007, ust. 221, sprawa nr 3008, ust. 241, sprawa nr 3013, ust. 258, sprawa nr 2967, ust. 303, sprawa nr 2989, ust. 314, sprawa nr 3018, ust. 491; raport nr 373, sprawa nr 3041, ust. 97, sprawa nr 2978, ust. 366, sprawa nr 3035, ust. 375, sprawa nr 2949, ust. 450; raport nr 374, sprawa nr 2318, ust. 119, sprawa nr 2655, ust. 135, sprawa nr 2902, ust. 593; raport nr 375, sprawa nr 3070, ust. 111, sprawa 2753, ust. 177, sprawa nr 3018, ust. 410, sprawa nr 3105, ust. 520; raport nr 376, sprawa nr 3081, ust. 719, sprawa nr 3076, ust. 740, sprawa nr 3101, ust. 855, sprawa nr 3067, ust. 945; raport nr 377, sprawa nr 3104, ust. 99; oraz raport nr 378, sprawa nr 3018, ust. 580 i sprawa nr 3119, ust. 664.)

4. Istnienie Komitetu wynika z fundamentalnego obowiązku konstytucyjnego oraz dążenia członków MOP do skutecznego wdrożenia zasad wolności związkowej.

(Zob. raport nr 343, sprawa nr 2265, ust. 1135.)

5. Celem procedury specjalnej dotyczącej wolności związkowej nie jest obwinianie czy karanie kogokolwiek, lecz raczej włączenie się w konstruktywny dialog trójstronny mający na celu promowanie poszanowania praw związkowych tak w przepisach prawa jak i w praktyce.

(Zob. raport nr 343, sprawa nr 2265, ust. 1135 oraz raport nr 346, sprawa nr 2528, ust. 1432.)

6. Zadaniem Komitetu od momentu jego powstania w 1951 r. jest rozpatrywanie zarzutów o pogwałcenie wolności związkowej bez względu na to, czy kraj którego dotyczą ratyfikował stosowne konwencje MOP, czy też nie.

(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2460, ust. 985 oraz raport nr 349, sprawa nr 2524, ust. 847 i raport nr 350, sprawa nr 2547, ust. 797.)

7. Skargi do Komitetu można składać niezależnie od tego, czy kraj którego dotyczą ratyfikował konwencje dot. wolności związkowej, czy nie.

(Zob. raport nr 349, sprawa nr 2577, ust. 1058 oraz raport nr 358, sprawa nr 2704, ust. 355.)

8. Postępowanie Komitetu można uruchomić wobec państw które nie ratyfikowały *Konwencji nr 87* oraz/lub *98*.

(Zob. raport nr 342, sprawa nr 2446, ust. 834.)

9. Mandat sprawowany przez Komitet pozwala na określenie, czy dane prawodawstwo bądź praktyka są zgodne z zasadami wolności związkowej i rokowań zbiorowych, określonymi w odnośnych Konwencjach.

(Zob. *Przegląd* z 2006, ust. 6; raport nr 343, sprawa nr 2265, ust. 1136; raport nr 346, sprawa nr 2475, ust. 992; raport nr 349, sprawa nr 2577, ust. 1058; raport nr 350, sprawa nr 2476, ust. 310; raport nr 358, sprawa nr 2716, ust. 849; raport nr 359, sprawa nr 2752, ust. 917; raport nr 363, sprawa nr 2704, ust. 396, sprawa nr 2602, ust. 461; raport nr 365, sprawa nr 2723, ust. 777; raport nr 367, sprawa nr 2907, ust. 895; raport nr 370, sprawa nr 2969, ust. 522; raport nr 371, sprawa nr 2854, ust. 114, sprawa nr 2988, ust. 839; oraz raport nr 376, sprawa nr 3027, ust. 295.)

10. Komitet jest świadomy faktu, że zagadnienia reprezentacji na Międzynarodowej Konferencji Pracy należą do kompetencji Komitetu Weryfikacji Pełnomocnictw, niemniej będzie prowadził postępowanie w tej sprawie na mocy Artykułu 26 bis ust. 6 Regulaminu obrad Międzynarodowej Konferencji Pracy oraz mandatu do badania podniesionych przez Komitet Weryfikacji Pełnomocnictw aspektów dotyczących wolności związkowych.

(Zob. raport nr 359, sprawa nr 2807, ust. 699.)

11. Składane skargi mogą dotyczyć nie tylko działań rządu, ale także działań innych władz publicznych czy podmiotów prywatnych ograniczających korzystanie z praw związkowych.

(Zob. raport nr 349, sprawa nr 2577, ust. 1058)

12. Pomimo że wykorzystanie wewnętrznych procedur prawnych, bez względu na ich wynik, jest niewątpliwie czynnikiem, który należy uwzględnić, Komitet niezmiennie uważa, że wobec zakresu jego obowiązków, wyczerpanie dostępnych w kraju procedur nie może ograniczać jego kompetencji do badania zarzutów.

(Zob. raport nr 234, sprawa nr 1212, ust. 565; raport nr 324, sprawa nr 2076, ust. 873; raport nr 327, sprawa nr 2153, ust. 160; raport nr 329, sprawa nr 2188, ust. 210; raport nr 330, sprawa nr 2196, ust. 289; raport nr 335, sprawa nr 2187, ust. 116; raport nr 336, sprawa nr 2365, ust. 908; raport nr 346, sprawa nr 2511, ust. 897, sprawa nr 2528, ust. 1431; raport nr 348, sprawa nr 2512, ust. 892, sprawa nr 2519, ust. 1139; raport nr 349, sprawa nr 2546, ust. 1213; raport nr 350, sprawa nr 2519, ust. 206; raport nr 353, sprawa nr 2620, ust. 784; raport nr 358, sprawa nr 2704, ust. 353; raport nr 364, sprawa nr 2821, ust. 374 oraz raport nr 374, sprawa nr 2620, ust. 297.)

13. Uprawnienia Komitetu nie są powiązane z *Deklaracją dotyczącą fundamentalnych zasad i praw w pracy* z r. 1998, która posiada własne, wewnętrzne mechanizmy kontrolne, lecz wynikają bezpośrednio z podstawowych zasad i celów określonych w *Konstytucji MOP*.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 8; raport nr 349, sprawa 2524, ust. 847 oraz raport nr 350, sprawa nr 2547, ust. 797.)
14. W ramach posiadanego mandatu, Komitet ma prawo badać, czy – i w jakim stopniu – przedstawiono dostateczne dowody dla wsparcia stawianych zarzutów, przy czym musi to być ocena merytoryczna, a nie uzasadnienie odmowy wszczęcia postępowania.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 9; raport nr 346, sprawa 2528, ust. 1431 oraz raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 839.)
15. Udowodnienie wszystkich rodzajów zarzutów nie zawsze jest łatwe ani możliwe. Decydującą rolę odgrywa ocena przedłożonych dowodów (procedura prowadzona przez Komitet przy badaniu sprawy), przy czym zakłada się bezpośrednie zainteresowanie sprawą w kategoriach możliwości jej rozpatrzenia w sytuacji, gdy jak w przypadku tej skargi, składające je organizacje stawiają zarzut powszechnego nieprzestrzegania ustawodawstwa dotyczącego wolności związkowej.
(Zob. raport nr 358, sprawa nr 2734, ust. 688.)
16. Komitet zawsze bierze pod uwagę okoliczności istniejące w danym kraju, takie jak historia stosunków pracy i kontekst społeczny bądź ekonomiczny, aczkolwiek zasady wolności związkowej jednakowo i jednolicie obowiązują we wszystkich krajach.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 10; raport nr 344, sprawa nr 2460, ust. 997 oraz raport nr 362, sprawa nr 2637, ust. 89.)

Zakres kompetencyjny Komitetu Wolności Związkowej

17. Tam gdzie prawo krajowe, łącznie z wykładnią sądów najwyższych, narusza zasady wolności związkowej, Komitet zawsze uznaje, że analiza takiego prawa, dawanie wytycznych oraz udzielanie pomocy technicznej w celu zharmonizowania prawa z zasadami wolności związkowej, zgodnie z *Konstytucją MOP* i stosownymi Konwencjami, leży w jego kompetencjach.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 11; raport nr 348, sprawa nr 2356, ust. 362; oraz raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 839.)
18. Komitet w licznych przypadkach zwracał się o nowelizację prawa krajowego. Konkretnie działania mające na celu wprowadzenie w życie tych zaleceń oraz wdrożenie stosownych procedur wewnętrznych pozostawia się do decyzji rządu danego kraju.
(Zob. raport nr 343, sprawa nr 2265, ust. 1136.)
19. W przypadku, w którym Komitet musiał zająć się konkretnymi, szczegółowymi zarzutami dotyczącymi projektu ustawy, fakt że zarzuty dotyczą tekstu, który nie ma jeszcze mocy prawnej nie stanowi przeszkody by Komitet zajął merytoryczne stanowisko wobec tych zarzutów. Komitet uznał za właściwe, by w takich przypadkach strona skarżąca oraz rząd były świadome opinii Komitetu na temat projektu ustawy przed jej wprowadzeniem w życie, ponieważ to rząd ma inicjatywę ustawodawczą i może wnieść stosowne poprawki do projektu.
(Zob. raport nr 376, sprawa nr 2970, ust. 465.)
20. Komitet nie ma uprawnień do interpretowania zakresu krajowego ustawodawstwa; jest to zadanie stosownych władz danego kraju, a w ostateczności sądów.
(Zob. raport nr 364, sprawa nr 2891, ust. 892.)
21. W przypadku, w którym konkretne zarzuty zostały zbadane przez krajowe sądy, a sąd najwyższy wydał ostateczne orzeczenie, Komitet podkreśla, że nie zamierza zajmować stanowiska w kwestii czy interpretacja krajowego ustawodawstwa przez sądy uwzględnia konkretne okoliczności sprawy.
(Zob. raport nr 358, sprawa nr 2716, ust. 849 oraz raport nr 363, sprawa nr 2602, ust. 461.)
22. W ramach swojego mandatu, Komitet ma prawo zbadać w jakim stopniu domniemane przypadki naruszenia swobód obywatelskich mogą wpłynąć na korzystanie z wolności związkowych.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 7 oraz raport nr 346, sprawa nr 2528, ust. 1431.)
23. Chociaż nie jest zadaniem Komitetu podejmowanie decyzji w kwestii okupacji bądź administracji danego terytorium, jednakże będący Członkiem MOP rząd kraju okupującego musi przestrzegać zasady

wolności związkowej (zgodnie z *Konstytucją MOP*) na okupowanym terytorium, na którym nie obowiązuje prawodawstwo jego kraju, i w stosunku do którego ratyfikacja międzynarodowych konwencji dotyczących wolności związkowej nie stwarza, jako taka, zobowiązania w stosunku do MOP. W tym kontekście Komitet przypomina, że jego kompetencje w tej dziedzinie nie są uzależnione od ratyfikacji konwencji dotyczących wolności zrzeszania się.

(Zob. *Przegląd* z 2006, ust. 12.)

24. Komitet nie jest uprawniony do rozpatrywania zarzutów o charakterze czysto politycznym; może jednak oceniać podjęte przez władze kroki o charakterze politycznym w zakresie, w jakim dotyczą korzystania z praw związkowych.

(Zob. *Przegląd* z 2006, ust. 13.)

25. Przypadki grożenia związkowcom śmiercią, włamań do lokali związkowych i kradzieży na szkodę związku lub jego członków całkowicie mieszczą się w zakresie kompetencji Komitetu.

(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2495, ust. 877 oraz raport nr 346, sprawa nr 2482, ust. 1095.)

26. Zagadnienia związane z reprezentacją na Międzynarodowej Konferencji Pracy, udziałem w Międzynarodowej Konferencji Pracy i składem delegacji na Międzynarodową Konferencję Pracy są w gestii Komitetu Weryfikacji Pełnomocnictw.

(Zob. *Przegląd* z 2006, ust. 14; raport nr 359, sprawa nr 2807, ust. 699; raport nr 368, sprawa nr 2254, ust. 972 oraz raport nr 375, sprawa nr 3105, ust. 530.)

27. Badanie domniemanych utrudnień w korzystaniu z prawa do organizowania się i rokowań zbiorowych przez pracowników podwykonawców w sektorze metalowym mieści się w kompetencjach Komitetu.

(Zob. raport nr 350, sprawa nr 2602, ust. 666.)

28. Sprawy dotyczące ogólnego ustawodawstwa podatkowego wykraczają poza kompetencje Komitetu, chyba że ustawodawstwo to jest w praktyce wykorzystywane do ingerencji w działalność związkową.

(Zob. raport nr 364, sprawa nr 2890, ust. 1053.)

29. Wypowiadanie się w sprawach reformy rolnej nie mieści się w kompetencjach Komitetu, chyba że podejmowane kroki stanowią dyskryminację wobec pracodawców, albo dotyczą przedsiębiorstw zatrudniających pracowników, w których mają miejsce domniemane naruszenia *Konwencji 87 i 98*.

(Zob. raport nr 363, sprawa nr 2254, ust. 1345.)

30. Kwestie dotyczące ustawodawstwa ubezpieczeń społecznych wykraczają poza kompetencje Komitetu.

(Zob. raport nr 364, sprawa nr 2821, ust. 388.)

31. Przyjęcie ustawodawstwa emerytalnego nie podlega w zasadzie jurysdykcji Komitetu, który wszelako może zbadać w jakim stopniu przyjęte przepisy są zgodne z zasadami wolności związkowej.

(Zob. raport nr 349, sprawa nr 2434, ust. 661.)

32. Zarzut działania wstecz i niekonstytucyjności ustawy reformującej instytucję ubezpieczenia społecznego, podobnie jak nieprawidłowości w toku procesu legislacyjnego wykraczają poza mandat Komitetu.

(Zob. raport nr 349, sprawa nr 2577, ust. 1060.)

33. Komitet może badać zarzuty dotyczące zwolnień z pracy tylko wtedy, gdy są przejawem dyskryminacji antyzwiązkowej.

(Zob. raport nr 365, sprawa nr 2879, ust. 643.)

34. Mandat Komitetu nie obejmuje oceny działań ustawodawczych i regulacyjnych rządu zmierzających do ustalenia minimalnych norm zatrudnienia i warunków umownych w jakimś sektorze.

(Zob. raport nr 365, sprawa nr 2905, ust. 1225.)

35. Komitet nie ma mandatu i nie będzie się wypowiadał na temat celowości umów na czas określony bądź nieokreślony.

(Zob. raport nr 368, sprawa nr 884, ust. 213; raport nr 371, sprawa 2998, ust. 731; raport nr 373, sprawa 2995, ust. 208.)

36. Komitet pragnie podkreślić, że jego uprawnienia ograniczone są do sprawdzenia, czy prawo i praktyka zapewniają poszanowanie praw związkowych zapisanych w konwencjach o wolności związkowej; natomiast nie obejmują badania systemu zatrudnienia, okresu obowiązywania umów o pracę, czy też warunków pracy.

Może się zatem zajmować problemami zgłoszonymi z bardzo ograniczonej perspektywy: wpływem, jaki w praktyce mają takie wielokrotnie odnawiane umowy krótkoterminowe na możliwość korzystania z praw związkowych.

(Zob. raport nr 357, sprawa nr 2675, ust. 873.)

37. Komitet przypomniał, że jego kompetencje odnoszą się do przypadków pogwałcenia wolności związkowej, a nie do nadużyć firm trudniących się pośrednictwem pracy, albo niewłaściwego stosowania umów tymczasowych, nawet jeśli dotyczy to wielu pracowników; Komitet może tylko zbadać takie zarzuty składane przez skarżący związek zawodowy, w których wykazano związek między takimi przypadkami a członkostwem lub działalnością związkową konkretnych osób..

(Zob. raport nr 371, sprawa nr 2999, ust. 741.)

38. W sytuacji dotyczącej oskarżeń o sprzeniewierzenie, Komitet uznał, że nie leży w jego kompetencjach ustalanie odpowiedzialności osób zamieszanych w tę sprawę, gdyż jest to zadanie krajowych organów sądowych, których decyzje w razie potrzeby Komitet przyjmie do wiadomości.

(Zob. raport nr 355, sprawa nr 2686, ust. 1120.)

39. Komitet przypomina, że nie ma kompetencji do badania skarg dotyczących spraw mieszkaniowych.

(Zob. raport nr 355, sprawa nr 2642, ust. 1177.)

40. Komitet nie może zająć stanowiska w kwestii prawa pobytu w danym kraju imigrantów zarobkowych, podobnie jak nie mieści się w mandacie Komitetu badanie niezwiązanej z wolnością związkową polityki imigracyjnej państwa.

(Zob. raport nr 353, sprawa nr 2620, ust. 793.)

41. W sytuacji, w której składający skargę utrzymywał, że zwolnienia z pracy były niesprawiedliwe, ale nie sugerował, że w grę wchodziła dyskryminacja antyzwiązkowa lub inne pogwałcenie zasad wolności związkowej, Komitet uznał, że zarzut nie wymaga zbadania.

(Zob. raport nr 346, sprawa nr 2500, ust. 328.)

42. Komitet przypomina, że wobec zarzutów dotyczących programów czy procesu restrukturyzacji bądź racjonalizacji ekonomicznej, bez względu na to, czy związana jest z nimi redukcja zatrudnienia lub przeniesienie firm lub usług z sektora publicznego do prywatnego, może zająć stanowisko tylko wówczas, gdy ich skutkiem są przypadki dyskryminacji bądź ingerencji w sprawy związku.

(Zob. raport nr 355, sprawa nr 2644, ust. 550.)

43. Kompetencje sądów powinno określać ustawodawstwo danego kraju. Rola Komitetu ogranicza się do zapewnienia, by wszelkie podejmowane decyzje były zgodne z zasadami wolności związkowej.

(Zob. raport nr 355, sprawa nr 2659, ust. 242.)

Podstawowe zobowiązania krajów członkowskich w dziedzinie poszanowania praw człowieka i praw związkowych

44. Kiedy dane Państwo podejmuje decyzję dotyczącą członkostwa w Międzynarodowej Organizacji Pracy, akceptuje tym samym podstawowe zasady zawarte w jej *Konstytucji* oraz *Deklaracji filadelfijskiej*, łącznie z zasadami wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 15; raport nr 340, sprawy nr 2166, 2173, 2180 i 2196, ust. 49; raport nr 343, sprawa nr 2265, ust. 1135; raport nr 344, sprawa nr 2437, ust. 1312; raport nr 349, sprawa nr 2524, ust. 847; raport nr 350 sprawa nr 2433, ust. 29; raport nr 351, sprawa nr 2591, ust. 150; raport nr 353, sprawa nr 2441, ust. 118; raport nr 354, sprawa nr 2591, ust. 167; raport nr 355, sprawa nr 2602, ust. 672; raport nr 356, sprawa nr 2591, ust. 103; raport nr 359, sprawa nr 2512, ust. 86, sprawa nr 2602, ust. 368; raport nr 360, sprawa nr 2301, ust. 69; raport nr 365, sprawa nr 2637, ust. 104 oraz raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 837.)

45. Członkostwo danego Państwa w Międzynarodowej Organizacji Pracy pociąga za sobą obowiązek przestrzegania przez prawo krajowe zasad wolności związkowej oraz konwencji, które dane Państwo dobrowolnie ratyfikowało.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 16; raport nr 344, sprawa nr 2364, ust. 91, sprawa nr 2242 ust. 144; raport nr 359, sprawa nr 2474, ust. 158; raport nr 362, sprawa nr 2812, ust. 390 oraz raport nr 371, sprawa nr 2508, ust. 565.)

46. Ostateczną odpowiedzialność za zapewnienie poszanowania zasad wolności związkowej ponosi rząd danego kraju.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 17; raport nr 344, sprawa nr 2460, ust. 997; raport nr 349, sprawa nr 2524, ust. 847; raport nr 353, sprawa nr 2006, ust. 164; raport nr 354, sprawa nr 2633, ust. 723; raport nr 355, sprawa nr 2602, ust. 672, sprawa nr 2685, ust. 908; raport nr 359, sprawa nr 2474, ust. 158, sprawa nr 2602, ust. 368; raport nr 362, sprawa nr 2228, ust. 80; raport nr 371, sprawa nr 2508, ust. 565; raport nr 375, sprawa nr 3018, ust. 417 oraz raport nr 376, sprawa nr 3076, ust. 747.)

47. Wolność związkowa stanowi jedną z podstawowych gwarancji pokoju i sprawiedliwości społecznej. Poprzez Deklarację dotyczącą sprawiedliwości społecznej z 2008 r. kraje członkowskie MOP zobowiązały się do przestrzegania, propagowania i realizacji podstawowych zasad i praw w pracy, podkreślając szczególne znaczenie wolności związkowej i skutecznego wspierania rokowań zbiorowych dla osiągnięcia czterech celów strategicznych *Agendy na rzecz godnej pracy* MOP.

(Zob. raport nr 376, sprawa nr 2988, ust. 138.)

48. Wszystkie państwa są zobowiązane do pełnego przestrzegania zobowiązań przyjętych poprzez ratyfikację konwencji MOP. O ile sposób w jaki ratyfikowane konwencje są wdrażane do prawodawstwa i praktyki różni się w poszczególnych krajach, w zależności od ich systemu konstytucyjnego i prawnego, o tyle sama podstawa tego obowiązku nie podlega dyskusji.

(Zob. raport nr 343, sprawa nr 2265, ust. 1134.)

49. Rząd ponosi odpowiedzialność za wdrożenie międzynarodowych konwencji pracy dotyczących wolności związkowej, które dobrowolnie ratyfikował, a które muszą być respektowane przez wszystkie władze krajowe, łącznie z sądownictwem.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 18; raport nr 344, sprawa nr 2242, ust. 144 oraz raport nr 356, sprawa nr 2663, ust. 770.)

50. Komitet przypomina Rządowi o jego obowiązku zapewnienia stosowania międzynarodowych konwencji pracy dotyczących wolności związkowej, dobrowolnie ratyfikowanych, które muszą być przestrzegane przez wszystkie organa władzy, oraz że nienaruszalność lokali związkowych jest swobodą obywatelską niezbędną do korzystania z praw związkowych. Komitet wyraża przekonanie, że Rząd zapewni pełne poszanowanie tych zasad w przyszłości.

(Zob. raport nr 356, sprawa nr 2476, ust. 38.)

51. W tym względzie Komitet pragnie podkreślić, że decydując się na członkostwo MOP, państwo akceptuje fundamentalne zasady zawarte w *Konstytucji* i *Deklaracji filadelfijskiej*, włącznie z zasadami wolności związkowej; wszystkie kraje członkowskie MOP są zobowiązane do wdrożenia tych zasad tak jak zostały one sformułowane i rozwinięte w podstawowych konwencjach o wolności związkowej i prawie do rokowań zbiorowych, a obowiązek ten obejmuje też, zdaniem Komitetu, ambasady, konsulaty i inne przedstawicielstwa jako integralną część administracji publicznej.

(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2437, ust. 1312.)

52. Zgodnie z Artykułem 19 ust. 8 *Konstytucji MOP*, w żadnym razie przyjęcie przez Konferencję konwencji lub zalecenia lub ratyfikacja konwencji przez członka nie mogą być uważane jako mające wpływ na jakąkolwiek ustawę, decyzję, zwyczaj lub umowę zapewniające zainteresowanym pracownikom bardziej korzystne warunki aniżeli te, które przewiduje konwencja lub zalecenie.

(Zob. raport nr 351, sprawa nr 2599, ust. 543.)

53. Prawa związkowe, podobnie jak inne podstawowe prawa człowieka, powinny być przestrzegane bez względu na poziom rozwoju danego kraju.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 19; raport nr 346, sprawa nr 2528, ust. 1446 oraz raport nr 357, sprawa nr 2516, ust. 619.)

54. Komitet powołuje się na *Trójstronną deklarację zasad dotyczących przedsiębiorstw wielonarodowych i polityki społecznej*, przyjętą przez Radę Administracyjną MBP w listopadzie 1977, która stwierdza: "*Jeśli rządy krajów goszczących stwarzają szczególne zachęty, aby przyciągnąć inwestycje zagraniczne, zachęty te nie powinny obejmować jakiegokolwiek ograniczenia wolności związkowej pracowników ani prawa do organizowania się i rokowań zbiorowych*" (ust. 46 *Deklaracji*, wraz z poprawkami z listopada 2000).

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 20 oraz raport nr 346, sprawa nr 2528, ust. 1446.)

55. Żadne państwo nie może stosować argumentu, że inne zobowiązania lub umowy usprawiedliwiają niestosowanie ratyfikowanych konwencji MOP.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 21.)

56. Poziom ochrony korzystania z praw związkowych, wynikający z postanowień i zasad *Konwencji nr 87* i 98, stanowi standard minimalny, który może być rozszerzony i jest rzeczą pożądaną, by inne gwarancje uzupełniające zostały dodane zgodnie z systemem konstytucyjnym oraz prawnym danego kraju, jego tradycjami dotyczącymi stosunków pracy, działaniami związków zawodowych bądź rokowaniami pomiędzy stronami.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 22.)

57. W obliczu zarzutów o naruszenie praw związkowych wysuniętych przeciwko konkretnemu rządowi Komitet przypomina, że kolejny rząd w tym samym Państwie nie może uniknąć odpowiedzialności za zdarzenia, jakie miały miejsce w czasie sprawowania władzy przez poprzedni rząd, jedynie ze względu na fakt wystąpienia zmiany. Tak czy inaczej, nowy rząd jest odpowiedzialny za trwanie konsekwencji wynikających z owych wydarzeń. Jeśli w danym kraju nastąpiła zmiana ustroju, nowy rząd powinien podjąć wszelkie konieczne kroki do naprawienia wszelkich trwających skutków wydarzeń (stanowiących podstawę skargi), jakie mogły wystąpić od chwili jego dojścia do władzy, nawet jeśli same wydarzenia miały miejsce za kadencji poprzedniego rządu.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 23.)

Zobowiązania rządów związane z procedurami Komitetu Wolności Związkowej

58. Komitet wyraża przekonanie, że skoro procedury te chronią rządy przed nieuzasadnionymi oskarżeniami, rządy ze swej strony uznają jak istotne znaczenie dla obiektywnego rozpatrzenia sprawy ma sformułowanie szczegółowej/dokładnej/merytorycznej odpowiedzi na skierowane pod ich adresem zarzuty.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 24; raport nr 342, sprawa nr 2262, ust. 229, sprawa nr 2318, ust. 247, sprawa nr 2421, ust. 576, sprawa nr 2321, ust. 590, sprawa nr 2365, ust. 1046; raport nr 343, sprawa nr 2425, ust. 255, sprawa nr 2426, ust. 277, sprawa nr 2449, ust. 698, sprawa nr 2348, ust. 975, sprawa nr 2432, ust. 1022, sprawa nr 2313, ust. 1165; raport nr 344, sprawa nr 2468, ust. 433, sprawa nr 2471, ust. 889; raport nr 346, sprawa nr 2006, ust. 144, sprawa nr 2323, ust. 1124; raport nr 348, sprawa nr 2262, ust. 224, sprawa nr 2203, ust. 703, sprawa nr 2517, ust. 833, sprawa nr 2520, ust. 1029; raport nr 349, sprawa nr 2229, ust. 203, sprawa nr 2520, ust. 208; raport nr 350, sprawa nr 2096, ust. 132, sprawa nr 2384, ust. 445, sprawa nr 2554, ust. 501, sprawa nr 2543, ust. 722, sprawa nr 2317, ust. 1418, sprawa nr 2553, ust. 1534; raport nr 351, sprawa nr 2582, ust. 238, sprawa nr 2318, ust. 248, sprawa nr 2607, ust. 583, sprawa nr 2581, ust. 1326, sprawa nr 2598, ust. 1349; raport nr 353, sprawa nr 2557, ust. 836, sprawa nr 2615, ust. 862, sprawa nr 2630, ust. 911; raport nr 354, sprawa nr 2601, ust. 1011; raport nr 355, sprawa nr 2655, ust. 348, sprawa nr 2609, ust. 857, sprawa nr 2664, ust. 1086, sprawa nr 2642, ust. 1154; raport nr 356, sprawa nr 2673, ust. 788, sprawa nr 2700, ust. 800; raport nr 357, sprawa nr 2516, ust. 622, sprawa nr 2361, ust. 670, sprawa nr 2712, ust. 1079, sprawa nr 2713, ust. 1097, sprawa nr 2714, ust. 1112; raport nr 358, sprawa nr 2648, ust. 769, sprawa nr 2729, ust. 884, sprawa nr 2715, ust. 903; raport nr 359, sprawa nr 2753, ust. 405, sprawa nr 2752, ust. 915; raport nr 360, sprawa nr 2709, ust. 656, sprawa nr 2712, ust. 1089, sprawa nr 2714, ust. 1099; raport nr 362, sprawa nr 2733, ust. 169, sprawa nr 2739, ust. 313, sprawa nr 2795, ust. 323, sprawa nr 2318, ust. 334, sprawa nr 2808, ust. 350, sprawa nr 2723, ust. 830, sprawa nr 2794, ust. 1134, sprawa nr 2815, ust. 1368, sprawa nr 2713, ust. 1421, sprawa nr 2715, ust. 1433, sprawa nr 2797, ust. 1448; raport nr 363, sprawa nr 2655, ust. 384, sprawa nr 2714, ust. 1094; raport nr 364, sprawa nr 2712, ust. 1015; raport nr 365, sprawa nr 2318, ust. 288, sprawa nr 2794, ust. 1107, sprawa nr 2648, ust. 1129, sprawa nr 2713, ust. 1285, sprawa nr 2797, ust. 1296; raport nr 367, sprawa nr 2655, ust. 267, sprawa nr 2753, ust. 648, sprawa nr 2684, ust. 741, sprawa nr 2869, ust. 780, sprawa nr 2913, ust. 799, sprawa nr 2925, ust. 1136; raport nr 368, sprawa nr 2786, ust. 297, sprawa nr 2740, ust. 592, sprawa nr 2945, ust. 604; raport nr 370, sprawa nr 2318, ust. 158, sprawa nr 2957, ust. 409, sprawa nr 2985, ust. 421, sprawa nr 2723, ust. 438, sprawa nr 2794, ust. 462, sprawa nr 2902, ust. 594, sprawa nr 2994, ust. 731; raport nr 371, sprawa nr 2655, ust. 219, sprawa nr 2937, ust. 651, sprawa nr 3010, ust. 664; raport nr 372, sprawa nr 2871, ust. 170, sprawa nr 2896, ust. 180, sprawa nr 2923, ust. 190, sprawa nr 3007, ust. 221, sprawa nr 3008, ust. 241, sprawa nr 3013, ust. 258, sprawa nr 2967, ust. 303, sprawa nr 2989, ust. 314, sprawa nr 3018, ust. 491; raport nr 373, sprawa nr 3041, ust. 97, sprawa nr 2978, ust. 366, sprawa nr 3035, ust. 375, sprawa nr 2949, ust. 450; raport nr 374, sprawa nr 2318, ust. 119, sprawa nr 2655, ust. 135, sprawa nr 2902, ust. 593; raport nr 375, sprawa nr 2775, ust. 30, sprawa nr 3070, ust. 111, sprawa nr 2753, ust. 177, sprawa nr 3018, ust. 410, sprawa nr 3105, ust. 520; raport nr 376, sprawa nr 3081, ust. 719, sprawa nr 3076, ust. 740, sprawa nr 3101, ust. 855, sprawa nr 3067, ust. 945; raport nr 377, sprawa nr 3104, ust. 99 oraz raport nr 378, sprawa nr 3018, ust. 580 i sprawa nr 3119, ust. 664.)

59. We wszelkich przypadkach przedstawionych Komitetowi od momentu jego powstania, Komitet zawsze uważał, że odpowiedzi rządów, przeciwko którym wniesiono skargi, nie mogą ograniczyć się jedynie do ogólników.

(Zob. *Przegląd nr 1996*, ust. 25; oraz raport nr 355, sprawa nr 2642, ust. 1154 oraz raport nr 375, sprawa nr 2775, ust. 30.)

60. Chociaż procedura rozpatrywania skarg nie określa czasu, po którym sprawa ulega przedawnieniu, udzielenie przez rząd szczegółowej odpowiedzi na zarzuty dotyczące spraw z odległej przeszłości może być trudne, lub wręcz niemożliwe.

(Zob. raport nr 350, sprawa nr 2583, ust. 613.)

61. Powodem zakwalifikowania sprawy jako tymczasowa może być konieczność uzyskania od rządu lub wnoszącego skargę informacji na temat szczegółowych aspektów sprawy, bez których Komitet nie będzie w stanie do nich merytorycznie ustosunkować. Niemniej sprawa może obejmować też kwestie nie wymagające dalszych informacji, co umożliwi wyrażenie przez Komitet opinii co do ich meritum. W tym momencie rząd może już podjąć działanie zmierzające do wdrożenia zaleceń.

(Zob. raport nr 343, sprawa nr 2355, ust. 478.)

Funkcje organizacji pracowników i pracodawców

62. Rozwój wolnych i niezależnych organizacji oraz negocjacji ze wszystkimi uczestnikami dialogu społecznego jest niezbędny by rząd mógł zmierzyć się z problemami społeczno-gospodarczymi i rozwiązać je z najlepszym skutkiem dla pracowników i dla społeczeństwa.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 26; oraz raport nr 362, sprawa nr 2637, ust. 89.)

63. Podstawowym celem ruchu związkowego powinno być zapewnienie rozwoju społeczno-gospodarczego wszystkim pracownikom.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 27; oraz raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 778.)

64. Interesy zawodowe i ekonomiczne, których bronią pracownicy i ich organizacje, nie dotyczą jedynie lepszych warunków pracy, czy roszczeń zbiorowych o charakterze zawodowym, lecz również rozwiązań problemów związanych z polityką społeczno-gospodarczą oraz problemów związanych z działaniami leżącymi bezpośrednio w sferze zainteresowania pracowników.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 28.)

65. Działania związków zawodowych nie mogą ograniczać się jedynie do spraw zawodowych. Wybór takiej czy innej polityki ogólnej, na przykład w sferze spraw gospodarczych, nieuchronnie odbija się na sytuacji pracowników (wynagrodzenie, urlopy, prowadzenie przedsiębiorstwa, itp.).

(Zob. raport nr 291, sprawa nr 1699, ust. 544.)

66. Przy korzystaniu z praw jakie daje wolność związkowa pracownicy i ich organizacje winni przestrzegać obowiązującego w danym kraju prawa, a to z kolei powinno być zgodne z zasadami wolności związkowej.

(Zob. raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 787.)

Zasady ogólne

67. Komitet uznaje za stosowne podkreślić znaczenie, jakie należy przywiązywać do podstawowych zasad sformułowanych w *Powszechnej deklaracji praw człowieka*, zważywszy, że ich naruszenie może mieć niekorzystny wpływ na swobodne egzekwowanie praw związkowych.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 30.)
68. Komitet wielokrotnie podkreślał znaczenie zasady potwierdzonej w *Uchwale Międzynarodowej Konferencji Pracy z 1970 r.*, dotyczącej praw związkowych i ich powiązania ze swobodami obywatelskimi, która uznaje, że "prawa przyznane organizacjom pracowników i pracodawców muszą opierać się na poszanowaniu swobód obywatelskich wyłożonych w szczególności w *Powszechnej deklaracji praw człowieka* oraz w *Międzynarodowym pakcie praw obywatelskich i politycznych*, a brak tych swobód obywatelskich pozbawia koncepcję praw związkowych jakiegokolwiek znaczenia".
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 31 oraz raport nr 351, sprawa nr 2569, ust. 645.)
69. Komitet uznaje, że ustrój demokratyczny ma podstawowe znaczenie dla swobodnego egzekwowania praw związkowych.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 32 oraz raport nr 367, sprawa nr 2949, ust. 1224.)
70. Z praw organizacji pracodawców i pracowników można korzystać tylko w ramach systemu, który faktycznie gwarantuje poszanowanie pozostałych podstawowych praw człowieka.
(Zob. Raport nr 348, sprawa nr 2254, ust. 1308.)
71. Prawdziwie wolny i niezależny ruch związkowy może się rozwijać jedynie tam, gdzie respektowane są podstawowe prawa człowieka.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 33; raport nr 340, sprawa nr 2268, ust. 1094, raport nr 349, sprawa nr 2591, ust. 1089; raport nr 351, sprawa nr 2268, ust. 1039 oraz raport nr 364, sprawa nr 2882, ust. 288.)
72. Obowiązkiem każdego rządu jest stać na straży takiego klimatu społecznego, w którym dominuje szacunek dla prawa jako jedyny sposób zagwarantowania poszanowania i ochrony jednostki.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 34; raport nr 346, sprawa nr 2318, ust. 390, raport nr 351, sprawa nr 2528, ust. 1204 oraz raport nr 353, sprawa nr 2625, ust. 963.)
73. Należy podjąć stosowne działania w celu zagwarantowania związkom zawodowym, niezależnie od ich afiliacji, możliwości realizowania ich praw w normalnych warunkach poszanowania praw człowieka i w atmosferze wolnej od wszelkiej przemocy, nacisków, strachu i gróźb.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 35; raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 787, sprawa nr 2528, ust. 1453; raport nr 351, sprawa nr 2528, ust. 1204; raport nr 356, sprawa nr 2528, ust. 1145 oraz raport nr 360, sprawa nr 2745, ust. 1076.)
74. Komitet zwrócił się do Rządu by ten zapewnił, że jakiegokolwiek środki wyjątkowe podjęte w imię bezpieczeństwa narodowego nie staną na przeszkodzie korzystaniu z należnych praw związkowych i prowadzeniu działalności związkowej, włącznie ze strajkami, przez wszystkie związki zawodowe bez względu na ich orientację światopoglądową czy polityczną, w atmosferze całkowitego bezpieczeństwa.
(Zob. raport nr 356, sprawa nr 2528, ust. 1184.)

75. Aby związki zawodowe i organizacje pracodawców mogły odgrywać pożyteczną i wiarygodną rolę, ich działania muszą być prowadzone w atmosferze wolności i bezpieczeństwa. To oznacza, że brak poczucia podstawowej swobody bezpośredniej realizacji swojej misji uzasadnia ich żądania uznania tych swobód i możliwości korzystania z nich, jak również faktu, że żądania takie mieszczą się w ramach legalnej działalności związkowej

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 36; Raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 771; raport nr 358, sprawa nr 2723, ust. 552; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 832; raport nr 372, sprawa nr 2254, ust. 733 oraz Raport nr 374, sprawa nr 2254, ust. 908)

76. Wolny ruch związkowy może rozwijać się tylko w systemie politycznym gwarantującym podstawowe prawa, w tym prawo związkowców do odbywania zebrań w pomieszczeniach związkowych, do wolności słowa i prasy, a w przypadku zatrzymania – prawo do jak najwcześniejszego skorzystania z przysługujących gwarancji procesowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 37; raport nr 351, sprawa nr 2450, ust. 794 oraz raport nr 356, sprawa nr 2450, ust. 679.)

77. Międzynarodowa Konferencja Pracy podkreśliła, że prawo do zgromadzeń, wolność słowa, a zwłaszcza wolność przekonań oraz swobodny dostęp do informacji, a także możliwość ich przekazywania i głoszenia poglądów za pomocą wszelkich środków komunikacji, w tym ponad granicami, stanowią podstawowe swobody obywatelskie niezbędne do normalnego egzekwowania praw związkowych (*Uchwała dotycząca praw związkowych i ich odniesienia do swobód obywatelskich*, przyjęta na 54 sesji w 1970 r.)

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 38; raport nr 346, sprawa nr 2528, ust. 1453; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 839 oraz raport nr 365, sprawa nr 2723, ust. 775.)

78. Zapewnienie przestrzegania praw człowieka powinno być polityką każdego rządu.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 39.)

79. Chociaż osobom pełniącym funkcje związkowe nie przysługuje z tego tytułu prawo do przekraczania obowiązujących przepisów, przepisy te nie powinny naruszać podstawowych gwarancji wolności związkowych, ani też wprowadzać sankcji z tytułu działań, które zgodnie z zasadami wolności związkowych, winny być uznane za legalną działalność związkową.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 40; raport nr 342, sprawa nr 2441, ust. 619; raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 771; raport nr 353, sprawa nr 2441, ust. 118 oraz raport nr 370, sprawa nr 2983, ust. 288.)

80. Nie należy stawiać zarzutów o charakterze kryminalnym w celu nękania związkowców z tytułu ich przynależności lub działalności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 41; oraz raport nr 365, sprawa nr 2902, ust. 1121.)

Prawo do życia, bezpieczeństwa i godności ludzkiej

81. Prawo do życia jest podstawowym i niezbędnym warunkiem korzystania z praw zawartych w *Konwencji nr 87*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 42, raport nr 351, sprawa nr 2528, ust. 1203; raport nr 355, sprawa nr 2664, ust. 1090; raport nr 359, sprawa nr 2609, ust. 630; raport nr 364, sprawa nr 2859, ust. 551 oraz raport nr 367, sprawa nr 2923, ust. 710.)

82. Z wolności związkowej można korzystać jedynie w takich warunkach, w których zagwarantowane i respektowane są prawa podstawowe, w szczególności zaś prawo do życia i bezpieczeństwa.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 43; raport nr 342, sprawa nr 2203, ust. 509; raport nr 343, sprawa nr 2445, ust. 896; raport nr 346, sprawa nr 2489, ust. 461, sprawa nr 2528, ust. 1437; raport nr 348, sprawa nr 2540, ust. 813, sprawa nr 2254, ust. 1323; raport nr 350, sprawa nr 2570, ust. 269; raport nr 351, sprawa nr 2540, ust. 894; raport nr 355, sprawa nr 2609, ust. 863; raport nr 356, sprawa nr 2727, ust. 1646; raport nr 358, sprawa nr 2727, ust. 975; raport nr 359, sprawa nr 2540, ust. 61, sprawa nr 2609, ust. 630; raport nr 360, sprawa nr 2745, ust. 1070; raport nr 363, sprawa nr 2761, ust. 427; raport nr 364, sprawa nr 2859, ust. 551; raport nr 368, sprawa nr 2609, ust. 484; raport nr 371, sprawa nr 2982, ust. 700; raport nr 372, sprawa nr 2254, ust. 733; raport nr 374, sprawa nr 2254, ust. 908; raport nr 375, sprawa nr 3070, ust. 113 oraz raport nr 378, sprawa nr 2254, ust. 843.)

83. Z wolności związkowej można korzystać jedynie w warunkach pełnego poszanowania i zagwarantowania podstawowych praw człowieka, w szczególności praw związanych z ludzkim życiem i bezpieczeństwem osobistym, właściwymi procedurami i ochroną pomieszczeń i mienia będącego własnością związków zawodowych i organizacji pracodawców.

(Zob. raport nr 334, sprawa nr 2254, ust. 1088.)

84. Z prawa organizacji pracowników i pracodawców można korzystać jedynie w atmosferze wolnej od przemocy, nacisków lub gróźb wobec członków i przywódców tych organizacji, a zapewnienie poszanowania tej zasady jest zadaniem rządu.

(Zob. *Przegląd 2006*, ust. 44; raport nr 340, sprawa nr 1787, ust. 607, sprawa nr 2393, ust. 1062, sprawa nr 2268, ust. 1090; raport nr 342, sprawa nr 2298, ust. 548, sprawa nr 2323, ust. 695; raport nr 343, sprawa nr 1787, ust. 418, sprawa nr 2445, ust. 896, sprawa nr 2313, ust. 1167; raport nr 344, sprawa nr 2169, ust. 140, sprawa nr 2486, ust. 1213; raport nr 346, sprawa nr 2528, ust. 1437; raport nr 348, sprawa nr 1787, ust. 274, sprawa nr 2516, ust. 684, sprawa nr 2540, ust. 813, sprawa nr 2254, ust. 1323; raport nr 349, sprawa nr 2486, ust. 1242; raport nr 350, sprawa nr 2554, ust. 504; raport nr 351, sprawa nr 2540, ust. 894, sprawa nr 2268, ust. 1037; raport nr 353, sprawa nr 1787, ust. 507, sprawa nr 2619, ust. 580; raport nr 354, sprawa nr 2068, ust. 57; raport nr 355, sprawa nr 2609, ust. 863; raport nr 356, sprawa nr 1787, ust. 554, sprawa nr 2669, ust. 1253; raport nr 357, sprawa nr 2382, ust. 25, sprawa nr 2713, ust. 1102; raport nr 358, sprawa nr 2723, ust. 555, sprawa nr 2735, ust. 609; raport nr 359, sprawa nr 2445, ust. 571, sprawa nr 2609, ust. 628; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 834; raport nr 363, sprawa nr 2761, ust. 427, sprawa nr 2768, ust. 636, sprawa nr 2850, ust. 873; raport nr 364, sprawa nr 2859, ust. 551; raport nr 367, sprawa nr 2761, ust. 443, sprawa nr 2923, ust. 710, sprawa nr 2913, ust. 806; raport nr 368, sprawa nr 2609, ust. 458, sprawa nr 2959, ust. 505, sprawa nr 2978, ust. 519; raport nr 370, sprawa nr 2957, ust. 411, sprawa nr 2723, ust. 441; raport nr 371, sprawa nr 2982, ust. 700; raport nr 372, sprawa nr 3018, ust. 494; raport nr 374, sprawa nr 3050, ust. 468; raport nr 376, sprawa nr 3067, ust. 953, sprawa nr 3113, ust. 987 oraz raport nr 378, sprawa nr 2609, ust. 300, sprawa nr 3119, ust. 668 i sprawa nr 2254, ust. 848.)

85. Ważną rzeczą jest zdecydowane przeciwdziałanie groźbom, nawoływaniom do nienawiści i grabieży, które szkodzą jednostkom i organizacjom legalnie broniącym swych interesów zgodnie z *Konwencjami 87 i 98*, ratyfikowanymi przez to państwo. Prawa organizacji tak pracowników jak i pracodawców mogą być realizowane jedynie w atmosferze wolnej od przemocy, zastraszania i lęku, gdyż taka sytuacja braku bezpieczeństwa jest nie do pogodzenia z postanowieniami *Konwencji 87*.

(Zob. raport nr 374, sprawa nr 2254, ust. 908.)

86. Prawdziwie wolny i niezależny ruch związkowy nie może rozwijać się w atmosferze przemocy i niepewności.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 45; raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 787; raport nr 348, sprawa nr 2540, ust. 813; raport nr 351, sprawa nr 2540, ust. 894; raport nr 355, sprawa nr 2602, ust. 671, sprawa nr 2609, ust. 863; raport nr 359, sprawa nr 2540, ust. 61 oraz raport nr 364, sprawa nr 2882, ust. 288.)

87. Prawdziwie niezależny ruch związkowy może się rozwijać jedynie w atmosferze pozbawionej przemocy, gróźb i nacisków, a obowiązek zagwarantowania, by prawa związkowe mogły być realizowane w normalnych warunkach spoczywa na Rządzie.

(Zob. raport nr 355, sprawa nr 2241, ust. 760.)

88. Korzystania praw związkowych nie da się pogodzić z żadnego rodzaju przemocą ani groźbami i jest rzeczą władz by w przypadku czynów tego rodzaju przeprowadzić bezzwłoczne dochodzenie i ewentualnie ukarać winnych.

(Zob. raport nr 376, sprawa nr 2786, ust. 348.)

89. Atmosfera przemocy, towarzysząca przypadkom zabójstwa lub zaginięcia przywódców związkowych, albo też napaści na lokale związkowe i zniszczenia mienia pracowników i pracodawców, stanowi poważną przeszkodę w realizacji praw związkowych, a czyny takie wymagają zastosowania przez władze surowych środków.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 46; raport nr 346, sprawa nr 2528, ust. 1437; raport nr 350, sprawa nr 2609, ust. 905; raport nr 351, sprawa nr 2528, ust. 1203; raport nr 360, sprawa nr 2745, ust. 1070 oraz raport nr 378, sprawa nr 2254, ust. 843.)

90. Przypadki zastraszania i fizycznej przemocy wobec związkowców stanowią pogwałcenie zasad wolności związkowej a nieskuteczna ochrona przed takimi działaniami oznacza *de facto* bezkarność mogącą jedynie wzmocnić atmosferę strachu i niepewności – zabójczą dla realizacji praw związkowych.

(Zob. raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 834.)

91. W wypadku zdarzeń, które można przypisać konkretnym osobom w grę wchodzi jednak odpowiedzialność Państwa z uwagi na ciężący na nim obowiązek przeciwdziałania przypadkom pogwałcenia praw człowieka. A zatem, rządy powinny dążyć do wypełnienia obowiązku w kwestii poszanowania praw i swobód jednostki, a także obowiązku zagwarantowania związkowcom prawa do życia.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 47; raport nr 342, sprawa nr 2442, ust. 799, sprawa nr 2446, ust. 834; raport nr 346, sprawa nr 2528, ust. 1440; raport nr 350, sprawa nr 2570, ust. 269; raport nr 351, sprawa nr 2528, ust. 1203 oraz raport nr 360, sprawa nr 2745, ust. 1070.)

92. Fakt, że nie toczy się spór pracowniczy ani kampania związkowa nie musi wykluczać związku pomiędzy przestępstwem a członkostwem związku, działalnością lub funkcją związkową.
(Zob. raport nr 370, sprawa nr 2528, ust. 81.)
93. Wiązanie ‘w ciemno’ związków zawodowych z rewoltą jest czymś stygmatyzującym i często powoduje u przywódców i członków związku silne poczucie zagrożenia.
(Zob. raport nr 356, sprawa nr 2528, ust. 1182.)
94. Przypadki zabójstwa, zaginięcia lub poważnych obrażeń przywódców związkowych czy członków związku wymagają instytucji niezależnego sądowego dochodzenia w celu jak najszybszego, całkowitego wyjaśnienia okoliczności zdarzenia, ustalenia winnych, ich ukarania i zapobieżenia podobnym zdarzeniom w przyszłości.
(Zob. *Przegląd z 2006.*, ust. 48; raport nr 340, sprawa nr 2268, ust. 1090; raport nr 342, sprawa nr 2318, ust. 253; raport nr 343, sprawa nr 2396, ust. 645, sprawa nr 2313, ust. 1167; raport nr 346, sprawa nr 2318, ust. 388, sprawa nr 1865, ust. 794, sprawa nr 2528, ust. 1438; raport nr 351, sprawa nr 2318, ust. 252, sprawa nr 2268, ust. 1037, sprawa nr 2528, ust. 1203, 1215 i 1220; raport nr 354, sprawa nr 2318, ust. 264; raport nr 356, sprawa nr 2528, ust. 1155; raport nr 358, sprawa nr 2318, ust. 327; raport nr 359, sprawa nr 2609, ust. 631, sprawa nr 2528, ust. 1112; raport nr 364, sprawa nr 2859, ust. 551, sprawa nr 2528, ust. 949; raport nr 367, sprawa nr 2923, ust. 711; raport nr 370, sprawa nr 2318, ust. 164; raport nr 377, sprawa nr 2923, ust. 307 oraz raport nr 378, sprawa nr 3032, ust. 386 i sprawa nr 2254, ust. 843.)
95. Zbrodnie takie jak egzekucje pozasądowe są tak poważne, że powinny być badane i osądzone z urzędu, tj., nawet bez formalnego zawiadomienia o przestępstwie od ofiary lub poszkodowanego.
(Zob. raport nr 359, sprawa nr 2528, ust. 1112.)
96. Ważne jest, by dochodzenia w sprawach o zabójstwo związkowca przynosiły konkretne wyniki, w celu rzetelnego ustalenia faktów, motywów i winnych, aby można wymierzyć stosowną karę i zapobiec takim zdarzeniom w przyszłości.
(Zob. raport nr 353, sprawa nr 1787, ust. 512.)
97. Rząd ma obowiązek podjąć wszelkie niezbędne kroki w celu ustalenia winnych i ich ukarania – w szczególności przez skuteczne zapewnienie bezpieczeństwa kluczowym dla wykrycia i osądzenia podejrzanych świadkom – oraz skutecznie przeciwdziałać ponownym naruszeniom praw człowieka. Nawet jeśli formalnie nie postawiono zarzutów, każdy przypadek powinien być dogłębnie zbadany, a świadkom którzy zdecydowali się zeznawać należy zapewnić należytą ochronę.
(Zob. raport nr 356, sprawa nr 2528, ust. 1166.)
98. Komitet podkreślił znaczenie wymierzenia winnym kary adekwatnej do wagi popełnionych przestępstw, oraz rekompensaty dla organizacji przedsiębiorców z tytułu poniesionych przestępstwa strat.
(Zob. raport nr 363, sprawa nr 2254, ust. 1332.)
99. Dochodzenie winno się koncentrować nie tylko na osobie, która dokonała przestępstwa, ale także na jego inspiratorach, bo tylko to może zapewnić zwycięstwo prawdziwej sprawiedliwości i prawdziwie zapobiec dalszym aktom przemocy wobec związkowców w przyszłości. W przypadku przestępstw popełnionych przez wojskowych lub policjantów, niezmiernie istotne jest też ustalenie odpowiedzialności w łańcuchu dowodzenia, by można było wydać właściwe instrukcje na wszystkich szczeblach i wyciągnąć konsekwencje wobec dowódców i nie dopuścić do podobnych działań w przyszłości.
(Zob. raport nr 356, sprawa nr 2528, ust. 1173.)
100. Komitet zwrócił się do rządu konkretnego państwa o wydanie na odpowiednim szczeblu poleceń: (i) zakończenia długotrwałej obecności wojska w zakładach pracy, gdyż może to działać zastraszająco na pracowników pragnących prowadzić legalne działania związkowe i powodować atmosferę nieufności, niesprzyjającą harmonijnym stosunkom pracy; (ii) zapewnienia, że podjęte w imię bezpieczeństwa narodowego środki nadzwyczajne w żaden sposób nie przeszkodzą związkom zawodowym, bez względu na ich orientację światopoglądową i polityczną, w korzystaniu z należnych praw związkowych i prowadzeniu działalności związkowej, ze strajkiem włącznie, w atmosferze pełnego bezpieczeństwa; (iii) zapewnienia ścisłego przestrzegania gwarancji proceduralnych w kontekście wojskowych lub policyjnych działań polegających na inwigilacji i przesłuchaniach, tak by organizacje pracowników mogły korzystać z należnych praw w atmosferze wolnej od przemocy, jakichkolwiek nacisków czy gróźb pod adresem swych przywódców i członków.
(Zob. raport nr 356, sprawa nr 2528, ust. 1184.)

- 101.** Wszelkie zarzuty stosowania przemocy przez pracowników tworzących związki zawodowe lub w inny sposób działających w interesie pracowników winny być dokładnie zbadane, przy czym należy uwzględnić możliwe pośrednie i bezpośrednie związki takiego czynu z działalnością związkową.
(Zob. raport nr 356, sprawa nr 2528, ust. 1143.)
- 102.** Ważne jest, by wszelkie przypadki przemocy wobec członków związku zawodowego, czy to będzie zabójstwo, uprowadzenie, czy groźby, były właściwie zbadane. Co więcej, rola Rządu nie kończy się na rozpoczęciu dochodzenia; Rząd musi użyć wszelkich dostępnych środków dla zapewnienia, by dochodzenie doprowadziło do ujawnienia i ukarania sprawców.
(Zob. raport nr 343, sprawa nr 1787, ust. 422.)
- 103.** Komitet potępił istnienie i działanie organizacji paramilitarnych, które wbrew prawom człowieka i zasadom wolności związkowej, uważają związkowców za cel swych ataków. Komitet przypomniał, że odpowiedzialność za zaprzestanie ich działań spoczywa na Rządzie.
(Zob. raport nr 346, sprawa nr 2489, ust. 461.)
- 104.** W przypadkach, gdy rozpraszanie zgromadzenia publicznego przez policję doprowadziło do czyjejś śmierci lub poważnych obrażeń, Komitet za szczególnie istotne uważa pełne zbadanie okoliczności zdarzenia, w toku niezależnego dochodzenia, a także by w trybie normalnej procedury prawnej zostało ustalone uzasadnienie podjętych przez policję działań oraz ustalenie odpowiedzialności konkretnych osób.
(Zob. *Przegląd z 2006.*, ust. 49; raport nr 340, sprawa nr 2413, ust. 903; raport nr 344, sprawa nr 2365, ust. 1434; raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 795, sprawa nr 2528, ust. 1449; raport nr 351, sprawa nr 2528, ust. 1236; raport nr 353, sprawa nr 1865, ust. 736; raport nr 356, sprawa nr 2693, ust. 1047; raport nr 360, sprawa nr 2765, ust. 289, sprawa nr 2745, ust. 1070; raport nr 363, sprawa nr 2867, ust. 351; raport nr 364, sprawa nr 2745, ust. 999; raport nr 367, sprawa nr 2743, ust. 160; raport nr 368, sprawa nr 2765, ust. 200 oraz raport nr 370, sprawa nr 2745, ust. 679.)
- 105.** W przypadku naruszenia bezpieczeństwa lub godności jednostki, Komitet uważa za konieczne natychmiastowe wszczęcie niezależnego dochodzenia sądowego w celu ustalenia faktów, określenia odpowiedzialności, ukarania winnych i zapobieżenia podobnym zdarzeniom w przyszłości.
(Zob. *Przegląd z 2006.*, ust. 50; raport nr 344, sprawy nr 1937 i 2027, ust. 247; raport nr 357, sprawa nr 2382, ust. 25, sprawa nr 2664, ust. 813; raport nr 360, sprawa nr 2169, ust. 86, sprawa nr 2399, ust. 95; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 834; raport nr 365, sprawa nr 2906, ust. 259, sprawa nr 2723, ust. 769, sprawa nr 2902, ust. 1121; raport nr 371, sprawa nr 2713; ust. 879; raport nr 372, sprawa nr 3018, ust. 494, sprawa nr 2254, ust. 734; raport nr 374, sprawa nr 3050, ust. 468; raport nr 376, sprawa nr 3113, ust. 987 oraz raport nr 378, sprawa nr 2609, ust. 317.)
- 106.** W przypadkach, gdy dochodzenia w sprawach o zabójstwo i zaginięcie związkowców na ogół nie przynoszą efektów, Komitet uważa za niezbędne podjęcie kroków zmierzających do ustalenia, osądzenia i skazania winnych, gdyż jego zdaniem sytuacja taka praktycznie oznacza bezkarność sprawców, wzmagając atmosferę przemocy i zagrożenia, co ma katastrofalny skutek dla realizacji praw związkowych.
(Zob. *Przegląd z 2006.*, ust. 51.)
- 107.** W przypadku dotyczącym kilku zabójstw przywódców i członków związku, Komitet zwrócił się do Rządu o dopilnowanie, by prokuratura zwracała się do zainteresowanych związków zawodowych o informacje pozwalające ustalić członkostwo ofiar w ruchu związkowym w celu ustalenia możliwych motywów antyzwiązkowych w badanej sprawie.
(Zob. raport nr 368, sprawa nr 2609, ust. 484.)
- 108.** Komitet podkreślił, że jeśli w przypadkach agresji słownej lub fizycznej skierowanej pod adresem organizacji pracowników i pracodawców oraz ich przywódców w stosunku do winnych nie zapadają wyroki, wzrasta poczucie bezkarności, wzmagając atmosferę przemocy i zagrożenia, co ma katastrofalny skutek dla realizacji praw związkowych.
(Zob. *Przegląd z 2006.*, ust. 52; raport nr 342, sprawa nr 2318, ust. 253; raport nr 344, sprawy nr 1937 i 2027, ust. 247; raport nr 346, sprawa nr 2048, ust. 115, sprawa nr 2318, ust. 388, sprawa nr 2323, ust. 1118, sprawa nr 2528, ust. 1439; raport nr 348, sprawa nr 2540, ust. 813; raport nr 350, sprawa nr 2323, ust. 987; raport nr 351, sprawa nr 2318, ust. 252, sprawa nr 2540, ust. 894, sprawa nr 2528, ust. 1214 i 1220; raport nr 355, sprawa nr 2609, ust. 863; raport nr 356, sprawa nr 1787, ust. 562, sprawa nr 2528, ust. 1154, raport nr 357, sprawa 2382, ust. 25; raport nr 359, sprawa 2528, ust. 1112; raport nr 360, sprawa 2745, ust. 1070; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 834; raport nr 363, sprawa nr 2609, ust. 611; raport nr 364, sprawa 2528, ust. 949 i 956; raport nr 365, sprawa nr 2723, ust. 769, sprawa nr 2902, ust. 1121; raport nr 368, sprawa nr 2445, ust. 419, sprawa nr 2609, ust. 465 i 484; raport nr 372, sprawa nr 2254, ust. 734; raport nr 373, sprawa nr 2478, ust. 39, sprawa nr 2445, ust. 319; raport nr 374, sprawa nr 2254, ust. 911 oraz raport nr 378, sprawa nr 2609, ust. 309 i sprawa nr 2982, ust. 643.)

109. Komitet podkreślił konieczność szybkiego doprowadzenia sprawy do końca w przypadkach, gdy dochodzenia w sprawie śmierci związkowców nadmiernie się przedłużają.
(Zob. *Przegląd z 2006.*, ust. 53 oraz raport nr 368, sprawa nr 2609, ust. 466.)
110. Komitet uważa, że zatrzymani związkowcy, jak każda inna osoba, powinni korzystać z gwarancji sformułowanych w *Powszechnej deklaracji praw człowieka* oraz w *Międzynarodowym pakcie praw obywatelskich i politycznych*, zgodnie z którymi każdą osobę pozbawioną wolności należy traktować humanitarnie, z poszanowaniem przyrodzonej osobie ludzkiej godności.
(Zob. *Przegląd z 2006.*, ust. 54; raport nr 340, sprawa nr 2268, ust. 1094; raport nr 349, sprawa nr 2591, ust. 1081, sprawa nr 2486, ust. 1244; raport nr 350, sprawa nr 2508, ust. 1097; raport nr 351, sprawa nr 2566, ust. 983 oraz raport nr 362, sprawa nr 2812, ust. 397.)
111. Gdy chodzi o zarzuty dotyczące fizycznego znęcania się i stosowania tortur wobec związkowców, Komitet przypomina, że rządy powinny wydać dokładne instrukcje i zastosować skuteczne sankcje w przypadku ujawnienia takich przypadków, w celu zapewnienia by żaden zatrzymany nie był poddany takiemu traktowaniu.
(Zob. *Przegląd z 2006.*, ust. 55; raport nr 340, sprawa nr 2268, ust. 1094; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 834 oraz raport nr 365, sprawa nr 2723, ust. 769.)
112. W przypadku zarzutów dotyczących tortur i fizycznego znęcania się nad osobą zatrzymaną, rząd powinien przeprowadzić niezależne dochodzenie w celu wyjaśnienia takich skarg, tak by można było podjąć stosowne działania, w tym przyznanie odszkodowania za doznane krzywdy oraz ukaranie osób odpowiedzialnych, aby nie dopuścić w przyszłości do takiego traktowania osoby zatrzymanej.
(Zob. *Przegląd z 2006.*, ust. 56; raport nr 344, sprawa nr 2169, ust. 140; raport nr 349, sprawa nr 2591, ust. 1081; raport nr 364, sprawa nr 2882, ust. 294; raport nr 374, sprawa nr 2882, ust. 85 oraz raport nr 375, sprawa nr 2508, ust. 363.)
113. Gdy chodzi o zarzuty dotyczące znęcania się lub innych działań podjętych wobec pracowników jako kara za udział w strajku, Komitet podkreśla, że przywiązuje wielką wagę do przysługującego związkowcom, tak jak każdej innej osobie, prawa do korzystania z gwarancji, przewidzianych stosowną procedurą prawną, zgodnych z zasadami sformułowanymi w *Powszechnej deklaracji praw człowieka* oraz w *Międzynarodowym pakcie praw obywatelskich i politycznych*.
(Zob. *Przegląd z 2006.*, ust. 57; raport nr 364, sprawa nr 2882, ust. 294.)
114. Atmosfera przemocy, przymusu i wszelkich gróźb pod adresem przywódców związkowych i ich rodzin nie sprzyja swobodnemu korzystaniu z praw i swobód określonych w Konwencjach nr 87 i 98. Wszystkie państwa mają niezaprzeczalny obowiązek wspierania i obrony takiego klimatu społecznego, w którym panuje poszanowanie prawa jako jedyny sposób gwarantujący poszanowanie i ochronę życia.
(Zob. *Przegląd z 2006.*, ust. 58; raport nr 342, sprawa nr 2441, ust. 627; raport nr 346, sprawa nr 2528, ust. 1459; raport nr 349, sprawa nr 2561, ust. 381; raport nr 351, sprawa nr 2528, ust. 1226; raport nr 356, sprawa nr 2669, ust. 1253 oraz raport nr 378, sprawa nr 2254, ust. 842.)
115. Ataki skierowane przeciw związkowcom, pomieszczeniom związkowym i mieniu związkowemu stanowią poważne naruszenie praw związkowych. Tego typu przestępcze działania tworzą atmosferę strachu, która jest ogromnie niekorzystna dla prowadzenia działalności związkowej.
(Zob. *Przegląd z 2006.*, ust. 59; raport nr 367, sprawa nr 2913, ust. 806.)
116. Wywołana przez zagrożenie życia związkowców atmosfera strachu w sposób nieuchronny odbija się na tym, jak prowadzona jest działalność związkowa, której prowadzenie możliwe jest jedynie w kontekście poszanowania podstawowych praw człowieka i w atmosferze wolnej od przemocy, nacisków i jakichkolwiek gróźb.
(Zob. *Przegląd z 2006.*, ust. 60; raport nr 367, sprawa nr 2853, ust. 482 oraz raport nr 378, sprawa nr 3119, ust. 668.)
117. W kwestii zagrożenia śmiercią przewodniczącemu organizacji pracodawców, Komitet zauważył, że Rząd podjął niezbędne kroki w celu ochrony przywódcy pracodawców i jego miejsca zamieszkania. Komitet zwrócił się do Rządu o zapewnienie mu takiej ochrony tak długo, jak jego życie będzie w niebezpieczeństwie.
(Zob. raport nr 291, sprawa nr 1700, ust. 308.)
118. Komitet zwrócił się do jednego z rządów o podjęcie niezbędnych dodatkowych działań, w tym wydanie odpowiednich poleceń na wysokim szczeblu, w celu zakończenia długotrwałej obecności wojska w

zakładach pracy, gdyż może to działać zastraszająco na pracowników pragnących prowadzić legalne działania związkowe i powodować atmosferę nieufności, niesprzyjającą harmonijnym stosunkom pracy (Zob. raport nr 356, sprawa nr 2528, ust. 1184; raport nr 360, sprawa nr 2745, ust. 1076 oraz raport nr 378, sprawa nr 3119, ust. 671.)

Aresztowanie i zatrzymanie związkowców

119. Brak swobód obywatelskich pozbawia pojęcie praw związkowych jakiegokolwiek znaczenia; prawa nadane organizacjom pracowników i pracobiorców za podstawę muszą mieć poszanowanie swobód obywatelskich takich jak bezpieczeństwo osobiste i wolność od arbitralnego aresztowania lub zatrzymania. (Zob. raport nr 279 (z listopada 1991), sprawa nr 1556, ust. 58.)

120. Zatrzymanie przywódców lub członków związku zawodowego z powodu działalności związkowej jest sprzeczne z zasadami wolności związkowych. (Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 61 oraz raport nr 370, sprawa nr 2957, ust. 411.)

121. Aresztowanie, nawet na krótko, przywódców i członków związku zawodowego, a także przywódców organizacji pracodawców, za zgodną z prawem działalność związaną z ich prawem do zrzeszania się, stanowi pogwałcenie zasad wolności związkowych. (Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 62; raport nr 340, sprawa nr 2416, ust. 1027; raport nr 343, sprawa nr 2426, ust. 279; raport nr 346, sprawa nr 2508, ust. 1186; raport nr 358, sprawa nr 2727, ust. 979; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 836 oraz raport nr 365, sprawa nr 2723, ust. 771.)

122. Działania pozbawiające związkowców wolności z powodów związanych z ich działalnością związkową, nawet gdy chodzi jedynie o wezwanie do stawienia się lub krótkie przesłuchanie, stanowią utrudnienie w korzystaniu z praw związkowych. (Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 63; raport nr 343, sprawa nr 2451, ust. 925; raport nr 346, sprawa nr 2528, ust. 1459; raport nr 348, sprawa nr 2494, ust. 962; raport nr 354, sprawa nr 2672, ust. 1142; raport nr 358, sprawa nr 2735, ust. 609; raport nr 359, sprawa nr 2753, ust. 409 oraz raport nr 378, sprawa nr 3119, ust. 668.)

123. Zatrzymanie związkowców z powodów związanych z ich działaniami w obronie interesów pracowniczych stanowi poważne naruszenie swobód obywatelskich w ogóle, a praw związkowych w szczególności. (Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 64; raport nr 340, sprawa nr 1865, ust. 778, sprawa nr 2268, ust. 1094; raport nr 342, sprawa nr 2323, ust. 691; raport nr 344, sprawa nr 2365, ust. 1433; raport nr 349, sprawa nr 2591, ust. 1089; raport nr 351, sprawa nr 2268, ust. 1039; raport nr 353, sprawa nr 1865, ust. 744, sprawa nr 2620, ust. 793; raport nr 356, sprawa nr 2528, ust. 1188; raport nr 357, sprawa nr 2712, ust. 1084; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 836; raport nr 363, sprawa nr 2761, ust. 436; raport nr 364, sprawa nr 2882, ust. 296 oraz raport nr 365, sprawa nr 2723, ust. 771.)

124. Środki zmierzające do pozbawienia wolności przywódców i członków związku zawodowego wiążą się z poważnym ryzykiem ingerencji w działalność związkową, a w przypadku ich podjęcia z powodów dotyczących związku zawodowego, stanowią naruszenie zasad wolności związkowych. (Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 65; raport nr 349, sprawa nr 2585, ust. 891 oraz raport nr 355, sprawa nr 2686, ust. 1120.)

125. Zatrzymanie związkowców z powodu działalności związkowej stanowi poważne utrudnianie realizacji praw związkowych i jest naruszeniem wolności związkowych. (Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 66 oraz raport nr 359, sprawa nr 2760, ust. 1172.)

126. Aresztowanie związkowców i przywódców organizacji pracodawców może wywołać atmosferę zastraszania i lęku, co jest szkodliwe dla normalnego rozwoju działalności związkowej. (Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 67; raport nr 340, sprawa nr 1865, ust. 764 i 778; raport nr 342, sprawa nr 2323, ust. 691; raport nr 343, sprawa nr 2426, ust. 279; raport nr 353, sprawa nr 1865, ust. 744, sprawa nr 2620, ust. 793; raport nr 363, sprawa nr 2828, ust. 897; raport nr 372, sprawa nr 3018, ust. 494; raport nr 376, sprawa nr 3076, ust. 745 oraz raport nr 378, sprawa nr 2254, ust. 850.)

127. Dopóki wobec związkowców stosuje się aresztowania i zatrzymania, nie będzie w kraju stabilnego, harmonijnie funkcjonującego systemu stosunków pracy. (Zob. raport nr 340, sprawa nr 1865, ust. 765 oraz raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 774.)

128. Zatrzymywanie i systematyczne bądź arbitralne policyjne przesłuchania przywódców i członków związku zawodowego niosą z sobą niebezpieczeństwo nadużyć i mogą stanowić poważny atak na prawa związkowe.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 68; raport nr 346, sprawa nr 2508, ust. 1188 oraz raport nr 348, sprawa nr 2494, ust. 962.)

129. Aresztowanie i zatrzymanie związkowców bez przedstawienia zarzutów lub bez nakazu sądowego stanowi poważne pogwałcenie praw związkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 69; raport nr 349, sprawa nr 2585, ust. 891; raport nr 351, sprawa nr 2566, ust. 982; raport nr 357, sprawa nr 2712, ust. 1084; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 836 oraz raport nr 371, sprawa nr 2713, ust. 880.)

130. Aresztowanie związkowców bez postawienia zarzutów związane jest z ograniczaniem wolności związkowych, a rządy powinny podjąć działania w celu wydania stosownych instrukcji, które zapobiegą zagrożeniom jakie dla działalności związkowej stanowią przypadki takich aresztowań.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 70; raport nr 343, sprawa nr 2440, ust. 242, sprawa nr 2449, ust. 701; raport nr 349, sprawa nr 2548, ust. 535, sprawa nr 2585, ust. 891; raport nr 351, sprawa nr 2528, ust. 1218; raport nr 354, sprawa nr 2228, ust. 114; raport nr 356, sprawa nr 2528, ust. 1188; raport nr 359, sprawa nr 2771, ust. 1081; raport nr 363, sprawa nr 2761, ust. 436, sprawa nr 2828, ust. 897 oraz raport nr 370, sprawa nr 2712, ust. 693.)

131. Aresztowanie osób pełniących funkcję w związku pracodawców z powodów związanych z działaniami dotyczącymi uzasadnionych żądań stanowi poważne ograniczenie ich praw oraz pogwałcenie wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 71.)

132. Osoby zaangażowane w działalność związkową lub pełniące funkcje związkowe nie mogą oczekiwać zwolnienia z normalnej odpowiedzialności karnej, jednak sama działalność związkowa nie powinna być wykorzystywana przez władze jako pretekst do arbitralnego aresztowania czy zatrzymywania związkowców.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 72; raport nr 340, sprawa nr 1865, ust. 778; raport nr 349, sprawa nr 2585, ust. 895; raport nr 353, sprawa nr 1865, ust. 744; raport nr 355, sprawa nr 2686, ust. 1122 oraz raport nr 376, sprawa nr 3076, ust. 744.)

133. Osoby zaangażowane w działalność lub pełniące funkcję związkową nie mogą domagać się wyłączenia ze zwykłej odpowiedzialności karnej, niemniej aresztowanie i zarzuty karne przeciw związkowcowi mogą wynikać wyłącznie z przepisów prawa które samo w sobie nie narusza zasad wolności związkowej.

(Zob. raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 836.)

134. Nie należy stawiać przed sądem ani stosować innych sankcji wobec związkowców wnoszących sprawę do Komitetu Wolności Związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 73.)

135. Nie należy stosować środków odwetowych, w szczególności aresztowania lub zatrzymania bez procesu sądowego, wobec związkowców którzy egzekwując swoje prawa wynikające z ratyfikacji standardów MOP-u dot. wolności związkowych złożyli skargę do Komitetu Wolności Związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 74.)

136. Aresztowanie i zatrzymanie związkowców, nawet z powodów istotnych dla bezpieczeństwa wewnętrznego, może stanowić poważne naruszenie praw związkowych jeżeli nie towarzyszą temu stosowne gwarancje procesowe.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 75; raport nr 348, sprawa nr 2355, ust. 313, sprawa nr 2516, ust. 690 oraz raport nr 368, sprawa nr 2609, ust. 490.)

Zatrzymanie prewencyjne

137. Areszt prewencyjny wobec przywódców organizacji pracowników czy też pracodawców z powodu działalności związanej z wykonywaniem ich praw jest sprzeczny z zasadami wolności związkowej.

(Zob. raport nr 233, sprawa nr 1007, ust. 233.)

138. Działania polegające na prewencyjnym zatrzymaniu mogą się wiązać z poważną ingerencją w działalność związkową, uzasadnioną jedynie powagą lub nadzwyczajnym charakterem sytuacji; będą one przedmiotem krytyki jeśli nie będą im towarzyszyć odpowiednie i zastosowane bez zbędnej zwłoki gwarancje procesowe.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 76; raport nr 346, sprawa nr 2508, ust. 1188 oraz raport nr 350, sprawa nr 2508, ust. 1096.)

139. Prewencyjne zatrzymanie związkowców, z uwagi na mogące podczas strajku wystąpić złamanie prawa, wiąże się z poważnym niebezpieczeństwem naruszenia praw związkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 77 oraz raport nr 349, sprawa nr 2548, ust. 535.)

140. Areszt prewencyjny powinien być ograniczony do bardzo krótkiego okresu, którego celem jest wyłącznie ułatwienie przebiegu dochodzenia sądowego.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 78; raport nr 340, sprawa nr 2412, ust. 1136; raport nr 349, sprawa nr 2585, ust. 892; raport nr 356, sprawa nr 2528, ust. 1190; raport nr 375, sprawa nr 3098, ust. 552 oraz raport nr 378, sprawy nr 3110 i 3123, ust. 625.)

141. We wszystkich przypadkach prewencyjnego zatrzymania związkowców może dojść do poważnej ingerencji w egzekwowanie praw związkowych, a Komitet zawsze podkreślał prawo każdej zatrzymanej osoby do sprawiedliwego procesu w jak najszybszym czasie.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust 79.)

142. Zatrzymanie prewencyjne powinno wiązać się z gwarancjami i podlegać ograniczeniom:

(1) w celu zapewnienia, że nie wykracza poza absolutnie niezbędny czas i nie towarzyszą mu działania mające na celu zastraszenie;

(2) w celu wykluczenia jego stosowania w innych niż przewidziane cele, a zwłaszcza aby wykluczyć przypadki tortur i znęcania się oraz zapewnić ochronę przed przetrzymywaniem w warunkach nieodpowiednich ze względów sanitarnych, humanitarnych lub prawa do obrony.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 80 oraz raport nr 349, sprawa nr 2585, ust. 892.)

143. Przedłużające się zatrzymanie osób bez postawienia im zarzutów przed sądem, z powodu trudności w zgromadzeniu w normalnym trybie dowodów, jest praktyką ze swej natury niosącą ryzyko nadużyć i jako taka jest przedmiotem krytyki.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 81 oraz raport nr 356, sprawa nr 2528, ust. 1190.)

144. Samo prowadzenie działalności lub pełnienie funkcji związkowej nie zwalnia z normalnej odpowiedzialności karnej, jednak przedłużające się zatrzymanie związkowców bez postawienia zarzutów przez sąd może stanowić poważną przeszkodę w egzekwowaniu praw związkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 82; raport nr 343, sprawa nr 2449, ust. 702; raport nr 348, sprawa nr 2449, ust. 627 oraz raport nr 356, sprawa nr 2528, ust. 1189.)

Zatrzymanie podczas stanu wyjątkowego

145. Nie wyrażając zdania na temat politycznych aspektów stanu wyjątkowego, Komitet zawsze podkreśla, że środkiem takim jak zatrzymanie muszą towarzyszyć zastosowane bez zbędnej zwłoki odpowiednie gwarancje procesowe, a wszystkim zatrzymanym należy jak najprędzej zapewnić sprawiedliwy proces.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 83.)

146. W sytuacji zbliżonej do wojny domowej, Komitet podkreśla ogromne znaczenie, jakie przywiązuje do jak najwcześniejszego zapewnienia zatrzymanym sprawiedliwego procesu.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 84.)

147. Nie uważa się za zapewnienie odpowiedniej procedury sytuacji, w której przepisy prawa krajowego o stanie wyjątkowym *de iure* lub *de facto* wykluczają bezstronne rozpoznanie sprawy przez sąd.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 85 oraz raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 841.)

148. Przy rozpatrywaniu przypadków zatrzymania na podstawie przepisów o stanie wyjątkowym Komitet zwraca uwagę, że środek w postaci prewencyjnego zatrzymania winien być maksymalnie ograniczony w czasie i służyć jedynie sprawnemu przebiegowi dochodzenia sądowego.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 86 oraz raport nr 340, sprawa nr 2412, ust. 1136.)

System edukacji poprzez pracę

149. System "edukacji poprzez pracę" stosowany wobec osób już zwolnionych jest formą pracy przymusowej i zatrzymania w trybie administracyjnym osób, które nie zostały skazane przez sąd, a w niektórych przypadkach nawet nie podlegają sankcjom prawnym nakładanym przez wymiar sprawiedliwości. Taka forma zatrzymania i pracy przymusowej bez wątpienia stanowi pogwałcenie podstawowych standardów

MOP-u gwarantujących poszanowanie praw człowieka, a stosowana wobec osób prowadzących działalność związkową jest jawnym pogwałceniem zasad wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 87.)

150. Poddanie, bez decyzji sądu, pracowników systemowi edukacji poprzez pracę jest formą zatrzymania w trybie administracyjnym stanowiącą jawne naruszenie podstawowych praw człowieka, których poszanowanie jest niezbędne dla realizacji praw związkowych, na co zwrócono uwagę podczas Międzynarodowej Konferencji Pracy w 1970 r.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 88.)

Organy specjalne i procedury doraźne

151. We wszystkich przypadkach, w których wobec związkowców i pracodawców zastosowano środki lub decyzje wydane przez organy o charakterze specjalnym, Komitet podkreśla wagę, jaką przywiązuje do prawnych gwarancji proceduralnych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 89.)

152. Komitet uznaje, że jeśli związkowcy zostali skazani w trybie doraźnym, oznacza to iż nie mogli skorzystać ze wszystkich normalnych gwarancji procesowych. W związku z powyższym Komitet proponuje, by umożliwiano rewizję spraw związkowców skazanych w takim trybie w celu zapewnienia, że nikt nie zostanie pozbawiony wolności bez prawa do normalnego procesu przed bezstronnym i niezależnym organem władzy sądowiczej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 90.)

Umieszczenie w szpitalu psychiatrycznym

153. Należy stworzyć niezbędne gwarancje w celu zapobieżenia przypadkom przymusowego umieszczenia osób w szpitalach psychiatrycznych, stosowanego jako sankcja lub środek nacisku wobec osób chcących założyć nową organizację, poza istniejącymi strukturami związkowymi.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 91.)

Zarzuty i wyroki skazujące stosowane wobec związkowców i przedstawicieli organizacji pracodawców

154. Komitet zwraca uwagę na niebezpieczeństwo, jakie dla swobodnego realizowania praw związkowych stanowią wyroki wydane na przedstawicieli pracowników za działania związane z obroną interesów tych, których reprezentują.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 92.)

155. Proce karny i wyrok więzienia na przywódców związkowych z powodu ich działalności związkowej nie tworzą klimatu harmonijnych, stabilnych stosunków pracy.

(Zob. raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 773.)

156. Nikogo nie należy pozbawiać wolności ani poddawać sankcjom karnym tylko z powodu organizacji bądź udziału w pokojowym strajku, wiecu czy pochodu, w szczególności z okazji Święta Pracy.

(Zob. raport nr 346, sprawa nr 2323, ust. 1122.)

157. Aresztowanie i skazywanie związkowców na długoletnie więzienie za "zakłócanie porządku publicznego" może, z uwagi na ogólnikowość zarzutów, być metodą represyjną wobec działalności o charakterze związkowym.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 93 oraz raport nr 362, sprawa nr 2812, ust. 395.)

158. Stojąc na stanowisku, że każdemu przysługuje prawo domniemania niewinności, Komitet uważa, że w przypadkach aresztowania, zatrzymania lub skazania działacza związkowego na rządzie spoczywa obowiązek wykazania, że powodem zastosowania takich środków nie była w żaden sposób działalność związkowa danej osoby.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 94; raport nr 360, sprawa nr 2745, ust. 1079; raport nr 364, sprawa nr 2745, ust. 1007; raport nr 370, sprawa nr 2745, ust. 677 oraz raport nr 378, sprawa nr 2254, ust. 850.)

159. Żaden wyrok wydany na związkowców z mocy prawa karnego nie może być powodem przyjęcia przez władze negatywnego nastawienia wobec organizacji, której członkami są skazani i inne osoby.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 95.)

Gwarancja właściwego postępowania sądowego

160. Komitet podkreślił wagę, jaką powinno się przywiązywać do prawa wolności i bezpieczeństwa osobistego oraz wolności od arbitralnego zatrzymania i aresztowania, jak również do prawa do sprawiedliwego procesu przed niezawisłym i bezstronnym sądem, zgodnie z postanowieniami *Powszechnej deklaracji praw człowieka*.

(Zob. raport nr 342, sprawa nr 2318, ust. 250 oraz raport nr 370, sprawa nr 2318, ust. 164.)

161. Ponieważ z zatrzymaniem może się wiązać poważna ingerencja w prawa związkowe, a także z powodu wagi przywiązywanej do zasady sprawiedliwego procesu, Komitet każdorazowo domaga się od rządów, by w każdym przypadku odbył się proces osób zatrzymanych, bez względu na podawane przez rząd powody przedłużającego się zatrzymania.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 96.)

162. Jednym z podstawowych praw jednostki jest by osoba zatrzymana stanęła bez zwłoki przed właściwym sędzią, które to prawo jest potwierdzone w takich dokumentach jak *Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych ONZ* czy *Amerykańska deklaracja praw i obowiązków człowieka*. W przypadku osób zaangażowanych w działalność związkową jest to jedna z tych swobód obywatelskich, którą władze powinny zapewnić w celu zagwarantowania realizacji praw związkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 97.)

163. Jednym z podstawowych praw jednostki jest by osoba zatrzymana stanęła bez zwłoki przed właściwym sędzią, a w przypadku związkowców wolność od aresztowania czy zatrzymania na mocy arbitralnej decyzji i prawo do sprawiedliwego i szybkiego procesu są tymi spośród swobód obywatelskich, które władze powinny zapewnić w celu zagwarantowania zwykłej realizacji praw związkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 98; raport nr 343, sprawa nr 2449, ust. 703 oraz raport nr 355, sprawa nr 2686, ust. 1120.)

164. Każdego aresztowanego należy w momencie aresztowania poinformować o jego powodach; należy też osobę aresztowaną bezzwłocznie poinformować o postawionych jej zarzutach.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 99 oraz raport nr 349, sprawa nr 2585, ust. 892.)

165. Polityką każdego rządu powinno być zapewnienie przestrzegania praw człowieka, w szczególności prawa wszystkich osób zatrzymanych, czy oskarżonych, do sprawiedliwego procesu w jak najwcześniejszym terminie.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 100 oraz raport nr 344, sprawa nr 2486, ust. 1211.)

166. Komitet podkreśla wagę zasady, że wobec osób aresztowanych należy zastosować zwykłe procedury sądowe zgodne z zasadami zawartymi w *Powszechnej deklaracji praw człowieka* oraz zgodnie z zasadą, że podstawowym prawem człowieka, potwierdzonym w takich dokumentach jak *Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych*, *Amerykańska deklaracja praw i obowiązków człowieka* czy *Amerykańska konwencja praw człowieka*, jest by osoba zatrzymana stanęła bezzwłocznie przed właściwym sędzią.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 101.)

167. Zatrzymanym związkowcom, jak każdej innej osobie, powinna przysługiwać zwykła procedura dochodzeniowa i prawo do właściwego procesu, w szczególności prawo do informacji o stawianych im zarzutach, odpowiedni czas i możliwości do przygotowania obrony i do swobodnego porozumiewania się z wybranym przez siebie obrońcą oraz do bezzwłocznego procesu przed bezstronnym i niezawisłym sądem.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 102; raport nr 340, sprawa nr 2268, ust. 1094; raport nr 343, sprawa nr 2449, ust. 702; raport nr 348, sprawa nr 2516, ust. 690; raport nr 349, sprawa nr 2585, ust. 892 oraz raport nr 351, sprawa nr 2268, ust. 1039.)

168. Zachowanie właściwego toku postępowania sądowego nie wyklucza możliwości przeprowadzenia uczciwego i szybkiego procesu – wręcz przeciwnie, nadmierna zwłoka może działać zastraszająco na zainteresowanych liderów pracodawców, i może mieć negatywne konsekwencje dla prowadzonej przez nich działalności.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 103.)

169. W przypadku zarzutów co do zbyt długo ciągnących się postępowań sądowych Komitet przypomina, że przywiązuje wielką wagę do tego, by postępowania takie były prowadzone sprawnie, gdyż sprawiedliwość spóźniona to sprawiedliwość niespełniona.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 104; raport nr 356, sprawa nr 2528, ust. 1169; raport nr 362, sprawa nr 2228, ust. 77, sprawa nr 2667, ust. 134; raport nr 370, sprawa nr 2812, ust. 25 oraz raport nr 376, sprawa 2655, ust. 239.)

170. Sprawiedliwość spóźniona to sprawiedliwość niespełniona.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 105; raport nr 340, sprawa nr 2188, ust. 24, sprawa nr 2301, ust. 131, sprawa nr 2267, ust. 150, sprawa nr 2291, ust. 171, sprawa nr 2395, ust. 178, sprawa nr 1865, ust. 756; raport nr 342, sprawa nr 2160, ust. 178; raport nr 343, sprawa nr 2176, ust. 124; raport nr 344, sprawa nr 2301, ust. 126, sprawa nr 2169, ust. 139, sprawa nr 2373, ust. 264, sprawa nr 2474, ust. 1155; raport nr 346, sprawa nr 2528, ust. 1439; raport nr 348, sprawa nr 2356, ust. 369; raport nr 349, sprawa nr 2474, ust. 250; raport nr 350, sprawa nr 2169, ust. 137, sprawa nr 2273, ust. 145, sprawa nr 2476, ust. 311, sprawa nr 2621, ust. 1240, sprawa nr 2478, ust. 1396, sprawa nr 2592, ust. 1578; raport nr 351, sprawa nr 2528, ust. 1214; raport nr 353, sprawa nr 2153, ust. 30, sprawa nr 2302, ust. 34, sprawa nr 2006, ust. 164, sprawa nr 2169, ust. 173, sprawa nr 2273, ust. 181, sprawa nr 2291, ust. 252, sprawa nr 2592, ust. 1329; raport nr 354, sprawa nr 2476, ust. 284; raport nr 354, sprawa 2594, ust. 1082; raport nr 356, sprawa nr 2590, ust. 113, sprawa nr 2474, ust. 167, sprawa nr 1787, ust. 562, sprawa nr 2665, ust. 996, sprawa nr 2528, ust. 1154 i 1189; raport nr 358, sprawa nr 2616, ust. 67; raport nr 359, sprawa nr 2291, ust. 154, sprawa nr 2474, ust. 158; raport nr 360, sprawa nr 2169, ust. 205; raport nr 364, sprawa nr 2613, ust. 68, sprawa nr 2203, ust. 515, sprawa nr 2864, ust. 785; raport nr 365, sprawa nr 2709, ust. 1019; raport nr 367, sprawa nr 2667, ust. 79, sprawa nr 2833, ust. 103, sprawa nr 2763, ust. 1283; raport nr 368, sprawa nr 2867, ust. 17, sprawa nr 2850, ust. 54, sprawa nr 2291, ust. 123, raport nr 370, sprawa nr 2900, ust. 625; raport nr 371, sprawa nr 3016, ust. 967; raport nr 372, sprawa nr 2384, ust. 28, sprawa nr 2341, ust. 40, sprawa nr 2254, ust. 734; raport 373, sprawa nr 2893, ust. 911; raport nr 375, sprawa nr 2850, ust. 60, sprawa nr 2962, ust. 348, sprawa nr 3018, ust. 412; raport nr 376, sprawa nr 2916, ust. 85, sprawa nr 3075, ust. 186; raport nr 377, sprawa nr 2976, ust. 64 oraz raport nr 378, sprawa nr 3032, ust. 387.)
171. Brak gwarancji właściwego toku postępowania sądowego może być źródłem nadużyć i prowadzić do penalizacji działaczy związkowych za pomocą bezpodstawnych decyzji. Może też tworzyć atmosferę strachu i braku bezpieczeństwa, która może mieć wpływ na realizację praw związkowych.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 106; raport nr 342, sprawa nr 2249, ust. 198 oraz raport nr 355 sprawa nr 2686, ust. 1121.)
172. Gwarancje zwykłego postępowania sądowego powinny nie tylko być zapisane w przepisach prawa, ale także stosowane w praktyce.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 107.)
173. Komitet podkreśla znaczenie zasady, że ręka sprawiedliwości musi być nie tylko karząca, ale i widoczna
(Zob. raport nr 378, sprawa nr 3145, ust. 756.)
174. Gdy Rząd prowadzi dochodzenia w sprawie związków zawodowych i ich członków, oskarżenia powinny być oparte na solidnych podstawach, samo dochodzenie poufne, tak by chroniło to związki zawodowe, ich członków i osoby pełniące funkcje związkowe przed stygmatyzacją – sytuacją mogącą zagrozić ich życiu lub bezpieczeństwu.
(Zob. raport nr 355, sprawa nr 2617, ust. 498.)
175. Właściwa procedura prawna powinna obejmować zasadę, że prawo karne nie działa wstecz.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 108.)
176. Komitet zawsze przywiązuje wielką wagę do obowiązywania we wszelkich przypadkach zasady sprawiedliwego procesu bez nieuzasadnionej zwłoki, prowadzonego przez bezstronnych i niezawisłych sędziów, także w przypadkach, gdy związkowcom zarzuca się przestępstwa polityczne lub kryminalne.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 109; raport nr 343, sprawa nr 2313, ust. 1166; raport nr 353, sprawa nr 2516, ust. 1002 oraz raport nr 378, sprawy nr 3110 i 3123, ust. 625.)
177. Jeżeli rząd ma podstawy uważać, że osoby aresztowane były zaangażowane w działalność wywrotową, proces takich osób powinien się odbyć w możliwie najwcześniejszym terminie, z zachowaniem wszystkich normalnych gwarancji procesowych.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 110.)
178. W przypadkach, gdy składający skargę twierdzili, że przywódców związkowych lub pracowników aresztowano za działalność związkową, a odpowiedź rządu sprowadzała się do ogólnych zaprzeczeń lub do stwierdzeń, że aresztowań dokonano w związku z działalnością wywrotową, ze względu na bezpieczeństwo wewnętrzne albo z powodu przestępstw pospolitych, Komitet w celu prawidłowego zbadania tych zarzutów zawsze stosuje zasadę, że należy się zwrócić do danego rządu z prośbą o przedłożenie dalszych,

maksymalnie dokładnych informacji na temat tych aresztowań, w szczególności związanych ze wszczętym, w ich wyniku postępowaniem lub procesem sądowym oraz informacji na temat wyniku tego postępowania. (Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 111; raport nr 342, sprawa nr 2323, ust. 684; raport nr 346, sprawa nr 2528, ust. 1461; raport nr 350, sprawa nr 2323, ust. 992; raport nr 351, sprawa nr 2566, ust. 984; raport nr 365, sprawa nr 2758, ust. 1400 oraz raport nr 378, sprawa nr 2753, ust. 222.)

179. W wielu konkretnych przypadkach Komitet zwracał się do rządów o przekazanie sentencji wydanych wyroków, łącznie z podstawami prawnymi, na które się powołują.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 112; raport nr 346, sprawa nr 2528, ust. 1461; raport nr 350, sprawa nr 2317, ust. 1420 oraz raport nr 353, sprawa nr 2592, ust. 1334.)

180. Komitet podkreśla, że zwrócenie się do rządu o udostępnienie wyroków wydanych w postępowaniu sądowym w żaden sposób nie kwestionuje zawodowej uczciwości ani niezawisłości sędziów. Kwintesencją postępowania sądowego jest jawność jego wyników, rzutująca na zaufanie do jego bezstronności.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 113; raport nr 344, sprawa nr 2486, ust. 1207; raport nr 350, sprawa nr 2317, ust. 1420 oraz raport nr 353, sprawa nr 2592, ust. 1334.)

181. Komitet zwraca uwagę, że przypadki dotyczące wyroków w sprawach nie mających związku z prawami związkowymi nie leżą w jego kompetencji. Komitet podkreśla wszakże, iż kwestia czy dana sprawa ma związek z prawem karnym, czy też z egzekwowaniem praw związkowych, nie może być w sposób jednostronny rozstrzygana przez zainteresowany rząd. Tę kwestię musi rozstrzygnąć Komitet, po przeanalizowaniu wszystkich dostępnych informacji, a zwłaszcza treści wydanego wyroku.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 114; raport nr 344, sprawa nr 2486, ust. 1207 oraz raport nr 353, sprawa nr 2516, ust. 1002.)

182. W przypadkach, w których Komitet doszedł do wniosku, że zarzuty dotyczące środków podjętych przeciwko związkowcom nie uzasadniają dalszego ich rozpatrywania, decyzja Komitetu wynikała z otrzymanych od rządów informacji wykazujących wystarczająco dobitnie, że środki takie nie były zastosowane z powodu działalności związkowej, a jedynie z powodu działań pozazwiązkowych zagrażających porządkowi publicznemu albo o charakterze politycznym.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 115.)

183. Jeśli z dostępnych informacji wynikało, że dane osoby były sądzone przez właściwy organ sądowy, z zachowaniem normalnych gwarancji procesowych, a zostały skazane z powodu czynów nie związanych lub wykraczających poza normalną działalność związkową, Komitet postanawiał, że sprawa nie wymaga dalszego rozpoznawania.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 116.)

184. Wobec aresztowanego związkowca powinna obowiązywać zasada domniemania niewinności dopóki nie zostanie skazany w publicznym procesie, podczas którego korzystał z wszelkich niezbędnych do obrony gwarancji procesowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 117; raport nr 344, sprawa nr 2169, ust. 139 oraz raport nr 349, sprawa nr 2591, ust. 1087.)

185. Komitet przypomina, że artykuł 14 *Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych* stanowi, że każdej osobie stojącej pod zarzutem przestępstwa kryminalnego przysługuje odpowiedni czas i środki na przygotowanie się do obrony, oraz prawo do kontaktu z wybranym obrońcą.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 118 oraz raport nr 350, sprawa nr 2508, ust. 1102.)

186. Artykuł 14 *Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych* przewiduje, że każdemu skazanemu za przestępstwo przysługuje prawo apelacji w sądzie wyższej instancji.

(Zob. raport nr 349, sprawa nr 2591, ust. 1088.)

187. Konsekwencją prawa wyboru obrońcy według własnego uznania powinien być po stronie rządu obowiązek zbadania zarzutów dotyczących nękania adwokatów oraz zapewnienie, by oskarżeni mogli bez przeszkód korzystać z prawa do obrony.

(Zob. raport nr 349, sprawa nr 2591, ust. 1087.)

188. Komitet nie ma obowiązku wyrażania opinii w kwestii zgody na reprezentowanie oskarżonego przez zagranicznego prawnika.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 119.)

189. Ustawodawstwo, w myśl którego minister może, według własnego uznania, ograniczyć na okres 90 dni swobodę poruszania się przywódców związkowych, a następnie okres ten przedłużyć o kolejne 90 dni bez postawienia zarzutów, jest nie do pogodzenia z prawem do prowadzenia działalności związkowej i pełnienia funkcji w związku, jak również z prawem do sprawiedliwego procesu w najwcześniejszym możliwym terminie.

(Zob. raport nr 85, sprawy nr 300, 311 i 321, ust. 110.)

Wolność poruszania się

190. Związkowcy, jak wszelkie inne osoby, powinni móc korzystać ze swobody poruszania się. W szczególności, w sposób określony w prawodawstwie krajowym, które wszelako nie powinno stać w sprzeczności z zasadami wolności związkowej, powinni móc korzystać z prawa do uczestnictwa w działaniach związkowych poza granicami kraju.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 121 oraz raport nr 376, sprawa nr 3113, ust. 988.)

191. Komitet zwraca uwagę na znaczenie zasady sformułowanej w *Powszechnej deklaracji praw człowieka*, mówiącej że każdy ma prawo do opuszczenia jakiegokolwiek kraju, w tym własnego, oraz do powrotu do własnego kraju.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 122; raport nr 348, sprawa nr 2254, ust. 1319; raport nr 351, sprawa nr 2581, ust. 1331 oraz raport nr 376, sprawa nr 3113, ust. 988.)

192. Komitet przypomina znaczenie jakie przywiązuje do zasady określonej w *Powszechnej deklaracji praw człowieka*, która stanowi, że każdy ma prawo wyjechać z dowolnego kraju, włącznie z własnym i powrócić do własnego kraju, w szczególności gdy w grę wchodzi uczestnictwo w działalności organizacji pracodawców lub pracowników zagranicą.

(Zob. raport nr 350, sprawa nr 2254, ust. 1656.)

193. Jeśli chodzi o atmosferę zastraszenia, która spowodowała emigrację znacznej liczby członków i działaczy związkowych, Komitet przypominał, że przymusowa emigracja związkowców i przywódców związkowych jest poważnym pogwałceniem wolności związkowej. W związku z powyższym, Komitet wezwał Rząd do umożliwienia tym związkowcom powrotu do kraju i w pełni swobodnego prowadzenia działalności związkowej.

(Zob. raport nr 300, sprawy nr 1682, 1711 i 1716, ust. 176.)

194. Nałożenie sankcji, takich jak ograniczenie swobody poruszania się, areszt domowy lub wygnanie z powodu działalności związkowej, stanowi pogwałcenie zasad wolności związkowej. Komitet uznaje nakładanie takich sankcji w trybie administracyjnym za nie do przyjęcia.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 124.)

195. Komitet, uznając fakt, że przypadki wygnania czy aresztu domowego związkowców mogą być spowodowane kryzysem w danym kraju, zwraca jednocześnie uwagę, że aby taką procedurę uznać za stosowną, muszą jej towarzyszyć wszelkie niezbędne gwarancje, że środki takie nie będą używane w celu ograniczenia swobody działalności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 1996 r.*, ust. 125 oraz raport nr 355, sprawa nr 2686, ust. 1123.)

196. Stanowiące pogwałcenie praw człowieka wygnanie związkowca jest sytuacją szczególnie poważną, jako że pozbawia taką osobę możliwości pracy we własnym kraju czy utrzymywania kontaktów z rodziną.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 126.)

197. Uwolnienie związkowca pod warunkiem, że opuści kraj jest nie do pogodzenia ze swobodnym egzekwowaniem praw związkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 127.)

198. Komitet zauważył, że wydalenie z kraju przywódców związku zawodowego lub organizacji pracodawców z powodu działań związanych z pełnioną przez nich funkcją związkowej jest samo w sobie nie tylko sprzeczne z prawami człowieka, ale stanowi też ingerencję w działalność organizacji której są członkami.

(Zob. raport nr 233, sprawy nr 1183 i 1205, ust. 510.)

199. Działania deportacyjne wobec przywódców związkowych przed zakończeniem procedury odwoławczej mogą potencjalnie stanowić poważną ingerencję w działalność związkową.

(Zob. raport nr 353, spraw nar 2620, ust. 793; raport nr 362, sprawa nr 2620, ust. 595 oraz raport nr 367, sprawa nr 2620, ust. 554.)

200. Ograniczanie czyjejs swobody poruszania się do konkretnego terenu połączone z zakazem wstępu na teren działania związku zawodowego którego dana osoba jest członkiem i w którym pełni funkcję związkową jest nie do pogodzenia z korzystaniem z wolności związkowych i prawem do prowadzenia działalności oraz pełnienia funkcji związkowych.

(Zob. *Przeгляд z 2006*, ust. 129; raport nr 349, sprawa nr 2486, ust. 1239; raport nr 360, spraw nr 2745, ust. 1066; raport nr 364, sprawa nr 2745, ust. 997 oraz raport nr 370, sprawa nr 2745, ust. 674.)

201. Pozbawienie kogoś na dłuższy okres podstawowych praw, jak prawa pobytu w miastach lub przejazdu przez nie, mogłoby być uzasadnione jedynie w związku z zarzutami o charakterze kryminalnym, niezwiązanymi z działalnością związkową, jako że podważa godność osoby, której dotyczy.

(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2486, ust. 1211.)

Prawo do zgromadzeń i demonstracji

A. Zebrania związkowe, zebrania w lokalach związkowych i zebrania w czasie sporu zbiorowego

202. Związki zawodowe powinny móc odbywać zebrania bez potrzeby zawiadamiania władz o ich temacie, zgodnie z zasadą zawartą w art. 3 *Konwencji nr 87*, na mocy której organizacjom przysługuje prawo do swobodnego organizowania działalności bez ingerencji władz.

(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2491, ust. 349.)

203. Prawo organizacji zawodowych do odbywania spotkań w swoich lokalach w celu omówienia spraw pracowniczych, bez uprzedniej zgody czy ingerencji władz, jest istotnym elementem wolności związkowych, a władze powinny powstrzymać się od jakiegokolwiek ingerencji naruszającej je lub ograniczającej swobodę ich stosowania, chyba, że zakłócają one porządek publiczny lub stanowią poważne i bezpośrednie jego zagrożenie.

(Zob. *Przeгляд z 2006*, ust. 130; raport nr 344, sprawa nr 2456, ust. 278; raport nr 348, sprawa nr 2516, ust. 678 oraz raport nr 374, sprawa nr 3032, ust. 418.)

204. Prawo do strajku i do organizowania zebrań związkowych stanowią podstawowy aspekt praw związkowych, a podejmowane przez władze kroki mające na celu zapewnienie przestrzegania prawa nie powinny przeszkadzać związkom w organizowaniu zebrań podczas trwania sporu zbiorowego.

(Zob. *Przeгляд z 2006*, ust. 131; oraz raport nr 368, sprawa nr 2912, ust. 227.)

205. Wolność zgromadzeń, opinii i wyrażania jej są warunkami *sine qua non* korzystania z wolności związkowej.

(Zob. raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 839.)

206. Obecność przedstawiciela władz publicznych na zebraniach związkowych może mieć wpływ na dyskusję i podjęte decyzje (zwłaszcza jeśli przedstawicielowi takiemu wolno uczestniczyć w obradach), w związku z czym może to stanowić ingerencję niezgodną z zasadą swobodnego odbywania spotkań związkowych.

(Zob. *Przeгляд z 2006*, ust. 132; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 839; raport nr 365, spraw nr 2723, ust. 775 oraz raport nr 378, sprawa nr 3032, ust. 393.)

207. Komitet uznał, że przepis wymagający obecności przedstawiciela ministerstwa na walnym zjeździe związku zawodowego lub organizacji pracodawców niesie ze sobą ryzyko ingerencji władzy publicznej.

(Zob. raport nr 376, sprawa nr 2988, ust. 140.)

B. Prawo do zgromadzeń publicznych i manifestacji

208. Pracownicy powinni móc korzystać z prawa do pokojowej manifestacji w obronie swoich interesów zawodowych.

(Zob. *Przeгляд z 2006*, ust. 133; raport nr 340, sprawa nr 1865, ust. 764; raport nr 342, sprawa nr 2323, ust. 691; raport nr 350, sprawa nr 2554, ust. 505, sprawa nr 2508, ust. 1104; raport nr 351, sprawa nr 2616, ust. 1011; raport nr 354, sprawa nr 2508, ust. 921; raport nr 355, sprawa nr 2680, ust. 883; raport nr 360, sprawa nr 2765, ust. 289; raport nr 363, sprawa nr 2753, ust. 483; raport nr 365, sprawa nr 2902, ust. 1121; raport nr 367, sprawa nr 2680, ust. 66, sprawa nr 2743, ust. 160; raport nr 368, sprawa nr 2765, ust. 200; raport nr 372, sprawa nr 3025, ust. 152, sprawa nr 3024, ust. 427; raport nr 375, sprawa nr 3070, ust. 113, sprawa nr

3059, ust. 661, sprawa nr 3082, ust. 692; raport nr 377, sprawa nr 3100, ust. 377 oraz raport nr 378, sprawa nr 3171, ust. 489 i sprawy nr 3110 i 3123, ust. 625.)

209. Prawo do organizacji zgromadzeń publicznych stanowi ważny aspekt praw związkowych. W tym kontekście Komitet zawsze odróżnia manifestacje zorganizowane dla realizacji celów czysto związkowych, które zdaniem Komitetu mieszczą się w wykonywaniu praw związkowych, od manifestacji służących innym celom.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 134; oraz raport nr 356, sprawa nr 2672, ust. 1276.)

210. Zasady wolności związkowej stanowią ochronę dla protestów tylko wówczas, gdy działania takie są organizowane przez organizacje związkowe, lub gdy mogą być uznane za prawnie uzasadnione działania związkowe, o których mówi art. 3 *Konwencji nr 87*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 135.)

211. Związki zawodowe winny postępować odpowiedzialnie i korzystać z wolności zgromadzeń w sposób pokojowy.

(Zob. raport nr 349, sprawa nr 2562, ust. 404; raport nr 350, sprawa nr 2602, ust. 682 oraz raport nr 355, sprawa nr 2602, ust. 662.)

212. Prawo do organizacji zgromadzeń publicznych i pochodów, w szczególności z okazji 1 Maja, stanowi ważny aspekt praw związkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 136; raport nr 342, sprawa nr 2323, ust. 686; raport nr 349, sprawa nr 2585, ust. 891; raport nr 357, sprawa nr 2711, ust. 1180; raport nr 362, sprawa nr 2812, ust. 391 oraz raport nr 364, sprawa nr 2862, ust. 1141.)

213. Odbywanie z okazji 1 Maja zgromadzeń publicznych i artykułowanie żądań o charakterze społeczno-gospodarczym stanowi tradycyjne formy akcji związkowej. Związki zawodowe powinny mieć prawo do swobodnego organizowania takich zgromadzeń jakie uważają za stosowne dla uczczenia 1 Maja, pod warunkiem respektowania środków zastosowanych przez władze publiczne dla zapewnienia bezpieczeństwa publicznego.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 137; raport nr 349, sprawa nr 2591, ust. 1091; raport nr 362, sprawa nr 2812, ust. 391 oraz raport nr 367, sprawa nr 2949, ust. 1219.)

214. Manifestacja w związku z 50-tą rocznicą *Konwencji nr 87* wchodzi w zakres egzekwowania praw związkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 138.)

215. Pochód wyrażający żądanie, by wprowadzono w życie zalecenie Komitetu Wolności Związkowej wchodzi w zakres korzystania z praw związkowych.

(Zob. raport nr 376, sprawa nr 2512, ust. 41.)

216. Prawa związkowe obejmują prawo do organizowania manifestacji publicznych. Chociaż zakaz manifestacji na ważnej drodze publicznej w najruchliwszej części miasta, powodowany obawą przed możliwymi zakłóceniami, nie stanowi naruszenia praw związkowych, władze powinny dążyć do osiągnięcia porozumienia z organizatorami manifestacji w celu możliwości jej odbycia w innym miejscu, gdzie nie ma obaw o takie zakłócenia.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 139 oraz raport nr 349, sprawa nr 2562, ust. 404.)

217. Władze powinny uciekać się do użycia siły jedynie w sytuacji poważnego zagrożenia dla ładu i porządku. Interwencja sił porządkowych powinna być proporcjonalna do skali zagrożenia, któremu władze starają się przeciwdziałać, a rządy powinny podjąć działania w celu zapewnienia by stosowne organa władzy otrzymały odpowiednie instrukcje w celu wyeliminowania zagrożeń związanych z nadmiernym użyciem siły przy opanowywaniu manifestacji mogącej prowadzić do zakłócenia porządku publicznego.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 140; raport nr 340, sprawa nr 2413, ust. 903; raport nr 342, sprawa nr 2323, ust. 671; raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 779; raport nr 348, sprawa nr 2540, ust. 819, sprawa nr 2530, ust. 1193; raport nr 349, sprawa nr 2382, ust. 33, sprawa nr 2562, ust. 404; raport nr 350, sprawa nr 2554, ust. 505; raport nr 351, sprawa nr 2566, ust. 982, sprawa nr 2528, ust. 1236, sprawa nr 2598, ust. 1353; raport nr 362, sprawa nr 2812, ust. 396; raport nr 364, sprawa nr 2882, ust. 290; raport nr 367, sprawa nr 2702, ust. 151; raport nr 368, sprawa nr 2609, ust. 475; raport nr 372, sprawa nr 3024, ust. 427; raport nr 376, sprawa nr 2512, ust. 41, sprawa nr 3076, ust. 748; raport nr 377, sprawa nr 3100, ust. 377 oraz raport nr 378, sprawa nr 2824, ust. 157.)

218. Wymóg administracyjnej zgody na odbycie zgromadzeń publicznych i manifestacji nie jest sam w sobie nie do pogodzenia z zasadami wolności związkowych. Utrzymanie porządku publicznego nie stoi w

sprzeczności z prawem do manifestacji, pod warunkiem, że organy władzy odpowiedzialne za porządek publiczny dochodzą do porozumienia z organizatorami manifestacji, co do miejsca oraz sposobu jej przeprowadzenia.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 141; raport nr 351, sprawa nr 2616, ust. 1011; raport nr 356, sprawa nr 2672, ust. 1276 oraz raport nr 362, sprawa nr 2812, ust. 389.)

219. Nie powinno się w sposób arbitralny odmawiać zgody na odbycie zgromadzeń publicznych i manifestacji, które są ważnym prawem związkowym.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 142; raport nr 351, sprawa nr 2616, ust. 1012; raport nr 356, sprawa nr 2672, ust. 1276 oraz raport nr 362, sprawa nr 2812, ust. 391, sprawa nr 2723, ust. 839; raport nr 365, sprawa nr 2723, ust. 775 oraz raport nr 378, sprawa nr 2723, ust. 264.)

220. Prawo do odbywania zebrań związkowych jest podstawowym elementem praw związkowych, niemniej związki je organizujące muszą przestrzegać ogólnych przepisów odnoszących się do zgromadzeń publicznych, takich samych dla wszystkich. Zasada ta zawarta jest w Art. 8 *Konwencji nr 87*, który stanowi, że pracownicy i ich organizacje, tak jak inne osoby czy zorganizowane zbiorowości, mają obowiązek przestrzegać prawo danego kraju.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 143; raport nr 367, sprawa nr 2706, ust. 946; raport nr 371, sprawa nr 2925, ust. 923 oraz raport nr 372, sprawa nr 3024, ust. 427.)

221. Organizacje pracowników winny przestrzegać przepisów prawa odnośnie porządku publicznego i nie uciekać się do aktów przemocy podczas demonstracji.

(Zob. raport nr 349, sprawa nr 2564, ust. 611.)

222. Związki zawodowe muszą działać w ramach ogólnych przepisów dotyczących wszelkich zgromadzeń publicznych oraz przestrzegać uzasadnionych ograniczeń ustanowionych przez władze w celu uniknięcia zakłóceń w miejscach publicznych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 144; raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 778; raport nr 349, sprawa nr 2546, ust. 1215; raport nr 351, sprawa nr 2616, ust. 1011 i 1012; raport nr 355, sprawa nr 2680, ust. 883 oraz raport nr 372, sprawa nr 3025, ust. 152.)

223. Prawa do odbywania zebrań związkowych nie można interpretować jako zwolnienia danej organizacji z obowiązku dopełnienia uzasadnionych formalności dotyczących spotkania mającego się odbyć w miejscu publicznym.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 145.)

224. Zasady wolności związkowej nie chronią nadużyć w postaci przestępstw popełnianych podczas akcji protestacyjnej.

(Zob. raport nr 376, sprawa nr 2743, ust. 164.)

225. Decyzja, że w konkretnych okolicznościach zgromadzenie publiczne, także związkowe, może stanowić zagrożenie dla porządku i bezpieczeństwa publicznego oraz podjęcie stosownych działań prewencyjnych należy do rządu, na którym spoczywa odpowiedzialność za utrzymanie porządku publicznego.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 146.)

226. Związki zawodowe powinny przestrzegać przepisów mających zapewnić utrzymanie porządku publicznego, a władze publiczne powinny ze swej strony powstrzymać się od wszelkiej ingerencji ograniczającej prawo związków zawodowych do organizowania zebrań związkowych i ich całkowicie swobodnego przebiegu.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 147; raport nr 342, sprawa nr 2323, ust. 686; raport nr 349, sprawa nr 2548, ust. 535 oraz raport nr 368, sprawa nr 2912, ust. 227.)

227. Wymóg, by pochód szedł zgodnie z wcześniej ustaloną trasą nie stanowi pogwałcenia praw związkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 148.)

228. Ustawowe poddanie prawa do manifestacji ograniczeniom czasowym jest bezzasadne i może w praktyce uniemożliwić korzystanie z tego prawa.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 149.)

229. Użycie sił porządkowych podczas manifestacji związkowej powinno być z zasady ograniczone do przypadków autentycznej konieczności.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 150; raport nr 350, sprawa nr 2570, ust. 269; raport nr 354, sprawa nr 2672, ust. 1140; raport nr 357, sprawa nr 2711, ust. 1181; raport nr 360, sprawa nr 2765, ust. 289; raport nr 362, sprawa nr 2812, ust. 395; raport nr 363, sprawa nr 2753, ust. 483 oraz raport nr 368, sprawa nr 2765, ust. 200.)

230. Władzom policyjnym należy udzielić dokładnych instrukcji, tak by w przypadku braku poważnego zagrożenia porządku publicznego nie dochodziło do aresztowań z powodu zorganizowania lub uczestnictwa w manifestacji.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 151; raport nr 350, sprawa nr 2508, ust. 1104; raport nr 354, sprawa nr 2508, ust. 921; raport nr 357, sprawa nr 2711, ust. 1181; raport nr 363, sprawa nr 2753, ust. 483 oraz raport nr 377, sprawa nr 3100, ust. 377.)

C. Międzynarodowe zgromadzenia związków zawodowych i organizacji pracodawców

231. Zgromadzenia związkowe o charakterze międzynarodowym mogą być źródłem szczególnych problemów – nie tylko z uwagi na narodowość uczestników, ale także z powodu polityki i zobowiązań międzynarodowych kraju, w którym mają się odbyć. Wskutek takich zobowiązań rząd danego kraju może uznać za niezbędne podjęcie działań restrykcyjnych z powodu pewnych szczególnych występujących w danym czasie okoliczności. Takie działania w wyjątkowych wypadkach mogą być usprawiedliwione z uwagi na szczególną sytuację i pod warunkiem ich zgodności z obowiązującym w danym kraju prawem. Niemniej, nigdy nie powinno być możliwe podejmowanie działań o charakterze ogólnym skierowanych przeciwko konkretnej organizacji związkowej, chyba że każdorazowo istnieją wystarczające powody uzasadniające decyzję rządu, takie z których mogą wynikać realne zagrożenia dla stosunków międzynarodowych państwa, dla bezpieczeństwa i porządku publicznego. W przeciwnym wypadku stanowiłoby to poważne ograniczenie prawa do zgromadzeń, które winno być uznawane także w przypadku organizacji międzynarodowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 152.)

232. Uczestnictwo związkowców w międzynarodowych zgromadzeniach związkowych jest podstawowym prawem związkowym, zatem rządy winny się powstrzymać od jakichkolwiek działań takich jak odmowa wydania dokumentów podróжных, które uniemożliwiłyby przedstawicielom organizacji pracowniczych w pełni swobodne i niezależne wypełnianie ich mandatu.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 153; raport nr 357, sprawa nr 2722, ust. 263 oraz raport nr 363, sprawa nr 2753, ust. 482.)

Wolność opinii i jej wyrażania

A. Zasady ogólne

233. Wolność opinii i jej wyrażania jest jedną z podstawowych swobód obywatelskich niezbędnych do normalnego korzystania z wolności związkowej.

(Zob. raport nr 349, sprawa nr 2546, ust. 1215.)

234. Komitet pragnie podkreślić znaczenie jakie przywiązuje do poszanowania podstawowych swobód obywatelskich związkowców i organizacji pracodawców, włącznie z wolnością wyrażania opinii, które są niezbędnym warunkiem korzystania w pełni z wolności związkowej.

(Zob. raport nr 358, sprawa nr 2723, ust. 552.)

235. Wolność opinii i jej wyrażania, a w szczególności prawo by nie być karanym za swe opinie wynika bezpośrednio z wolności związkowej, a pracownicy, pracodawcy i ich organizacje powinni móc korzystać z wolności opinii i jej wyrażania podczas zebrań, w publikacjach i w toku działalności związkowej.

(Zob. raport nr 357, sprawa nr 2712, ust. 1083.)

236. Korzystanie w pełni z praw związkowych wymaga swobodnego przepływu informacji, opinii oraz idei; w tym celu pracownicy, pracodawcy i ich organizacje powinny korzystać z wolności opinii i jej wyrażania podczas zebrań, w swoich publikacjach oraz w toku innych działań związkowych. Niemniej, przy wyrażaniu swych opinii organizacje te powinny respektować ograniczenia wynikające z zasad przyzwoitości i nie używać języka obraźliwego.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 154; raport nr 340, sprawa nr 2340, ust. 143; raport nr 348, sprawa nr 2542, ust. 530; raport nr 349, sprawa nr 2591, ust. 1091; raport nr 355, sprawa nr 2680, ust. 884; raport nr 358, sprawa nr 2724, ust. 825; raport nr 363, sprawa nr 1865, ust. 131; raport nr 370, sprawa nr 2595, ust. 37; raport nr 373, sprawa nr 3002, ust. 73; raport nr 374, sprawa nr 3050, ust. 471 oraz raport nr 377, sprawa nr 3104, ust. 110.)

237. Straszanie przez władze, że w odpowiedzi na wyrażone przez przedstawicieli związku uzasadnione opinie wystąpią z zarzutami karnymi może działać zastraszająco i mieć szkodliwy wpływ na korzystanie z praw związkowych.
(Zob. raport nr 373, sprawa nr 3002, ust. 73.)
238. Komitet zwraca uwagę na ścisły związek między prawami organizacji pracodawców a faktycznym korzystaniem z podstawowych praw, w tym prawa do wyrażania opinii.
(Zob. raport nr 348, sprawa nr 2254, ust. 1310.)
239. Prawo organizacji pracowników jak i pracodawców do wyrażania opinii w prasie i w innych formach jest podstawowym elementem praw związkowych.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 155; raport nr 342, sprawa nr 2366, ust. 915; raport nr 349, sprawa nr 2546, ust. 1219; raport nr 353, sprawa nr 2619, ust. 581; raport nr 354, sprawa nr 2672, ust. 1140; raport nr 355, sprawa nr 2686, ust. 1126; raport nr 358, sprawa nr 2724, ust. 825; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 839; raport nr 365, sprawa nr 2858, ust. 279; raport nr 372, sprawa nr 3025, ust. 152, sprawa nr 3004, ust. 570; raport nr 373, sprawa nr 2949, ust. 459 oraz raport nr 377, sprawa nr 2882, ust. 196.)
240. Prawo do wyrażania opinii w prasie bez konieczności uprzedniej zgody, jest jednym z podstawowych elementów praw organizacji zawodowych.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 156 oraz raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 856.)
241. Prawo wyrażania opinii w prasie lub gdzie indziej jest zasadniczym aspektem praw związkowych, a pełne z nich korzystanie wymaga swobodnego przepływu informacji, opinii i idei, którego granice wyznaczają dobre obyczaje i niestosowanie przemocy.
(Zob. raport nr 342, sprawa nr 2366, ust. 915.)
242. Prawo organizacji pracowników jak i pracodawców do wyrażania opinii w prasie lub innych środkach komunikacji społecznej jest podstawowym elementem wolności związkowej. Korzystania z niego władze nie powinny bez powodu utrudniać, w pełni gwarantując powszechną wolność wypowiedzi, w tym także dla organizacji pracodawców.
(Zob. raport nr 350, sprawa nr 2254, ust. 1655.)
243. Komitet wezwał rząd jednego z państw by poprzez istnienie niezależnych środków wyrażania opinii zagwarantował swobodny przepływ idei, niezbędny dla dobrego funkcjonowania organizacji pracodawców i związków zawodowych
(Zob. raport nr 350, sprawa nr 2254, ust. 1655.)
244. Przysługująca związkom zawodowym i ich przywódcom wolność wyrażania opinii winna być zagwarantowana także wtedy, gdy chcą skrytykować politykę społeczno-gospodarczą rządu.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 157; raport nr 348, sprawa nr 2542, ust. 530; raport nr 355, sprawa nr 2686, ust. 1126; raport nr 358, sprawa nr 2723, ust. 552; raport nr 359, sprawa nr 2772, ust. 19; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 832; raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 856; raport nr 372, sprawa nr 3004, ust. 570; raport nr 373, sprawa nr 2949, ust. 459; raport nr 374, sprawa nr 3050, ust. 471 oraz raport nr 377, sprawa nr 2882, ust. 196.)
245. Prawo do wyrażania opinii, także tych krytycznych wobec polityki społeczno-gospodarczej rządu, jest jednym z podstawowych składników praw organizacji zawodowych.
(Zob. raport nr 365 sprawa nr 2758, ust. 1399 oraz raport nr 368, sprawa nr 2758, ust. 130.)
246. Komitet zwrócił się do jednego z rządów o zapewnienie związkom zawodowym urzędników publicznych możliwości publicznego wyrażania ich poglądów na szeroko ujęte kwestie polityki gospodarczej i społecznej oddziaływujące na interesy ich członków.
(Zob. raport nr 346 sprawa nr 1865, ust. 749 oraz raport nr 353, sprawa nr 1865, ust. 705.),
247. Prawo organizacji pracodawców czy pracowników do wyrażania nieocenzurowanych poglądów za pośrednictwem niezależnej prasy w żaden sposób nie powinno się różnić od prawa do wyrażania poglądów w publikacjach o charakterze wyłącznie specjalistycznym czy związkowym.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 158.)
248. W przypadku trwającego od wielu miesięcy zamknięcia głównych środków przekazu Komitet podkreślił, że prawo organizacji pracowników oraz pracodawców do wyrażania swoich poglądów za pośrednictwem prasy lub innych środków komunikacji jest jednym z podstawowych elementów wolności związkowej, zatem władze nie powinny bezzasadnie utrudniać jego zgodnego z prawem stosowania.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 159; raport nr 348, sprawa nr 2254, ust. 1310.)

249. Działania podjęte przeciwko mediom, z których korzystają organizacje pracodawców lub które w sprawach społeczno-gospodarczych zajmują podobne do organizacji pracodawców stanowisko, mogą stanowić przeszkodę w realizacji przez te organizacje wolności związkowej.

(Zob. raport nr 348, sprawa nr 2254, ust. 1308.)

250. Komitet wezwał jeden z rządów do nieingerowania w politykę redakcyjną niezależnych środków przekazu, w tym użycia sankcji ekonomicznych lub prawnych, oraz do zagwarantowania poprzez istnienie niezależnych środków wypowiedzi swobodnego przepływu idei, niezbędnego dla prawidłowego funkcjonowania organizacji pracodawców i związków zawodowych.

(Zob. raport nr 348, sprawa nr 2254, ust. 1310.)

251. W kwestii ustawodawstwa pozwalającego na czasowe lub definitywne zawieszenie czasopism i publikacji "zagrożających gospodarczej stabilności kraju" Komitet uznał, że restrykcje tego rodzaju, stanowiące w praktyce stałą groźbę zawieszenia publikacji, są poważną przeszkodą w realizacji, przez organizacje związkowe i zawodowe, ich prawa do wyrażania poglądów w prasie, we własnych publikacjach czy też w innych środkach przekazu, które to prawo jest jednym z podstawowych elementów praw związkowych, w związku z czym rządy nie powinny bezzasadnie utrudniać jego zgodnego z prawem stosowania.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 160.)

252. Rozdawanie ulotek wzywających pracowników do podjęcia strajku jest, co do zasady, uprawnioną działalnością związkową.

(Zob. raport nr 346, sprawa nr 2521, ust. 1034.)

253. Wybór emblematów związkowych wchodzi w zakres wolności wyrażania opinii, której poszanowanie ma zasadnicze znaczenie dla normalnego stosowania praw związkowych, a zatem należy go co do zasady pozostawić danemu związkowi jako jego wewnętrzną sprawę.

(Zob. *Przegląd z 2006*l, ust. 161.)

254. Wywieszanie flag związkowych podczas zebrań w miejscu pracy, wywieszanie związkowych tablic informacyjnych, kolportaż związkowych wiadomości i ulotek, podpisywanie petycji oraz uczestnictwo w wiecach związkowych są formami legalnej działalności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*l, ust. 162 oraz raport nr 374, sprawa nr 2946, ust. 244.)

255. Zakaz umieszczania plakatów wyrażających punkt widzenia krajowej organizacji związkowej jest niedopuszczalnym ograniczeniem działalności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*l, ust. 163 oraz raport nr 340, sprawa nr 2340, ust. 143.)

256. Podkreślając wielokrotnie znaczenie jakie Komitet przywiązuje do wolności wypowiedzi jako wynikającej z wolności związkowej i realizacji praw związkowych, Komitet uważa też, że nie mogą one stać się prawami ze sobą konkurującymi, z których jedno ma wyeliminować drugie.

(Zob. raport nr 357, sprawa nr 2683, ust. 584.)

257. Rezolucja z 1970 r. dotycząca praw związkowych w odniesieniu do swobód obywatelskich kładzie szczególny nacisk na wolność opinii i jej wyrażania, które mają zasadnicze znaczenie dla normalnego korzystania z praw związkowych.

(Zob. raport nr 351, sprawa nr 2569, ust. 645.)

B. Autoryzacja i cenzura publikacji

258. Jeżeli przed możliwością wydawania gazety wymaga się od związku zawodowego złożenia kaucji w znacznej wysokości, to jest to wymóg nie do pogodzenia z egzekwowaniem prawa związku zawodowego do wyrażania poglądów za pośrednictwem prasy, szczególnie w przypadku mniejszych organizacji.

(Zob. *Przegląd z 2006*l, ust. 164.)

259. Obawa władz, że wydawana przez związek gazeta będzie służyć celom politycznym niezwiązanym z działalnością związkową, lub przynajmniej jej normalnym zakresem, nie jest wystarczającym powodem by odmówić zgody na jej wydawanie.

(Zob. *Przegląd z 2006*l, ust. 165.)

260. Wydawanie i kolportaż wiadomości i informacji na tematy będące przedmiotem zainteresowania związku zawodowego i jego członków stanowi prawowitą działalność związkową, a kroki podejmowane w celu kontroli publikacji i środków informacji mogą się wiązać z poważną ingerencją ze strony władz administracyjnych w tę działalność. W takim przypadku działania władz administracyjnych winny być jak najszybciej poddane kontroli sądowej.

(Zob. *Przegląd z 2006l*, ust. 166 oraz raport nr 351, sprawa nr 2566, ust. 987.)

261. Uznaniowy charakter uprawnień władz publicznych do cofnięcia koncesji przyznanej związkowej gazecie, bez możliwości odwołania się od tej decyzji do sądu, jest niezgodny z postanowieniami *Konwencji nr 87*, która mówi, że organizacje pracownicze mają prawo do zorganizowania swojej działalności bez ingerencji ze strony władz publicznych.

(Zob. *Przegląd z 2006l*, ust. 167.)

262. Umieszczenie ulotek z hasłami w rodzaju: „Niech za kryzys płacą ci, co go spowodowali!”, „Precz ze śmieciówkami!” czy „Żądamy zapłaty za nocną zmianę!” w wykazie publikacji ekstremistycznych znacznie ogranicza prawo związków zawodowych do wyrażania poglądów, jest niedopuszczalnym ograniczeniem działalności związkowej i jako takie stanowi poważne naruszenie wolności związkowej.

(Zob. raport nr 365, sprawa 2758, ust. 1399 oraz raport nr 368, sprawa nr 2758, ust. 130.)

263. Wprowadzenie powszechnej cenzury jest przede wszystkim kwestią wiążącą się ze swobodami obywatelskimi bardziej niż z prawami związkowymi, niemniej cenzura prasy podczas sporu pracowniczego może mieć bezpośredni wpływ na jego przebieg i może działać na niekorzyść stron poprzez niedopuszczenie do ujawnienia faktycznych okoliczności sporu.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 168.)

C. Wydawnictwa o charakterze politycznym

264. W swojej działalności wydawniczej organizacje związkowe powinny, w interesie rozwoju ruchu związkowego, uwzględniać sformułowane podczas 35 sesji Międzynarodowej Konferencji Pracy (1952 r.) zasady ochrony wolności i niezależności ruchu związkowego i zabezpieczenia jego podstawowego zadania jakim jest zapewnienie pomyślności społeczno-gospodarczej wszystkich pracujących.

(Zob. *Przegląd z 2006l*, ust. 169.)

265. W przypadku prawdopodobnego przekroczenia przez gazetę związkową dopuszczalnych granic sporu, w postaci sformułowanych pod adresem rządu aluzji i oskarżeń, Komitet wskazał, że wydawnictwa związkowe powinny wystrzegać się nadmiernie dosadnego języka. Wydawnictwa tego typu powinny przede wszystkim zajmować się sprawami zasadniczo związanymi z obroną i propagowaniem interesów członków związku a także z ogólnie pojmowanymi kwestiami pracy. Niemniej Komitet przyznał, że trudno jest jednoznacznie rozgraniczyć co jest kwestią polityczną, a co związkową, wskazując że te dwa pojęcia częściowo nakładają się na siebie. Jest zatem rzeczą nieuniknioną, a czasem wręcz normalną że prócz kwestii ściśle społecznych i gospodarczych, wydawnictwa związkowe zajmują stanowisko w sprawach mających też aspekty polityczne.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 170 oraz raport nr 351, sprawa nr 2569, ust. 645.)

266. W przypadku zakazu kolportażu wszystkich wydawnictw związku zawodowego Komitet zaproponował, by w świetle zasady, że organizacje związkowe powinny mieć prawo do kolportażu wydawnictw w których sformułowany jest ich program, aby ponownie zbadać tę decyzję w celu rozróżnienia między wydawnictwami związkowymi zajmującymi się sprawami pośrednio lub bezpośrednio wchodzącymi w zakres normalnych kompetencji związku zawodowego, a tymi o charakterze ewidentnie politycznym lub antypaństwowym.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 171.)

D. Konfiskata wydawnictw

267. Konfiskata okolicznościowych materiałów propagandowych związanych z 1 Maja lub innych wydawnictw związkowych może stanowić poważną ingerencję władz w działalność związkową.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 172.)

268. Postawy władz, które systematycznie konfiskują gazetę związkową, nie da się raczej pogodzić z zasadą, że prawo do wyrażania poglądów za pośrednictwem prasy lub innych środków jest jednym z zasadniczych aspektów praw związkowych.

(Zob. Przegląd z 2006, ust. 173.)

Wolność słowa podczas Międzynarodowej Konferencji Pracy

269. Komitet podkreśla, że w swoich wystąpieniach delegaci organizacji pracowników i pracodawców na Międzynarodową Konferencję Pracy poruszają sprawy stanowiące przedmiot bezpośredniego lub pośredniego zainteresowania MOP. Funkcjonowanie Konferencji byłoby poważnie utrudnione, a wolność słowa przedstawicieli delegatów związkowych i pracodawców sparaliżowana, gdyby z powodu treści ich wystąpień na Konferencji groziły im procesy karne. Artykuł 40 *Konstytucji MOP* stanowi, że delegaci na Konferencję korzystają "z przywilejów i immunitetów jakie im są potrzebne do niezależnego wykonywania swych funkcji w związku z Organizacją". Z prawa delegatów na Konferencję do swobodnego wyrażania opinii w kwestiach wchodzących w zakres kompetencji MOP wynika *implicite* prawo delegatów organizacji pracodawców i pracowników do poinformowania członków ich organizacji w kraju o swoich wystąpieniach. Aresztowanie i skazanie delegata w następstwie wystąpienia na Konferencji jest zagrożeniem dla wolności słowa delegatów oraz przysługujących im w tym względzie immunitetów.

(Zob. Przegląd z 2006, ust. 174.)

Ochrona przed ujawnianiem informacji o członkostwie i działalności związkowej

270. Ingerencja w korespondencję jest sprzeczna z prawem i jest nie do pogodzenia ze swobodnym korzystaniem z praw związkowych i swobód obywatelskich; Międzynarodowa Konferencja Pracy w *Uchwale z 1970 r. o prawach związkowych i ich odniesieniu do swobód obywatelskich* stwierdziła, że należy zwrócić szczególną uwagę na prawo do tajemnicy korespondencji i rozmów telefonicznych.

(Zob. Przegląd z 2006, ust. 175.)

271. W przypadku domniemania, że żandarmeria wojskowa rozesłała do przedsiębiorstw kwestionariusz z pytaniami, czy wśród pracowników są osoby o cechach przywódczych, osoby podlegające do strajku, przedstawiciele związku zawodowego lub organizacje związkowe, Komitet uznał, że taki kwestionariusz może być potencjalnie niewłaściwie wykorzystany przez władze wojskowe czy policję w razie sporu pracowniczego. Pracownicy mogliby na przykład być zatrzymywani tylko dlatego, że znajdują się na tak sporządzonej liście, nawet jeśli nie popełnili żadnego wykroczenia czy przestępstwa. Komitet uznał także, że taka procedura nie sprzyja rozwojowi harmonijnych stosunków w miejscu pracy z uwagi na tworzoną w ten sposób atmosferę nieufności.

(Zob. Przegląd z 2006, ust. 176.)

272. Należy zapewnić by członkostwo związku zawodowego było informacją poufną. Związki zawodowe powinny ustanowić kodeks postępowania, regulujący warunki udostępniania informacji o członkostwie, poprzez odpowiednie środki ochrony danych osobowych, gwarantujące absolutną poufność.

(Zob. Raport nr 340, sprawa nr 2411, ust. 1394.)

273. Zakładanie rejestrów z danymi o członkach związków zawodowych narusza prawa jednostki (w tym prawo do prywatności), a rejestr taki może służyć tworzeniu czarnych list pracowników.

(Zob. Przegląd z 2006, ust. 177; raport nr 357, sprawa nr 2711, ust. 1188 oraz raport nr 374, sprawa nr 2946, ust. 243.)

274. Policja nie powinna wydawać żadnych oświadczeń mogących szkodzić dobremu imieniu związku zawodowego dopóki kwestie stanowiące przedmiot sprawy nie zostaną potwierdzone przez sąd.

(Zob. Raport nr 335, sprawa nr 2304, ust. 1018 oraz raport nr 376, sprawa nr 2304, ust. 51.)

Ochrona pomieszczeń i mienia związków zawodowych i organizacji pracodawców

275. W rezolucji o prawach związkowych i ich związku ze swobodami obywatelskimi przyjętej podczas 54 sesji Międzynarodowej Konferencji Pracy (1970) stwierdza się, że należyta ochrona mienia związkowego jest jedną ze swobód obywatelskich o zasadniczym znaczeniu dla normalnego korzystania z praw związkowych.

(Zob. Przegląd z 2006, ust. 183; raport nr 343, sprawa nr 2426, ust. 280 oraz raport nr 344, sprawa nr 2476, ust. 458.)

- 276.** Komitet przypomina, że nienaruszalność pomieszczeń i mienia związku zawodowego, łącznie z jego korespondencją, stanowi swobodę obywatelską o podstawowym znaczeniu dla korzystania z praw związkowych.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 178; raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 787, sprawa nr 2528, ust. 1459; raport nr 349, sprawa nr 2561, ust. 379; raport nr 350, sprawa nr 2476, ust. 312; raport nr 351, sprawa nr 2581, ust. 1332, sprawa nr 2598, ust. 1354; raport nr 354, sprawa nr 2476, ust. 286, sprawa nr 2581, ust. 1104; raport nr 355, sprawa nr 2686, ust. 1125; raport nr 356, sprawa nr 2476, ust. 38; raport nr 357, sprawa nr 2713, ust. 1100; raport nr 358, sprawa nr 2726, ust. 216; raport nr 359, sprawa nr 2753, ust. 410; raport nr 362, sprawa nr 2812, ust. 391; raport nr 367, sprawa nr 2913, ust. 807 oraz raport nr 378, sprawa nr 2254, ust. 843.)
- 277.** Komitet zwraca uwagę na znaczenie zasady, że mienie związków zawodowych winno być należycie chronione.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 189; raport nr 343, sprawa nr 2381, ust. 135; raport nr 355, sprawa nr 2642, ust. 1173 oraz raport nr 357, sprawa nr 2748, ust. 1061.)
- 278.** Zajęcie przez siły bezpieczeństwa pomieszczeń związkowych bez nakazu sądowego jest poważną ingerencją władz w działalność związkową.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 179; raport nr 351, sprawa nr 2581, ust. 1332, sprawa nr 2598, ust. 1354 oraz raport nr 354, sprawa nr 2581, ust. 1104.)
- 279.** Prawo nienaruszalności pomieszczeń organizacji pracowników i pracodawców oznacza, że władze publiczne mogą wkroczyć do nich jedynie na podstawie wcześniej udzielonej zgody lub prawomocnego nakazu.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 180; raport nr 354, sprawa nr 2476, ust. 286 oraz raport nr 357, sprawa nr 2713, ust. 1100.)
- 280.** Wkroczenie sił policyjnych czy wojskowych do pomieszczeń związkowych bez nakazu sądowego stanowi poważną i nieuzasadnioną ingerencję w działalność związkową.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 181; raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 787; raport nr 348, sprawa nr 2516, ust. 678 oraz raport nr 350, sprawa nr 2476, ust. 312.)
- 281.** Jakiegokolwiek przeszukanie dokonane bez nakazu sądowego w pomieszczeniach związkowych lub miejscu zamieszkania związkowców stanowi bardzo poważne naruszenie wolności związkowej.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 182 oraz raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 837.)
- 282.** Badając doniesienia o atakach na pomieszczenia związkowe i groźbach pod adresem związkowców Komitet przypomina, że tego rodzaju działania tworzą wśród związkowców atmosferę strachu, wyjątkowo niesprzyjającą prowadzeniu działalności związkowej, a władze poinformowane o takich przypadkach powinny przeprowadzić bezzwłoczne dochodzenie w celu ustalenia odpowiedzialnych za nie i ukarania winnych.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 184; raport nr 346, sprawa nr 2482, ust. 1094; raport nr 351, sprawa nr 2581, ust. 1332; raport nr 354, sprawa nr 2581, ust. 1104 oraz raport nr 358, sprawa nr 2726, ust. 216, sprawa nr 2740, ust. 659.)
- 283.** Przeszukania pomieszczeń związkowych powinny mieć miejsce jedynie na podstawie wydanego przez właściwy organ sądowy nakazu, po upewnieniu się przez ten organ, że istnieje uzasadnione przypuszczenie, że w pomieszczeniach tych znajdują się istotne dla postępowania karnego dowody i pod warunkiem, że przeszukanie będzie ograniczone do celu dla którego został wydany nakaz.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 185; raport nr 348, sprawa nr 2516, ust. 678 oraz raport nr 355, sprawa nr 2686, ust. 1125.)
- 284.** Jeśli pomieszczenia związkowe są używane jako miejsce schronienia przez sprawców poważnych przestępstw, lub jako miejsce spotkań organizacji politycznej, dany związek nie może powoływać się na immunitet zakazujący wkroczenia władz do tych pomieszczeń.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 186.)
- 285.** Chociaż interwencja policji w pomieszczeniach związkowych może być uzasadniona szczególnie poważnymi okolicznościami, nie może ona się wiązać z przeszukiwaniem czy plądrowaniem pomieszczeń czy przechowywanych dokumentów danej organizacji.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 187.)
- 286.** Włamanie do siedziby władz związkowych oraz kradzież na szkodę organizacji związkowej lub związkowców wymagają niezwłocznego dochodzenia sądowego w celu jak najszybszego ustalenia

przebiegu i okoliczności zdarzenia, ustalenia sprawców i motywy ich działania, ukarania winnych, niedopuszczenia do powtórzenia się takiego zdarzenia i odzyskania skradzionego mienia.

(Zob. raport nr 346, sprawa nr 2482, ust. 1095.)

287. Zajęcie lub opieczętowanie pomieszczeń związkowych powinno, przed jego dokonaniem przez władze, podlegać kontroli ze strony niezależnego organu sądowego z uwagi na wysokie ryzyko sparaliżowania działalności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 188.)

288. Konfiskata mienia związkowego bez nakazu sądowego jest naruszeniem prawa związku do jego posiadania i stanowi nieuzasadnioną ingerencję w działalność związkową.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 190; raport nr 355, sprawa nr 2642, ust. 1173; raport nr 357, sprawa nr 2748, ust. 1061 oraz raport nr 378, sprawa nr 2254, ust. 844.)

289. Atmosfera przemocy, która ma miejsce gdy dochodzi do przypadków wtargnięcia do pomieszczeń związkowych lub niszczenia związkowego mienia, stanowi poważną ingerencję w prawa związkowe; sytuacje takie wymagają podjęcia przez władze zdecydowanych działań, w szczególności postawienia przed niezawisłym sądem podejrzanych o ich sprawstwo.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 191; raport nr 355, sprawa nr 2686, ust. 1124; raport nr 372, sprawa nr 2254, ust. 733 oraz raport nr 374, sprawa nr 2254, ust. 908.)

290. Władze państwowe nie powinny członkom związku zawodowego ograniczać wstępu do pomieszczeń związkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 192; raport nr 359, sprawa nr 2753, ust. 410; raport nr 362, sprawa nr 2812, ust. 391 oraz raport nr 367, sprawa nr 2913, ust. 807.)

291. Przedsiębiorstwo nie powinno członkom związku zawodowego ograniczać wstępu do ich pomieszczeń związkowych

(Zob. raport nr 355, sprawa nr 2642, ust. 1173 oraz raport nr 359, sprawa nr 2754, ust. 675.)

292. Zamknięcie pomieszczeń związkowych jako następstwo 45-minutowej akcji protestacyjnej zorganizowanej podczas przerwy na lunch stanowi pogwałcenie zasad wolności związkowej.

(Zob. raport nr 356, sprawa nr 2663, ust. 768.)

Konfiskata i zajęcie mienia

293. Przypadki konfiskaty i zajęcia mienia przywódców organizacji pracowników bądź pracodawców naruszają wolność związkową, jeżeli wynikają z działalności tych osób jako przedstawicieli tych organizacji

(Zob. raport nr 372, sprawa nr 2254, ust. 743.)

294. Ważne jest, by podjęte zostały wszelkie środki pozwalające uniknąć uznaniowości bądź dyskryminacji w mechanizmach prawnych regulujących wywłaszczenie lub odzyskanie gruntów oraz innych dotyczących prawa własności.

(Zob. raport nr 372, sprawa nr 2254, ust. 744.)

295. W przypadku wywłaszczenia, które dotyczyło majątku krajowych przywódców organizacji pracodawców w kontekście reformy rolnej, Komitet zauważył z niepokojem, że chociaż przywódcy ci nie mogą oczekiwać, że zajmowane stanowisko w organizacji pozwoli im uniknąć skutków reformy rolnej, to można domniemywać iż skutki podjętych działań w sposób dyskryminujący dotknęły znaczną liczbę przywódców organizacji pracodawców; Komitet wyraził nadzieję, że osoby te otrzymają stosowną rekompensatę za poniesione straty.

(Zob. raport nr 255, sprawa nr 1344, ust. 55.)

296. Tak zwane ‘środki odzyskiwania gruntów’ zastosowane wobec przywódcy organizacji pracodawców mogą działać zastraszająco na innych przywódców i ich organizacje i ograniczyć swobodne prowadzenie działalności, z naruszeniem Art. 3 *Konwencji nr 87*.

(Zob. raport nr 356, sprawa nr 2254, ust. 1542.)

297. W kwestii konfiskaty ziemi przywódców pracodawców, w świetle informacji zebranych na miejscu, Komitet przekonał się na podstawie informacji zebranych na miejscu, że osoby pokrzywdzone nie mają praktycznie możliwości odwołania się od podjętych działań na drodze sądowej oraz że z tytułu konfiskaty albo nie wypłacano odszkodowań (jeżeli ziemia leżała odłogiem lub nie przynosiła dochodu) albo były one

w niewystarczającej wysokości (emisja tzw. obligacji rolnych). Komitet uznał zatem że wszystkie przepisy dotyczące rekompensat z tytułu wywłaszczenia należy zrewidować pod kątem zapewnienia realnego odszkodowania za poniesione straty, a Rząd powinien powrócić do kwestii odszkodowań na wniosek osób uważających, że w procesie reformy rolnej zostały ograbione.

(Zob. raport nr 261, sprawa nr 1454, ust. 29.)

Stan wyjątkowy a prawa związków zawodowych i organizacji pracodawców

298. Komitet Wolności Związkowej przypomina, że Komitet Ekspertów ds. Stosowania Konwencji i Zaleceń podkreślił, że konwencje dotyczące wolności związkowej nie zawierają żadnych przepisów pozwalających na naruszanie zobowiązań wynikających z Konwencji lub zawieszenia ich stosowania w oparciu o stwierdzenie istnienia sytuacji nadzwyczajnej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 193; raport nr 346, sprawa nr 2528, ust. 1453; raport nr 351, sprawa nr 2528, ust. 1205; raport nr 356, sprawa nr 2528, ust. 1145 oraz raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 839.)

299. W odniesieniu do przypadków powtarzającego się przedłużenia stanu wyjątkowego Komitet zwraca uwagę, że uchwalona podczas Międzynarodowej Konferencji Pracy w 1970 r. *Uchwała o prawach związkowych i ich związku ze swobodami obywatelskimi* stwierdza, że „*prawa nadane organizacjom pracowników i pracodawców muszą się opierać na poszanowaniu (...) swobód obywatelskich (...) a brak tych swobód pozbawia pojęcie praw związkowych jakiegokolwiek znaczenia*”.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 194 oraz raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 839.)

300. W przypadku stanu wyjątkowego trwającego od kilku lat i związanych z tym ograniczeń praw związkowych oraz niezbędnych do ich realizacji swobód obywatelskich Komitet uznaje za konieczne zagwarantowanie takich praw związkowych jak zakładanie organizacji pracowników i pracodawców, prawo do odbywania zebrań związkowych w pomieszczeniach związkowych i prawo do strajku poza sektorem podstawowych usług publicznych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 195.)

301. Wprowadzenie w życie przepisów nadzwyczajnych upoważniających rząd do ograniczenia wolności zgromadzeń, które to ograniczenie stosuje się nie tylko do zgromadzeń związkowych, ale wszelkich zgromadzeń publicznych, a które wynika ze zdarzeń uznanych przez rząd za tak poważne, że uzasadniające wprowadzenie stanu wyjątkowego, samo w sobie nie stanowi pogwałcenia praw związkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 196 oraz raport nr 340, sprawa nr 2412, ust. 1133.)

302. W przypadku wprowadzonych przez rząd rewolucyjny ograniczeń dotyczących pewnych wydawnictw w okresie stanu wyjątkowego, które prawdopodobnie wprowadzono z przyczyn o charakterze politycznym, Komitet uwzględniając nadzwyczajny charakter zastosowanych środków zwrócił uwagę tego rządu na konieczność zapewnienia wolności wydawnictw związkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 197.)

303. Ograniczenia prawa do strajku i swobody wypowiedzi wprowadzone w kontekście próby zamachu stanu i obaleniu konstytucyjnych władz oraz zgodnego z konstytucją wprowadzenia stanu wyjątkowego nie stanowią pogwałcenia praw związkowych, jako że są uzasadnione nader poważnym zagrożeniem dla państwa.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 198.)

304. Wszelkim podjętym w sytuacji nadzwyczajnej środkom polegającym na zawieszeniu lub rozwiązaniu w trybie administracyjnym, powinny towarzyszyć zwykłe gwarancje procesowe, włącznie z prawem odwołania się do sądu przeciw tej decyzji.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 199.)

305. W przypadku środków nadzwyczajnych obowiązujących przez wiele lat Komitet wskazał, że stan wojenny jest nie do pogodzenia z pełną realizacją praw związkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 200.)

306. Ustawodawstwo nadzwyczajne skierowane przeciw antyspołecznym elementom destrukcyjnym nie powinno być stosowane wobec pracowników realizujących przysługujące im prawa związkowe.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 201.)

307. W odniesieniu do krajów znajdujących się w kryzysie politycznym, albo w których miały miejsce poważne niepokoje (wojna domowa, rewolucja itp.) Komitet uznaje za niezbędne, by przy rozpatrywaniu zgłoszonych zarzutów oraz środków podjętych przez rząd uwzględniać wyjątkowość okoliczności.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 202.)

308. W przypadkach, w których podjęto działania na mocy konstytucyjnych zapisów o stanie wyjątkowym i przyjęto specjalne przepisy antyterrorystyczne, Komitet – świadom powagi sytuacji i możliwych zagrożeń dla kraju – czuje się w obowiązku podkreślić, że tak dalece jak to możliwe należy korzystać ze środków przewidzianych w zwykłym prawie, a nie z przepisów wyjątkowych, które z natury rzeczy mogą zawierać przepisy ograniczające podstawowe prawa.

(Zob. raport nr 56, sprawa nr 216, ust. 157 oraz raport nr 294, sprawa nr 1689, ust. 301.)

309. Komitet pragnie też przypomnieć, że tam gdzie obowiązuje stan wyjątkowy, byłoby pożądanym by w kontaktach z organizacjami zawodowymi i ich przedstawicielami rząd, w miarę możliwości, kierował się bardziej zwykłym prawem niż środkami nadzwyczajnymi, które z natury rzeczy mogą zawierać pewne ograniczenia praw podstawowych.

(Zob. raport nr 340, sprawa nr 2412, ust. 1133.)

310. Zawieszenie konstytucyjnych gwarancji przez rząd rewolucyjny może stanowić poważną ingerencję władz w sprawy związkowe, sprzeczną z art. 3 *Konwencji nr 87*, chyba że podjęte środki są niezbędne z powodu odejścia danej organizacji od celów związkowych i naruszania prawa. Niemniej, do podjętych środków powinny mieć zastosowanie zwykłe i możliwe do zrealizowania bez zbędnej zwłoki gwarancje procesowe.

(Zob. raport nr 131, sprawy nr 626 i 659, ust. 113.)

Kwestie natury politycznej wpływające na prawa związków zawodowych i organizacji pracodawców

311. Ważne jest rozróżnienie pomiędzy ewolucją instytucji politycznych kraju, a sprawami dotyczącymi korzystania z wolności związkowej, skoro jak podkreślono w *Uchwale Międzynarodowej Konferencji Pracy z 1970 r. dotyczącej praw związkowych i ich związku ze swobodami obywatelskimi*, poszanowanie wolności związkowej wiąże się ściśle z poszanowaniem swobód obywatelskich. Ogólnie rzecz biorąc, organizacje pracowników i pracodawców mają do spełnienia konkretne funkcje, niezależnie od ustroju politycznego danego kraju.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 205.)

312. Środki o charakterze politycznym, które same w sobie nie mają na celu ograniczania praw związkowych, mogą być jednak zastosowane w sposób wpływający na realizację tych praw.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 206; raport nr 358, sprawa nr 2723, ust. 552 oraz raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 832.)

313. Jak stwierdzono podczas Międzynarodowej Konferencji Pracy w 1970 r., chociaż poszanowanie wolności związkowej wiąże się ściśle z ogólnym poszanowaniem swobód obywatelskich, to ważne jest jednak rozróżnienie pomiędzy uznaniem wolności związkowych a sprawami związanymi z ewolucją systemu politycznego danego kraju.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 207.)

314. Kwestie polityczne nie wpływające niekorzystnie na realizację wolności związkowych wykraczają poza kompetencje Komitetu. Komitet nie jest kompetentny w sprawie skargi, której podstawą są działania wywrotowe, ani też w kwestiach politycznych na które może się powoływać rząd udzielając odpowiedzi.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 208 oraz raport nr 350, sprawa nr 2508, ust. 1101.)

Prawo pracowników i pracodawców, bez jakiegokolwiek rozróżnienia, do tworzenia i wstępowania do organizacji

3

Zasada ogólna

315. Celem art. 2 *Konwencji nr 87* jest wyrażenie zasady niedyskryminacji w sprawach związkowych, a użyte w nim sformułowanie „bez jakiegokolwiek rozróżnienia” oznacza, że wolność związkowa powinna być absolutnie zagwarantowana bez względu na zawód, płeć, kolor, rasę, przekonania, narodowość, poglądy polityczne itd., nie tylko pracownikom w prywatnym sektorze gospodarki, lecz również ogólnie rozumianym urzędnikom państwowym oraz pracownikom służb publicznych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 209; raport nr 353, sprawa nr 2625, ust. 961, sprawa nr 2637, ust. 1051; raport nr 362, sprawa nr 2620, ust. 595; raport nr 364, sprawa nr 2882, ust. 302; raport nr 367, sprawa nr 2620, ust. 553; raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 841; raport nr 374, sprawa nr 2620, ust. 301 oraz raport nr 378, sprawa nr 2952, ust. 69.)

Rozróżnienia z tytułu rasy, poglądów politycznych lub narodowości

316. Prawo zabraniające afrykańskim pracownikom tworzenia związków zawodowych, które mogą być rejestrowane i uczestniczyć w radach pracowniczych w celu negocjacji układów i rozwiązywania sporów, stanowi formę dyskryminacji sprzecznej z zasadą przyjętą przez większość państw a zawartą w *Konwencji nr 87*, która głosi że pracownicy, bez jakiegokolwiek rozróżnienia i bez uprzedniej zgody, mają prawo tworzyć organizacje według swego uznania, jak też przystępować do organizacji na zasadach określonych jedynie przez daną organizację. Jest ono również sprzeczne z zasadą, że wszystkim organizacjom pracowniczym powinno przysługiwać prawo do rokowań zbiorowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 210.)

317. Zakaz rejestracji mieszanych związków zawodowych (składających się z pracowników różnych ras) jest niezgodny z ogólnie przyjętą zasadą, że pracownicy, bez jakiegokolwiek rozróżnienia i bez uprzedniej zgody, mają prawo tworzyć organizacje według swego uznania, jak też przystępować do organizacji na zasadach określonych jedynie przez daną organizację.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 211.)

318. Pracownicy powinni mieć prawo, bez jakiegokolwiek rozróżnienia, w szczególności bez dyskryminacji z tytułu przekonań politycznych, do przystępowania do organizacji według swego uznania.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 212; raport nr 346, sprawa nr 2528, ust. 1453; raport nr 351, sprawa nr 2528, ust. 1205; raport nr 356, sprawa nr 2528, ust. 1145 oraz raport nr 378, sprawa nr 3119, ust. 668.)

319. Pracujący powinni mieć prawo do tworzenia takich organizacji, jakie uznają za potrzebne, w atmosferze pełnego bezpieczeństwa bez względu na to, czy wspierają czy też nie realizowany przez rząd model społeczno-gospodarczy, włącznie z politycznym ustrojem kraju.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 213; raport nr 346, sprawa nr 2528, ust. 1453; raport nr 351, sprawa nr 2528, ust. 1205; raport nr 355, sprawa nr 2620, ust. 702; raport nr 356, sprawa nr 2528, ust. 1145 oraz raport nr 378, sprawa nr 3119, ust. 668.)

320. W nawiązaniu do art. 2 *Konwencji nr 87*, Komitet przypomina swe wielokrotnie zajmowane stanowisko, że prawo do wolności związkowej obejmuje także pracowników migrujących.

(Zob. raport nr 353, sprawa nr 2637, ust. 1051 oraz raport nr 362, sprawa nr 2637, ust. 90.)

321. Komitet podkreśla znaczenie zagwarantowania prawa do zakładania związku zawodowego pracownikom migrującym, bez względu na to czy ich status jest uregulowany, czy też nie.

(Zob. raport nr 355, sprawa nr 2620, ust. 706.)

322. Z prawa pracowników, bez jakiegokolwiek rozróżnienia, do zakładania i wstępowania do organizacji według własnego wyboru, bez uprzedniego pozwolenia, wynika możliwość korzystania przez każdą osobę legalnie zamieszkujejącą w danym kraju z praw związkowych, w tym prawa do głosowania, bez rozróżnienia opartego na narodowości.

(Zob. raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 842 oraz raport nr 378, sprawa nr 2952, ust. 69.)

323. W przypadku prawnego zakazu organizowania się imigrantów o nieuregulowanym statusie Komitet przypomniał, że wszyscy pracownicy, z wyjątkiem jedynie policji i sił zbrojnych, są objęci *Konwencją nr 87*, i zwrócił się do Rządu o uwzględnienie warunków zawartych w *Konwencji nr 87*, art. 2 w odnośnym prawodawstwie.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 214, raport nr 353, sprawa nr 2620, ust. 788; raport nr 355, sprawa nr 2620, ust. 705; raport nr 358, sprawa nr 2620, ust. 458; raport nr 362, sprawa nr 2620, ust. 595; raport nr 367, sprawa nr 2620, ust. 553 oraz raport nr 371, sprawa nr 2620, ust. 252.)

324. Komitet przypomniał rezolucję przyjętą na 92 sesji Konferencji MOP w 2004 r. o sprawiedliwym udziale pracowników migrujących w globalnej gospodarce, według której „wszyscy pracownicy migrujący także korzystają z ochrony jaką zapewnia *Deklaracja MOP dotycząca fundamentalnych zasad i praw w pracy z 1988 r.* i jej uzupełnień. Dodatkowo, osiem głównych konwencji MOP dotyczących wolności związkowej i prawa do rokowań zbiorowych, braku dyskryminacji zawodowej, zakazu pracy przymusowej i wyeliminowania pracy dzieci stosuje się także do pracowników migrujących, bez względu na status [prawny – ust. 12]”.

(Zob. raport nr 353, sprawa nr 2620, ust. 788; raport nr 355, sprawa nr 2620, ust. 705; raport nr 358, sprawa nr 2620, ust. 458 oraz raport nr 371, sprawa nr 2620, ust. 252 i sprawa nr 2988, ust. 842.)

325. Jeśli chodzi o zagwarantowanie praw związkowych obcokrajowcom, wymóg wzajemności jest nie do przyjęcia w świetle art. 2 *Konwencji nr 87*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 215.)

Rozróżnienia z tytułu rodzaju zawartej umowy

326. Komitet powołał się na ustalenia dokonane przez Komitet Ekspertów *Przeglądu podstawowych konwencji dotyczących praw pracowniczych w świetle Deklaracji MOP dotyczącej sprawiedliwości społecznej na rzecz uczciwej globalizacji*, ust. 935, w którym wskazuje się że „Komitet zauważa, że jednym z głównych problemów wskazanych przez związki zawodowe jest niekorzystny wpływ jaki niepewne formy zatrudnienia wywierają na prawa związkowe i ochronę praw pracowniczych, zwłaszcza w przypadku wielokrotnie odnawianych umów krótkoterminowych na czas określony; outsourcingu stosowanego nawet przez niektóre rządy do realizacji ich prawnie określonych bieżących zadań własnych; oraz nieodnawianie umów z powodów antyzwiązkowych. Niektóre ze stosowanych opcji często pozbawiają pracowników możliwości korzystania z wolności związkowej i rokowań zbiorowych, w szczególności gdy ukrywają normalny i trwały stosunek pracy. Niektóre formy niepewnego zatrudnienia mogą także odstraszać pracowników od wstąpienia do związku zawodowego. Komitet pragnie podkreślić konieczność zbadania w ramach trójstronnych wpływu tych form zatrudnienia na wykonywanie praw związkowych we wszystkich krajach członkowskich”.

(Zob. raport nr 364, sprawa nr 2899, ust. 572.)

327. Wszyscy pracujący muszą mieć możliwość korzystania z prawa do wolności związkowej bez względu na rodzaj umowy określającej stosunek zatrudnienia.

(Zob. raport nr 376, sprawa nr 3042, ust. 560.)

328. Forma prawna zatrudnienia pracowników przez pracodawcę nie powinna mieć żadnego wpływu na ich prawo do wstąpienia do związku zawodowego i uczestnictwa w jego działalności.

(Zob. raport nr 349, sprawa nr 2556, ust. 754; raport nr 378, sprawa nr 2824, ust. 158.)

329. Wszystkim pracownikom, bez względu na ich status, powinno się zagwarantować prawa wolności związkowej w celu wyeliminowania możliwości wykorzystywania ich niestabilnej sytuacji.

(Zob. raport nr 355, sprawa nr 2620, ust. 706.)

330. Kryterium ustalającym osoby, którym przysługuje prawo do utworzenia związku zawodowego nie jest istnienie stosunku pracy. Pracujący, którzy nie mają umów o pracę powinni mieć prawo utworzyć organizację według swego wyboru jeśli taka jest ich wola.

(Zob. Raport nr 349, sprawa nr 2498, ust. 735; raport nr 353, sprawa nr 2498, ust. 557 oraz raport nr 354, sprawa nr 2560, ust. 439.)

331. Wszyscy pracownicy zatrudnieni w przedsiębiorstwach rolno-spożywczych, bez względu na charakter stosunku łączącego ich z przedsiębiorstwem, powinni mieć prawo wstąpić do związku zawodowego reprezentującego interesy zatrudnionych w tym sektorze.

(Zob. raport nr 378, sprawa nr 2824, ust. 158.)

Rozróżnienia z tytułu grupy zawodowej

A. Zasady ogólne

332. Wszystkim pracownikom bez jakiegokolwiek rozróżnienia, w tym dyskryminacji związanej z wykonywanym zawodem, winno przysługiwać prawo do tworzenia i wstępowania do organizacji według własnego uznania.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 216; raport nr 349, sprawa nr 2524, ust. 854; raport nr 350, sprawa nr 2547, ust. 801; raport nr 353, sprawa nr 2620, ust. 788; raport nr 355, sprawa nr 2620, ust. 705; raport nr 358, sprawa nr 2620, ust. 458; raport nr 364, sprawa nr 2882, ust. 305, sprawa nr 2848, ust. 425; raport nr 371, sprawa nr 2620, ust. 252, sprawa nr 2988, ust. 841 oraz raport nr 373, sprawa nr 3048, ust. 424.)

333. Utworzenie ograniczonej listy zawodów w których uznawano by prawo do zrzeszania się byłoby sprzeczne z zasadą, że pracownikom, bez jakiegokolwiek rozróżnienia, winno przysługiwać prawo tworzenia i wstępowania do organizacji według własnego uznania.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 217.)

B. Pracownicy państwowi

334. Standardy zawarte w *Konwencji 87* odnoszą się do wszystkich pracowników „bez jakiegokolwiek rozróżnienia”, stąd też odnoszą się również do pracowników zatrudnionych przez państwo. Jakiegokolwiek różnicowanie w sprawach związkowych pomiędzy pracownikami sektora prywatnego a pracownikami administracji publicznej było niesprawiedliwe, ponieważ pracownicy obydwu grup powinni mieć prawo do organizowania się w celu obrony swych interesów.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 218; raport nr 348, sprawa nr 2516, ust. 675, raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 840 oraz raport nr 370, sprawa nr 2926, ust. 385 i sprawa nr 2961, ust. 488.)

335. Artykuł 2 *Konwencji 87* stanowi, że pracownicy, bez jakiegokolwiek rozróżnienia, mają prawo zakładać organizacje według własnego wyboru. Z tego wynika, że pracownicy administracji publicznej powinni móc korzystać z tego samego prawa.

(Zob. raport nr 342, sprawa nr 2363, ust. 89.)

336. Pracownicy administracji publicznej, podobnie jak inni pracownicy, bez jakiegokolwiek rozróżnienia, mają prawo bez uprzedniego zezwolenia tworzyć i wstępować do organizacji według swego uznania w celu wspierania i ochrony swych interesów zawodowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 219; raport nr 340, sprawa nr 2412, ust. 1140; raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 741; raport nr 347, sprawa nr 2537, ust. 19; raport nr 353, sprawa nr 2650, ust. 418, sprawa nr 1865, ust. 698; raport nr 357, sprawa nr 2707, ust. 397; raport nr 362, sprawa nr 2812, ust. 388; raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 841 oraz raport nr 377, sprawa nr 3064, ust. 210.)

337. Pracownicy sektora publicznego (z jedynym wyjątkiem wojskowych i policjantów, na mocy art. 9 *Konwencji 87*) powinni mieć prawo, podobnie jak pracownicy sektora prywatnego, tworzyć organizacje według swego uznania, w celu wspierania i ochrony interesów swych członków.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 220; raport nr 340, sprawa nr 2433, ust. 323, sprawa nr 2431, ust. 922; raport nr 343, sprawa nr 2430, ust. 360; raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 741; raport nr 348, sprawa nr 2433, ust. 48, sprawa nr 2516, ust. 675; raport nr 353, sprawa nr 1865, ust. 698; raport nr 354, sprawa nr 2433, ust. 18; raport nr 357, sprawa nr 2707, ust. 397; raport nr 363, sprawa nr 2892, ust. 1152; raport nr 367, sprawa nr 2892, ust. 1236 oraz raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 841.)

338. Wobec znaczenia, jakie ma prawo pracowników administracji rządowej oraz samorządowej do tworzenia i rejestracji związków zawodowych, objęcie zakazem korzystania z prawa do zrzeszania się osób

zatrudnionych przez państwo jest niezgodny z ogólną zasadą, że pracownicy, bez jakiegokolwiek rozróżnienia, mają prawo bez uprzedniego zezwolenia tworzyć organizacje według swego uznania.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 221.)

339. Odmowa pracownikom sektora publicznego prawa do tworzenia związków zawodowych w chwili, gdy z takiego prawa korzystają pracownicy sektora prywatnego, powodująca w efekcie to, że ich "stowarzyszenia" nie korzystają z tych samych uprawnień i korzyści, co "związki zawodowe", oznacza dyskryminację w stosunku do pracowników zatrudnionych przez państwo oraz w stosunku do ich organizacji, względem pracowników sektora prywatnego i ich organizacji. Sytuacja taka daje asumpt do pytania, czy powyższe rozróżnienie jest zgodne z art., 2 *Konwencji 87*, zgodnie z którym pracownicy „bez jakiegokolwiek rozróżnienia” mają prawo, bez uzyskania uprzedniego zezwolenia, tworzyć i przystępować do organizacji według swego uznania, oraz z art. 3 i 8, ust. 2 tej *Konwencji*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 222; raport nr 355, sprawa nr 2680, ust. 887; raport nr 360, sprawa nr 2680, ust. 59; raport nr 363, sprawa nr 2680, ust. 154 oraz raport nr 367, sprawa nr 2680, ust. 65.)

340. Nie ma podstaw do kwestionowania ważności specjalnych przepisów regulujących prawo urzędników administracji publicznej do zrzeszania się, pod warunkiem że są zgodne z postanowieniami *Konwencji 87*.

(Zob. raport nr 371, sprawa nr 3031, ust. 637.)

341. Istnienie procedury rozwiązywania sporów nie uzasadnia odmowy pracownikom państwowym prawa do zrzeszania się.

(Zob. raport nr 367, sprawa nr 2680, ust. 65.)

342. Przeniesienie pracowników sektora publicznego z systemu regulowanego przez prawo prywatne do systemu prawa publicznego samo w sobie nie stanowi problemu, o ile respektowane są zasady wolności związkowej i rokowań zbiorowych.

(Zob. raport nr 376, sprawa nr 2970, ust. 466.)

343. Komitet podkreśla konieczność uznania przez Rząd prawa do zrzeszania się pracowników, których państwo angażuje na podstawie umów cywilno-prawnych do świadczenia usług specjalistycznych.

(Zob. raport nr 363, sprawa nr 2768, ust. 641 oraz raport nr 376, sprawa nr 3042, ust. 532.)

(a) Wojskowi i policjanci

344. Wykaz stanowisk w siłach zbrojnych, których zajmowanie może się wiązać z wyłączeniem przepisów *Konwencji 87*, powinien być ściśle określony.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 223 oraz raport nr 343, sprawa nr 2432, ust. 1027.)

345. Art. 9, ust. 1 *Konwencji 87* stanowi, że „ustawodawstwo krajowe określi, w jakiej mierze gwarancje przewidziane w niniejszej konwencji będą miały zastosowanie do sił zbrojnych i policji”. W świetle tego zapisu jest sprawą oczywistą, że Międzynarodowa Konferencja Pracy pozostawiła każdemu z Państw swobodę decyzji, co do stopnia w jakim pragnie ono udzielić wojskowym i policjantom praw, do których odnosi się rzeczona Konwencja; oznacza to, że Państwa które ratyfikowały tę Konwencję nie są zobowiązane do zagwarantowania tych praw wymienionym kategoriom osób.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 224; raport nr 357, sprawa nr 2738, ust. 1134; raport nr 368, sprawa nr 2943, ust. 758 oraz raport nr 374, sprawa nr 3073, ust. 501.)

346. Fakt, że art. 9 ust. 1 *Konwencji 87* przewiduje, że zakres w jakim gwarancje zawarte w Konwencji obejmować będą siły zbrojne i policję określa prawo krajowe, nie uzasadnia założenia, że jakiegokolwiek ustawowe ograniczenia bądź wyłączenia praw związkowych w siłach zbrojnych i policji są sprzeczne z *Konwencją*. Sprawa ta pozostaje w gestii Państw Członkowskich MOP.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 225.)

347. Art. 2 *Konwencji 87* stanowi, że pracownicy i pracodawcy, bez jakiegokolwiek rozróżnienia, mają prawo bez uprzedniego zezwolenia tworzyć i wstępować do organizacji według swego uznania. Chociaż art. 9 *Konwencji* zezwala na odstępstwa od jej postanowień w przypadku policji i sił zbrojnych, Komitet pragnie przypomnieć, że wykaz stanowisk w siłach zbrojnych wyłączający pełniące je osoby z postanowień *Konwencji 87* winien być ściśle określony. Ponadto Komitet Ekspertów ds Stosowania Konwencji i Zaleceń zauważył, że skoro odnośny artykuł *Konwencji* pozwala jedynie na odstępstwo od zasady ogólnej, w razie wątpliwości pracownicy winni być traktowani jako pracownicy cywilni.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 226.)

(b) Pracownicy cywilni w siłach zbrojnych

348. Pracownicy cywilni wojskowych zakładów produkcyjnych powinni mieć prawo do tworzenia organizacji według swego uznania, bez uzyskania uprzedniego zezwolenia, zgodnie z *Konwencją 87*.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 227; raport nr 343, sprawa nr 2432, ust. 1027; raport nr 348, sprawa nr 2520, ust. 1032; raport nr 349, sprawa nr 2520, ust. 206; raport nr 353, sprawa nr 2520, ust. 188 oraz raport nr 355, sprawa nr 2520, ust. 111.)

349. Pracownicy cywilni zatrudnieni w Banku Wojskowym powinni posiadać prawo do tworzenia i przystępowania do organizacji związkowych według swego uznania oraz posiadać adekwatną ochronę przed aktami dyskryminacji antyzwiązkowej w takim samym stopniu jak inni członkowie i przywódcy związkowi w danym kraju.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 228.)

350. Osoby cywilne pracujące w sektorze usług na rzecz wojska powinny posiadać prawo do tworzenia związków zawodowych.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 229; raport nr 344, sprawa nr 2273, ust. 147, sprawa nr 2454, ust. 1065 oraz raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 841.)

(c) Pracownicy wymiaru sprawiedliwości

351. Przepis odmawiający prawa do tworzenia związków zawodowych sędziom i prokuratorom jest sprzeczny z zasadami wolności związkowej sformułowanymi w odnośnych konwencjach, według których pracownicy „bez jakiegokolwiek rozróżnienia” mają prawo do tworzenia i przystępowania do organizacji „według swego uznania”, bez uzyskania uprzedniego zezwolenia.
(Zob. raport nr 371, sprawa nr 2892, ust. 933.)

352. Sędziowie, jak wszyscy inni pracownicy, powinni korzystać z prawa do wolności związkowej.
(Zob. raport nr 377, sprawa nr 3064, ust. 210.)

(d) Pracownicy lokalnych służb publicznych

353. Pracownicy lokalnych służb publicznych powinni mieć faktyczną możliwość tworzenia organizacji według swego uznania, a organizacje te powinny móc w pełni korzystać z prawa do wspierania i obrony interesów członków, których reprezentują.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 230 oraz raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 772.)

(e) Straż pożarna

354. Zadania, jakie wykonują strażacy nie uzasadniają pozbawienia ich prawa do organizowania się. Powinni móc zatem z tego prawa korzystać.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 231; raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 741; raport nr 353, sprawa nr 1865, ust. 698 oraz raport nr 373, sprawa nr 3035, ust. 377.)

355. Prawo strażaków do tworzenia i przystępowania do związku według swego uznania powinno być także zagwarantowane (choć prawo do akcji zbiorowych może podlegać ograniczeniom lub zakazowi).
(Zob. raport nr 340, sprawa nr 1865, ust. 751.)

356. Zgodnie z art. 2 *Konwencji 87*, strażakom należy przyznać prawo tworzenia i przystępowania do organizacji według swego uznania, w tym także do tworzenia i przystępowania do organizacji wyższego szczebla w których członkostwo nie podlega już ograniczeniom, ale które mogą też obejmować strażaków podlegających ogólnemu kodeksowi pracy.
(Zob. raport nr 360, sprawa nr 2777, ust. 778.)

(f) Personel zakładów karnych

357. Służby więzienne powinny móc korzystać z prawa do tworzenia związków zawodowych.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 232; raport nr 343, sprawa nr 2432, ust. 1027; raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 741; raport nr 353, sprawa nr 1865, ust. 698; raport nr 355, sprawa nr 2617, ust. 503 oraz raport nr 368, sprawa nr 2609, ust. 469.)

(g) Służby celne, urzędnicy imigracyjni

358. Służby celne są objęte *Konwencją 87*, stąd posiadają prawo do tworzenia związków zawodowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 233 oraz raport 343, sprawa nr 2432, ust. 1027.)

359. Funkcje wykonywane przez pracowników służb celnych, imigracyjnych, więziennych i prewencji nie powinny uzasadniać ich wyłączenia z prawa do tworzenia związków zawodowych zgodnie z art. 9 *Konwencji 87*.

(Zob. raport nr 343, sprawa nr 2432, ust. 1027.)

(h) Pracownicy inspekcji pracy

360. Odmowa prawa do tworzenia związków zawodowych pracownikom inspekcji pracy stanowi naruszenie art. 2 *Konwencji 87*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 234; raport 346, sprawa nr 1865, ust. 741; raport 353, sprawa nr 1865, ust. 698.)

(i) Nauczyciele

361. Nauczyciele powinni posiadać prawo do tworzenia i przystępowania do organizacji według swego uznania, bez uprzedniego zezwolenia, w celu wspierania i obrony swych interesów zawodowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 235; raport nr 350, sprawa nr 2547, ust. 801 oraz raport nr 357, sprawa nr 2707, ust. 397.)

362. Nauczycielom, jak wszystkim innym pracownikom, powinno przysługiwać prawo do wolności związkowej.

(Zob. raport nr 377, sprawa nr 3064, ust. 210.)

363. Jeśli chodzi o instruktorów zatrudnionych na mocy umowy o świadczenie usług, Komitet uznał, że ponieważ *Konwencja 87* dopuszcza wyłączenie z jej zakresu jedynie wojska i policji, instruktorzy ci powinni posiadać prawo do tworzenia i przystępowania do organizacji według swego uznania.

(Zob. Raport nr 326, sprawa nr 2013, ust. 416.)

364. Pracownicy wyższych uczelni, publicznych jak i prywatnych mają prawo do tworzenia związków zawodowych i wstępowania do nich.

(Zob. Raport nr 357, sprawa nr 2677, ust. 79.)

365. Asystentom dydaktycznym i badawczym posiadającym status pracownika należy zapewnić pełną ochronę ich prawa do tworzenia związków zawodowych.

(Zob. Raport nr 350, sprawa nr 2547, ust. 801.)

366. W przypadku zapisu ustawy o szkolnictwie wyższym, która uprawnia pracodawcę do decydowania, kto może być członkiem stowarzyszenia pracowników akademickich, Komitet zwrócił się do Rządu, by ten podjął kroki w celu jego uchylenia. Komitet zalecił również, by rząd rozważył utworzenie niezależnego systemu powoływania potrzebnych pracowników akademickich, albo poprzez arbitraż stron trzecich, albo przez jakiś mechanizm nieformalny.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 237.)

(j) Pracownicy ambasad

367. *Konwencje nr 87 i 98* mają zastosowanie do miejscowych pracowników ambasad.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 238.)

368. Obowiązek stosowania zasad wolności związkowej rozciąga się na ambasady, konsulaty i inne przedstawicielstwa jako integralną część administracji publicznej. Nawet gdyby przyjąć argument rządu jednego z państw, że konwencji MOP nie stosuje się do ambasad bo nie są częścią jego terytorium, Komitet nadal uważa, że argument ten nie ma zastosowania do fundamentalnych zasad wolności związkowej, które jest zobowiązany propagować.

(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2437, ust. 1312.)

(k) Urzędnicy państwowi wysokiej rangi

369. Całkowite wyłączenie wysokiej rangi urzędników państwowych spod działania tych przepisów jest pogwałceniem ich fundamentalnego prawa do organizowania się. Jest zatem konieczne, by zapewnić takim urzędnikom prawo do tworzenia własnych zrzeszeń w celu obrony ich interesów oraz by definicja tej kategorii pracowników nie była tak szeroka, by osłabiać organizacje innych pracowników państwowych.

(Zob. raport nr 340, sprawa nr 1865, ust. 751 i 752.)

370. Jeśli chodzi o osoby na wyższych stanowiskach kierowniczych lub decyzyjnych, Komitet jest zdania, że chociaż urzędnicy ci mogą być pozbawieni prawa wstąpienia do związku reprezentującego innych pracowników, ograniczenie takie winno być ściśle ograniczone do tej kategorii pracowników, którzy powinni móc zakładać własne organizacje dla obrony swych interesów.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 253; raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 741; raport nr 353, sprawa nr 1865, ust. 698 oraz raport nr 363, sprawa nr 1865, ust. 121.)

371. Wyłączenie urzędników państwowych zajmujących wyższe stanowiska kierownicze i decyzyjne przewidziane w *Konwencji 151* dotyczy kwestii rokowań zbiorowych, a nie prawa do organizowania się, które powinno być zagwarantowane wszystkim bez rozróżnienia urzędnikom państwowym.

(Zob. raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 741.)

C. Pracownicy agencji ochrony

372. Pracownicy agencji ochrony powinni móc bez przeszkód tworzyć organizacje związkowe według swego uznania.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 239 oraz raport nr 342, sprawa nr 2423, ust. 482.)

373. Konstytucja państwa nie powinna w praktyce zabraniać prawa do organizowania się pracownikom, którzy ze względu na charakter wykonywanej pracy muszą nosić broń.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 240 oraz raport nr 342, sprawa nr 2423, ust. 482.)

D. Robotnicy rolni

374. Robotnicy rolni powinni mieć prawo do tworzenia związków zawodowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 241 oraz raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 841.)

375. Prawo, które stanowi, że nie mniej niż 60% członków związku zawodowego musi umieć czytać i pisać jest niezgodne z zasadą zawartą w *Konwencji 87*, mówiącą że pracownicy, bez jakiegokolwiek rozróżniania, mają prawo tworzyć organizacje według swego uznania. Art. 1 *Konwencji 11* potwierdza tę zasadę stwierdzając, że każdy Członek MOP który ratyfikuje tę konwencję decyduje się zapewnić wszystkim zatrudnionym w sektorze rolniczym te same prawa związkowe jakie przysługują pracownikom zatrudnionym w przemyśle.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 242.)

E. Pracownicy plantacji

376. W uchwale przyjętej przez Komitet ds. Pracy na Plantacjach na swej pierwszej sesji w 1950 istnieje zapis, że pracodawcy powinni usunąć ewentualne utrudnienia dla zorganizowania wolnych, niezależnych i demokratycznie zarządzanych związków zawodowych pracowników plantacji.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 243.)

F. Pracownicy transportu lotniczego i morskiego

377. Pracownikom transportu lotniczego i morskiego, jak wszystkim innym pracownikom, powinno przysługiwać prawo do wolności związkowej.

(Zob. raport nr 377, sprawa nr 3064, ust. 210.)

378. Zakaz działalności związkowej na liniach międzynarodowych stanowi poważne pogwałcenie wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 244.)

G. Pracownicy portowi

379. W przypadku, w którym pracownicy portowi w jednym z krajów byli zwyczajowo i na podstawie porozumienia klasyfikowani jako urzędnicy państwowi, stąd nie obejmowała ich ustawa o związkach zawodowych, a rząd uważał że *Konwencja 87* (ratyfikowana przez ten kraj) nie dotyczy tych pracowników, Komitet stwierdził, że rząd podjął międzynarodowe zobowiązanie stosowania konwencji w odniesieniu do pracowników „bez jakiegokolwiek rozróżnienia”, oraz że w tych okolicznościach, postanowień *Konwencji* nie można modyfikować w odniesieniu do poszczególnych kategorii zatrudnionych ze względu na

jakąkolwiek prywatną czy krajową umowę, zwyczaj, czy inne ustalenia pomiędzy owymi kategoriami pracowników a rządem.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 245.)

H. Personel szpitalny

380. Prawo do tworzenia i przystępowania do organizacji, bez uprzedniego zezwolenia, w celu wspierania i ochrony swoich zawodowych interesów, jest fundamentalnym prawem, z którego powinni korzystać wszyscy pracownicy bez jakiegokolwiek rozróżnienia, łącznie z personelem szpitalnym.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 246 oraz raport nr 367, sprawa nr 2885, ust. 383.)

I. Kadra kierownicza i nadzorcza

381. Pozbawienie kadry kierowniczej i nadzorczej możliwości członkostwa w tych samych związkach zawodowych, do których należą inni pracownicy nie musi być niezgodne z art. 2 *Konwencji 87*, pod warunkiem że spełnione są dwa warunki: po pierwsze, że pracownicy o których mowa mają prawo utworzyć własne związki w celu obrony swych interesów i po drugie, że ta grupa zawodowa nie jest definiowana na tyle szeroko, by osłabiać organizacje innych pracowników przedsiębiorstwa czy branży ograniczając ich faktyczną lub potencjalną bazę członkowską.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 247; raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 741; raport nr 353, sprawa nr 1865, ust. 698; raport nr 356, sprawa nr 2717, ust. 841; raport nr 365, sprawa nr 2829, ust. 574 oraz raport nr 376, sprawa nr 3042, ust. 559.)

382. Jeśli chodzi o przepisy zabraniające kadrze nadzorczej przystępowania do organizacji pracowników, Komitet przyjął, że określenie 'nadzorcza' powinno dotyczyć wyłącznie tych osób, które w istocie reprezentują interesy pracodawców.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 248; raport nr 349, sprawa nr 2524, ust. 854 oraz raport nr 356, sprawa nr 2717, ust. 841.)

383. Ograniczenie definicji kadry kierowniczej do osób mających uprawnienia do zatrudniania bądź zwalniania [pracowników] jest na tyle wąskie, że spełnia warunek niedefiniowania tej grupy pracowniczej zbyt szeroko.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 249; raport nr 349, sprawa nr 2524, ust. 854; raport nr 356, sprawa nr 2717, ust. 841 oraz raport nr 365, sprawa nr 2829, ust. 574.)

384. Odniesienie w definicji kadry kierowniczej do sprawowania kontroli dyscyplinarnej nad pracownikami może prowadzić do interpretacji nadmiernie szerokiej, w myśl której z korzystania z praw pracowniczych wyłączona byłaby zbyt wielka liczba pracowników.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 250; raport nr 349, sprawa nr 2524, ust. 854 oraz raport nr 356, sprawa 2717, ust. 841.)

385. Nadmiernie szeroka interpretacja koncepcji '*worker of confidence*', odbierająca pracownikom tego typu prawo do zrzeszania się, może poważnie ograniczyć prawa związkowe, a nawet - w małych przedsiębiorstwach - uniemożliwić powstanie związków zawodowych, co stoi w sprzeczności z zasadą wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 251, raport nr 356, sprawa nr 2717, ust. 841 oraz raport nr 376, sprawa nr 3042, ust. 536.)

386. Przepisy prawa, które pozwalają pracodawcom osłabiać organizacje pracownicze poprzez sztuczne awansowanie pracowników, stanowią naruszenie zasady wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 252.)

J. Samozatrudnieni i przedstawiciele wolnych zawodów

387. Ze względu na zasady wolności związkowej, wszyscy pracownicy, z jedynym wyjątkiem wojskowych i policjantów, mają prawo tworzyć i wstępować do organizacji według swego uznania. Tak więc kryterium uznania komu to prawo przysługuje nie zależy od istnienia stosunku zatrudnienia, którego często brak w przypadku np. pracowników rolnych, szeroko pojętych samozatrudnionych, lub też przedstawicieli wolnych zawodów, którzy niemniej powinni posiadać prawo do organizowania się.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 254; raport nr 342, sprawa nr 2423, ust. 479; raport nr 359, sprawa nr 2602, ust. 365, sprawa nr 2786, ust. 453; raport nr 360, sprawa nr 2757, ust. 990; raport nr 363, sprawa nr 2602, ust. 461, sprawa nr 2888, ust. 1084 oraz raport nr 376, sprawa nr 3042, ust. 532.)

388. Komitet zwrócił się do jednego z rządów o podjęcie niezbędnych kroków w celu zapewnienia pracownikom samozatrudnionym możliwości korzystania w pełni z praw wolności związkowej, a zwłaszcza prawa do wstąpienia do organizacji wedle swego uznania.

(Zob. raport nr 376, sprawa nr 2786, ust. 349.)

389. Niedopuszczanie do powstania związków osób samozatrudnionych, niemających przełożonego, jest sprzeczne z *Konwencją 87*.

(Zob. raport 363, sprawa nr 2868, ust. 1005.)

K. Pracownicy tymczasowi

390. Wszyscy pracownicy, bez jakiegokolwiek rozróżnienia, czy to zatrudnieni na stałe, czy na czas określony lub na podstawie kontraktu, mają prawo tworzyć i przystępować do organizacji według swego uznania.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 255; raport nr 342, sprawa nr 2423, ust. 479; raport nr 343, sprawa nr 2430, ust. 360; raport nr 349, sprawa nr 2556, ust. 754; raport nr 350, sprawa nr 2602, ust. 671, sprawa nr 2547, ust. 801; raport nr 351, sprawa nr 2556, ust. 34, sprawa nr 2600, ust. 572; raport nr 353, sprawa nr 2637, ust. 1051; raport nr 355, sprawa nr 2600, ust. 477, sprawa nr 2602, ust. 654; raport nr 356, sprawa nr 2637, ust. 84; raport nr 357, sprawa nr 2687, ust. 891 oraz raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 841.)

L. Pracownicy zatrudnieni na okres próbny

391. Pracownicy zatrudnieni na okres próbny powinni mieć możliwość tworzenia i wstępowania do organizacji według swego uznania, jeśli takie jest ich życzenie.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 256 oraz raport nr 350, sprawa nr 2547, ust. 801.)

392. Odmowa prawa do organizowania się zatrudnionym na okres próbny może spowodować problemy w stosowaniu *Konwencji 87*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 257 oraz raport nr 350, sprawa nr 2547, ust. 801.)

M. Pracownicy zatrudnieni w ramach praktyk zawodowych

393. Osoby zatrudnione w ramach praktyk powinny mieć prawo do organizowania się.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 258; raport nr 350, sprawa nr 2547, ust. 801; raport nr 360, sprawa nr 2757, ust. 990 oraz raport nr 365, sprawa nr 2757, ust. 157.)

394. Status, zgodnie z którym pracownicy są zatrudniani przez pracodawcę, czy to jako praktykanci, czy też w innym charakterze, nie powinien mieć wpływu na ich prawo do przystępowania do organizacji pracowniczych i uczestniczenia w ich działalności.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 259; raport nr 350, sprawa nr 2547, ust. 801; raport nr 360, sprawa nr 2757, ust. 990 oraz raport nr 365, sprawa nr 2757, ust. 157.)

N. Bezrobotni

395. Komitet nie uważa, by przyznanie osobom bezrobotnym jedynie prawa do wstąpienia do związku zawodowego i uczestnictwa w jego działalności pod warunkiem przestrzegania zasad danej organizacji było niezgodne z zasadami wolności związkowej.

(Zob. raport nr 363, sprawa nr 2888, ust. 1085.)

O. Osoby pracujące w ramach wspólnotowych programów zwalczania bezrobocia

396. Osoby pracujące w ramach wspólnotowych programów zwalczania bezrobocia są pracownikami w rozumieniu *Konwencji 87*, tak więc muszą posiadać prawo do organizowania się ze względu na to, że bezsprzecznie mają zbiorowe interesy wymagające wspierania i obrony.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 260.)

P. Pracownicy spółdzielni

397. *Zalecenie dot. wspierania spółdzielni z 2002 roku (Nr 193)* wzywa rządy do dopilnowania, by spółdzielnie nie były tworzone lub wykorzystywane do omijania prawa pracy, albo do ukrywania stosunku pracy.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 261 oraz raport nr 350, sprawa nr 2589, ust. 948.)

398. Pamiętając o szczególnych cechach spółdzielni, Komitet uważa, że związki spółdzielni pracy (których członkowie są własnymi szefami) nie mogą być traktowane w świetle prawa i w istocie za ‘organizacje pracownicze’ w sensie nadanym przez *Konwencję 87*, czyli organizacje których celem jest wspieranie i obrona interesów pracowniczych. A zatem, nawiązując do art. 2 *Konwencji 87* i przypominając, że koncepcja pracownika nie oznacza wyłącznie pracownika najemnego, ale również pracownika niezależnego lub autonomicznego, Komitet uznaje, że pracownicy zrzeszeni w spółdzielni mają prawo tworzyć i wstępować do organizacji według swego uznania.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 262; raport nr 342, sprawa nr 2448, ust. 405; raport nr 344, sprawa nr 2448, ust. 818; raport nr 349, sprawa nr 2448, ust. 50; raport nr 350, sprawa nr 2362, ust. 415 oraz raport nr 354, sprawa nr 2668, ust. 679.)

399. Nie mogąc zaprzestać rozważania specyficznej sytuacji pracowników w spółdzielniach, w szczególności gdy chodzi o ochronę ich interesów pracowniczych, Komitet uważa, że pracownikom tym powinno przysługiwać prawo do tworzenia lub wstąpienia do związku zawodowego w celu ich obrony.

(Zob. raport nr 342, sprawa nr 2448, ust. 405 oraz raport nr 348, sprawa nr 2237, ust. 76.)

400. Do jednego z rządów Komitet zwrócił się o dopilnowanie, by spółdzielnie nie były traktowane jako metoda przeciwdziałania korzystaniu z praw związkowych przez pracowników; w szczególności poprzez akcję informacyjną wśród członków i pracowników spółdzielni na temat praw i obowiązków jednych i drugich.

(Zob. raport nr 348, sprawa nr 2237, ust. 76.)

Q. Dystrybutorzy, agenci i pracownicy podwykonawcy

401. Do jednego z rządów Komitet zwrócił się o przygotowanie w porozumieniu z zainteresowanymi partnerami społecznymi odpowiednich mechanizmów, w tym uzgodnionej wcześniej procedury dialogu, mających na celu wzmocnienie ochrony prawa do wolności związkowej i rokowań zbiorowych pracowników podwykonawcy/pracowników agencyjnych, jako środek zapobiegawczy przed nadużywaniem podwykonawstwa jako sposobu uniemożliwienia tym pracownikom korzystania z ich fundamentalnych praw.

(Zob. raport nr 363, sprawa nr 2602, ust. 457.)

402. Komitet nie jest kompetentny do wypowiedzania się w kwestii stosunków prawnych (pracy bądź handlowych) łączących niektórych dystrybutorów i agentów z przedsiębiorstwem, w tym także czy brak uznanego stosunku pracy powoduje, że pracownicy owi nie są objęci ustawą o związkach zawodowych. Jednakowoż uwzględniając fakt, że *Konwencja 87* zezwala na wyłączenie jedynie wojskowych i policjantów, wyżej wymienieni agenci mogą tworzyć organizacje według swego uznania (*Konwencja 87*, art. 2).

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 263.)

R. Pracownicy stref wolnołowych

403. Pracownicy stref wolnołowych – pomijając często wysuwane argumenty natury ekonomicznej – podobnie jak i inni pracownicy, bez jakiegokolwiek rozróżnienia, powinni korzystać z praw związkowych zapewnionych przez konwencje dot. wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 264; raport nr 346, sprawa nr 2528, ust. 1446; raport nr 360, sprawa nr 2745, ust. 1056; raport nr 364, sprawa nr 2745, ust. 995; raport nr 370, sprawa nr 2745, ust. 673 oraz raport nr 371, sprawa nr 2908, ust. 290.)

404. Komitet przypomniał, że standardy zawarte w *Konwencji 87* dotyczą wszystkich pracowników “bez jakiegokolwiek rozróżnienia” a *Trójstronna deklaracja zasad dotyczących przedsiębiorstw wielonarodowych i polityki społecznej* stanowi, że specjalne zachęty dla zagranicznych inwestorów nie powinny zawierać żadnych ograniczeń praw związkowych lub praw do rokowań zbiorowych pracowników i w związku z tym uważa, że ustawodawstwo dotyczące stref wolnołowych winno te prawa zapewnić.

(Zob. raport nr 333, sprawa nr 2281, ust. 636.)

405. *Trójstronna deklaracja zasad dotyczących przedsiębiorstw wielonarodowych i polityki społecznej* przewiduje, że specjalne zachęty, mające na celu przyciągnięcie inwestycji zagranicznych, nie mogą zawierać ograniczenia wolności związkowej, prawa do organizowania się, czy też prawa do rokowań zbiorowych. Komitet uważa, że zapisy prawne dotyczące stref wolnołowych winny zapewnić pracownikom prawo do tworzenia organizacji i prowadzenia rokowań zbiorowych w imieniu pracowników.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 266; raport nr 360, sprawa nr 2745, ust. 1052 oraz raport nr 364, sprawa nr 2745, ust. 982.)

S. Pracownicy domowi

406. Pracownicy domowi nie są wyłączeni z zastosowania *Konwencji 87*, dlatego winni podlegać przyznanym przez nią gwarancjom i posiadać prawo do tworzenia i wstępowania do organizacji zawodowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 267; raport nr 353, sprawa nr 2637, ust. 1051; raport nr 356, sprawa nr 2637, ust. 84; raport nr 362, sprawa nr 2637, ust. 90 oraz raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 841.)

407. Pracownicy domowi, jak wszyscy inni pracownicy, powinni mieć możliwość korzystania z prawa do wolności związkowej.

(Zob. raport nr 377, sprawa nr 3064, ust. 210.)

T. Pracujący z domu

408. Pracujący z domu nie są wyłączeni z zastosowania *Konwencji 87*, dlatego winni podlegać przyznanym przez nią gwarancjom i posiadać prawo do tworzenia i wstępowania do organizacji zawodowych.

(Zob. raport nr 363, sprawa nr 2888, ust. 1085.)

409. Pracujący z domu w usługach socjalnych, służbie zdrowia i przy opiece nad dziećmi powinni podlegać postanowieniom kodeksu pracy lub korzystać z porównywalnych praw.

(Zob. raport nr 340, sprawy nr 2314 i 2333, ust. 420 i 423.)

U. Pracownicy zwolnieni z pracy

410. Przepis pozbawiający zwolnionych pracowników prawa do członkostwa związku zawodowego jest niezgodny z zasadami wolności związkowej, ponieważ pozbawia on zainteresowane osoby prawa do przystępowania do organizacji według swego uznania. Postanowienie takie niesie ze sobą ryzyko dyskryminacji antyzwiązkowej polegającej na tym, że zwolnienie działaczy związkowych mogłoby uniemożliwić im kontynuowanie działalności związkowej w macierzystej organizacji.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 268; raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 761; raport nr 353, sprawa nr 1865, ust. 720 oraz raport nr 365, sprawa nr 2829, ust. 575.)

411. Utrata statusu związkowego wskutek zwolnienia z powodu udziału w akcji strajkowej jest sprzeczna z zasadami wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 269.)

V. Emeryci

412. Komitet nie uważa, by przyznanie emerytom jedynie prawa do wstąpienia do związku zawodowego i uczestnictwa w jego działalności pod warunkiem przestrzegania zasad danej organizacji było niezgodne z zasadami wolności związkowej.

(Zob. raport nr 363, sprawa nr 2888, ust. 1085.)

413. Prawo do decydowania czy związki zawodowe powinny reprezentować emerytów w obronie ich szczególnych interesów, czy też nie, to pytanie z zakresu wewnętrznej autonomii wszystkich związków zawodowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 270.)

W. Piłkarze zawodowi

414. Pracowniczy status zawodowego piłkarza nie podlega dyskusji. Z tego płynie wniosek, że muszą być oni objęci *Konwencją 87* i *Konwencją 98* i w związku z tym mieć prawo do zrzeszania się w obronie swych interesów, nawet jeśli z uwagi na specyfikę pracy, uznali za stosowne założyć stowarzyszenie, a nie związek zawodowy. Fakt ten w niczym nie ogranicza statusu tego stowarzyszenia jako organizacji reprezentującej zawodowych piłkarzy.

(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2481, ust. 838.)

X. Pracownicy małych przedsiębiorstw

415. Jeżeli przewidziano wyłączenie z prawa do tworzenia związków zawodowych małe przedsiębiorstwa zatrudniające do dziesięciu pracowników, to jest to oczywiste naruszenie art. 2 *Konwencji 87*, który stanowi że wszyscy pracownicy bez jakiegokolwiek rozróżnienia mają prawo do założenia i wstąpienia do organizacji wedle własnego uznania.

(Zob. raport nr 346, sprawa nr 2473, ust. 1541.)

416. Prawo do tworzenia związku zawodowego nie powinno być uzależnione od wielkości przedsiębiorstwa i liczby zatrudnionych pracowników.

(Zob. raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 845.)

Rozróżnienia z racji wieku

417. W nawiązaniu do art. 2 *Konwencji 87* Komitet uważa, że pracownicy niepełnoletni powinni móc utworzyć lub przystąpić do organizacji wedle własnego uznania.

(Zob. raport nr 342, sprawa nr 2448, ust. 405.)

Inne rozróżnienia

418. Wymóg, aby przy zakładaniu związku zawodowego pracownicy byli zatrudnieni przez wyłącznie jednego pracodawcę jest naruszeniem zasad wolności związkowej.

(Zob. *Przeгляд* z 2006, ust. 271.)

Prawo pracowników i pracodawców do tworzenia i wstępowania do organizacji bez uzyskania uprzedniego zezwolenia

4

Wymóg uzyskania wcześniejszego zezwolenia

419. Zasada wolności związkowej mogłaby często pozostać martwą literą prawa gdyby pracownicy i pracodawcy musieli uprzednio uzyskać jakiegokolwiek zezwolenie na utworzenie organizacji. Takie zezwolenie mogłoby dotyczyć utworzenia organizacji związkowej jako takiej, potrzebę uzyskania uznaniowej akceptacji statutu czy też regulaminu wewnętrznego organizacji, jak i samego podjęcia kroków zmierzających do utworzenia organizacji. Nie oznacza to, że założyciele organizacji nie mają obowiązku przestrzegania zasad formalnych dotyczących informacji [o związku] czy podobnych wymogów prawnych. Jednakże wymogi te nie mogą być w praktyce jednoznaczne z uzyskaniem wcześniejszego zezwolenia lub stanowić podobnej przeszkody w utworzeniu organizacji, która w praktyce będzie zakazem. Nawet w przypadkach gdy rejestracja jest nieobowiązkowa, jednakże nadaje danej organizacji podstawowe prawo do "wspierania i ochrony interesów swych członków", sam fakt że organ władzy właściwy w sprawach rejestracji organizacji może, wedle własnego uznania, odmówić dokonania owej formalności, niewiele różni się od przypadków, w których wymagane jest uzyskanie wcześniejszego zezwolenia.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 272; raport nr 357, sprawa nr 2701, ust. 137; raport nr 367, sprawa nr 2944, ust. 138, sprawa nr 2952, ust. 876 oraz raport nr 370, sprawa nr 2961, ust. 489.)

420. Uzależnianie nadania związkowi zawodowemu osobowości prawnej od zgody prezydenta Republiki jest sprzeczne z *Konwencją 87*.

(Zob. raport nr 363, sprawa nr 2868, ust. 1005.)

421. Przepis prawa stanowiący, że prawo do zrzeszania się podlega uzyskaniu zezwolenia jakiegokolwiek instytucji rządowej, udzielanego wedle własnego uznania, jest niezgodne z zasadą wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 273; raport nr 362, sprawa nr 2812, ust. 388, sprawa nr 2723, ust. 842 oraz raport nr 365, sprawa nr 2723, ust. 778.)

422. Brak możliwości odwołania się do władzy sądowniczej od odmownej decyzji ministerstwa w sprawie wydania zezwolenia na założenie organizacji związkowej stanowi naruszenie zasady wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 274.)

Formalności prawne przy zakładaniu organizacji

423. W swym raporcie składanym Międzynarodowej Konferencji Pracy w 1948 r., Komitet Wolności Związkowej i Zbiorowych Stosunków Pracy zadeklarował, że „Państwa mają swobodę w stawianiu takich wymogów formalnych w swym prawodawstwie, jakie zdają się być stosowne by zapewnić normalne funkcjonowanie organizacji zawodowych”. W konsekwencji, formalności określone przez przepisy państwowe dotyczące statutów i funkcjonowania organizacji pracowników i pracodawców, są zgodne z przepisami *Konwencji 87*, oczywiście pod warunkiem, że nie ograniczają one gwarancji tam zawartych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 275.)

424. Chociaż założyciele związku zawodowego muszą spełniać wymogi formalne określone prawem, charakter tych formalności nie może ograniczać swobodnego zakładania organizacji.

(Zob. *Przeгляд z 2006*, ust. 276; raport nr 340, sprawa nr 2439, ust. 360; raport nr 344, sprawa nr 2423, ust. 931; raport nr 351, sprawa nr 2622, ust. 288; raport nr 360, sprawa nr 2777, ust. 778 oraz raport nr 365, sprawa nr 2840, ust. 1057.)

425. Przepis stanowiący, że pracownikom nie wolno założyć organizacji pracowniczej przed upływem 3 miesięcy od dnia rozpoczęcia produkcji w danym zakładzie jest sprzeczny z art. 2 *Konwencji 87* i powinien zostać zmieniony tak, aby umożliwić rzeczonym pracownikom utworzenie organizacji pracowniczej od początku nawiązania przez nich stosunku pracy.

(Zob. *Przeгляд z 2006*, ust. 277.)

426. W przypadku poważnego podejrzenia, że przywódcy związkowi popełnili czyny karalne, powinni oni zostać poddani normalnej procedurze prawnej w celu ustalenia zakresu ich odpowiedzialności, a fakt ich zatrzymania nie może sam w sobie stanowić przeszkody w uzyskaniu przez odnośną organizację osobowości prawnej.

(Zob. raport nr 129, sprawa nr 514, ust. 115.)

Wymogi dotyczące założenia organizacji

427. Określone w prawie wymogi formalne dotyczące założenia związku zawodowego nie mogą być stosowane w taki sposób, żeby opóźnić lub uniemożliwić założenie organizacji związkowych. Wszelkie działania władz powodujące opóźnienia w rejestracji związku zawodowego stanowią naruszenie art. 2 *Konwencji 87*.

(Zob. *Przeгляд z 2006*, ust. 279; raport nr 340, sprawa nr 2439, ust. 360, sprawa nr 2431, ust. 923; raport nr 342, sprawa nr 2441, ust. 624; raport nr 354, sprawa nr 2672, ust. 1137; raport nr 356, sprawa nr 2672, ust. 1275; raport nr 357, sprawa nr 2701, ust. 137; raport nr 359, sprawa nr 2751, ust. 1043; raport nr 360, sprawa nr 2777, ust. 779; raport nr 363, sprawa nr 1865, ust. 125; raport nr 365, sprawa nr 2840, ust. 1057; raport nr 367, sprawa nr 2944, ust. 138; raport nr 375, sprawa nr 2777, ust. 39 oraz raport nr 376, sprawa nr 3042, ust. 535.)

428. Jeżeli organ odpowiedzialny za prawne uznanie organizacji uważa, że w złożonej dokumentacji są jakieś nieprawidłowości, należy dać organizacjom możliwość ich usunięcia.

(Zob. raport nr 334, sprawa nr 2282, ust. 638; raport nr 337, sprawa nr 2346, ust. 1056; raport nr 340, sprawa nr 2393, ust. 1059.)

429. Prawodawstwo krajowe stanowiące, że organizacja musi złożyć swój statut jest zgodne z art. 2 *Konwencji 87*, jeśli jest to jedynie formalność mająca na celu upublicznienie owego statutu. Jednakże mogą powstać problemy, gdy odnośne władze są zobowiązane z mocy prawa, żądać od założycieli organizacji włączenia do ich statutów postanowień niezgodnych z zasadą wolności związkowej.

(Zob. *Przeгляд z 2006*, ust. 280; raport nr 348, sprawa nr 2450, ust. 557; raport nr 354, sprawa nr 2672, ust. 1136 oraz raport nr 363, sprawa nr 1865, ust. 125.)

430. Wymóg, by organizacje związkowe ponosiły koszty publikacji swych statutów w Dzienniku Ustaw gdy jest to bardzo kosztowne poważnie zakłóca swobodne korzystanie z prawa pracowników do założenia organizacji bez uprzedniego zezwolenia, narusza zatem art. 2 *Konwencji 87*.

(Zob. raport nr 351, sprawa nr 2622, ust. 288.)

431. Zrzeszenia zawodowe pracodawców nie mogą być ograniczane zbyt szczegółowymi przepisami zniechęcającymi do ich zakładania, co jest sprzeczne z art. 2 *Konwencji 87*, który stanowi, że pracodawcy – tak jak pracownicy – mają prawo, bez uprzedniego zezwolenia, tworzyć organizacje według swego uznania.

(Zob. *Przeгляд z 2006*, ust. 281.)

432. Wymóg, że związek zawodowy ma posiadać oficjalną siedzibę, jest normalnym wymogiem w wielu krajach.

(Zob. *Przeгляд z 2006*, ust. 282.)

433. Chociaż wymóg dopełnienia prostych formalności przy tworzenie związku zawodowego jest zgodny z *Konwencją 87*, sprzeczne z tą konwencją jest żądanie, by osoby zakładające organizację podawały takie informacje, jak numer telefonu, stan cywilny lub adres domowy (co pośrednio wyklucza członkostwo pracowników bez stałego adresu zamieszkania czy też tych, których nie stać na posiadanie telefonu.)

(Zob. raport nr 363, sprawa nr 2868, ust. 1005.)

434. Udostępniona w celu rejestracji związku lista jego członków winna być traktowana jako poufna, by przeciwdziałać przejawom dyskryminacji antyzwiązkowej.

Minimalna liczba członków

435. Wymagana przez prawo minimalna liczba członków związku zawodowego nie może być tak wysoka, by w praktyce utrudniała założenie organizacji.
(Zob. raport nr 376, sprawa nr 3042, ust. 540.)
436. Wymagane minimum 100 pracowników do założenia związku branżowego, zawodowego lub wielozawodowego musi zostać obniżone po konsultacji z organizacjami pracowników i pracodawców.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 283 oraz raport nr 368, sprawa nr 2991, ust. 564.)
437. Założenie związku zawodowego może być znacznie utrudnione, bądź wręcz uniemożliwione, gdy prawo określa minimalną liczbę członków związku zawodowego na poziomie w sposób oczywisty zbyt wysokim, jak ma to miejsce np. tam, gdzie istnieje ustawowy wymóg posiadania przez związek co najmniej 50 członków-założycieli.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 284; raport nr 359, sprawa nr 2751, ust. 1043 oraz raport nr 376, sprawa nr 3113, ust. 990.)
438. Wymóg 50 pracowników państwowych do założenia związku zawodowego jest wygórowany.
(Zob. raport nr 359, sprawa nr 2751, ust. 1044.)
439. Chociaż minimalna ilość 30 pracowników jest do przyjęcia w przypadku związków branżowych, ta minimalna ilość powinna być zmniejszona dla rad zakładowych, tak by nie utrudniać tworzenia takich struktur szczególnie w kraju, w którym istnieje duża ilość małych przedsiębiorstw, a struktury związkowe opierają się na organizacjach zakładowych.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 285.)
440. Wymagane przez *Kodeks Pracy* minimum 30 pracowników do utworzenia związku zawodowego powinno zostać obniżone, aby nie utrudniać tworzenia związków w przedsiębiorstwach, szczególnie uwzględniając wysoki odsetek małych przedsiębiorstw w danym kraju.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 286; raport nr 367, sprawa nr 2909, ust. 695; raport nr 368, sprawa nr 2991, ust. 564 oraz raport nr 371, sprawa nr 2928, ust. 309.)
441. Chociaż wymóg minimalnej liczby członków nie jest jako taki sprzeczny z *Konwencją 87*, liczba ta powinna zostać określona w sposób rozsądny, tak by nie utrudniać tworzenia organizacji. Co jest liczbą rozsądną będzie zależało od konkretnych warunków w jakich to ograniczenie jest wprowadzone.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 287; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 842; raport nr 367, sprawa nr 2909, ust. 695; raport nr 371, sprawa nr 2928, ust. 309 oraz raport nr 376, sprawa nr 2991, ust. 45.)
442. Wymóg minimalnej ilości pracowników zainteresowanych utworzeniem organizacji na poziomie 30 procent jest zbyt wysoki.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 288, raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 842.)
443. Przepisy narzucające przy rejestracji związku wymóg, by 30 procent wszystkich zatrudnionych w danym zakładzie pracy lub grupie zakładów było jego członkami oraz pozwalające na rozwiązanie związku jeśli członkostwo spadnie poniżej tego poziomu, są sprzeczne z art. 2 *Konwencji 87*.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 289.)
444. Przepis narzucający minimum zrzeszonych pracowników na poziomie 50 procent nie byłby zgodny z *Konwencją 87*.
(Zob. raport nr 365, sprawa nr 2723, ust. 778.)
445. Wprowadzenie do przepisów federalnych wymogu minimalnej liczby 10 000 członków w celu rejestracji związku na poziomie federalnym może negatywnie wpływać na wolny wybór związku, do którego pracownicy pragną przystąpić, nawet jeśli rejestracja na poziomie federalnym jest tylko jedną z możliwości ochrony ich praw.
(Zob. raport nr 284, sprawa nr 1559, ust. 263 (a).)
446. Wymóg minimalnej ilości 20 członków by mogli oni utworzyć związek nie wydaje się nadmierny, tak więc nie stanowi jako taki przeszkody w zakładaniu związków zawodowych.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 292 oraz raport nr 378, sprawa nr 3177, ust. 503.)

447. Odnośnie przepisu mówiącego że „Dziesięciu lub więcej pracodawców działających w tym samym sektorze gospodarki lub typie działalności, lub też w zbliżonych sektorach bądź typach działalności może utworzyć związek pracodawców.” Komitet uznał, że minimalna liczba dziesięciu jest zbyt wysoka i narusza prawo pracodawców do tworzenia organizacji według swego uznania.
(Zob. raport nr 290, sprawa nr 1612, ust. 15.)

Rejestracja organizacji

448. Jeżeli warunki pozwalające na rejestrację są równoznaczne z wcześniejszym otrzymaniem zezwolenia ze strony władz publicznych na założenie bądź działanie związku zawodowego, bezsprzecznie stanowią one naruszenie *Konwencji nr 87*. Nie ma to jednak raczej miejsca, gdy rejestracja związku zawodowego jest jedynie formalnością, a jej warunki nie ograniczają gwarancji wynikających z *Konwencji*.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 294 oraz raport nr 373, sprawa nr 2949, ust. 458.)

449. Prawo do oficjalnego uznania poprzez prawną rejestrację jest podstawowym aspektem prawa do organizowania się, ponieważ jest to pierwszy krok jaki organizacje pracowników bądź pracodawców muszą podjąć by móc efektywnie funkcjonować i odpowiednio reprezentować swych członków.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 295; raport nr 351, sprawa nr 2618, ust. 1302; raport nr 354, sprawa nr 2672, ust. 1136; raport nr 356, sprawa nr 2317, ust. 94; raport nr 357, sprawa nr 2701, ust. 137, sprawa nr 2516, ust. 618; raport nr 362, sprawa nr 2516, ust. 799; raport nr 365, sprawa nr 2516, ust. 682; raport nr 367, sprawa nr 2944, ust. 138; raport nr 372, sprawa nr 2989, ust. 316 oraz raport nr 373, sprawa nr 2708, ust. 332, sprawa nr 3035, ust. 377 i sprawa nr 2949, ust. 458.)

450. Chociaż procedury rejestracyjne są często czystą formalnością, istnieje wiele krajów w których prawo nadaje stosownym władzom prawo do bardziej lub mniej uznaniowego podejmowania decyzji, czy dana organizacja spełnia wszystkie warunki wymagane dla jej rejestracji, czy też nie. W ten sposób powstaje sytuacja podobna do tej, w której wymagane jest uzyskanie uprzedniego zezwolenia. Z podobną sytuacją mamy do czynienia tam, gdzie istnieją skomplikowane i przedłużające się w czasie procedury rejestracyjne, lub gdzie odpowiednie władze administracyjne mają wielką swobodę w korzystaniu ze swych uprawnień; takie czynniki mogą stanowić poważną przeszkodę w tworzeniu związków zawodowych i prowadzić do odmowy prawa do organizowania się bez uzyskania uprzedniego zezwolenia.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 296; raport nr 357, sprawa nr 2676, ust. 298 oraz raport nr 360, sprawa nr 2777, ust. 779.)

451. Władze administracyjne nie powinny mieć prawa do odmowy rejestracji danej organizacji wyłącznie dlatego, że uważają iż ta organizacja mogłaby przekroczyć zwykły zakres działań związkowych, bądź że nie będzie w stanie wypełniać swych zadań. Taki system byłby równoznaczny z uzależnieniem obowiązkowej rejestracji związku zawodowego od uzyskania uprzedniego zezwolenia ze strony władz administracyjnych.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 297.)

452. Przepis, na mocy którego można odmówić rejestracji związku zawodowego jeśli związek "ma podjąć" działania mogące poważnie zagrozić bezpieczeństwu lub porządkowi publicznemu, może prowadzić do nadużyć, w związku z czym przepis ten należy stosować z wielką ostrożnością. Odmowa rejestracji może mieć miejsce wyłącznie pod nadzorem właściwej władzy sądowniczej w sytuacji gdy zostało popełnione poważne przewinienie i zostało ono należycie udowodnione.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 298.)

453. Wniosek skierowany do Ministerstwa Edukacji, które w tym przypadku jest pracodawcą, w sprawie stosowności zarejestrowania zrzeszenia nauczycieli jest sprzeczny z prawem pracowników do tworzenia i wstąpienia do organizacji według własnego uznania bez uprzedniego zezwolenia.
(Zob. raport nr 353, sprawa nr 2516, ust. 999.)

454. Wymóg posiadania zgody centrali związkowej jako warunku rejestracji związku zawodowego musi być zniesiony.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 299.)

455. Uznając fakt, że w przypadku likwidacji związku może mieć zastosowanie krajowe ustawodawstwo w kwestii przeniesienia majątku organizacji, Komitet uważa, że przepisy niższego rzędu regulujące przeniesienie własności w przypadku samorozwiązania organizacji nie powinny utrudniać rejestracji związku.
(Zob. raport nr 360, sprawa nr 2777, ust. 778.)

456. Od wszelkich decyzji administracyjnych dotyczących rejestracji związku zawodowego powinno przysługiwać prawo odwołania się do sądu. Takie prawo stanowi niezbędne zabezpieczenie przeciwko bezprawnym lub bezpodstawnym decyzjom władz odpowiedzialnych za rejestrację.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 300; raport nr 348, sprawa nr 2450, ust. 558 oraz raport nr 359, sprawa nr 2602, ust. 366.)
457. Decyzja zakazująca rejestracji prawnie uznanego związku zawodowego nie może się uprawomocnić przed upływem ustawowego okresu odwoławczego, nawet gdy takie odwołanie nie zostało złożone, lub potwierdzeniem tej decyzji przez sąd po rozpatrzeniu apelacji.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 301, raport nr 342, sprawa nr 2441, ust. 624; raport nr 344, sprawa nr 2365, ust. 1448 oraz raport nr 359, sprawa nr 2602, ust. 366.)
458. W przypadku gdy organ rejestrujący musi sformułować własną ocenę tego, czy warunki konieczne do rejestracji związku zawodowego zostały spełnione czy nie, pomimo przysługującego od tej decyzji odwołania do sądu, Komitet uważa, że istnienie procedury odwołania do sądu nie wydaje się być dostateczną gwarancją. W istocie nie zmienia to charakteru kompetencji przyznanych organom odpowiedzialnym za rejestrację, a rozpatrując takie odwołanie sędziowie mogą jedynie upewnić się, czy prawo zostało zastosowane we właściwy sposób. Komitet zwraca uwagę, że pożądane jest jasne ustawowe określenie warunków jakie muszą spełnić związki zawodowe by miały prawo do rejestracji, a na podstawie których organ rejestrujący może jej odmówić bądź ją anulować, a także koniecznych kryteriów pozwalających na podjęcie decyzji, czy dane warunki są spełnione, czy nie.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 302, raport nr 360, sprawa nr 2301, ust. 70 oraz raport nr 377, sprawa nr 3128, ust. 466.)
459. Tam, gdzie trudności - jeśli chodzi o interpretację standardów dotyczących wpisania związków zawodowych do odpowiednich rejestrów państwowych - tworzą sytuację, w której odnośne organy nadużywają swojej władzy, tam może występować problem niezgodności z *Konwencją 87*.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 303.)
460. Sędziowie powinni móc rozpatrzyć istotę sprawy dotyczącej odmowy rejestracji w celu stwierdzenia, czy przepisy na podstawie których wydano daną decyzję administracyjną nie stanowią naruszenia praw przyznanych organizacjom zawodowym na mocy *Konwencji 87*.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 304; raport nr 360, sprawa nr 2301, ust. 70 oraz raport nr 376, sprawa nr 2991, ust. 44 i sprawa nr 3042, ust. 538.)
461. Zwykła kontrola działań związków zawodowych powinna być przeprowadzana przez władze sądowe *a posteriori*. Sam fakt, że organizacja korzystająca ze statusu organizacji zawodowej w pewnych przypadkach może podejmować działania nie związane z działalnością związkową, nie wydaje się stanowić dostatecznego powodu, by poddawać organizację związkową kontroli *a priori* jeśli chodzi o jej skład oraz o skład jej władz. Odmowa rejestracji związku dlatego, że władze - z góry i według subiektywnej oceny - uważają, że byłoby to politycznie niepożądane jest równoznaczne z wymaganiem, by rejestracja związku zawodowego musiała uzyskać uprzednie zezwolenie ze strony władz, co nie jest zgodne z zasadami wolności związkowej.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 305.)
462. W systemie prawnym, w którym rejestracja organizacji pracowniczej nie jest obowiązkowa, akt rejestracji może nadawać organizacji szereg korzyści, takich jak nietykalność, zwolnienia podatkowe, prawo do uznania za jedyną instytucję uprawnioną do rokowań, itp. Otrzymanie takiego uprawnienia może być uzależnione od spełnienia przez organizację pewnych wymogów formalnych, co nie jest równoznaczne z koniecznością uzyskania wcześniejszego zezwolenia, i zazwyczaj nie stanowi problemu w kontekście postanowień *Konwencji 87*.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 306.)
463. Długość procedury rejestracyjnej stanowią poważną przeszkodę w tworzeniu organizacji i równają się odmowie prawa do tworzenia organizacji bez uzyskania uprzedniego zezwolenia.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 307; raport nr 351, sprawa nr 2618, ust. 1302; raport nr 354, sprawa nr 2672, ust. 1137; raport nr 356, sprawa nr 2672, ust. 1275; raport nr 357, sprawa nr 2701, ust. 137; raport nr 364, sprawa nr 2864, ust. 785; raport nr 368, sprawa nr 2991, ust. 561 i 565; raport nr 374, sprawa nr 2944, ust. 17; raport nr 376, sprawa nr 2991, ust. 46, sprawa nr 3042, ust. 535 i 552; raport nr 377, sprawa nr 2949, ust. 440, sprawa nr 3128, ust. 468 oraz raport nr 378, sprawa nr 3171, ust. 487 i sprawa nr 3177, ust. 503.)
464. W jednym przypadku Komitet nie mógł wykluczyć możliwości, że zwłoka w procedurze rejestracyjnej miała negatywny wpływ na możliwość spełnienia przez związek wymogu minimalnej liczby

członków, a w konsekwencji na jego rejestrację i uzyskanie ochrony prawnej przez komitet wykonawczy związku.

(Zob. raport nr 378, sprawa nr 3177, ust. 503.)

465. Przewidziany przez prawo okres 1 miesiąca na rejestrację organizacji jest do przyjęcia.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 308; raport nr 368, sprawa nr 2991, ust. 561 oraz raport nr 378, sprawa nr 3171, ust. 487.)

466. W przypadku okresu przekraczającego trzy miesiące, Komitet wyraził ubolewanie z powodu zwłoki w rejestracji związku zawodowego pomimo braku wyraźnych przeszkód uzasadniających tę zwłokę.

(Zob. raport nr 238, sprawa nr 1289 ust. 148 oraz raport nr 378, sprawa nr 3171, ust. 487.)

467. Okres jednego roku na rozpatrzenie wniosku rejestracyjnego związku zawodowego jest nadmiernie długi i nie sprzyja harmonijnym stosunkom pracy.

(Zob. raport nr 368, sprawa nr 2991, ust. 561.)

468. W sytuacji, w której Komitet zaobserwował nadmierną zwłokę w wydawaniu przez odnośne ministerstwo decyzji w sprawie wniosków rejestracyjnych złożonych przez związki i wyraził zaniepokojenie złożonością wewnętrznych procedur ministerstwa w tym względzie, Komitet wezwał Rząd do znacznego przyspieszenia wewnętrznych procedur rejestracyjnych i do zapewnienia związkom zawodowym możliwości skorzystania z szybkich i skutecznych kroków administracyjnych i sądowych w wypadku odmowy ich rejestracji.

(Zob. raport nr 376, sprawa nr 3042, ust. 538.)

469. Wymóg poświadczenia notarialnego przy zakładaniu związku zawodowego nie powinien powodować opóźnień w jego rejestracji, zważywszy że prawo przewiduje złożenie uwierzytelnionej kopii mogącej mieć formę nie tylko aktu notarialnego, ale także dokumentu potwierdzonego przez organ administracyjny lub sądowy. Ponadto, odmowa wystawienia aktu przez notariusza stanowi naruszenie prawa pracowników do założenia i przystąpienia do organizacji według swego uznania.

(Zob. raport nr 340, sprawa nr 2431, ust. 923.)

470. Kwestie wymagające w pewnych sytuacjach złożonych ekspertyz prawnych, jak na przykład ocena, czy założyciele związku zajmują stanowiska zaufania publicznego, nie powinny opóźniać procedury rejestracji.

(Zob. raport nr 376, sprawa nr 3042, ust. 536.)

471. Ustalenie, czy założyciele związku zajmują stanowiska zaufania publicznego czy też nie, co może wymagać złożonej ekspertyzy prawnej, nie powinno opóźniać procedury rejestracji danego związku, gdyż w przypadku jakichś zastrzeżeń można to ustalić po rejestracji, szczególnie wtedy, gdy istnieje domniemanie ingerencji pracodawcy w procedurę założenia związku zawodowego.

(Zob. raport nr 376, sprawa nr 3042, ust. 555.)

Prawo pracowników i pracodawców do tworzenia i przystępowania do organizacji według swego uznania

5

Zasady ogólne

472. Nie można mówić o prawie pracowników do w pełni swobodnego tworzenia organizacji według swego uznania i przystępowania do nich, jeśli swoboda taka nie jest umocowana w prawie i nie jest faktycznie przestrzegana.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 309; raport nr 364, spraw nr 2882, ust. 301 oraz raport nr 365, sprawa nr 2516, ust. 685.)

473. Fakt, że organizacja pracodawców w świetle krajowego ustawodawstwa nie miała statusu związku zawodowego nie zwalniał Rządu ze zobowiązań wynikających z ratyfikowania *Konwencji 87*, w szczególności do poszanowania wolności pracodawców do utworzenia organizacji wedle swego uznania i prawa tych organizacji do tworzenia struktury organizacyjnej, prowadzenia działalności i formułowania programów bez ingerencji ograniczającej to prawo.

(Zob. raport nr 208, sprawa nr 1007, ust. 386.)

474. Komitet podkreśla znaczenie jakie przywiązuje do tego, by pracownicy i pracodawcy mogli w pełni swobodnie zakładać i przystępować do organizacji według swego uznania.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 310; raport nr 343, sprawa nr 2439, ust. 38, sprawa nr 2472, ust. 957; raport nr 360, sprawa nr 2709, ust. 661 oraz raport nr 368, sprawa nr 2919, ust. 651.)

Jedność ruchu związkowego a pluralizm

475. Z prawa pracowników do zakładania organizacji według swego uznania wynika w szczególności możliwość tworzenia, w atmosferze pełnego bezpieczeństwa, organizacji niezależnych zarówno od organizacji już istniejących, jak i od jakiejkolwiek partii politycznej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 311; raport nr 353, sprawa nr 2516, ust. 999 oraz raport nr 372, sprawa nr 3025, ust. 151.)

476. Możliwość zakładania przez pracowników i wstępowania do organizacji według swego uznania ma tak fundamentalne znaczenie dla wolności związkowej jako takiej, że nie może być narażana na zwłokę.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 312; raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 759; raport nr 353, sprawa nr 1865, ust. 718; raport nr 374, sprawa nr 2620, ust. 297 oraz raport nr 377, sprawa nr 3128, ust. 472.)

477. Fakt istnienia związku dla danej grupy zawodowej nie powinien stanowić przeszkody do założenia innej organizacji, jeśli takie jest życzenie pracowników.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 313; raport nr 365, sprawa nr 2516, ust. 685 oraz raport nr 378, sprawa nr 2952, ust. 68.)

478. Zawartych w konstytucji kraju postanowień zakazujących tworzenia więcej niż jednego związku zawodowego dla danej kategorii zawodowej czy gospodarczej, na obszarze nie mniejszym niż gmina, bez względu na jakim poziomie jest tworzony, nie da się pogodzić z zasadami wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 314 oraz raport nr 346, sprawa nr 2523, ust. 350.)

479. Prawo pracowników do tworzenia organizacji wedle swego uznania pociąga za sobą możliwość tworzenia – jeśli taka jest wola pracowników – więcej niż jednej organizacji pracowniczej w przedsiębiorstwie.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 315; raport nr 340, sprawa nr 2433, ust. 324; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 842; raport nr 365, sprawa nr 2723, ust. 778 oraz raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 846.)

480. Uniemożliwianie jednoczesnego istnienia dwóch związków zawodowych w przedsiębiorstwie jest niezgodne z *Konwencją 87*.

(Zob. raport nr 363, sprawa nr 2868, ust. 1005.)

481. Przepis prawny nie zezwalający na utworzenie drugiego związku w przedsiębiorstwie nie jest zgodny z art. 2 *Konwencji 87*, który gwarantuje pracownikom prawo do tworzenia i przystąpienia do organizacji wedle swego uznania bez uprzedniego zezwolenia.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 316.)

482. Przepisy wymagające, by w przedsiębiorstwie albo grupie zawodowej działał tylko jeden związek, są niezgodne z art. 2 *Konwencji 87*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 317 oraz raport nr 376, sprawa nr 2977, ust. 66.)

483. Zasada pluralizmu związkowego wywodzi się z prawa pracowników do jednoczenia się i tworzenia organizacji według swego uznania, niezależnej i o takiej strukturze organizacyjnej, która pozwoli członkom na wybór swoich władz, uzgodnienie i przyjęcie reguł funkcjonowania, określenie sposobu zarządzania związkiem oraz jego działań oraz formułowanie programów – bez ingerencji władz publicznych i w obronie interesów pracowników.

(Zob. raport nr 359, sprawa nr 2807, ust. 701; raport nr 360, sprawa nr 2508, ust. 803, sprawa nr 2747, ust. 838 oraz raport nr 363, sprawa nr 2807, ust. 720.)

484. Komitet podkreśla, że włączając do *Konwencji 87* słowa „organizacji wedle swego uznania” Międzynarodowa Konferencja Pracy uwzględniła fakt, że w niektórych krajach istnieją liczne i zróżnicowane organizacje pracowników czy pracodawców, do których dana osoba może chcieć się zapisać ze względów zawodowych, wyznaniowych czy politycznych; Konferencja nie wypowiedziała się natomiast w kwestii, czy jednolity ruch związkowy lepiej służy pracownikom i pracodawcom, niż pluralizm związkowy. W ten sposób Konferencja uznała prawo każdej grupy pracowników (lub pracodawców) do założenia organizacji niezależnie od organizacji już istniejącej, jeśli uznają to za pożądane dla ochrony swych interesów materialnych i moralnych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 318.)

485. Chociaż przeciwdziałanie mnogości organizacji związkowych może generalnie być korzystne dla pracowników, wymuszone interwencją państwa jednoczenie ruchu związkowego za pomocą ustaw stoi w sprzeczności z zasadą zawartą w artykułach 2 oraz 11 *Konwencji 87*. Komitet Ekspertów ds stosowania konwencji i zaleceń MOP w tej kwestii podkreśla, że „jest zasadnicza różnica, w kwestii gwarancji wolności związkowej i ochrony praw związkowych, między sytuacją gdy monopol związkowy jest narzucany i utrzymywany ustawowo, a sytuacją faktycznie istniejącą w pewnych krajach, w których wszystkie organizacje związkowe łączą się dobrowolnie w federację czy konfederację, przy czym nie wynika to pośrednio, czy bezpośrednio, z przepisów prawnych dotyczących związków zawodowych i ich zakładania. Fakt, że pracownicy i pracodawcy generalnie uważają, że w ich interesie jest uniknięcie istnienia zbyt wielu konkurujących ze sobą związków, nie jest wystarczającym powodem do pośredniej czy bezpośredniej ingerencji Państwa, szczególnie z zastosowaniem środków prawnych”. Doceniając pragnienie każdego rządu, by wspierać silny ruch związkowy poprzez przeciwdziałanie mankamentom wynikającym z jego nieuzasadnionego rozdrobnienia, przy którym słabość związków zagraża ich niezależności, Komitet zwraca uwagę, że w takiej sytuacji jest bardziej pożądane by rząd próbował zachęcić związki zawodowe do dobrowolnego łączenia się w silne organizacje, niż żeby prawnie narzucał im przymusowe zjednoczenie, które pozbawiając pracowników możliwości swobodnego korzystania z praw związkowych stoi w sprzeczności z zasadami zawartymi w międzynarodowych konwencjach dotyczących wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 319.)

486. Chociaż przeciwdziałanie powstawaniu nadmiernej ilości konkurujących ze sobą organizacji działa na korzyść pracowników i pracodawców, narzucony przez prawo monopol związkowy jest sprzeczny z zasadą swobodnego wyboru organizacji pracowników bądź pracodawców.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 320; raport nr 350, sprawa nr 2567, ust. 1163 oraz raport nr 378, sprawa nr 2952, ust. 68.)

487. Jedność w ramach ruchu związkowego nie powinna być narzucana przez prawodawstwo danego Państwa, gdyż byłoby to niezgodne z zasadą wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 321; raport nr 367, sprawa nr 2977, ust. 860 oraz raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 846.)

488. Rząd nie powinien ani wspierać, ani blokować kroków prawnych podjętych przez związek zawodowy w celu zastąpienia istniejącej organizacji. Pracownicy powinni móc swobodnie, bez ingerencji ze strony władz, wybrać ten związek, który w ich mniemaniu będzie najlepiej służył ich interesom zawodowym. Przeciwdziałanie mnogości związków zawodowych może być korzystne dla pracowników, ale musi to być ich dobrowolny wybór. Wprowadzając do *Konwencji 87* słowa „organizacji według swego uznania” Międzynarodowa Konferencja Pracy uznała, że jednostki mogą dokonywać wyboru spośród kilku organizacji pracowników czy pracodawców, kierując się względami zawodowymi, wyznaniowymi czy politycznymi. Konferencja nie wypowiedziała się w kwestii czy jedność ruchu związkowego lepiej służy interesom pracowników i pracodawców niż związkowy pluralizm.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 322 oraz raport nr 372, sprawa nr 2954, ust. 94.)

489. W przypadku, gdy rząd stwierdził, że nie będzie „tolerował” rozbitcia ruchu związkowego na różne odłamy i jest zdecydowany narzucić jedność całego ruchu, Komitet przypomniał, że art. 2 *Konwencji 87* stanowi, iż pracownicy i pracodawcy mają prawo tworzyć i wstępować do organizacji „według swego uznania”. Ten zapis *Konwencji* w żaden sposób nie ma wyrażać poparcia dla idei jedności ruchu związkowego, bądź jego różnorodności. Jego przekaz jest taki, że z jednej strony jest wiele krajów, w których pracownicy i pracodawcy mogą swobodnie wybrać spośród kilku organizacji, z drugiej zaś pracownicy i pracodawcy mogą chcieć założyć nową organizację w kraju, w którym do tej pory nie było takiej różnorodności. Innymi słowy, choć celem *Konwencji* w żadnym wypadku nie była obowiązkowa różnorodność związków zawodowych, *Konwencja* wymaga, by różnorodność taka była zawsze możliwa. W związku z powyższym, jakiegokolwiek podejście rządu zmierzające do „narzucenia” istnienia tylko jednej organizacji związkowej byłoby sprzeczne z art. 2 *Konwencji 87*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 323.)

490. Sytuacja, w której danej osobie nie daje się prawa wyboru spośród różnych organizacji, ponieważ prawodawstwo dopuszcza istnienie tylko jednej organizacji na obszarze na którym osoba ta wykonuje swój zawód, jest nie do pogodzenia z zasadami zawartymi w *Konwencji 87*; w istocie przepisy takie są prawnym ustanowieniem monopolu związkowego, którego nie należy mylić z klauzulami i praktyką bezpieczeństwa związkowego, ani też z sytuacją gdy sami pracownicy dobrowolnie zakładają tylko jedną organizację.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 324.)

491. Możliwość narzucenia wszystkim pracownikom danej grupy zawodowej obowiązku płacenia składek na rzecz jedyne go związku zawodowego o zasięgu krajowym, którego założenie jest możliwe w branżach i regionach, jest nie do pogodzenia z zasadą prawa do swobodnego wyboru organizacji „wedle swego uznania”. W takiej sytuacji wydaje się, że prawo nakazujące płacenie składek na rzecz takiego monopolistycznego związku, bez względu na przynależność związkową pracownika lub jej brak, stanowi dalsze utrwalanie tego monopolu.

(Zob. raport nr 65, sprawa nr 266, ust. 61 i 62.)

492. Komitet sugeruje, że Państwo którego to dotyczy powinno dokonać nowelizacji swego prawodawstwa wyraźnie wskazującej, że istnienie związku zawodowego dla takich samych pracowników jak ci, których zrzesza lub zamierza zrzeszać związek ubiegający się o rejestrację, jak też fakt posiadania przez istniejący związek uprawnienia do prowadzenia rokowań zbiorowych w ich imieniu, nie stanowią wystarczającej podstawy do odmowy rejestracji nowego związku.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 326 oraz raport nr 363, sprawa nr 2850, ust. 872.)

493. Komitet popiera stanowisko Komitetu Ekspertów ds Stosowania *Konwencji* i Zaleceń przeciwne prawodawstwu mającemu na celu stworzenie i utrzymanie systemu jednego związku zawodowego poprzez wymienienie *explicite* konkretnej krajowej konfederacji związkowej. Komitet Ekspertów uważa, że stanowi to przeszkodę w tworzeniu innej konfederacji, gdyby taka była wola pracowników i wyraził nadzieję, że Rząd podejmie niezbędne kroki w celu usunięcia z ustawy odniesienia do konkretnego związku zawodowego. W tej sytuacji Komitet popiera uwagi wyrażone przez Komitet Ekspertów.

(Zob. raport nr 230, sprawa nr 1198, ust. 724.)

494. Zapis pozwalający odmówić przyjęcia wniosku o rejestrację jeśli inny, już zarejestrowany związek, jest wystarczająco reprezentatywny dla interesów których zamierza bronić związek ubiegający się o rejestrację oznacza, że w niektórych przypadkach pracownicy mogą być pozbawieni prawa do wstąpienia do organizacji wedle swego uznania, co jest sprzeczne z zasadami wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 328; raport nr 349, sprawa nr 2536, ust. 987; raport nr 354, sprawa nr 2536, ust. 152; raport nr 363, sprawa nr 2850, ust. 872; raport nr 377, sprawa nr 3128, ust. 467 oraz raport nr 378, sprawa 2952, ust. 68.)

495. Tam, gdzie organizacje pracownicze same domagają się zjednoczenia ruchu związkowego, które to pragnienie zostało potwierdzone w sposób równoznaczny z prawnym obowiązkiem, Komitet podkreśla, że gdy zjednoczony ruch związkowy wynika wyłącznie z woli pracowników, nie jest potrzebne usankcjonowanie tego faktu w zapisach prawa; ich istnienie mogłoby tylko sprawić wrażenie, że zjednoczony ruch związkowy istnieje i trwa wyłącznie z powodu istniejącego prawodawstwa.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 329.)

496. Nawet tam, gdzie istnieje historycznie uwarunkowany jednolity ruch związkowy, sytuacja taka nie powinna być sankcjonowana prawem, wymieniając na przykład nazwę tej jedynej federacji związkowej – nawet gdy jest to zgodne z wolą istniejącej organizacji związkowej. Należy bowiem chronić wolę tych pracowników, którzy nie chcą wstąpić do federacji czy istniejących związków zawodowych, a którym powinno przysługiwać prawo stworzenia organizacji wedle swego uznania, co nie ma miejsca gdy prawo narzuca system jednego związku zawodowego.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 330.)

497. Wymóg, by związek zawodowy, zanim zostanie uznany, przedstawił rekomendację konkretnej centrali związkowej, jest przeszkodą w powołaniu przez pracowników organizacji wedle własnego uznania, a zatem jest sprzeczny z wolnością związkową.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 331.)

498. Osiągnięta dobrowolnie jedność ruchu związkowego nie powinna być zakazana i powinna być respektowana przez władze publiczne.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 332.)

499. Obowiązkowe członkostwo pracodawców w Izbach Handlowych, które mają uprawnienia organizacji pracodawców w rozumieniu art. 10 *Konwencji 87* jest sprzeczne ze standardami i zasadami wolności związkowej.

(Zob. raport nr 327, sprawa nr 2146, ust. 895.)

500. Komitet przypomniał, że u podstaw problemów z wolnością związkową w kraju był usankcjonowany prawem monopol organizacyjny, stanowiący główną przeszkodę do uznania organizacji pracodawców. Komitet zwrócił się do rządu o nowelizację prawa w taki sposób by zapewnić prawo pracowników i pracodawców do tworzenia więcej niż jednej organizacji na poziomie przedsiębiorstwa, branży czy kraju, bez szkody dla wcześniej poświadczonych uprawnień organizacji pracodawców.

(Zob. raport nr 354, sprawa nr 2567, ust. 946.)

501. Połączenie się organizacji pracodawców w jedną musi wynikać z wolnego wyboru zainteresowanych członków, a nie z ewentualnych nacisków czy ingerencji władz publicznych w ramach monopolistycznego system stosunków pracy.

(Zob. raport nr 357, sprawa nr 2567, ust. 704.)

Swoboda wyboru struktury organizacji

502. Wolność korzystania z prawa do założenia i przystąpienia do związku pociąga za sobą wolność określenia jego struktury organizacyjnej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 333; raport nr 346, sprawa nr 2523, ust. 350; raport nr 349, sprawa nr 2556, ust. 754; raport nr 362, sprawa nr 2842, ust. 419; raport nr 364, sprawa nr 2882, ust. 302; raport nr 367, sprawa nr 2892, ust. 1236; raport nr 373, sprawa nr 3048, ust. 424; raport nr 376, sprawa nr 3042, ust. 542 i 551 oraz raport nr 377, sprawa nr 2949, ust. 440.)

503. Kwestia struktury organizacyjnej związku to sprawa samych pracowników.

(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2301, ust. 124.)

504. Pracownicy powinni mieć swobodę decydowania o tym, czy wolą, na poziomie podstawowym, założyć organizację zakładową, czy też inną formę organizacji podstawowej, w oparciu o branżę lub zrzeszenie zawodowe.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 334; raport nr 346, sprawa nr 2523, ust. 350 oraz raport nr 367, sprawa nr 2892, ust. 1236.)

505. Prawo pracowników do tworzenia organizacji według swego uznania obejmuje też prawo do utworzenia organizacji na poziomie zakładowym w uzupełnieniu organizacji na wyższym szczeblu, której już są członkami.

(Zob. raport nr 341, ust. 49.)

506. Zgodnie z art. 2 *Konwencji 87*, pracownicy mają prawo zakładać organizacje wedle swego uznania, w tym organizacje zrzeszające pracowników z różnych zakładów i z różnych miast.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 335; raport nr 356, sprawa nr 2717, ust. 844; raport nr 360, sprawa nr 2818, ust. 633, sprawa nr 2717, ust. 857 oraz raport nr 376, sprawa nr 3042, ust. 543.)

507. Przepis zakazujący tworzenia związków zawodowych na bazie zawodowej lub zakładowej jest sprzeczny z zasadami wolności związkowej określonymi w stosownych *Konwencjach*, zgodnie z którymi pracownicy bez jakiegokolwiek rozróżnienia mają prawo tworzenia i wstępowania do organizacji „według swego uznania” bez uprzedniego zezwolenia.

(Zob. raport nr 371, sprawa nr 2892, ust. 933.)

508. Pracownikom świadczącym swe usługi dla firm w określonym sektorze [gospodarki] powinno przysługiwać prawo wstąpienia do związku z tego sektora na poziomie krajowym, jeśli taka jest ich wola. Zważywszy, że ich działalność prowadzona jest w tym sektorze, pracownicy ci mogą chcieć wstąpić do związku, który reprezentuje interesy pracowników tego sektora na poziomie krajowym.

(Zob. raport nr 354, sprawa nr 2595, ust. 584.)

509. W sytuacji, w której rząd sugerował, że ponieważ negocjacje zgodnie z miejscowym prawem o służbie publicznej miały się toczyć na poziomie regionalnym, uczestniczący w nich związek też powinien istnieć wyłącznie na poziomie regionalnym, Komitet uznał, że takie ograniczenie może stanowić ograniczenie prawa pracowników do tworzenia i wstępowania do organizacji według swego uznania oraz do nieskrępowanego wyboru swych przedstawicieli.

(Zob. raport nr 54, sprawa nr 179, ust. 156.)

510. Jeśli chodzi o ograniczenie polegające na tym, że wszyscy pracownicy służby publicznej mogą jedynie należeć do związków zrzeszających wyłącznie tę grupę zawodową, jest ono do przyjęcia w przypadku organizacji podstawowej tych pracowników pod warunkiem, że członkostwo w tych organizacjach nie jest ograniczone do pracowników konkretnego ministerstwa, departamentu czy służby, a organizacje podstawowe mogą swobodnie przystępować do federacji czy konfederacji według swego uznania.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 337; raport nr 347, sprawa nr 2537, ust. 19; raport nr 359, sprawa nr 2782, ust. 503 oraz raport nr 360, sprawa nr 2818, ust. 633.)

511. Ograniczenie związków zawodowych szczebla podstawowego do konkretnych działów administracji, np. samorządu lokalnego, umożliwia rządowi ingerencję w działalność związku zawodowego oraz podważenie jego istnienia i stabilności finansowej poprzez li tylko reorganizację administracji publicznej, prowadzącą automatycznie do wygaśnięcia członkostwa i zaprzestania automatycznego poboru składek. Takie prawo oznacza też wygaśnięcie funkcji związkowych w przypadku reorganizacji. Działania takie stanowią nie tylko pogwałcenie prawa pracowników państwowych do tworzenia i wstępowania do związku według swego uznania, ale także poważną ingerencję w działalność związkową, sprzeczną z artykułami 2 i 3 *Konwencji 87*.

(Zob. raport nr 347, sprawa nr 2537, ust. 20.)

512. Związek zawodowy w sektorze oświaty powinien móc zrzeszać pracowników ze szkół zarówno publicznych, jak i niepublicznych, przy czym każda z grup powinna prowadzić odrębne negocjacje jako że dotyczą ich odrębne budżety i przepisy.

(Zob. raport nr 367, sprawa nr 3042, ust. 551.)

Sankcje nakładane za próbę tworzenia organizacji

513. Działania podejmowane przeciw pracownikom za próbę założenia organizacji lub odtworzenia organizacji związkowej poza strukturą oficjalnego związku zawodowego byłyby sprzeczne z zasadą, że pracownicy powinni mieć prawo do tworzenia i wstępowania do organizacji wedle swego uznania bez uprzedniego zezwolenia.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 338; raport nr 351, sprawa nr 2568, ust. 907 oraz raport nr 364, sprawa nr 2864, ust. 787.)

Faworyzowanie lub dyskryminowanie poszczególnych organizacji

514. Zgodnie z duchem *Konwencji 87*, władze powinny traktować wszystkie związki zawodowe w sposób bezstronny, nawet gdy związki krytykują politykę społeczno-gospodarczą władz krajowych czy regionalnych, a także unikać działań represyjnych za legalną działalność związkową.

(Zob. raport nr 356, sprawa nr 2674, ust. 1628.)

515. Każdy przypadek traktowania konkretnego związku zawodowego przez władze w sposób bardziej lub mniej przychylny od pozostałych organizacji, jeżeli nie wynika z obiektywnych, wcześniej ustalonych kryteriów reprezentatywności i wykracza poza pewne preferencyjne uprawnienia związane z rokowaniami zbiorowymi i konsultacjami, stanowiłby przejaw dyskryminacji mogącej zagrozić prawu pracowników do tworzenia i wstępowania do organizacji według swego uznania.

(Zob. raport nr 363, sprawa nr 2850, ust. 872.)

516. Rozpatrując przypadek, w którym niektóre rodzaje związków zawodowych były z mocy prawa ograniczone co do funkcji jakie mogły spełniać, Komitet uznał, że wprowadzone przez prawodawstwo krajowe różnice między związkami mogą w sposób pośredni ograniczać prawo pracowników do członkostwa w organizacji wedle swego uznania. Komitet przyjął takie stanowisko z następujących powodów: co do ogólnej zasady, jeśli rząd może jednej organizacji przyznać jakiś przywilej, albo odebrać taki przywilej jednej organizacji na korzyść innej, istnieje ryzyko, że nawet gdy nie taka jest intencja rządu, konkretny związek będzie w sposób niesprawiedliwy w korzystniejszej albo też mniej korzystnej sytuacji niż inne, a to stanowi przejaw dyskryminacji. Dokładniej rzecz ujmując, stawiając jeden związek w sytuacji bardziej albo mniej korzystnej niż pozostałe, rząd pośrednio lub bezpośrednio może wpływać na decyzję pracowników co do wyboru organizacji do której zamierzają wstąpić, jako że niewątpliwie będą chcieli wstąpić do tej organizacji, która jest w stanie najlepiej zaspokoić ich potrzeby, mimo że gdyby kierowali się tylko swoimi naturalnymi preferencjami wynikającymi z zawodu, wyznania czy poglądów politycznych, wybraliby inny związek. Przysługująca stronom wolność wyboru jest prawem wyraźnie wyartykułowanym w *Konwencji 87*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 339 oraz raport nr 342, sprawa nr 2317, ust. 863.)

517. Traktując dany związek w sposób uprzywilejowany względem innych, albo go dyskryminując, rząd może wpływać na decyzje pracowników co do organizacji do której zamierzają wstąpić. Co więcej, świadomie postępujący w taki sposób rząd narusza zasadę sformułowaną w *Konwencji 87*, że władze publiczne mają obowiązek powstrzymania się od jakiegokolwiek ingerencji, która ograniczałaby wynikające z *Konwencji* prawa lub utrudniała ich zgodne z prawem stosowanie. Pośrednio, postępowanie takie naruszałoby także zasadę, że prawo krajowe nie powinno być tak sformułowane ani stosowane by ograniczać zawarte w *Konwencji* gwarancje. Pożądane jest zatem, by rząd chcący zastosować jakieś ułatwienia dla związków zawodowych, traktował je równo.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 340; raport nr 342, sprawa nr 2317, ust. 863; raport nr 343, sprawa nr 2426, ust. 283; raport nr 348, sprawa nr 2254, ust. 1316; raport nr 350, sprawa nr 2254, ust. 1668; raport nr 351, sprawa nr 2618, ust. 1305; raport nr 359, sprawa nr 2254, ust. 1289; raport nr 362, sprawa nr 2842, ust. 419; raport nr 367, sprawa nr 2911, ust. 1099 oraz raport nr 370, sprawa nr 2951, ust. 190 i sprawa nr 2961, ust. 490.)

518. W przypadku, gdzie istniały co najmniej bliskie kontakty robocze między związkiem zawodowym a władzami (ministerstwa pracy lub innymi), Komitet podkreślił wagę jaką przywiązuje do *Rezolucji z 1952 roku* dotyczącej niezależności ruchu związkowego i wezwał rząd do nefaworyzowania i niedyskryminowania żadnego związku zawodowego oraz przyjęcia postawy neutralności w kontaktach ze wszystkimi organizacjami pracowników i pracodawców, tak by stosowane były wobec nich równe zasady.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 341 oraz raport nr 370, sprawa nr 2961, ust. 490.)

519. Kilkakrotnie Komitet badał przypadki zarzutów, że postawa władz publicznych oznacza faworyzowanie lub dyskryminowanie jednego lub więcej związków zawodowych, poprzez:

- (1) nacisk wywierany na pracowników w formie składanych publicznie przez władze oświadczeń,
 - (2) nierównomierny podział dofinansowania związków lub przyznawanie jednemu związkowi pomieszczeń do odbywania spotkań czy prowadzenia działalności, a innym nie,
 - (3) odmowę uznania przywódców niektórych związków jako prowadzących legalną działalność związkową.
- Dyskryminacja takimi czy innymi metodami może być sposobem nieformalnego wpływania na uzwiązkowienie pracowników i jako taka jest czasem trudna do udowodnienia. Niemniej fakt pozostaje faktem, że wszelka dyskryminacja tego rodzaju zagraża prawu pracowników ustalonymu w art. 2 *Konwencji 87* do tworzenia i wstępowania do organizacji według swego uznania.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 342 oraz raport nr 350, sprawa nr 2567, ust. 1160.)

520. Komitet uznał, że rząd *de facto* faworyzował jedną organizację pracodawców poprzez jej rejestrację w miejsce innej organizacji pracodawców i wezwał ten rząd do usunięcia skutków takiej protekcji.
(Zob. raport nr 354, sprawa nr 2567, ust. 945.)

521. Zarówno władze rządowe jak i pracodawcy powinni powstrzymać się od nierównego traktowania organizacji związkowych, w szczególności w kwestii uznania przywódców związkowych próbujących prowadzić legalną działalność związkową.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 343; raport nr 340, sprawa nr 2439, ust. 361; raport nr 342, sprawa nr 2249, ust. 201; raport nr 343, sprawa nr 2439, ust. 39; raport nr 348, sprawa nr 2422, ust. 1346; raport nr 367, sprawa nr 2911, ust. 1099 oraz raport nr 370, sprawa nr 2969, ust. 534.)

522. W konkretnej sytuacji Komitet uznał, że roczna premia w wysokości 80 euro dla niektórych pracowników państwowych należących do reprezentatywnych organizacji związkowych nie wydaje się być realnym środkiem nacisku prowadzącym do wniosku, że władze publiczne poprzez korzyści przyznawane niektórym pracownikom chcą w niewłaściwy sposób wpłynąć na wybór przez pracowników organizacji, do której zamierzają przystąpić. By stan ten się nie zmienił, premia o której mowa nie powinna przekroczyć symbolicznej wysokości.
(Zob. raport nr 349, sprawa nr 2529, ust. 497.)

523. Sytuacje, gdy miejscowe władze ingerują w działalność swobodnie ukonstytuowanego związku zawodowego, zakładając alternatywne organizacje pracownicze i próbując nieuczciwymi sposobami zachęcić pracowników do zmiany przynależności związkowej, są pogwałceniem prawa pracowników do tworzenia i wstępowania do organizacji według swego uznania.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 344 oraz raport nr 364, sprawa nr 2882, ust. 301.)

524. Ogólnie rzecz biorąc, fakt że rząd może konkretnej organizacji zaoferować pomieszczenia, albo wyeksmitować organizację z zajmowanych dotąd pomieszczeń w celu ich przekazania innej organizacji, potencjalnie prowadzi, nawet w sposób niezamierzony, do przychylnego lub nieprzychylnego traktowania konkretnego związku, stanowiąc w ten sposób akt dyskryminacji.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 345 oraz raport nr 351, sprawa nr 2618, ust. 1305.)

Dopuszczalne uprzywilejowanie najbardziej reprezentatywnych związków

525. Komitet wielokrotnie podkreślał, zwłaszcza w czasie omawiania projektu *Konwencji dotyczącej stosowania zasad prawa organizowania się i rokowań zbiorowych*, że Międzynarodowa Konferencja Pracy powoływała się na kwestię reprezentatywności związków zawodowych i w pewnym sensie zaakceptowała czynione czasem rozróżnienie pomiędzy związkami w oparciu o stopień ich reprezentatywności. Art. 3 ust. 5 *Konstytucji MOP* zawiera pojęcie "najbardziej reprezentatywnych organizacji". W związku z tym Komitet uznał, że sam fakt, iż prawo danego kraju rozróżnia związki najbardziej reprezentatywne oraz inne związki zawodowe nie powinien być przedmiotem krytyki. Niemniej rozróżnienie takie nie powinno być powodem przyznawania najbardziej reprezentatywnym związkom przywilejów wykraczających poza wynikające z największej liczby członków pierwszeństwo reprezentowania w rokowaniach zbiorowych czy konsultacjach rządowych oraz przy powoływaniu przedstawicieli w organizacjach międzynarodowych. Innymi słowy, rozróżnienie takie nie powinno prowadzić do pozbawiania związków nie uznanych za najbardziej reprezentatywne podstawowych środków obrony zawodowych interesów swych członków, możliwości powoływania zarządu, działalności oraz formułowania programów, tak jak przewidziano w *Konwencji 87*.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 346; raport nr 343, sprawa nr 2438, ust. 226; raport nr 358, sprawa nr 2759, ust. 520; raport nr 362, sprawa nr 2843, ust. 1487; raport nr 364, sprawa nr 2898, ust. 910; raport nr 367, sprawa nr 2940, ust. 257; raport nr 372, sprawa nr 3007, ust. 224 oraz raport nr 378, sprawa nr 3169, ust. 349.)

526. Jeżeli z ustawodawstwa wynika, że jedyną różnicą między związkami reprezentatywnymi a innymi jest ta, że te pierwsze mogą zawierać układy zbiorowe, uczestniczyć w komisjach wspólnych i spotkaniach międzynarodowych, Komitet nie uważa, by takie uprawnienia dla związków reprezentatywnych były nadmierne.
(Zob. raport nr 362, sprawa nr 2843, ust. 1487.)

527. Wprowadzenie pojęcia reprezentatywności implikuje zapewnienie przez rządy atmosfery, w której organizacje związkowe mogą się w danym kraju swobodnie rozwijać.
(Zob. raport nr 362, sprawa nr 2843, ust. 1487.)

- 528.** Kryteria stosowane do rozróżnienia, który związek jest bardziej lub mniej reprezentatywny są do zaakceptowania tylko wówczas gdy są obiektywne, nie zostawiają pola do nadużyć i nie pomniejszają fundamentalnych praw i gwarancji dla organizacji mniej reprezentatywnych.
(Zob. raport nr 243, sprawa nr 1320, ust. 112.)
- 529.** Określenie najbardziej reprezentatywnego związku zawodowego winno być dokonane według wcześniej ustalonych kryteriów, pozwalających uniknąć stronniczości lub nadużyć.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 347; raport nr 349, sprawa nr 2473, ust. 273; raport nr 354, sprawa nr 2672, ust. 1148; raport nr 358, sprawa nr 2759, ust. 520 oraz raport nr 378, sprawa nr 3142, ust. 128.)
- 530.** Dokładne i obiektywne kryteria reprezentatywności organizacji pracowników i pracodawców powinny być ustalone ustawowo, a nie pozostawione do uznaniowej decyzji rządu.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 348; raport nr 348, sprawa nr 2153, ust. 22; raport nr 358, sprawa nr 2759, ust. 520 oraz raport nr 362, sprawa nr 2843, ust. 1488.)
- 531.** *Konwencje 87 i 98* nie są sprzeczne z systemami, w których w egzekwowaniu zbiorowych praw związkowych uwzględnia się reprezentatywność związków w oparciu o faktyczny poziom uzwiązkowienia, ani z tymi, w których poziom ten jest określany w powszechnym głosowaniu pracowników lub osób funkcyjnych, albo też rozwiązaniami łączącymi cechy obydwu systemów.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 349 oraz raport nr 378, sprawa nr 3142, ust. 128 i sprawa nr 3169, ust. 349.)
- 532.** System, w którym liczbę przedstawicieli poszczególnych związków w ciałach kolegialnych określa komisja weryfikująca liczbę członków poszczególnych organizacji, jest zgodny z zasadami wolności związkowej pod warunkiem zapewnienia określonych gwarancji. Z jednej strony, ochrona danych dotycząca przynależności związkowej jest jednym z podstawowych aspektów praw człowieka, zwłaszcza w odniesieniu do prawa do prywatności; z drugiej jednak, jeśli weryfikacji członkostwa poszczególnych związków towarzyszą ściśle określone gwarancje, nie ma powodu by nie uznać jej za zgodną z przestrzeganiem tych praw, a jej przebieg nie gwarantował poufności dotyczącej tożsamości członków. Ważne jest, by organ dokonujący weryfikacji członkostwa poszczególnych związków cieszył się zaufaniem wszystkich organizacji.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 350 oraz raport nr 371, sprawa nr 2908, ust. 289.)
- 533.** Dążeniu do ustalenia lub potwierdzenia reprezentatywności związków zawodowych najlepiej służą ściśle gwarancje poufności i bezstronności. Dlatego weryfikacji reprezentatywności związku zawodowego powinien *a priori* dokonywać organ niezależny i bezstronny.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 351; raport nr 356, sprawa nr 2654, ust. 378; raport nr 362, sprawa nr 2843, ust. 1492; raport nr 371, sprawa nr 2908, ust. 289 oraz raport nr 378, sprawa nr 3155, ust. 111.)
- 534.** Ustalenie liczby członków związku nie wymaga sporządzenia ich listy. Liczbę członków można ustalić na podstawie dokumentacji składkowej, bez sporządzania listy imiennej, która mogłaby ułatwić dyskryminacyjne działania antyzwiązkowe.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 352.)
- 535.** Komitet przypomina, że żądanie listy członków organizacji i kopii ich legitymacji w celu określenia reprezentatywności organizacji wiąże się z ryzykiem dyskryminacji i działań antyzwiązkowych.
(Zob. raport nr 348, sprawa nr 2153, ust. 22.)
- 536.** Stosowany w praktyce przez władze wymóg dostarczenia imiennej listy członków organizacji wraz z kopiami ich legitymacji członkowskich, mający służyć ustaleniu najbardziej reprezentatywnego związku, stanowi problem w odniesieniu do zasad wolności związkowej. Wymóg tego rodzaju niesie ze sobą ryzyko dyskryminacji i działań antyzwiązkowych.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 353 oraz raport nr 344, sprawa nr 2153, ust. 23.)
- 537.** Komitet przypomniał stanowisko Komitetu Ekspertów, zgodnie z którym wymóg znacznie większej liczby członków – o 10 procent więcej niż związek posiadający status reprezentatywnego – aby uzyskać status (uprzywilejowanego) związku zawodowego jest wygórowany i sprzeczny z *Konwencją 87*. W praktyce uniemożliwia związkom, które są tylko zarejestrowane, ubieganie się o status związku zawodowego.
(Zob. raport nr 348, sprawa nr 2515, ust. 213.)
- 538.** Uwzględniając warunki lokalne Komitet uznał, że prawo wymagające określonego zasięgu w skali kraju by związek rolniczy miał na poziomie krajowym status najbardziej reprezentatywnej organizacji

rolniczej i uczestniczył w pracach Doradczego Komitetu ds. Rolnictwa, a w szczególności, by (a) w wyborach wystawiał kandydatów w co najmniej 9 z 17 autonomicznych gmin, albo (b) był uznawany za najbardziej reprezentatywny w dziesięciu autonomicznych gminach – co w praktyce oznacza uzyskanie, w zależności od przypadku, 10-15 procent głosów – jest kryterium obiektywnym i stosunkowo często spotykanym w porównywalnych systemach prawnych, a jego celem jest zapewnienie by to najsilniejsze i największe organizacje były włączane do państwowych ciał doradczych.

(Zob. raport nr 358, sprawa nr 2759, ust. 521.)

539. W kontekście prawa opartego na orzecznictwie, które mówi że w przypadku gdy związek zawodowy opuszcza, dobrowolnie lub nie, konfederację po wyborach związkowych, dany związek nie może na podstawie uzyskanych wyników ubiegać się o status reprezentatywności, Komitet uważa, że skoro sąd uznał, że kwestia afiliacji przy konfederacji była kluczowym czynnikiem decydującym o decyzjach wyborczych pracowników, utrata statusu reprezentatywności jest uzasadniona.

(Zob. raport nr 367, sprawa nr 2931, ust. 764.)

540. Dopuszczenie pluralizmu związkowego nie wyklucza przyznawania pewnych praw i korzyści organizacjom najbardziej reprezentatywnym. Wszelako ustalenie, która z organizacji jest najbardziej reprezentatywna, musi być oparte na wcześniej ustalonych, obiektywnych i dokładnych kryteriach, aby wykluczyć jakiegokolwiek przypadki stronniczości czy nadużyć. Uznanie związku za reprezentatywny powinno się ograniczać jedynie do pewnych preferencyjnych uprawnień dla celów rokowań zbiorowych, konsultacji związkowych czy delegowania przedstawicieli do organizacji międzynarodowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 354; raport nr 363, sprawa nr 1865, ust. 115; raport nr 371, sprawa nr 2953, ust. 619 oraz raport nr 378, sprawa nr 3142, ust. 128 i sprawa nr 3169, ust. 349.)

541. Komitet uważa, że pewne korzyści, zwłaszcza związane z prawem reprezentowania, można by przyznawać związkom w zależności od stopnia ich reprezentatywności. Niemniej, Komitet wyznaje pogląd, że ingerencja władzy publicznej związana z tego typu korzyściami nie powinna być tego rodzaju, by wywierać nadmierny wpływ na decyzje pracowników co do wyboru związku do którego chcą należeć.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 355; raport nr 342, sprawa nr 2317, ust. 863 oraz raport nr 349, sprawa nr 2529, ust. 491.)

542. Istnienie w prawodawstwie progu procentowego, na podstawie którego określana jest reprezentatywności organizacji i przyznawane są pewne przywileje dla organizacji najbardziej reprezentatywnej (w szczególności dla celów rokowań zbiorowych) nie powoduje żadnych trudności, pod warunkiem że kryteria są obiektywne, dokładne i z góry ustalone, tak by uniknąć możliwych przypadków stronniczości czy nadużyć.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 356; raport nr 362, sprawa nr 2750, ust. 933 oraz raport nr 367, sprawa nr 2940, ust. 257.)

543. W kwestii prawodawstwa tworzącego system określania reprezentatywności Komitet uważa, że przyznanie prawa do zasiadania w Radzie Społeczno-Gospodarczej tylko organizacjom najbardziej reprezentatywnym nie wpływa nadmiernie na wybór pracowników przy zapisywaniu się do związku, ani też nie przeszkadza związkom mniej reprezentatywnym bronić interesów swych członków, prowadzić działalności czy formułować programy.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 357; raport nr 367, sprawa nr 2940, ust. 257 oraz raport nr 378, sprawa nr 3169, ust. 353.)

544. Komitet uważa, że zawarty w prawie system rejestracji związków zawodowych, przyznający wyłączność w sprawach negocjacyjnych związkom zarejestrowanym, nie jest sprzeczny z zasadami wolności związkowej, pod warunkiem że oparty jest na wcześniej ustalonych, obiektywnych kryteriach. Niemniej, przyznanie wyłączności związkom najbardziej reprezentatywnym nie powinno być interpretowane jako zakaz istnienia innych związków, do których mogą chcieć należeć niektórzy zaangażowani pracownicy.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 358 oraz raport nr 362, sprawa nr 2843, ust. 1490.)

545. Związkom mniejszościowym, którym odmówiono prawa do uczestnictwa w rokowaniach zbiorowych, powinno być wolno prowadzić działalność i przynajmniej wypowiadać się w imieniu swoich członków oraz reprezentować ich w przypadkach indywidualnych skarg.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 359; raport nr 340, sprawa nr 2351, ust. 1347; raport nr 348, sprawa nr 2153, ust. 23; raport nr 362, sprawa nr 2805, ust. 201, sprawa nr 2750, ust. 933; raport nr 363, sprawa nr 1865, ust. 115 oraz raport nr 372, sprawa nr 3007, ust. 224.)

Prawo do swobodnego wstępowania do związku

546. Pracownicy, jeśli taka jest ich wola, powinni móc wstępować do związku zawodowego jednocześnie na poziomie zakładu pracy i przedsiębiorstwa.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 360; raport nr 367, sprawa nr 2896, ust. 677; raport nr 375, sprawa nr 2896, ust. 257 oraz raport nr 376, sprawa nr 3042, ust. 545 i 552.)

547. Pracownicy powinni mieć możliwość równoległego członkostwa w związku działającym w firmie i związku obejmującego grupę zakładów pracy.
(Zob. raport nr 376, sprawa nr 3042, ust. 545.)

548. Brak możliwości przynależności do więcej niż jednego związku, np. do związku w przedsiębiorstwie i do związku działającego w skali branży lub instytucji, nawet gdy pracownik pracuje na więcej niż jednej umowie, nie jest zgodny z zasadami wolności związkowej jako że stoi w sprzeczności z prawem pracowników do wstąpienia do organizacji według swego uznania.
(Zob. raport nr 376, sprawa nr 3101, ust. 857.)

549. W przypadku, w którym członkowie związku zawodowego pragnący z niego wystąpić mogli to zrobić jedynie w obecności notariusza sprawdzającego ich tożsamość oraz poświadczającego autentyczność ich podpisów, Komitet uznał, że samo to nie stanowi naruszenia praw związkowych pod warunkiem, że formalności tej można dokonać łatwo i bez zwłoki. Jeżeli jednak wymóg taki może w niektórych okolicznościach stwarzać praktyczne trudności dla osób chcących wystąpić ze związku, wówczas ich prawo do wstąpienia do organizacji wedle swego uznania jest ograniczone. Dla uniknięcia takiej sytuacji Komitet uznał, że rząd powinien rozważyć możliwość wprowadzenia alternatywy dla takiej metody występowania ze związku, która nie nastęrczałaby zainteresowanym pracownikom trudności natury praktycznej czy finansowej.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 361.)

550. Komitet wezwał jeden z rządów do wycofania stawianego przez Wydział Kontroli Zatrudnienia Marynarzy wymogu złożenia przed wyjazdem zagranicę pisemnego oświadczenia pod przysięgą, ograniczającego ich prawo do wstąpienia lub kontaktu z międzynarodową organizacją związkową w celu ochrony ich interesów zawodowych.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 362.)

Klauzule bezpieczeństwa związkowego

551. Należy odróżniać klauzule bezpieczeństwa związkowego dozwolone przez prawo od narzuconych przez prawo; tylko te ostatnie prowadzą do systemu monopolu związkowego, sprzecznego z zasadami wolności związkowej.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 363 oraz raport nr 378, sprawy nr 3110 i 3123, ust. 621.)

552. Kwestię dopuszczalności klauzul bezpieczeństwa związkowego w układach zbiorowych pozostawiono w gestii Państw ratyfikujących, o czym świadczą prace przygotowawcze do *Konwencji 98*.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 364.)

553. Przy rozpatrywaniu problemu klauzul bezpieczeństwa związkowego Komitet odniósł się do dyskusji jakie miały miejsce podczas Międzynarodowej Konferencji Pracy na której przyjęto *Konwencję dotyczącą stosowania prawa organizowania się i rokowań zbiorowych (Nr 98)* w 1949 roku. Komisja Stosunków Międzynarodowych Konferencji na podstawie dyskusji poświęconej zagadnieniu klauzul bezpieczeństwa związkowego uzgodniła, że *Konwencji* w żaden sposób nie należy interpretować jako pozwolenie czy zakaz tego rodzaju rozwiązań, które powinny być regulowane zgodnie z praktyką danego kraju.
(Zob. raport nr 281, sprawa nr 1579, ust. 64; raport nr 358, sprawa nr 2739, ust. 316 oraz raport nr 364, sprawa nr 2739, ust. 332.)

554. Problemy związane z klauzulami bezpieczeństwa związkowego powinny być rozwiązywane na poziomie krajowym, zgodnie z panującymi w danym kraju zwyczajami oraz systemem stosunków pracy. Innymi słowy, zarówno dopuszczalność takich klauzul jak i zakaz ich stosowania można uważać za zgodne z zasadami i standardami MOP dotyczącymi wolności związkowej.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 365; raport nr 358, sprawa nr 2739, ust. 316; raport nr 364, sprawa nr 2739, ust. 332 oraz raport nr 378, sprawy nr 3110 i 3123, ust. 621.)

555. Klauzule bezpieczeństwa związkowego powinny być uzgadniane bez przymusu.

(Zob. raport nr 378, sprawy nr 3110 i 3123, ust. 621.)

556. W niektórych przypadkach, gdy potrącanie składek i innych form zabezpieczenia związkowego wprowadzono nie na podstawie obowiązującego prawodawstwa, ale układów zbiorowych lub ugruntowanych praktyk akceptowanych przez obie strony, Komitet odmawia rozpatrzenia zarzutów w oparciu o stwierdzenie powołanego przez Międzynarodową Konferencję Pracy w 1949 roku Komitetu ds. Zbiorowych Stosunków Pracy, że *Konwencji 87* w żaden sposób nie należy interpretować jako zgody lub zakazu rozwiązań bezpieczeństwa związkowego, które to kwestie podlegają regulacjom krajowym, zgodnie z panującymi w danym kraju zwyczajami. Zgodnie z tym stwierdzeniem, kraje – a dokładniej kraje, w których istnieje pluralizm związkowy – nie mają z tytułu postanowień *Konwencji* obowiązku zezwolić na określone prawem lub zwyczajem stosowanie klauzul bezpieczeństwa związkowego, podczas gdy fakt, że klauzule takie są dozwolone w innych krajach, nie jest przeszkodą w ratyfikacji *Konwencji* przez te kraje.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 366.)

557. Kierując się deklaracjami zawartymi w raporcie Komitetu ds. Zbiorowych Stosunków Pracy Międzynarodowej Konferencji Pracy z 1949 roku Komitet uważa, że prawodawstwo stanowiące że nikogo nie można zmuszać do wstępowania lub do niewstępowania do związku zawodowego samo w sobie nie narusza *Konwencji nr 87 i 98*.
(Zob. raport nr 85, sprawa nr 335, ust. 425 i 427.)

558. Tam, gdzie obowiązują ustalenia dotyczące bezpieczeństwa związkowego, warunkujące zatrudnienie od członkostwa w konkretnym związku zawodowym, może dochodzić do dyskryminacji, jeśli osobom ubiegającym się o członkostwo stawia się nieuzasadnione wymagania.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 368.)

559. W sytuacji, w której prawo zezwala, by związek zawodowy jednostronnie ustalał opłatę solidarnościową w wysokości składki członkowskiej i pobierał ją od osób niebędących członkami związku z tytułu korzystania przez nich ze zbiorowego układu pracy, Komitet doszedł do wniosku, że aby było to zgodne z zasadami wolności związkowej, prawo powinno stworzyć mechanizm dzięki któremu obie strony, a nie związek w sposób jednostronny, mogłyby wspólnie uzgodnić możliwość pobierania takiej opłaty od ni-członków z tytułu uprawnień z których potencjalnie korzystają.
(Zob. raport nr 290, sprawa nr 1612, ust. 27.)

Nieuprawniona ingerencja władz zmierzająca do wyeliminowania związków zawodowych

560. W sytuacji, w której Rząd oświadczył, że za podjętymi przezeń działaniami nie stoją antyzwiązkowe cele, natomiast oświadczenie władz przekroczyło granice swobody wypowiedzi, gdyż wezwały członków związku do jego opuszczenia i opowiedziały się za nowym systemem związków zawodowych, Komitet z całą mocą podkreślił jak ważne jest by oświadczenia władz w mediach nie próbowały wywierać nacisku na prawo pracowników do przystąpienia do organizacji według swego uznania.
(Zob. raport nr 360, sprawa nr 2767, ust. 605.)

Przedmiotowe prawodawstwo a ingerencja władz

- 561.** Zgodnie z *Konwencją nr 87*, związki zawodowe powinny mieć prawo zawrzeć w swych statutach pokojowe cele, które uważają za niezbędne do obrony praw i interesów swych członków.
(Zob. raport nr 342, sprawa nr 2366, ust. 915.)
- 562.** Prawo organizacji do tworzenia własnego statutu może być ograniczone w przypadku gdy sposób jego sformułowania może stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa narodowego lub porządku demokratycznego.
(Zob. raport nr 342, sprawa nr 2366, ust. 915.)
- 563.** Przepisy prawa szczegółowo regulujące wewnętrzne funkcjonowanie organizacji pracowników i pracodawców stanowią poważne ryzyko ingerencji ze strony władz publicznych. Tam, gdzie władze publiczne uważają takie przepisy za konieczne, powinny one po prostu ustanowić ogólne ramy, w których organizacjom pozostawić można największą możliwą autonomię funkcjonowania i zarządzania. Jedynym celem ograniczenia tej zasady może być ochrona interesów członków i gwarancja demokratycznego funkcjonowania organizacji. Ponadto powinna istnieć procedura odwoławcza przed bezstronnym i niezależnym organem sądowym w celu uniknięcia ryzyka nadmiernej bądź arbitralnej ingerencji w swobodne funkcjonowanie organizacji.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 369; raport nr 342, sprawa nr 2453, ust. 716; raport nr 358, sprawa nr 2740, ust. 658 oraz raport nr 363, sprawa nr 2740, ust. 703.)
- 564.** Zdaniem Komitetu, samo tylko istnienie prawodawstwa dotyczącego związków zawodowych nie stanowi naruszenia praw związkowych, ponieważ Państwo może prawomocnie podejmować działania w celu zapewnienia, że zapisy statutów i regulaminów związkowych są zgodne z prawem. Z drugiej strony, wszelkie prawodawstwo przyjęte w tej dziedzinie nie może podważać praw pracowników, określonych w zasadach wolności związkowej. Natomiast nadmiernie szczegółowe i restrykcyjne przepisy prawne mogą w praktyce utrudnić tworzenie i rozwój organizacji związkowych.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 370.)
- 565.** W celu zagwarantowania organizacjom pracowników prawa do w pełni swobodnego opracowywania swych statutów i regulaminów prawodawstwo krajowe powinno jedynie nakreślić wymogi formalne dotyczące statutów związków zawodowych, natomiast statuty i regulaminy nie powinny podlegać uprzedniemu zatwierdzeniu przez władze publiczne.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 371; raport nr 342, sprawa nr 2366, ust. 915; raport nr 355, sprawa nr 2620, ust. 702 oraz raport nr 360, sprawa nr 2777, ust. 779.)
- 566.** Wymogi dotyczące kompetencji terytorialnej i liczby członków związku powinno się zostawić do określenia przez same związki zawodowe w ich wewnętrznych przepisach. Natomiast wszelkie przepisy prawne wykraczające poza te formalne wymogi mogą utrudnić tworzenie i rozwój organizacji i stanowić naruszenie art. 3, ust. 2 *Konwencji*.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 372.)
- 567.** Przepis, że regulamin związkowy musi być zgodny z wymogami prawa danego kraju nie narusza zasady swobodnego opracowywania swych statutów i regulaminów przez organizacje pracowników, pod

warunkiem, że dane przepisy krajowe nie naruszają same w sobie zasady wolności związkowej, oraz że akceptacja tych regulaminów przez kompetentne władze nie zależy od ich uznaniowych uprawnień.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 373 oraz raport nr 342, sprawa nr 2366, ust. 915.)

568. Opracowanie przez władze publiczne statutów krajowych organizacji pracowniczych stanowi naruszenie zasady wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 374 oraz raport nr 363, sprawa nr 2768, ust. 638.)

569. Jeśli akceptacja regulaminu związku zawodowego zależy od uznaniowej decyzji odpowiednich władz, jest to sprzeczne z ogólnie przyjętą zasadą, że organizacje pracownicze mają prawo do w pełni swobodnego opracowywania swych statutów i regulaminów.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 375.)

570. Istnienie prawa do wniesienia odwołania do sądu w związku z zatwierdzeniem prawa wewnątrzwiązkowego nie stanowi jako takiej dostatecznej gwarancji. Nie zmienia ono charakteru uprawnień nadanych władzom administracyjnym, a sądy są jedynie w stanie stwierdzić, że prawo zostało prawidłowo zastosowane. Zatem sądy powinny mieć prawo do ponownego rozpoznania meritum sprawy oraz podstaw, na których opiera się decyzja administracyjna.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 376.)

571. Przepis prawny pozwalający w pewnych przypadkach rządowi na sprzeciw wobec stworzenia związku zawodowego w ciągu trzech miesięcy od rejestracji jego regulaminu wewnętrznego jest sprzeczny z podstawową zasadą, że pracownicy i pracodawcy mają prawo bez uzyskania uprzedniego zezwolenia tworzyć organizacje według swego uznania.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 377.)

572. Istnienie przepisów mających na celu propagowanie zasad demokracji w organizacjach związkowych jest dopuszczalne. Tajne i bezpośrednie głosowanie jest z całą pewnością procedurą demokratyczną i jako taka nie podlega krytyce.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 378.)

573. Wymienienie w prawodawstwie szczegółów, które muszą być zawarte w statucie związku nie jest samo w sobie naruszeniem prawa organizacji pracowniczej do w pełni swobodnego opracowywania swych przepisów wewnętrznych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 379.)

574. Nadmiernie szeroka i szczegółowa obowiązkowa lista funkcji i celów organizacji może w praktyce utrudnić tworzenie i rozwój związków.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 380.)

575. Poprawki do statutu związku zawodowego winny być przedyskutowane i przyjęte przez samych członków związku.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 381 oraz raport nr 363, sprawa nr 2768, ust. 638.)

576. W niektórych krajach prawo wymaga, by większość członków związku zawodowego, przynajmniej w pierwszym głosowaniu, podejmowała decyzje dotyczące zagadnień, które wpływają na samo istnienie organizacji, bądź jej strukturę organizacyjną (zmiana statutu lub przedmiotu działalności związku, jego rozwiązanie, dobrowolna rejestracja itp.). W takich przypadkach, dotyczących spraw podstawowych dla istnienia związku i jego struktury organizacyjnej, czy też podstawowych praw jego członków, prawne uregulowanie głosowania większościowego nie wskazuje na ingerencję sprzeczną z Konwencją, pod warunkiem, że owa regulacja nie przeszkadza w działaniach związku zawodowego, praktycznie uniemożliwiając podejmowanie niezbędnych decyzji w istniejących okolicznościach oraz pod warunkiem, że celem tej regulacji jest zagwarantowanie członkom prawa do demokratycznego uczestnictwa w organizacji.

(Zob. raport nr 58, sprawa nr 179, ust. 386.)

577. Umieszczenie w statucie związku zawodowego – na mocy decyzji władz publicznych – klauzuli, na mocy której związek zawodowy musi corocznie przekazywać ministerstwu dokumentację, a mianowicie sprawozdanie z ostatniego walnego zjazdu z dokładną listą obecnych członków, kopią przyjętego przez zjazd sprawozdania sekretarza generalnego/przewodniczącego, egzemplarz sprawozdania finansowego itp. i gdy niespełnienie tego wymogu w określonym czasie skutkować będzie uznaniem związku za nieistniejący,

jest sprzeczne z prawem do tworzenia własnego statutu i regulaminów, określania sposobu zarządzania związkiem i jego działalności bez ingerencji władz publicznych.

(Zob. raport nr 103, sprawy nr 422, 473 i 477, ust. 160-163.)

578. O ile wymóg wprowadzenia zapisów o wykluczeniu członków lub ustaniu członkostwa w organizacji dla ochrony interesów członków związku poprzez wyraźne sformułowanie stosownych reguł mogłoby być uzasadnione, o tyle narzucenie szczegółowej treści postanowień dotyczących funkcjonowania komitetu naczelnego, sposobu zwoływania posiedzeń zarządu i komisji rewizyjnej lub informowania o porządku obrad tych gremiów stanowiłoby nieuzasadnioną ingerencję ze strony władz publicznych.

(Zob. raport nr 360, sprawa nr 2777, ust. 778.)

579. Wymóg, by zrzeszenia pracowników państwowych miały pięcioletnie plany działania, co przekłada się na minimum pięcioletni okres działania, stoi w sprzeczności z prawem organizacji pracowników do swobodnego określania swoich statutów, ustanowionym w artykule 3 *Konwencji nr 87*.

(Zob. raport nr 346, sprawa nr 2510, ust. 1258.)

580. Komitet był poważnie zaniepokojony faktem, że powołanie się przepisach związkowych na prawo do kształcenia w ojczystym języku było w przeszłości i może być w przyszłości powodem wezwania do rozwiązania związku zawodowego.

(Zob. raport nr 342, sprawa nr 2366, ust. 915.)

Statuty wzorcowe

581. Wszelkie zobligowanie związku zawodowego do oparcia swego statutu na wzorcowym statucie (poza niektórymi czysto formalnymi klauzulami) narusza przepisy zapewniające wolność związkową. Inną rzeczą jest jednak, gdy rząd po prostu opracowuje statut wzorcowy i udostępnia go tworzącym się organizacjom, nie wymagając wszelako jego przyjęcia. Opracowanie wzorcowych statutów oraz regulaminów dla związków zawodowych w formie wskazówek niekoniecznie oznacza ingerencję w prawo organizacji do w pełni swobodnego opracowania swych statutów i regulaminów wewnętrznych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 384; raport nr 360, sprawa nr 2777, ust. 778 oraz raport nr 376, sprawa nr 2988, ust. 139.)

Dyskryminacja rasowa

582. Prawo przewidujące dla zarejestrowanych mieszanych związków zawodowych istnienie osobnych organizacji zakładowych dla pracowników różnych ras oraz prowadzenie osobnych zebrań przez te organizacje nie jest zgodne z ogólnie przyjętą zasadą, że organizacje pracodawców i pracowników mają prawo do opracowywania swych statutów i regulaminów wewnętrznych oraz do określania sposobu kierowania organizacją i jej działalnością.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 385.)

Relacje pomiędzy związkami zawodowymi szczebla podstawowego a organizacjami wyższego szczebla

583. Z zasady autonomia związków zawodowych i organizacji wyższego szczebla, łącznie z różnymi relacjami pomiędzy nimi, winna być respektowana przez władze publiczne. Przepisy prawne naruszające tę autonomię powinny stanowić wyjątek oraz, tam gdzie są konieczne z powodów nadzwyczajnych okoliczności, towarzyszyć im winny wszelkie możliwe gwarancje, chroniące przed nadmierną ingerencją.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 386.)

584. Podporządkowanie organizacji szczebla podstawowego kontroli organizacji związkowych wyższego szczebla, wymóg zgody tych ostatnich na ich powstanie oraz utworzenie przez krajowe zjazdy członków związku zawodowego statutów związków zawodowych, stanowią poważne ograniczenie prawa związków do opracowania swych statutów, organizowania działalności oraz układania swych programów działania.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 387.)

Zasady ogólne

585. Wolność związkowa oznacza prawo pracowników i pracodawców do w pełni swobodnego wybierania własnych przedstawicieli.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 388; raport nr 350, sprawa nr 2621, ust. 1238; raport nr 355, sprawa nr 2642, ust. 1162; raport nr 367, sprawa nr 2952, ust. 876; raport nr 370, sprawa nr 2971, ust. 225 oraz raport nr 374, sprawa nr 3034, ust. 284.)

586. Pracownicy i ich organizacje mają prawo do w pełni swobodnego wyboru swych przedstawicieli, a ci ostatni mają prawo do wysuwania żądań w imieniu tych pierwszych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 389; raport nr 358, sprawa nr 2715, ust. 909; raport nr 370, sprawa nr 2595, ust. 37; raport nr 371, sprawa nr 2928, ust. 312 oraz raport nr 378, sprawa nr 3142, ust. 129.)

587. Zgodnie z art. 3 *Konwencji nr 87*, pracownicy mają prawo do w pełni swobodnego wyboru swych przedstawicieli.

(Zob. raport nr 342, sprawa nr 2448, ust. 409.)

588. Przywilejem organizacji pracowników i pracodawców jest określenie warunków wyboru własnych przywódców, a władze winny powstrzymać się od jakiegokolwiek nadmiernej ingerencji w korzystanie organizacji pracowników i pracodawców z prawa do swobodnego wyboru własnych przedstawicieli, co gwarantuje *Konwencja nr 87*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 390; raport nr 343, sprawa nr 2426, ust. 282; raport nr 358, sprawa nr 2740, ust. 656 oraz raport nr 363, sprawa nr 2740, ust. 702.)

589. Prawo organizacji pracowników do swobodnego wybierania własnych przedstawicieli jest nieodzownym warunkiem, by mogły one funkcjonować całkowicie niezależnie i skutecznie działać na rzecz interesów swoich członków. Dla pełnego uznania tego prawa sprawą zasadniczą jest, by władze publiczne powstrzymały się przed wszelką ingerencją, która mogłaby ograniczyć korzystanie z tego prawa, bez względu na to, czy owa ingerencja dotyczyłaby określenia warunków ubiegania się o funkcję z wyboru, czy sposobu przeprowadzenia samych wyborów.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 391; raport nr 343, sprawa nr 2443, ust. 310; raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 789; raport nr 350, sprawa nr 2567, ust. 1156, sprawa nr 2621, ust. 1238; raport nr 354, sprawa nr 2567, ust. 944; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 842, sprawa nr 2750, ust. 947; raport nr 365, sprawa nr 2829, ust. 575, sprawa nr 2723, ust. 778; raport nr 367, sprawa nr 2952, ust. 877; raport nr 371, sprawa nr 2979, ust. 150; raport nr 376, sprawa nr 3113, ust. 986 oraz raport nr 377, sprawa nr 2750, ust. 33.)

590. Władze publiczne winny się powstrzymać od jakiegokolwiek ingerencji mogącej ograniczyć prawo organizacji pracowniczych do swobodnego wyboru swych przedstawicieli, czy to w kwestii przeprowadzenia wyborów związkowych, warunków kandydowania, ponownego wyboru czy też odwołania przedstawicieli.

(Zob. raport nr 377, sprawa nr 2750, ust. 33.)

Procedury wyborcze

591. Organizacja wyborów związkowych powinna być wyłącznie sprawą samej organizacji, zgodnie z art. 3 *Konwencji nr 87*.

(Zob. raport nr 336, sprawa nr 2353, ust. 864 oraz raport nr 340, sprawa nr 2411, ust. 1397.)

592. Regulację procedur i sposobu wyboru osób do pełnienia funkcji związkowych określają przede wszystkim same przepisy związkowe. Podstawowym założeniem art. 3 *Konwencji nr 87* jest to, żeby pracownicy i pracodawcy mogli sami ustalać przepisy określające sposób kierowania ich organizacjami i przeprowadzane w nich wybory.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 392; raport nr 340, sprawa nr 2411, ust. 1392; raport nr 342, sprawa nr 2422, ust. 1036; raport nr 343, sprawa nr 2426, ust. 282; raport nr 350, sprawa nr 2567, ust. 1156 oraz raport nr 354, sprawa nr 2567, ust. 944.)

593. Co do systemu stosunków pracy przewidującego funkcję zakładowego przedstawiciela związkowego, co ma ułatwić związkom niereprezentatywnym ukonstytuowanie się i działalność w przedsiębiorstwach i innych zakładach pracy, z perspektywą udziału w następnych wyborach w danej branży, Komitet uważa, że takie rozwiązania mogą sprzyjać rozwojowi rokowań zbiorowych. Niemniej, wybór zakładowego przedstawiciela związkowego powinien uwzględniać zasadę autonomii w stosunku do władz publicznych, tak jak stanowi art. 3 *Konwencji nr 87*. Zgodnie z tym artykułem, powołanie i kadencja zakładowego przedstawiciela związkowego powinny być określone przez sam związek, zgodnie z jego statutem. Decyzja wyboru osoby najlepiej nadającej się do tego, by reprezentować związek w przedsiębiorstwie i walczyć o indywidualne sprawy związkowców należy do związku.

(Zob. raport nr 362, sprawa nr 2750, ust. 952 oraz raport nr 377, sprawa nr 2750, ust. 34.)

594. Nadmiernie drobiazgowo i szczegółowo regulacja procesu wyborów związkowych stanowi zgodnie z art. 3 *Konwencji nr 87* naruszenie prawa rzeczonych organizacji do swobodnego wybierania swoich przedstawicieli.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 393; raport nr 340, sprawa nr 2411, ust. 1391 oraz raport nr 342, sprawa nr 2422, ust. 1036.)

595. Prawo, które drobiazgowo reguluje wewnątrzwiązkowe procedury wyborcze oraz skład organów wykonawczych, ustala dni, w których mają się odbywać zebrania, ustala dokładną datę dorocznego walnego zjazdu oraz datę wygaśnięcia mandatu członków władz związkowych jest niezgodna z prawami, jakie gwarantuje związkom zawodowym *Konwencja nr 87*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 394.)

596. Przepis, który daje ministrowi szerokie uprawnienia do arbitralnego i drobiazgowego określania wewnętrznych procedur wyborczych związku, składu osobowego jego różnych komitetów oraz terminów ich wybierania, a nawet sposobu ich funkcjonowania, jest niezgodny z zasadami wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 395.)

597. Komitet przypomniał, że nadmiernie ściśle regulacje rządowe dotyczące wyborów związkowych można uznać za ograniczenie prawa związków zawodowych do swobodnego wybierania swoich przedstawicieli. Jednak ogólnie rzecz biorąc regulacje prawne określające częstotliwość wyborów oraz ustalające maksymalny okres kadencji organów wykonawczych nie naruszają zasad wolności związkowej.

(Zob. raport nr 308, sprawa nr 1920, ust. 520.)

598. Określenie długości kadencji należy pozostawić samym związkom zawodowym.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 397.)

599. Wprowadzenie za pomocą legislacji obowiązku bezpośredniego, tajnego i powszechnego głosowania w wyborach przywódców związkowych nie stanowi problemu z punktu widzenia zasad wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 398.)

600. Nie zachodzi naruszenie zasad wolności związkowej, jeśli prawo zawiera pewne przepisy mające na celu propagowanie zasad demokracji wewnątrz organizacji związkowych, bądź zapewnienie normalnego przebiegu procedur wyborczych z poszanowaniem praw członków, w celu uniknięcia jakichkolwiek sporów dotyczących wyników wyborów.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 399.)

601. Przepisy wymagające, by zarejestrowane organizacje wybierały swoje władze poprzez głosowanie listowne nie wydają się naruszać swobody wybierania przywódców związkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 400.)

602. Określenie w statucie lub regulaminie wymaganej większości głosów w wyborach przywódców związkowych powinno pozostać w gestii samych organizacji pracowniczych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 401.)

603. O liczbie przywódców organizacji powinny decydować same organizacje związkowe.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 402.)

604. Rejestracja władz wykonawczych organizacji związkowych powinna odbywać się automatycznie w momencie jej zgłoszenia przez dany związek zawodowy i może zostać zakwestionowana jedynie na wniosek członków tego związku.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 403.)

605. Ponieważ tworzenie rad zakładowych może stanowić wstępny krok do ustanowienia niezależnych, swobodnie założonych organizacji pracowników, wszystkie oficjalne stanowiska w takich radach powinny bez wyjątku być zajmowane przez osoby wybrane w wolnych wyborach przez zainteresowanych pracowników.
(Zob. raport nr 363, sprawa nr 2780, ust. 812)

Warunki członkostwa i pełnienia funkcji związkowych

606. Warunki członkostwa związku zawodowego lub pełnienia funkcji związkowej to kwestie, które powinny zostać określone w przepisach wewnętrznych związku, a władze publiczne powinny się powstrzymać przed wszelką ingerencją mogącą ograniczyć realizację tego prawa przez organizacje związkowe.
(Zob. raport nr 350, sprawa nr 2567, ust. 1157.)

607. Komitet uznaje potrzebę wiarygodności i niezależności organizacji pracodawców względem władz państwowych, z którymi prowadziła negocjacje, poprzez unikanie konfliktu interesów w jej organie wykonawczym, a w szczególności między pewnymi funkcjami w zarządzie a tymi sprawowanymi przez funkcjonariusza państwowego. Przyjmując do wiadomości pogląd władz, że pełnienie przez tradycyjnie rozumianego przełożonego funkcji, czy to pochodzącej z wyboru czy też nie, w organizacji pracodawców lub pracowników nie jest niezgodne z obecnym stanem prawnym lub wręcz zabronione, Komitet jest zdania, że jeśli jakaś organizacja uważa, że stanowisko lub funkcja w aparacie państwowym jest nie do pogodzenia z funkcją w kierownictwie tej organizacji, bez względu na to, czy pochodzi z wyboru czy nie, ma pełne prawo zawrzeć to w statucie, zgodnie z prawem organizacji zawodowej do swobodnego opracowania swego statutu i regulaminów bez ingerencji ze strony władz, zwłaszcza w procedury wyborcze.
(Zob. raport nr 375, sprawa nr 3105, ust. 528.)

A. Dyskryminacja rasowa

608. Zapisy prawne, które rezerwują dla Europejczyków prawo do członkostwa w organach wykonawczych związków zawodowych mieszanych (tzn. takich, których członkami są pracownicy różnych ras) są niezgodne z zasadą mówiącą, że organizacje pracowników i pracodawców mają prawo do w pełni swobodnego wybierania swoich przedstawicieli.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 406.)

B. Zatrudnienie w konkretnym zawodzie bądź zakładzie pracy

609. Wymóg, by kandydat na funkcję związkową był członkiem określonej grupy zawodowej bądź przedsiębiorstwa, jest niezgodny z prawem pracowników do swobodnego wybierania swoich przedstawicieli.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 407; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 842; raport nr 365, sprawa nr 2723, ust. 778; raport nr 368, sprawa nr 2991, ust. 563; raport nr 374, sprawa nr 3034, ust. 284 oraz raport nr 378, sprawa nr 2096, ust. 75.)

610. Jeśli prawodawstwo krajowe stanowi, że wszyscy przywódcy związkowi muszą należeć do grupy zawodowej w której funkcjonuje dana organizacja, istnieje niebezpieczeństwo, że gwarancje, jakie zapewnia *Konwencja nr 87* mogą być zagrożone. Komitet pragnie przypomnieć, że skoro organizacje pracowników mają prawo w pełni swobodnego wyboru swych przedstawicieli, zwolnienie z pracy przywódcy związkowego lub nawet jego odejście z dotychczasowego zakładu pracy nie powinno mieć wpływu na status związkowy tej osoby, chyba że statut związku stanowi inaczej. W praktyce, zwolnienie osoby pełniącej funkcję związkową nie tylko pozbawiłoby ją stanowiska w związku, ale także ograniczyłoby swobodę działania samego związku i jej prawo do w pełni swobodnego wyboru swych przedstawicieli, a nawet mogłoby zachęcać pracodawców do ingerencji.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 408; raport nr 368, sprawa nr 2991, ust. 563 oraz raport nr 378, sprawa nr 2096, ust. 75.)

611. W celu dostosowania zapisów prawnych – które ograniczają piastowanie funkcji związkowych do osób faktycznie zatrudnionych w danej grupie zawodowej bądź w danym przedsiębiorstwie – do wymogów zasady swobodnego wyboru przedstawicieli, konieczne jest co najmniej uelastycznienie tych przepisów poprzez dopuszczenie do kandydowania osób uprzednio zatrudnionych w rzeczony grupie zawodowej oraz poprzez zwolnienie od wymogu przynależności zawodowej rozsądnej części członków władz danej organizacji.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 409; raport nr 368, sprawa nr 2991, ust. 563 oraz raport nr 378, sprawa nr 2096, ust. 75.)

612. Przepisy wymagające, by wszyscy przywódcy związkowi mieli w momencie wyboru ponad roczny staż zawodowy nie są zgodne z *Konwencją nr 87*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 410.)

613. Zważywszy, że organizacje pracowników mają prawo do w pełni swobodnego wybierania swoich przedstawicieli, zwolnienie przywódcy związkowego, bądź fakt, że przywódca związkowy przestaje pracować w dotychczasowym charakterze w danym przedsiębiorstwie, nie powinny mieć wpływu na jego/jej status bądź funkcje związkowe, o ile statut danego związku zawodowego nie stanowi inaczej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 411; raport nr 347, sprawa nr 2537, ust. 22; raport nr 358, sprawa nr 2723, ust. 554; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 832; raport nr 365, sprawa nr 2829, ust. 575; raport nr 368, sprawa nr 2991, ust. 563 oraz raport nr 371, sprawa nr 2925, ust. 916.)

614. Wymóg zakładający konieczność kontynuowania zatrudnienia przez przywódców związkowych przez okres kadencji uniemożliwia istnienie etatowych członków władz związkowych. Zapis taki może być wysoce niekorzystny dla związków zawodowych, zwłaszcza dla takich, których wielkość bądź zasięg geograficzny wymagają od członków ich władz znacznego nakładu czasu. Zapis taki utrudnia swobodne funkcjonowanie związków zawodowych i jest niezgodny z wymogami art. 3 *Konwencji nr 87*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 412.)

C. Minimum wiekowe

615. Komitet zwrócił się do jednego z rządów o zmianę przepisu, w myśl którego osoba pełniąca funkcję związkową musi mieć co najmniej 25 lat, jako że przepis ten ogranicza prawo pracowników do w pełni swobodnego wyboru swoich przedstawicieli.

(Zob. raport nr 343, sprawa nr 2443, ust. 310.)

D. Staż członkowski

616. Przepis uzależniający bierne prawo wyborcze na funkcję związkową od co najmniej rocznego stażu członkowskiego kandydata może być zinterpretowany jako wymóg, by wszyscy przywódcy związkowi należeli do grupy zawodowej bądź pracowali w przedsiębiorstwie, w którym dany związek zawodowy reprezentuje pracowników. W takim przypadku, gdyby wymóg ten zastosować do wszystkich osób pełniących funkcję w organizacjach związkowych, byłoby to niezgodne z zasadami wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 413.)

617. Przepis wymagający by wszyscy przywódcy związkowi mieli co najmniej sześciomiesięczny staż członkowski oznacza istotne ograniczenie prawa organizacji pracowniczych do w pełni swobodnego wybierania swoich przedstawicieli.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 414.)

E. Poglądy lub działalność polityczna

618. Prawodawstwo, które pozbawia osoby prawa do pełnienia funkcji związkowych z powodu przekonań bądź przynależności politycznej nie jest zgodne z prawem związkowców do w pełni swobodnego wybierania swoich przedstawicieli.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 415.)

619. W przypadku, gdy organ reprezentujący pracowników w sporze jest wybrany przez tych pracowników, prawo do w pełni swobodnego wyboru swoich przedstawicieli jest ograniczone, jeśli tylko niektórzy z tych przedstawicieli, w oparciu o ich poglądy polityczne, zostaną uznani przez rząd za zdolnych

do uczestnictwa w procedurach pojednawczych. W przypadku, gdy prawo danego kraju stanowi, iż rząd może pertraktować tylko z osobami, które występują jako przedstawiciele osób pracujących w danym przedsiębiorstwie i praktycznie wybiera tych, z którymi będzie pertraktować, wszelka selekcja w oparciu o poglądy polityczne mająca na celu wyeliminowanie, nawet w sposób pośredni, przywódców organizacji najbardziej reprezentatywnej dla kategorii zainteresowanych pracowników będzie skutkować tym, że prawo danego kraju będzie stosowane w taki sposób, że naruszy prawo osób pracujących do swobodnego wybierania swoich przedstawicieli.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 416.)

620. Prawodawstwo, które zabrania pełnienia funkcji w związku zawodowym przez okres dziesięciu lat "jakiegokolwiek osobie biorącej udział w działalności politycznej o charakterze komunistycznym" i które wymienia szereg 'przesłanek prawnych' na podstawie których jakakolwiek osoba może zostać obciążona odpowiedzialnością za taką działalność, może stanowić pogwałcenie zasady zawartej w *Konwencji nr 87*, która mówi, że organizacje pracowników i pracodawców mają prawo do "swobodnego wyboru swoich przedstawicieli, do powoływania swojego zarządu oraz układania swojego programu działania" oraz że „władze publiczne powinny powstrzymać się od wszelkiej interwencji, która by ograniczała to prawo lub przeszkadzała w jego zgodnej z prawem realizacji”.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 417.)

621. Komitet wyznaje pogląd, że ustawa jest niezgodna z zasadami wolności związkowej, jeśli jakiś związkowiec może zostać niedopuszczony do pełnienia funkcji związkowej lub do członkostwa w związku, bo zdaniem ministra, jego/jej działalność może promować interesy komunizmu.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 418.)

F. Postawa moralna kandydatów na stanowisko

622. Prawny wymóg zbadania przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych oraz Ministerstwo Sprawiedliwości przeszłości kandydata na funkcję związkową jest równoznaczny z uprzednim zatwierdzeniem kandydatów przez władze, co jest niezgodne z *Konwencją nr 87*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 419 oraz raport nr 357, sprawa nr 2701, ust. 139.)

G. Narodowość

623. Prawodawstwo powinno zostać uelastycznione w celu umożliwienia organizacjom wybierania swoich przywódców w sposób swobodny i bez przeszkód, oraz w celu umożliwienia pracownikom-obcokrajowcom ubieganie się o stanowiska związkowe, przynajmniej po rozsądnym okresie zamieszkania w kraju przyjmującym.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 420; raport nr 355, sprawa nr 2620, ust. 704; raport nr 377, sprawa nr 3136, ust. 326 oraz raport nr 378, sprawa nr 2952, ust. 69.)

624. W przypadku dotyczącym kraju, w którym członkowie związku niebędący obywatelami tego kraju nie mają prawa głosować, zgłaszać kandydatów czy brać udziału w walnym zgromadzeniu, a jedynie wybrać przedstawiciela, który przedstawi ich punkt widzenia zarządowi, Komitet ponownie przypomniał, że wolność związkowy powinna być zagwarantowana bez dyskryminacji z powodu narodowości [obywatelstwa], a takie ograniczenie prawa do zrzeszania się pozbawia pracowników migrujących możliwości aktywnej obrony swoich interesów, w szczególności w tych sektorach gospodarki, w których stanowią główne źródło siły roboczej.

(Zob. raport nr 376, sprawa nr 2988, ust. 140.)

H. Karalność kandydata

625. Prawo, które generalnie zakazuje dostępu do stanowisk związkowych osobom wobec których zapadł jakikolwiek wyrok skazujący jest niezgodna z zasadami wolności związkowej, w sytuacji gdy czyn, za które dana osoba została skazana nie wyklucza predyspozycji i uczciwości wymaganych do pełnienia funkcji związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 421; raport nr 343, sprawa nr 2443, ust. 313; raport nr 348, sprawa nr 2450, ust. 555 oraz raport nr 364, sprawa nr 2882, ust. 303.)

626. Wyrok skazujący za czyny, których charakter nie poddaje w wątpliwość uczciwości danej osoby oraz nie wyklucza pełnienia funkcji związkowych nie powinien dyskwalifikować tej osoby od pełnienia

funkcji w związku zawodowym, a każde prawo ustanawiające taki zakaz na podstawie jakiegokolwiek wykroczenia jest niezgodne z zasadami wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 422; raport nr 357, sprawa nr 2701, ust. 139 oraz raport nr 370, sprawa nr 2971, ust. 225.)

627. Pozbawienie kogoś podstawowych praw, takich jak kandydowanie na stanowisko związkowe, polityczne czy publiczne może być uzasadnione jedynie w związku z zarzutami o charakterze kryminalnym, niezwiązanymi z działalnością związkową; jest to sprawa bardzo poważna, gdyż podaje w wątpliwość godność osobistą danej osoby.

(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2486, ust. 1211.)

628. Co do prawodawstwa stanowiącego, że wydany przez jakikolwiek sąd wyrok – z wyjątkiem wyroków za przestępstwa polityczne – skazujący na pozbawienie wolności na okres jednego miesiąca lub dłuższy, stanowi przesłankę nie do pogodzenia z, lub dyskwalifikującą od piastowania stanowisk wykonawczych lub administracyjnych w związku zawodowym, Komitet jest zdania, że tak ogólny zapis można zinterpretować w taki sposób, że wyklucza się z pełnienia odpowiedzialnych stanowisk związkowych wszelkie osoby skazane za czyny związane z egzekwowaniem praw związkowych, takich jak naruszenie prawa prasowego, tym samym nadmiernie ograniczając prawo związkowców do w pełni swobodnego wyboru swoich przedstawicieli.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 423.)

629. Brak biernego prawa wyborczego na stanowisko związkowe na podstawie „*jakiegokolwiek przestępstwa związanego z oszustwem, nieuczciwością czy wymuszeniem*” może być sprzeczny z prawem do w pełni swobodnego wyboru przedstawicieli, ponieważ „*nieuczciwość*” może obejmować szeroki zakres postępów, które niekoniecznie muszą dyskredytować osoby skazane za takie przestępstwo jako nieodpowiednie do piastowania stanowisk zaufania publicznego, takich jak funkcje związkowe.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 424.)

I. Ponowny wybór

630. Zakaz ponownego wyboru osób pełniących funkcję w związku jest niezgodny z *Konwencją nr 87*. Ponadto taki zakaz może mieć poważne reperkusje dla normalnego rozwoju ruchu związkowego, który może nie posiadać wystarczającej liczby osób zdolnych do pełnienia funkcji związkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 425.)

631. Prawodawstwo, które określa maksymalną długość kadencji członków władz związku i jednocześnie ogranicza ich prawo do reelekcji stanowi pogwałcenie prawa organizacji do w pełni swobodnego wybierania swoich przedstawicieli.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 426.)

Obowiązek uczestnictwa w głosowaniach

632. Obowiązek głosowania członków organizacji powinien pozostać sprawą regulaminów wewnętrznych, a nie być narzuconym przez prawo.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 427.)

633. Prawo nakładające grzywny na pracowników, którzy nie biorą udziału w wyborach związkowych jest niezgodne z postanowieniami *Konwencji nr 87*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 428.)

Ingerencja władz w wybory w związku zawodowym i w organizacji pracodawców

634. Wszelka ingerencja władz publicznych w wybory w związku zawodowym lub organizacji pracodawców łączy się z ryzykiem, że zostanie uznana za arbitralną, a zatem stanowiącą ingerencję w funkcjonowanie tych organizacji, co jest niezgodne z art. 3 *Konwencji nr 87*, który uznaje ich prawo do w pełni swobodnego wyboru swoich przedstawicieli.

(Zob. raport nr 358, sprawa nr 2740, ust. 657.)

635. Prawo pracowników i pracodawców do w pełni swobodnego wyboru swoich przedstawicieli powinno być realizowane zgodnie ze statutami ich organizacji zawodowych i nie może podlegać ministerialnej decyzji zarządzającej wyborami.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 430 oraz raport nr 358, sprawa nr 2740, ust. 657.)

636. Zarządzenie przewidujące wybór członków do komisji przygotowującej wybory do komitetu wykonawczego związku zawodowego bądź federacji, zrzeszenia lub organizacji zawodowej jest niezgodne z zasadami wolności związkowej i stanowi oczywistą ingerencję w procedurę wyborczą.

(Zob. raport nr 358, sprawa nr 2740, ust. 657 oraz raport nr 363, sprawa nr 2453, ust. 161 i sprawa nr 2740, ust. 702.)

637. W przypadku sporu wewnątrz organizacji związkowej pomiędzy dwoma rywalizującymi zarządami, Komitet postanowił, że w celu zapewnienia bezstronnej i obiektywnej procedury, nadzór nad wyborami związkowymi należy powierzyć właściwym organom sądowym.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 431 oraz raport nr 375, sprawa nr 2952, ust. 53.)

638. Wszelka ingerencja władz i rządzącej partii politycznej dotycząca funkcji przewodniczącego centralnej organizacji związkowej w danym kraju jest niezgodna z zasadą mówiącą, że organizacje mają prawo do w pełni swobodnego wyboru swoich przedstawicieli.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 432.)

639. Mianowanie członków organów wykonawczych związku zawodowego przez władze stanowi bezpośrednio ingerencję w sprawy wewnętrzne związku i jest niezgodne z *Konwencją nr 87*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 433.)

640. Kiedy władze ingerują podczas przeprowadzania wyborów związkowych, wyrażając opinie na temat kandydatów oraz skutków ich wyboru, poważnie naruszają tym zasadę mówiącą, że organizacje związkowe mają prawo do w pełni swobodnego wyboru swoich przedstawicieli.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 434; raport nr 362, sprawa nr 2842, ust. 415 oraz raport nr 371, sprawa nr 2979, ust. 152.)

641. Udział wysokich urzędników administracji publicznej w wyborach związkowych lub zajmowanie stanowisk w kierownictwie związku może zagrozić niezależności danej organizacji związkowej.

(Zob. raport nr 378, sprawa nr 3166, ust. 599.)

642. Uwagi ze strony publicznego pracodawcy podające w wątpliwość uczciwość przywódców związkowych poprzez ogólne stwierdzenia o „braku poszanowania prawa” nie sprzyjają rozwojowi harmonijnych stosunków pracy i naruszają prawo w pełni swobodnego wyboru przywódców związkowych.

(Zob. raport nr 371, sprawa nr 2925, ust. 917.)

643. Prawodawstwo wymagające by kandydaci na funkcje związkowe otrzymali wcześniej aprobatę wojewody, [w *oryginalie: Provincial Governor. Nie wiemy, jakiego kraju to dotyczy; w Polsce odpowiednikiem byłby wojewoda – uwaga tłumaczy*] której udziela on na podstawie raportu policji, jest niezgodne z zasadą mówiącą, że organizacje pracowników i pracodawców mają prawo do w pełni swobodnego wyboru swoich przedstawicieli.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 436.)

644. Niezgodne z prawem do przeprowadzania wolnych wyborów są określone poniżej przepisy dopuszczające ingerencję władz publicznych w proces wyborczy na różnych jego etapach, począwszy od obowiązku przedstawienia z wyprzedzeniem nazwisk kandydatów Ministerstwu Pracy, łącznie z ich danymi osobowymi, obecności podczas wyborów przedstawiciela Ministerstwa Pracy bądź władz cywilnych lub wojskowych, łącznie z zatwierdzeniem wyboru organu wykonawczego decyzją ministerialną, bez którego wybory są nieprawomocne.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 437.)

645. Przepisy obejmujące ingerencję władz publicznych na różnych etapach procesu wyborczego są nie do pogodzenia z prawem do odbycia wolnych wyborów.

(Zob. raport nr 340, sprawa nr 2411, ust. 1392 oraz raport nr 342, sprawa nr 2422, ust. 1036.)

646. Obecność przedstawicieli władz podczas wyborów może stanowić naruszenie wolności związkowej, a w szczególności być nie do pogodzenia z zasadą mówiącą, że organizacje pracowników mają prawo do w pełni swobodnego wyboru swoich przedstawicieli, oraz że władze publiczne powinny powstrzymać się od wszelkiej ingerencji, która by ograniczała to prawo lub przeszkadzała w jego zgodnej z prawem realizacji.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 438; raport nr 350, sprawa nr 2567, ust. 1156; raport nr 354, sprawa nr 2567, ust. 944 oraz raport nr 356, sprawa nr 2669, ust. 1258.)

647. Komitet zauważa, że w niektórych krajach istnieją przepisy prawne, na mocy których osoba niezależna od władz publicznych – np. urzędnik ds. związkowych [ang. *trade union registrar*] – może podjąć działania, od których służy odwołanie do sądu, jeśli otrzyma zażalenie lub jeśli zachodzą uzasadnione podstawy do przypuszczenia, że podczas wyborów związkowych miały miejsce sprzeczne z prawem lub statutem organizacji nieprawidłowości. Inną natomiast sytuacją jest gdy dla ważności wyborów konieczne jest ich zatwierdzenie przez władze administracyjne. Komitet uznał, że wymóg zatwierdzenia przez władze wyników wyborów jest niezgodny z zasadą wolnych wyborów.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 439.)

Kwestionowanie wyborów w związkach zawodowych i organizacjach pracodawców

648. Wszelkie kroki podejmowane przez organy administracyjne zmierzające do zakwestionowania wyników wyborów obarczone są na ryzykiem arbitralności. Dlatego więc, oraz w celu zapewnienia bezstronnego i obiektywnego postępowania, sprawy tego rodzaju powinny rozpatrywać władze sądowe.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 440; raport nr 360, sprawa nr 2765, ust. 286; raport nr 368, sprawa nr 2765, ust. 198 oraz raport nr 371, sprawa nr 2979, ust. 150.)

649. Prawo do zawieszenia lub anulowania wyborów powinno przysługiwać jedynie niezależnemu sądownictwu, gdyż tylko ono może zapewnić wystarczające gwarancje prawa do obrony i właściwego przebiegu procedury.
(Zob. raport nr 336, sprawa nr 2353, ust. 864; raport nr 340, sprawa nr 2411, ust. 1397 oraz raport nr 342, sprawa nr 2422, ust. 1036.)

650. W celu uniknięcia niebezpieczeństwa poważnego ograniczenia prawa pracowników do w pełni swobodnego wyboru swoich przedstawicieli, wnoszone do sądu przez organy administracyjne skargi kwestionujące wyniki wyborów związkowych nie powinny – w oczekiwaniu na ostateczne rozstrzygnięcie postępowania sądowego – skutkować zawieszeniem ważności takich wyborów.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 441; raport nr 358, sprawa nr 2764, ust. 489; raport nr 360, sprawa nr 2765, ust. 287 oraz raport nr 368, sprawa nr 2765, ust. 198.)

651. W przypadkach zakwestionowania wyników wyborów związkowych, sprawy takie należy kierować do organów sądowych w celu zagwarantowania bezstronnego, obiektywnego i sprawnego postępowania.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 442; raport nr 340, sprawa nr 2411, ust. 1392; raport nr 342, sprawa nr 2422, ust. 1036; raport nr 350, sprawa nr 2476, ust. 311, sprawa nr 2621, ust. 1238; raport nr 354, sprawa nr 2476, ust. 284 oraz raport nr 367, sprawa nr 2952, ust. 877.)

652. W celu uniknięcia niebezpieczeństwa poważnego ograniczenia prawa pracowników do w pełni swobodnego wyboru swoich przedstawicieli, wnoszenie do sądu przez organy administracyjne spraw kwestionujących wyniki wyborów związkowych nie powinno – w oczekiwaniu na ostateczne rozstrzygnięcie postępowania sądowego – skutkować sparaliżowaniem działania związku zawodowego.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 443; raport nr 340, sprawa nr 2394, ust. 1177 oraz raport nr 350, sprawa nr 2621, ust. 1238.)

653. Obecność międzynarodowych obserwatorów podczas procedury dotyczącej zakwestionowanych wyborów nie jest sprzeczna z zasadami wolności związkowej.
(Zob. raport nr 376, sprawa nr 3060, ust. 800.)

Rozwiązanie organów wykonawczych, ustanowienie nadzoru nad organizacją

654. Usunięcie przez rząd przywódców związkowych z pełnionych przez nich funkcji stanowi poważne naruszenie swobody korzystania z praw związkowych.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 444 raport nr 360, sprawa nr 2765, ust. 286; raport nr 367, sprawa nr 2952, ust. 876 oraz raport nr 368, sprawa nr 2765, ust. 198.)

655. Ustawa na mocy której wraz ze zmianami zaszeregowania pracowników publicznych wygasa mandat członków władz związkowych jest nie tylko pogwałceniem prawa tych pracowników do przystąpienia do związku zawodowego według swego uznania, ale także stanowi ingerencję w działalność związkową, w tym prawo związków zawodowych do wyboru własnych przedstawicieli i określenia sposobu zarządzania związkiem, co narusza artykuły 2 i 3 *Konwencji nr 87*.
(Zob. raport nr 347, sprawa nr 2537, ust. 20.)

- 656.** Wyznaczenie przez rząd osób do zarządzania centralnym ogólnokrajowym związkiem zawodowym pod pretekstem, że taki środek był konieczny ze względu na skorumpowany zarząd związków wydaje się w normalnych czasach niezgodny z wolnością związkową.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 445.)
- 657.** W przypadku gdy rząd powołał administratora do zarządzania sprawami związku zawodowego w celu zapewnienia, w imieniu związków zawodowych, wykonywania funkcji normalnie sprawowanej przez centralną organizację pracowników, Komitet uznał, że jakakolwiek reorganizacja ruchu związkowego powinna pozostać w gestii samych organizacji związkowych i że administrator powinien ograniczyć się do koordynowania działań związków mających na celu przeprowadzenie owej reorganizacji. Prerogatywy nadane administratorowi nie powinny ograniczać praw, jakie gwarantuje art. 3, ust. 1 *Konwencji nr 87*.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 446.)
- 658.** Nie do pogodzenia z zasadą wolności związkowej jest prawodawstwo, które nadaje władzom publicznym uprawnienia do rozwiązania organu zarządzającego związku, kiedy tylko uznają, że mają ku temu „poważne i uzasadnione powody”, i które daje rządowi prawo do wyznaczania organów wykonawczych w miejsce organów wyłonionych w wyborach związkowych.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 447.)
- 659.** W sytuacji, w której przywódców związkowych usunięto z pełnionych funkcji, nie na mocy decyzji członków tych związków, ale organu administracyjnego, i nie z powodu naruszenia konkretnych postanowień statutu lub przepisów prawa, ale wskutek uznania przez ten organ, że przywódcy ci okazali się niezdolni do utrzymania ‘dyscypliny’ w swoich związkach, Komitet wyraził pogląd, że takie działania są w sposób oczywisty niezgodne z zasadą w myśl której organizacje związkowe mają prawo w pełni swobodnego wyboru swoich przedstawicieli oraz do kierowania związkiem i jego działalnością.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 435.)
- 660.** Powołanie przez rząd, w następstwie zmiany ekipy rządzącej, tymczasowego komitetu doradczego konfederacji związków zawodowych oraz odmowa uznania organu wykonawczego wybranego podczas zjazdu tej organizacji stanowi naruszenie zasady mówiącej, że władze publiczne powinny powstrzymać się od wszelkiej interwencji, która ograniczałaby prawo organizacji pracowników do w pełni swobodnego wyboru swoich przedstawicieli oraz do samorządnego kierowania związkiem i jego działalnością.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 448.)
- 661.** W przypadkach objęcia niektórych związków nadzorem Komitet zwraca uwagę na znaczenie, jakie przykłada do zasady mówiącej, że władze publiczne powinny powstrzymać się od wszelkiej interwencji, która ograniczałaby prawo organizacji pracowników do w pełni swobodnego wyboru swoich przedstawicieli oraz do samorządnego kierowania związkiem i jego działalnością.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 449.)
- 662.** Objęcie nadzorem organizacji związkowych wiąże się z poważnym niebezpieczeństwem ograniczenia praw organizacji pracowniczych do w pełni swobodnego wyboru swoich przedstawicieli oraz do samorządnego kierowania związkiem i jego działalnością.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 450.)
- 663.** Uznając wyjątkowy charakter pewnych zdarzeń, mogący uzasadniać interwencję władz, Komitet wyraził pogląd, że aby przejęcie związku zawodowego było dopuszczalne, musi ono być tymczasowe i mieć na celu wyłącznie umożliwienie organizacji przeprowadzenia wolnych wyborów.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 451.)
- 664.** Kroki podjęte przez organy administracyjne, takie jak objęcie organizacji nadzorem, nawet jeśli są tymczasowe i następuje po nich postępowanie sądowe, mogą łatwo zostać uznane za arbitralne.
(Zob. raport nr 201, sprawa nr 842, ust. 47.)
- 665.** Uprawnienia nadane jakiejś osobie w celu ułatwienia normalnego funkcjonowania organizacji związkowej nie powinny prowadzić do ograniczenia prawa organizacji związkowych do uchwalania własnych statutów, wyboru swoich przedstawicieli, kierowania związkiem oraz formułowania swych programów.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 453.)

Zasady ogólne

666. Wolność związkowa oznacza także prawo pracowników i pracodawców do swobodnego wyboru swych przedstawicieli oraz do organizowania własnych struktur i działalności bez żadnej ingerencji ze strony władz publicznych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 454; raport nr 343, sprawa nr 2381, ust. 134 oraz raport nr 362, sprawa nr 2750, ust. 947.)

667. Zasadniczą ideą leżącą u podstaw art. 3 *Konwencji nr 87* jest to, że pracownicy i pracodawcy mogą sami decydować o zasadach, na jakich opierać się będzie zarządzanie ich organizacją i przeprowadzane na ich podstawie wybory.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 455.)

668. Komitet wezwał jeden z rządów do respektowania prawa związku do zarządzania własnymi sprawami i działaniami bez pozwoleń i przeszkód, zgodnie z zasadami wolności związkowej i demokracji, i do zapewnienia wybranym przywódcom związkowym swobody w sprawowaniu udzielonego im przez członków mandatu oraz uznania w nich partnera społecznego.

(Zob. raport nr 376, sprawa nr 3113, ust. 986.)

Wewnętrzne kierowanie organizacjami

669. Jako że w każdym demokratycznym ruchu związkowym najwyższą władzą ustalającą zasady kierowania związkiem i jego działalnością, a także określającą jego program, jest walne zebranie członków, zakaz jego odbycia stanowiłby naruszenie praw związkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 456; raport nr 359, sprawa nr 2753, ust. 408 oraz raport nr 363, sprawa nr 2753, ust. 484.)

670. Stosowanie prawodawstwa w sposób uniemożliwiający związkom korzystanie z usług ekspertów niekoniecznie będących pochodzącymi z wyboru członkami władz związkowych, takich jak doradcy w sprawach branżowych czy też prawnicy lub inni przedstawiciele mogący reprezentować związek w postępowaniu sądowym lub administracyjnym, rodziłoby wątpliwości co do zgodności takich przepisów z art. 3 *Konwencji nr 87*, zgodnie z którym organizacjom pracowniczym przysługuje m.in., prawo do kierowania związkiem i jego działalnością.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 457.)

671. Przepis zabraniający przywódcy związkowemu pobierania jakiegokolwiek wynagrodzenia jest niezgodny z wymogami określonymi w art. 3 *Konwencji nr 87*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 458.)

672. W odniesieniu do właśnie przyjętej regulacji prawnej zakazującej płacenia przez pracodawców pborów osobom etatowo pełniącym funkcje związkowe Komitet wyraził pogląd, że odejście od tej powszechnej, długoletniej praktyki może być źródłem trudności finansowych dla związków i grozi znacznym ograniczeniem ich działalności.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 459.)

673. Z wolnością związkową wiąże się prawo organizacji pracowników i pracodawców do samodzielnego rozwiązywania wszelkich sporów, bez ingerencji władz, a zadaniem rządu jest stworzenie atmosfery sprzyjającej ich rozwiązywaniu.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 460.)

Nadzór nad wewnętrznymi działaniami organizacji

674. Prawodawstwo dające ministrowi prawo do dowolnego badania wewnętrznych spraw związku zawodowego gdy tylko jego/jej zdaniem wymaga tego interes publiczny, jest niezgodne z zasadami w myśl których organizacje pracownicze powinny móc samorządnie kierować organizacją i jej działaniami, bez żadnej ingerencji ze strony władz publicznych ograniczającej to prawo lub stanowiącej przeszkodę w jego realizacji i bez niebezpieczeństwa rozwiązania przez organ administracyjny.

(Zob. raport nr 95, sprawa nr 448, ust. 143 i 145.)

675. Zdarzenia o charakterze nadzwyczajnym mogą uzasadniać bezpośrednią ingerencję rządu w wewnętrzne sprawy związku zawodowego, podjętą w celu przywrócenia warunków, w których w pełni respektowane są prawa związkowe.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 462.)

676. Komitet przypomina, że zgodnie z art. 3 *Konwencji nr 87*, rząd winien się powstrzymać od jakiegokolwiek ingerencji ograniczającej prawo organizacji pracodawców i związków zawodowych do w pełni swobodnego wyboru swoich przedstawicieli, do organizowania swej działalności i formułowania programów. Komitet uważa, że jedyne ograniczenie jakie mogłoby być akceptowalne to takie, którego celem jest zapewnienie poszanowania reguł demokratycznych w ruchu związkowym, w szczególności na poziomie federacji. Narzucony przez prawo organizacjom zawodowym limit jednej dziesiątej ogólnej liczby głosów podczas walnych zgromadzeń i kongresów federacji wykracza poza zagwarantowanie procedur demokratycznych.

(Zob. raport nr 211, sprawa nr 1057, ust. 174.)

677. Komitet przypomina, że w wypadku zastosowania przez organ administracji środka w postaci zawieszenia, może się on okazać arbitralny nawet wówczas, gdy w ślad za nim idzie postępowanie sądowe. Komitet uważa, że zasady ustalone w art. 3 *Konwencji nr 87* nie wykluczają nadzoru lub kontroli nad działaniami wewnątrz związku, jeżeli te stoją w sprzeczności z przepisami prawa. Niemniej Komitet uważa za rzecz najwyższej wagi by kontrolę sprawowały właściwe organy sądowe, w celu zagwarantowania bezstronnego i obiektywnego postępowania.

(Zob. raport nr 73, sprawa nr 346, ust. 114.)

678. Kontrola zewnętrzna powinna mieć miejsce tylko w wyjątkowych przypadkach, uzasadnionych poważnymi okolicznościami – w przeciwnym razie wystąpiłoby ryzyko ograniczenia przysługującego organizacjom pracowniczym z mocy art. 3 *Konwencji nr 87* prawa do kierowania organizacją i jej działaniami, bez ingerencji ze strony władz publicznych, ograniczającej to prawo lub przeszkadzające w jego zgodnej z prawem realizacji. Komitet uważa, że ustawa przyznająca prawo interwencji przedstawicielowi władzy sądowniczej, z możliwością odwołania się od jego/jej decyzji do Sądu Najwyższego, a także wymagająca by wniosek o interwencję był poparty przez znaczną ilość osób z danej kategorii zawodowej, nie narusza tych zasad.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 465 oraz raport nr 354, sprawa nr 2641, ust. 240.)

679. W sytuacji, w której decyzję walnego zgromadzenia związku unieważniono na wniosek 12 z 2100 członków, Komitet uznał, że nie była to na tyle znacząca liczba przedstawicieli tej grupy zawodowej by dawało to prawo organowi administracyjnemu do ograniczenia działań związku i zakłócenia jego normalnego funkcjonowania, zwłaszcza iż działania administracji podjęto bez wyraźnego dowodu, jak stwierdzono w orzeczeniu sądu.

(Zob. raport nr 354, sprawa nr 2641, ust. 241.)

Zarządzanie finansami organizacji

A. Niezależność finansowa od władz publicznych

680. Z prawem pracowników do tworzenia organizacji według swego wyboru oraz prawem tych organizacji do tworzenia swych statutów i regulaminów oraz do kierowania organizacją i jej działalnością wiąże się niezależność finansową, co z kolei zakłada, że organizacje pracownicze nie powinny być finansowane w sposób dający organom władzy publicznej możliwość dowolnej nad nimi kontroli.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 466.)

681. W kwestii systemów finansowania ruchu związkowego uzależniających związki zawodowe od organu władzy publicznej Komitet uznał, że jakakolwiek forma kontroli państwowej jest nie do pogodzenia z zasadami wolności związkowej i powinna być zniesiona, jako że pozwala na ingerencję władz w zarządzanie finansami związków zawodowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 467.)

682. Przepisy dotyczące operacji finansowych dokonywanych przez organizacje pracownicze nie powinny dawać władzom publicznym możliwości dowolnej ingerencji w te operacje.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 468.)

683. Przepisy ograniczające swobodę związków zawodowych w zarządzaniu swymi funduszami i ich dowolnym wykorzystaniu na zwykłe, zgodne z prawem cele związkowe są nie do pogodzenia z zasadami wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 469.)

684. System, w którym pracownicy są zobowiązani płacić składki organizacji publicznej, która z kolei finansuje związki zawodowe, stanowi poważne zagrożenie dla niezależności tych związków.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 470.)

685. Chociaż należy propagować szkolenia związkowe, ich przeprowadzanie powinno pozostawać w gestii samych związków; przy czym związki mogą oczywiście korzystać z ewentualnego materialnego lub moralnego wsparcia ze strony rządu.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 471.)

686. Różne systemy wsparcia finansowego dla organizacji pracowniczych mają bardzo zróżnicowane konsekwencje – w zależności od ich formy, ducha w jakim są tworzone i stosowane, a także stopnia w jakim dotacje wynikają z przysługującego prawa, zapisów ustawowych bądź dobrej woli władzy publicznej. Wynikające z pomocy finansowej ewentualne konsekwencje dla autonomii związkowej będą głównie zależne od okoliczności i nie da się ich ocenić na podstawie ogólnych zasad; będą każdorazowo wymagały zbadania stanu faktycznego i towarzyszących mu okoliczności.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 472.)

B. Składki związkowe

687. Kwestie finansowania związków zawodowych i organizacji pracodawców – zarówno ich własnych budżetów jak i budżetów federacji i konfederacji – powinny być regulowane przez wewnętrzne przepisy tychże, a zatem konstytucyjny lub prawny wymóg składek jest niezgodny z zasadami wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 473 oraz raport nr 360, sprawa nr 2777, ust. 778.)

688. Komitet wyraził zaniepokojenie z powodu zastrzeżeń sądu do procentowego w stosunku do zarobków ustalenia wysokości składki członkowskiej i uznał, że kwestię tę należy zostawić do ustalenia przepisom związkowym, włącznie z procentowym od zarobków ustaleniem wysokości składki.

(Zob. raport nr 360, sprawa nr 2777, ust. 778.)

689. Podział składek między różne struktury związkowe jest sprawą do wyłącznej decyzji zainteresowanych związków.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 474 oraz raport nr 372, sprawa nr 2954, ust. 96.)

690. Rezygnacja z systemu potrącania składek związkowych przez pracodawcę, mogąca spowodować trudności finansowe organizacji związkowych, nie sprzyja rozwojowi harmonijnych stosunków pracy, w związku z czym należy jej unikać.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 475; raport nr 340, sprawa nr 2395, ust. 177; raport nr 344, sprawa nr 2467, ust. 579, sprawa nr 2437, ust. 1316, raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 788; raport nr 347, sprawa nr 2537, ust. 22; raport nr 355, sprawa nr 2686, ust. 1127, sprawa nr 2642, ust. 1176; raport nr 356, sprawa nr 2718, ust. 287; raport nr 357, sprawa nr 2755, ust. 428, sprawa nr 2678, ust. 655; raport nr 358, sprawa nr 2614, ust. 27, sprawa nr 2724, ust. 824; raport nr 362, sprawa nr 2678, ust. 73, sprawa nr 2741, ust. 773; raport nr 363, sprawa nr 1865, ust. 122; raport nr 365, sprawa nr 2829, ust. 579; raport nr 371, sprawa nr 2953, ust. 621 oraz raport nr 374, sprawa nr 3057, ust. 217 i sprawa nr 3032, ust. 415.)

691. Zarówno prawo wymagające, by członkowie związku przedstawiali deklarację członkowską lub inny dowód przynależności do związku jeśli ich składki mają być potrącone przy wypłacie, jak i prawo przewidujące w tym celu jedynie dostarczenie listy członków przez związek zawodowy są zgodne z *Konwencjami nr 87 i 135*.

(Zob. raport nr 365, sprawa nr 2878, ust. 632.)

- 692.** Wymóg, by pracownicy potwierdzali swoje członkostwo na piśmie w celu potrącania ich składki związkowej przy wypłacie nie stanowi pogwałcenia zasady wolności związkowej.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 476; raport nr 357, sprawa nr 2755, ust. 428 oraz raport nr 358, sprawa nr 2724, ust. 824.)
- 693.** Wymóg pisemnej zgody na potrącanie składek związkowych przy wypłacie nie byłby sprzeczny z zasadami wolności związkowej.
(Zob. raport nr 363, sprawa nr 1865, ust. 122.)
- 694.** Niepotrącanie przez przedsiębiorstwo składek związkowych od pracowników niebędących członkami związku, którzy wyraźnie stwierdzili, że nie chcą płacić tych składek jest zgodne z zasadami wolności związkowej.
(Zob. raport nr 378, sprawa nr 2824, ust. 154.)
- 695.** Pracownicy w systemie potrącania składek związkowych przy wypłacie powinni mieć możliwość wskazania według swojego uznania związku, do którego mają trafić pieniądze nawet jeśli nie jest to związek najbardziej reprezentatywny.
(Zob. raport nr 378, sprawa nr 3095, ust. 799.)
- 696.** Komitet zwrócił się do rządu jednego z Państw o podjęcie kroków zmierzających do takiej nowelizacji prawa, by potrącanie z wynagrodzenia składki związkowe trafiały do organizacji związkowej wybranej przez pracownika, nawet jeśli nie jest to związek najbardziej reprezentatywny.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 477.)
- 697.** Informacja dotycząca przynależności pracowników do związku zawodowego powinna być poufna, z wyjątkiem tych przypadków, gdy składki związkowe potrącane są przy wypłacie.
(Zob. raport nr 362, sprawa nr 2834, ust. 1174.)
- 698.** W przypadku, gdy warunkiem potrącania składki związkowej przy wypłacie było dostarczenie dokumentu tożsamości pracownika i jego/jej legitymacji związkowej, listy członków, zaprzysięzonego oświadczenia Sekretarza Generalnego związku o prawdziwości zawartych w niej danych, a także umieszczenie listy na stronie internetowej pracodawcy, Komitet uznał, że wszystkie te warunki składały się na pogwałcenie zasad wolności związkowej, podkreślając jednocześnie, że w celu potrącania składki związkowej oczekiwania zakładu pracy powinny się ograniczyć do wykazu osób wstępujących do i występujących ze związku. Ponadto, doroczne publikowanie listy członków związku zawodowego na stronie internetowej pracodawcy jest absolutnie nie do przyjęcia, jako że nie ma nic wspólnego z potrącaniem składki, a narusza prywatność członków związku.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 478.)
- 699.** W przypadku, gdy władze nie przekazały właściwemu związkowi zawodowemu składek potrąconych z wynagrodzeń urzędników, Komitet uznał, że składki związkowe nie są własnością władz, nie stanowią też funduszy publicznych, natomiast są zdeponowanymi kwotami, których władze nie mogą wykorzystać w inny sposób jak tylko przekazać je bezzwłocznie właściwej organizacji.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 479; raport nr 363, sprawa nr 2684, ust. 564 oraz raport nr 370, sprawa nr 2994, ust. 737.)
- 700.** Tam, gdzie prawodawstwo zezwala na klauzule bezpieczeństwa związkowego, takie jak potrącanie składki związkowej pracownikom nie będącym członkami związku, ale korzystającym z zawartego układu zbiorowego, klauzule takie powinny wchodzić w życie jedynie na podstawie układów zbiorowych.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 480; raport nr 290, sprawa nr 1612, ust. 27; raport nr 358, sprawa nr 2739, ust. 317; raport nr 364, sprawa nr 2739, ust. 332 oraz raport nr 371, sprawa nr 2963, ust. 235.)
- 701.** Potrącanie składek związkowych przez pracodawcę i ich przekazywanie związkowi zawodowemu jest kwestią, która powinna być uregulowana w toku rokowań między pracodawcami i wszystkimi związkami zawodowymi, bez przeszkód prawnych.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 481; raport nr 363, sprawa nr 1865, ust. 122 oraz raport nr 371, sprawa nr 2713, ust. 878.)
- 702.** Znaczna zwłoka wymiaru sprawiedliwości w rozpatrywaniu spraw o przekazanie pobranych przez zakład pracy składek związkowych jest równoznaczna z odmową ich rozpatrzenia.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 482.)

703. Prawo określające maksymalną kwotę, jaką federacja może otrzymać od afiliowanych do niej związków, byłoby sprzeczne z ogólnie przyjętą zasadą, że organizacje pracownicze mają prawo do niezależnego kierowania swoją działalnością i działalnością tworzonych przez nie federacji.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 483 oraz raport nr 378, sprawa nr 3032, ust. 390.)

704. W krajach przechodzących transformację gospodarczą należy rozważyć wprowadzenie specjalnych środków, takich jak odliczanie od podatku składek płaconych z tytułu przynależności do związku zawodowego czy organizacji pracodawców, w celu ułatwienia rozwoju takich organizacji.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 484 oraz raport nr 348, sprawa nr 2317, ust. 1010.)

705. Jednostronne rozszerzenie systemu odprowadzania składek przy wypłacie na wszystkich pracowników jeżeli nie przewiduje tego układ zbiorowy między stronami jest niezgodne z zasadami wolności związkowej.

(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2437, ust. 1316.)

C. Nadzór i ograniczenia w korzystaniu z funduszy związkowych

706. Przepisy dające władzom prawo do ograniczania swobody związku zawodowego w samodzielnym zarządzaniu posiadanymi środkami i ich wykorzystaniu na zwykłe, zgodne z prawem cele związkowe są niezgodne z zasadami wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 485; raport nr 342, sprawa nr 2453, ust. 713 oraz raport nr 358, sprawa nr 2740, ust. 654.)

707. Zablockowanie związkowych kont bankowych może stanowić poważną ingerencję ze strony władz w działalność związkową.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 486; raport nr 342, sprawa nr 2453, ust. 713, raport nr 343, sprawa nr 2381, ust. 136 oraz raport nr 358, sprawa nr 2740, ust. 654.)

708. Jako że prawodawstwo wielu krajów wymaga, by związkowe księgi rachunkowe były poddawane audytowi przeprowadzonemu przez biegłego rewidenta, wyznaczonego albo przez związek zawodowy, lub rządziej, przez urzędnika ds. związkowych, jest rzeczą ogólnie przyjętą że rewident taki musi być niezależny i posiadać odpowiednie kwalifikacje zawodowe. Zatem przepis zastrzegający prawo audytu funduszy związkowych dla rządu jest niezgodny z ogólnie przyjętą zasadą, że związki zawodowe powinny mieć prawo do niezależnego kierowania organizacją, a władze publiczne powinny powstrzymać się od jakiegokolwiek ingerencji ograniczającej to prawo, lub stanowiącej przeszkodę w jego zgodnej z prawem realizacji.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 487.)

709. Wymóg prawny, by związkowe księgi rachunkowe zostały, przed użyciem, ostemplowane przez ministerstwo pracy i miały ponumerowane strony, wydaje się mieć na celu jedynie przeciwdziałanie malwersacjom. Komitet wyraża pogląd, że wymóg taki nie stanowi naruszenia praw związkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 488.)

710. Komitet zauważa, że organizacje związkowe na ogół są zdania, iż przepisy wymagające, na przykład, corocznego przedkładania władzom sprawozdania finansowego w obowiązującej formie oraz informacji wyjaśniających ewentualne zawarte w sprawozdaniach niejasności, same w sobie nie naruszają autonomii związków zawodowych. Środki nadzoru nad kierowaniem związkami zawodowymi mogą być pożyteczne, gdy są stosowane jedynie w celu przeciwdziałania nadużyciom i ochrony związkowców przed niegospodarnym wykorzystaniem ich pieniędzy. Jednakże wydaje się, że tego rodzaju środki mogą czasem grozić ingerencją władz publicznych w kierowanie związkami zawodowymi. Ingerencja taka może ograniczać ich prawa lub stanowić przeszkodę w zgodnej z prawem realizacji tych praw, co jest sprzeczne z art. 3 *Konwencji nr 87*. Można wszelako uznać, że do pewnego stopnia gwarancją przeciw takiej ingerencji jest sytuacja, gdy osoba wyznaczona do sprawowania nadzoru jest w jakimś stopniu niezależna od władz administracyjnych oraz podlega kontroli władz sądowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 489.)

711. Nadzór sprawowany przez władze publiczne nad finansami związków zawodowych nie powinien wykraczać poza zwykły wymóg składania [przez związki] okresowych sprawozdań. Nieograniczone przepisami prawo władz do przeprowadzania w dowolnym czasie kontroli i żądania informacji stanowi ryzyko ingerencji w działalność związkową.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 490.)

712. Jeśli chodzi o pewne środki administracyjnego nadzoru nad majątkiem związkowym, takie jak kontrole czy dochodzenia finansowe, Komitet uważa, że należy je stosować jedynie w wyjątkowych przypadkach uzasadnionych poważnymi okolicznościami (np. domniemanymi nieprawidłowościami w sprawozdaniu rocznym, albo nieprawidłowościami zgłoszonymi przez członków organizacji), w celu uniknięcia dyskryminacji jednego związku względem innego oraz wykluczenia nadmiernej ingerencji władz mogącej stanowić przeszkodę w egzekwowaniu przez związek jego prawa do swobodnego kierowania organizacją, a także w celu uniknięcia szkodliwego i być może nieuzasadnionego rozgłosu, lub też ujawnienia potencjalnie poufnych informacji.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 491.)

713. Ogólna zasada, że w celu zapewnienia obiektywnego i bezstronnego postępowania, wewnętrzne zarządzanie organizacją zawodową podlega kontroli sądowej, jest szczególnie ważna w odniesieniu do zarządzania związkowym majątkiem i finansami.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 492.)

714. W przypadku zablokowania kont przywódców związkowych oskarżonych o defraudację funduszy związkowych Komitet podkreśla, że jeśli dochodzenie nie ujawni dowodów sprzeniewierzenia funduszy związkowych, nie jest uzasadniona dalsza blokada kont owych przywódców związkowych, bez względu na to czy nadal przebywają oni/one w kraju czy też nie.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 493 oraz raport nr 350, sprawa nr 2478, ust. 1396.)

715. Decyzja o przyjęciu ewentualnego finansowania na zgodne z prawem działania na rzecz propagowania i obrony praw człowieka i praw związkowych należy do samych organizacji związkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 494.)

Prawo organizacji do swobodnego organizowania swych działań i tworzenia programów

9

Zasady ogólne

716. Wolność związkowa oznacza nie tylko prawo pracowników i pracodawców do swobodnego tworzenia organizacji według własnego wyboru, ale również prawo samych organizacji do prowadzenia zgodnych z prawem działań w obronie swoich interesów zawodowych

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 495; raport nr 346, sprawa nr 2475, ust. 992, sprawa nr 2521, ust. 1034 oraz raport nr 374, sprawa nr 3050, ust. 471.)

717. Co do wieców i strajków organizowanych przez związki nauczycieli, Komitet przede wszystkim przypomina, że z wolnością związkową wiąże się nie tylko prawo pracowników i pracodawców do swobodnego tworzenia organizacji według swego wyboru, ale także prawo tych organizacji do prowadzenia zgodnych z prawem działań – w tym pokojowych demonstracji – w obronie swych interesów zawodowych.

(Zob. raport nr 351, sprawa nr 2566, ust. 980.)

718. Jakikolwiek przepis dający władzom, na przykład, prawo do ograniczenia działań i celów realizowanych przez związki zawodowe w ich dążeniu obrony interesów ich członków będzie niezgodny z zasadami wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 496.)

719. Organizacjom pracodawców i pracowników musi być wolno prowadzić działalność w atmosferze wolnej od nacisków, zastraszania, nękania, gróźb lub działań zmierzających do zdyskredytowania samych organizacji lub ich przywódców, w tym także fałszowania dokumentów.

(Zob. raport nr 328, sprawa nr 2167, ust. 302.)

720. Organizacji zawodowe pracowników i pracodawców w żadnym wypadku nie powinny być ofiarą działań odwetowych z powodu korzystania ze swych praw wynikających z międzynarodowych standardów pracy dotyczących wolności związkowej, a zwłaszcza złożenia skargi do Komitetu Wolności Związkowej.

(Zob. raport nr 375, sprawa nr 3085, ust. 100.)

Stosunki i działania polityczne

721. W celu ochrony związków zawodowych przed zmiennością sytuacji politycznej oraz przed zależnością od władz publicznych, jest rzeczą pożądaną by związki zawodowe, w niczym nie naruszając wolności poglądów swoich członków, ograniczyły pole swego działania do obszaru zawodowego i związkowego; z drugiej strony rząd powinien powstrzymać się od ingerowania w funkcjonowanie związków zawodowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 497.)

722. W interesie normalnego rozwoju ruchu związkowego pożądaną jest poszanowanie zasad zawartych w *Rezolucji dotyczącej niezależności ruchu związkowego* uchwalonej podczas 35 sesji (1952) Międzynarodowej Konferencji Pracy, która mówi, że fundamentalną i niezmienną misją ruchu związkowego jest poprawa sytuacji ekonomicznej i społecznej pracowników oraz, że kiedy związki zawodowe, zgodnie z prawem krajowym i z praktyką stosowaną w danym kraju oraz na mocy decyzji swoich członków, postanowią nawiązać stosunki z partią polityczną lub podjąć konstytucyjne działania polityczne w celu

osiągnięcia swoich celów społeczno-gospodarczych, to charakter takich stosunków lub działań politycznych nie powinien narażać na szwank dalszej działalności ruchu związkowego ani jego funkcji ekonomicznych czy społecznych, nawet przy zmieniającej się sytuacji politycznej w kraju.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 498 oraz raport nr 349, spawa nr 2249, ust. 306.)

723. Komitet zwrócił uwagę na rezolucję dotyczącą niezależności ruchu związkowego przyjętą podczas Międzynarodowej Konferencji Pracy w 1952 r. przypominającą, że zachowanie wolności i niezależności ruchu związkowego we wszystkich krajach jest sprawą zasadniczą, tak by mógł dążyć do realizacji swych celów ekonomicznych i społecznych bez względu na jakiegokolwiek zmiany polityczne.

(Zob. raport nr 378, sprawa nr 3166, ust. 599.)

724. Komitet potwierdza zasadę wyrażoną w uchwalonej przez Międzynarodową Konferencję Pracy *Rezolucji dotyczącej niezależności ruchu związkowego*, że żaden rząd nie powinien próbować przekształcić ruchu związkowego w narzędzie do osiągania celów politycznych, ani nie powinien próbować ingerować w normalne funkcje ruchu związkowego z powodu jego dobrowolnie nawiązanych stosunków z partią polityczną.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 499 oraz raport nr 340, sprawa nr 1865, ust. 763.)

725. Przepisy nakładające generalny zakaz prowadzenia przez związki zawodowe działań politycznych wspierających ich konkretne cele są sprzeczne z zasadami wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 500; raport nr 340, sprawa nr 1865, ust. 763; raport nr 363, sprawa nr 1865, ust. 131; raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 856 oraz raport nr 374, sprawa nr 3050, ust. 476.)

726. Jeśli związkom zawodowym ogólnie zakazuje się angażowania w jakąkolwiek działalność polityczną, może to stworzyć trudności ze względu na fakt, że interpretacja stosownych przepisów może w praktyce zmienić się w każdej chwili i znacznie ograniczyć możliwość działania organizacji. Dlatego wydaje się, że Państwa, bez zakazywania organizacjom zawodowym w sposób ogólny działalności politycznej, powinny być w stanie powierzyć władzom sądowym zadanie represji wobec ewentualnych nadużyć popełnionych przez organizacje, które straciły z oczu fakt, iż ich fundamentalnym celem powinna być poprawa sytuacji ekonomicznej i społecznej ich członków.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 501.)

727. Organizacje związkowe nie powinny angażować się w działalność polityczną w sposób niewłaściwy i wykraczać poza swoje rzeczywiste funkcje poprzez wspieranie interesów z gruntu politycznych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 502; raport nr 344, sprawa nr 2365, ust. 1432; raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 749; raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 856 oraz raport nr 378, sprawa nr 2723, ust. 265.)

728. Ogólny zakaz angażowania się przez związki zawodowe w jakąkolwiek działalność polityczną byłby nie tylko niezgodny z zasadami wolności związkowej, ale także nie do zrealizowania w praktyce. Organizacje związkowe mogą chcieć, na przykład, wyrazić publicznie swoje zdanie na temat polityki społeczno-gospodarczej rządu.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 503; raport nr 344, sprawa nr 2365, ust. 1432; raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 749; raport nr 358, sprawa nr 2723, ust. 552; raport nr 360, sprawa nr 2747, ust. 841; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 832; raport nr 363, sprawa nr 1865, ust. 131; raport nr 370, sprawa nr 2723, ust. 441; raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 856 oraz raport nr 378, sprawa nr 2723, ust. 265.)

729. Nie należy mylić wykonywania konkretnych funkcji przez związki zawodowe i organizacje pracodawców, tzn. obrony i wspierania interesów zawodowych pracowników i pracodawców, z ewentualnym prowadzeniem przez ich członków innej działalności niezwiązanej z funkcjami związku zawodowego. Odpowiedzialność karna, jaką mogą ponieść takie osoby w wyniku takich działań w żadnym razie nie może prowadzić do zastosowania środków mających na celu pozbawienie samych organizacji lub ich przywódców możliwości działania.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 504.)

730. Związki zawodowe mogą się domagać by nie ingerowano w ich sprawy na tyle, na ile nie dochodzi do wyraźnego upolitycznienia ich postulatów zawodowych. Z drugiej strony trudno jest jednoznacznie rozgraniczyć co jest kwestią polityczną, a co ma charakter ściśle związkowy. Oba pojęcia częściowo nakładają się na siebie. Jest zatem rzeczą nieuniknioną, a czasem wręcz normalną że prócz kwestii ściśle społecznych i gospodarczych, wydawnictwa związkowe zajmują stanowisko w sprawach mających też aspekty polityczne.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 505 oraz raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 778.)

731. Elementem korzystania z praw związkowych może być czasem krytyka władz instytucji będących publicznym pracodawcą i/lub stanowiących przedmiot troski związków zawodowych i ich członków warunków społeczno-ekonomicznych.

(Zob. raport nr 340, sprawa nr 2418, ust. 810.)

732. W pewnych szczególnych okolicznościach dotyczących niektórych kategorii pracowników państwowych działania w kwestiach wykraczających poza sprawy społeczno-gospodarcze i dotyczących kwestii bezpieczeństwa narodowego nie mieszczą się w zakresie ochrony wynikającej z zasad wolności związkowej.

(Zob. raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 778.)

733. Jeśli chodzi o przepisy prawne na mocy których „związki zawodowe mają mobilizować i edukować pracowników i pracodawców [...] w poszanowaniu dyscypliny pracy”, mają „zrzeszać pracowników poprzez prowadzenie w miejscu pracy kampanii współzawodnictwa socjalistycznego” oraz „związki zawodowe mają edukować pracowników i pracodawców [...] w celu wzmocnienia ich przekonań ideologicznych”, Komitet uznaje, że funkcje przypisane związkom zawodowym przez te przepisy zdecydowanie ograniczają prawo do organizowania własnych działań, co jest sprzeczne z zasadami wolności związkowej. Komitet uważa, że zdefiniowane w ten sposób zobowiązania, których związki zawodowe muszą przestrzegać, uniemożliwiają zakładanie niezależnych od władz publicznych i od partii rządzącej organizacji związkowych, których misją powinna być obrona i wspieranie interesów ich członków, a nie umacnianie ustroju społeczno-gospodarczego kraju.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 506; raport nr 374, sprawa nr 3050, ust. 474.)

734. Ustawa obligująca przywódców organizacji zawodowych do złożenia deklaracji "*stania na straży demokracji*" może prowadzić do nadużyć, jako że taki przepis nie zawiera żadnych dokładnych kryteriów, na których powinien się opierać wyrok sądowy, gdyby jakiś przywódca związkowy został oskarżony o nieprzestrzeganie warunków owej deklaracji.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 507 oraz raport nr 374, sprawa nr 3050, ust. 474.)

Inne działania organizacji związkowych (akcje protestacyjne, strajki okupacyjne, demonstracje publiczne, itp.)

735. Prawo do wnoszenia petycji jest zgodną z prawem działalnością organizacji związkowych, a osoby podpisujące takie związkowe petycje nie powinny być za ten rodzaj działania karcone ani karane.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 508 oraz raport nr 357, sprawa nr 2714, ust. 1117.)

736. Fakt przedstawienia listy skarg w sporze należy do zgodnej z prawem działalności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 510.)

737. Związki zawodowe powinny móc swobodnie określać procedurę składania skarg do pracodawcy i pracodawstwo nie powinno zakłócać funkcjonowania związku zawodowego poprzez zobligowanie go do zwoływania walnego zebrania za każdym razem, gdy ma być wniesiona skarga wobec pracodawcy.

(Zob. raport nr 340, sprawa nr 1865, ust. 774.)

738. Jeśli rząd, w sposób pośredni lub bezpośredni, podejmuje działania represyjne wobec związkowców lub przywódców organizacji pracowników lub pracodawców z tego tylko powodu, że protestują oni przeciwko wyznaczaniu delegatów pracowników lub pracodawców na spotkania krajowe lub międzynarodowe, stanowi to naruszenie praw związkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 511.)

739. Pracodawstwo zezwalające stosownym władzom na zdelegalizowanie jakiejkolwiek organizacji prowadzącej normalną działalność związkową, taką jak prowadzenie kampanii na rzecz płacy minimalnej, która to kwestia była ujęta w programie związku zawodowego lub innej zdelegalizowanej organizacji, jest niezgodne z ogólnie przyjętą zasadą, że władze publiczne powinny wstrzymać się od jakiejkolwiek ingerencji, która ograniczałaby prawo organizacji pracowników do organizowania swej działalności i tworzenia własnych programów, lub która utrudniałaby legalne egzekwowanie tego prawa.

(Zob. raport nr 85, sprawy nr 300, 311 i 321, ust. 123 i 124.)

740. Wyrażanie przez organizację związkową opinii na temat decyzji sądu w związku z zabójstwem członków związku jest w istocie prawnie uzasadnionym działaniem związku zawodowego.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 513.)

741. Grożąc zastosowaniem środków odwetowych wobec pracowników, którzy jedynie wyrazili zamiar przeprowadzenia strajku okupacyjnego w obronie swych uzasadnionych interesów ekonomicznych i społecznych, pracodawca dopuścił się ingerencji w podstawowe prawo pracowników do organizowania swej działalności i formułowania programu działania, co jest sprzeczne z art. 3 *Konwencji nr 87*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 514.)

742. Zakres, w jakim udział związku zawodowego w organizowaniu współzawodnictwa pracy i kampanii propagandowej na rzecz produkcji lub realizacji planów ekonomicznych jest zgodny z wypełnianiem przez związek zawodowy obowiązku ochrony interesów pracowników, zależy od stopnia swobody, jaką związek cieszy się pod innymi względami.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 515.)

743. Komitet uważa, że – chociaż nie jest powołany do wyrażania opinii na temat celowości powierzania zarządzania ubezpieczeniem społecznym i nadzoru nad stosowaniem ustaw społecznych organizacjom zawodowym a nie organom administracji państwowej – w zakresie w jakim taki krok może ograniczyć swobodną realizację praw związkowych, jego mandat obejmuje następujące kwestie: (1) czy związki zawodowe, zarządzając udostępnionymi im funduszami ubezpieczenia społecznego, nie dopuszczają się dyskryminacji w celu wywarcia presji na pracowników niezrzeszonych; (2) czy tym samym nie jest zagrożona niezależność ruchu związkowego.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 516.)

744. Ani ustawodawstwo, ani jego stosowanie nie powinny ograniczać prawa organizacji pracodawców i związków zawodowych do reprezentowania swych członków, także w przypadku indywidualnych skarg związanych z pracą.

(Zob. raport nr 378, sprawy nr 3110 i 3123, ust. 627.)

745. Prawo pracowników do bycia reprezentowanymi przez przedstawiciela związku we wszelkich postępowaniach dotyczących jego warunków pracy, zgodnie z procedurami przewidzianymi w prawie lub innych przepisach, jest prawem generalnie uznawanym w wielu krajach. Jest rzeczą szczególnie ważną, by prawo to było respektowane gdy pracownikowi, który z powodu poziomu swego wykształcenia nie jest w stanie obronić się bez pomocy bardziej doświadczonej osoby, nie pozwala się, by w jego/jej imieniu występował prawnik, w związku z czym może liczyć jedynie na pomoc członków władz związku.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 517.)

746. Ograniczenie polegające na tym, że w przypadkach apelacji na najwyższym szczeblu związek nie może reprezentować swoich członków, a członkowie powinni być reprezentowani raczej przez adwokata niż przez związek, samo w sobie nie stanowi nadmiernej ingerencji w prawo do prowadzenia zgodnych z prawem działań w obronie interesów zawodowych pracowników bądź pracodawców.

(Zob. raport nr 346, sprawa nr 2475, ust. 992.)

747. Prawa związków zawodowych do określenia sposobu zarządzania związkiem, działalności i do formułowania programu nie narusza wprowadzenie przymusu reprezentacji przez adwokata w sądach. Niemniej, skutkiem wprowadzenia kosztownego i wcześniej nieistniejącego wymogu takiej reprezentacji w sądzie kasacyjnym, innymi słowy reprezentacji przez wyspecjalizowanego adwokata, może być ograniczenie apelacji wnoszonych przez związki zawodowe lub pracowników. Dekret ten może się też odbić na poziomie uzwiązkowienia, jako że mniejsza liczba pracowników może być zainteresowana wstąpieniem do związków zawodowych, skoro usunięto jedną z funkcji związkowych.

(Zob. raport nr 346, sprawa nr 2475, ust. 992.)

748. Bojkot jest bardzo szczególną formą działania, która, w niektórych przypadkach, może dotyczyć związku zawodowego, którego członkowie nie przerywają pracy i nie są bezpośrednio zaangażowani w spór z pracodawcą, przeciwko któremu bojkot jest wymierzony. W takiej sytuacji wydaje się, że prawny zakaz stosowania bojkotu niekoniecznie musi stanowić ingerencję w prawa związkowe.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 518.)

749. Wybór związkowców mających uczestniczyć w czysto związkowych szkoleniach, gdziekolwiek by się nie odbywały, należy pozostawić organizacji pracowniczej lub prowadzącej dane szkolenie instytucji, a nie decyzji narzuconej przez jakąkolwiek partię polityczną.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 519.)

750. Ustalenie dnia prywatnego przedsiębiorcy przez centralną organizację pracodawców to sprawa, o której powinna swobodnie decydować zainteresowana organizacja zawodowa, bez potrzeby zatwierdzenia tego rodzaju obchodów lub ich daty przez administrację.
(Zob. raport nr 246, sprawa nr 1351, ust. 261.)

Znaczenie prawa do strajku i jego zgodne z prawem egzekwowanie

751. Komitet zawsze uważa prawo do strajku za fundamentalne prawo pracowników i ich organizacji, jednak uważa je za takie tylko wtedy, gdy jest wykorzystywane jako środek obrony interesów ekonomicznych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 520.)

752. Komitet zawsze uważa prawo pracowników i ich organizacji do strajku jako uzasadniony środek obrony ich interesów ekonomicznych i społecznych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 521; raport nr 346, sprawa nr 2528, ust. 1446; raport nr 349, sprawa nr 2552, ust. 419; raport nr 351, sprawa nr 2566, ust. 980; raport nr 353, sprawa nr 2589, ust. 126; raport nr 355, sprawa nr 2602, ust. 662; raport nr 356, sprawa nr 2696, ust. 306; raport nr 358, sprawa nr 2737, ust. 636; raport nr 360, sprawa nr 2803, ust. 340; raport nr 362, sprawa nr 2741, ust. 767, sprawa nr 2841, ust. 1036; raport nr 363, sprawa nr 2704, ust. 399, sprawa nr 2602, ust. 465; raport nr 365, sprawa nr 2829, ust. 577; raport nr 367, sprawa nr 2938, ust. 227; raport nr 370, sprawa nr 2994, ust. 735; raport nr 374, sprawa nr 3057, ust. 213 oraz raport nr 376, sprawa nr 2994, ust. 1002.)

753. Prawo do strajku jest jednym z podstawowych środków, za pomocą którego pracownicy i ich organizacje mogą działać na rzecz swoich interesów ekonomicznych i społecznych oraz bronić ich.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 522; raport nr 342, sprawa nr 2323, ust. 695, sprawa nr 2365, ust. 1048; raport nr 344, sprawa nr 2496, ust. 407, sprawa nr 2471, ust. 891; raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 780, sprawa nr 2473, ust. 1532; raport nr 349, sprawa nr 2548, ust. 538; raport nr 350, sprawa nr 2602, ust. 681; raport nr 351, sprawa nr 2581, ust. 1329; raport nr 354, sprawa nr 2581, ust. 1103; raport nr 356, sprawa nr 2696, ust. 306; raport nr 357, sprawa nr 2713, ust. 1101; raport nr 360, sprawa nr 2803, ust. 340; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 842; raport nr 365, sprawa nr 2723, ust. 778; raport nr 372, sprawa nr 3022, ust. 614 oraz raport nr 377, sprawa nr 3107, ust. 240.)

754. Prawo do strajku jest nieodłącznym następstwem chronionego przez *Konwencję nr 87* prawa do organizowania się.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 523; raport nr 344, sprawa nr 2471, ust. 891; raport nr 346, sprawa nr 2506, ust. 1076, sprawa nr 2473, ust. 1532; raport nr 349, sprawa nr 2552, ust. 419; raport nr 354, sprawa nr 2581, ust. 1114 oraz raport nr 362, sprawa nr 2838, ust. 1077.)

755. Strajki z natury rzeczy działają dezorganizująco i są kosztowne; wymagają też znacznego poświęcenia od tych pracowników, którzy decydują się na użycie tego ostatecznego środka nacisku na pracodawcę w celu naprawienia tego, co uważają za niesprawiedliwość.

(Zob. raport nr 365, sprawa nr 2829, ust. 577.)

756. Nie wydaje się, by uczynienie z prawa do ogłoszenia strajku wyłącznej domeny organizacji związkowych było niezgodne z normami *Konwencji nr 87*. Pracownicy, a zwłaszcza ich przywódcy w zakładach pracy, powinni jednak być chronieni przed wszelką dyskryminacją, jakiej mogą doświadczyć z powodu strajku oraz powinni móc tworzyć związki zawodowe bez narażenia się na antyzwiązkową dyskryminację.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 524.)

757. Zakaz proklamowania strajku przez federacje i konfederacje jest niezgodny z *Konwencją nr 87*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 525.)

Cel strajku (strajki z powodów ekonomiczno-społecznych, strajki polityczne, strajki solidarnościowe, itp.)

758. Interesy zawodowe i ekonomiczne, których pracownicy bronią za pomocą egzekwowania prawa do strajku dotyczą nie tylko lepszych warunków pracy lub zbiorowych skarg natury zawodowej, ale również dotyczą szukania rozwiązań spraw związanych z polityką ekonomiczno-społeczną oraz problemów stojących przed zakładem pracy, którymi pracownicy są bezpośrednio zainteresowani.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 526; raport nr 344, sprawa nr 2496, ust. 407; raport nr 353, sprawa nr 2619, ust. 573; raport nr 355, sprawa nr 2602, ust. 668; raport nr 357, sprawa nr 2698, ust. 224; raport nr 371, sprawa nr 2963, ust. 236, sprawa nr 2988, ust. 852 oraz raport nr 378, sprawa nr 3111, ust. 712.)

759. Organizacje odpowiedzialne za obronę interesów ekonomiczno-społecznych i zawodowych pracowników powinny móc podjąć akcję strajkową w celu wspierania swojego stanowiska w poszukiwaniu rozwiązań problemów wynikających z głównych kierunków polityki społeczno-gospodarczej, które mają bezpośredni wpływ na ich członków i na pracowników w ogóle, w szczególności problemów związanych z zatrudnieniem, ochroną socjalną i poziomem życia.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 527; raport nr 340, sprawa nr 2413, ust. 901; raport nr 342, sprawa nr 2323, ust. 685; raport nr 343, sprawa nr 2432, ust. 1025; raport nr 344, sprawa nr 2496, ust. 413; raport nr 346, sprawa nr 2506, ust. 1076; raport nr 355, sprawa nr 2602, ust. 668; raport nr 362, sprawa nr 2838, ust. 1077; raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 852 oraz raport nr 378, sprawa nr 3111, ust. 712.)

760. Strajki natury czysto politycznej oraz strajki planowane na długo przed przeprowadzeniem negocjacji nie wchodzi w zakres zasad wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 528; raport nr 340, sprawa nr 2413, ust. 901; raport nr 344, sprawa nr 2509, ust. 1245 oraz raport nr 353, sprawa nr 2619, ust. 573.)

761. Strajki o charakterze czysto politycznym nie podlegają ochronie wynikającej z *Konwencji nr 87 i 98*.

(Zob. raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 749 oraz raport nr 353, sprawa nr 1865, ust. 705.)

762. Jeżeli w kraju dochodzi do strajku powszechnego o charakterze wyłącznie politycznym i będącym sprzeciwem wobec władzy, Komitet nie ma kompetencji do rozstrzygnięcia takiej kwestii.

(Zob. raport nr 334, sprawa nr 2254, ust. 1082.)

763. Chociaż strajki czysto polityczne nie mieszczą się w ramach zasad wolności związkowej, związki zawodowe powinny móc uciec się do strajku protestacyjnego, w szczególności strajku mającego na celu krytykę polityki społeczno-gospodarczej rządu.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 529; raport nr 344, sprawa nr 2509, ust. 1247; raport nr 348, sprawa nr 2530, ust. 1190; raport nr 351, sprawa nr 2616, ust. 1012; raport nr 353, sprawa nr 2619, ust. 573; raport nr 355, sprawa nr 2602, ust. 668; raport nr 360, sprawa nr 2747, ust. 841 oraz raport nr 372, sprawa nr 3011, ust. 646.)

764. Jest różnica między strajkiem a lokautem, ale ten przypadek odnosi się do ‘pokojoyej demonstracji’ czy też ‘zawieszenia usługi’, co nie wchodzi w zakres stosunków pracodawca – pracownik, lecz jest raczej protestem i zawieszeniem działalności przez pracodawcę. W takich okolicznościach pracodawcy podobnie jak pracownicy powinni móc uciec się do strajku lub akcji protestacyjnej wobec polityki społeczno-gospodarczej rządu, a prawo to może zostać ograniczone jedynie w przypadku niezbędnych usług publicznych bądź usług o podstawowym znaczeniu, gdzie można ustalić wymóg obsługi minimalnej.

(Zob. raport nr 348, sprawa nr 2530, ust. 1190.)

765. W jednym przypadku, gdzie strajk generalny przeciwko rozporządzeniu dotyczącemu postępowania pojednawczego i arbitrażu w sposób oczywisty był strajkiem przeciwko polityce rządu, Komitet uznał, że zarzutów wobec strajku raczej nie można było z miejsca odrzucić na podstawie twierdzenia, że nie wynikał on ze sporu zbiorowego, gdyż związki zawodowe znajdowały się w sporze z rządem występującym w roli pracodawcy w następstwie wprowadzenia środka związanego ze stosunkami pracy, który, zdaniem związków zawodowych, ograniczał egzekwowanie praw związkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 530.)

766. Prawo do strajku nie powinno być ograniczone wyłącznie do sporów zbiorowych, których prawdopodobnym zakończeniem będzie podpisanie układu zbiorowego; pracownicy i ich organizacje powinny móc wyrazić w szerszym kontekście – o ile zajdzie taka konieczność – swoje niezadowolenie dotyczące spraw społeczno-gospodarczych mających wpływ na interesy członków.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 531; raport nr 344, sprawa nr 2486, ust. 1208, sprawa nr 2509, ust. 1245; raport nr 346, sprawa nr 2473, ust. 1543; raport nr 355, sprawa nr 2602, ust. 668; raport nr 362, sprawa nr 2814,

ust. 443; raport nr 363, sprawa nr 1865, ust. 118; raport nr 367, sprawa nr 2814, ust. 354; raport nr 372, sprawa nr 3011, ust. 648; raport nr 374, sprawa nr 3050, ust. 468 oraz raport nr 376, sprawa nr 3011, ust. 151.)

767. Rozwiązanie konfliktów natury prawnej będących wynikiem różnic w interpretacji tekstu prawniczego powinno się zostawić w gestii właściwych sądów. Zakaz strajku w takiej sytuacji nie stanowi naruszenia wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 532; raport nr 367, sprawa nr 2907, ust. 897 oraz raport nr 373, sprawa nr 3005, ust. 192.)

768. Jeśli strajki w trakcie obowiązywania układu zbiorowego są zakazane, ograniczenie to musi być zrównoważone przez możliwość odwołania się do bezstronnych i szybko działających mechanizmów, w ramach których można rozpatrzyć skargi indywidualne lub zbiorowe dotyczące interpretacji lub stosowania układu zbiorowego; mechanizm taki nie tylko pozwala na rozwiązanie nieuniknionych trudności mogących wystąpić w związku z interpretacją lub stosowaniem układów zbiorowych w momencie, kiedy układy te są w mocy, ale również posiada tę zaletę, że przygotowuje grunt pod przyszłe rundy negocjacji, jako że pozwala zidentyfikować problemy wynikłe w trakcie obowiązywania rzeczoności układu zbiorowego.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 533; raport nr 344, sprawa nr 2509, ust. 1245; raport nr 364, sprawa nr 2907, ust. 673 oraz raport nr 367, sprawa nr 2907, ust. 898.)

769. Strajk, którego celem jest podwyżka płac i wypłata zaległych wynagrodzeń zdecydowanie mieści się w uprawnionych działaniach związkowych.

(Zob. raport nr 342, sprawa nr 2323, ust. 691.)

770. Generalny zakaz strajków solidarnościowych może prowadzić do nadużyć, a pracownicy powinni móc podejmować takie działania pod warunkiem, że strajk, który popierają jest zgodny z prawem.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 534; raport nr 346, sprawa nr 2473, ust. 1543 oraz raport nr 357, sprawa nr 2698, ust. 220.)

771. Wyłączając z zakresu strajków objętych ochroną strajk solidarnościowy, wtórny bojkot oraz strajk dla poparcia układów ponadzakładowych przepisy prawa mogą mieć negatywny wpływ na prawo organizacji do dążenia do zawarcia układu z więcej niż jednym pracodawcą oraz w sposób nieuzasadniony ograniczyć prawo do strajku.

(Zob. raport nr 357, sprawa nr 2698, ust. 220.)

772. Strajk o uznanie związku zawodowego jest uzasadnionym interesem, którego mogą bronić pracownicy i ich organizacje.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 535; raport nr 346, sprawa nr 2473, ust. 1537; raport nr 350, sprawa nr 2602, ust. 681; raport nr 355, sprawa nr 2602, ust. 662 oraz raport nr 363, sprawa nr 1865, ust. 118.)

773. Zakaz strajków związanych ze sporem o uznanie prawa organizacji do prowadzenia rokowań zbiorowych jest niezgodny z zasadami wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 536.)

774. Skierowane do podwykonawcy żądanie uznania dla celów rokowań zbiorowych nie czyni strajku nielegalnym.

(Zob. raport nr 350, sprawa nr 2602, ust. 681.)

775. Strajki protestacyjne w sytuacji, kiedy rząd przez wiele miesięcy nie wypłaca wynagrodzeń pracownikom są uzasadnionym działaniem związku zawodowego.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 537 oraz raport nr 353, sprawa nr 2619, ust. 573.)

776. Zakaz przeprowadzenia akcji strajkowej niezwiązanej ze sporem zbiorowym którego stroną jest pracownik lub związek jest sprzeczny z zasadami wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 538; raport nr 344, sprawa nr 2496, ust. 408; raport nr 346, sprawa nr 2473, ust. 2543; raport nr 350, sprawa nr 2602, ust. 681; raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 852 oraz raport nr 372, sprawa nr 3011, ust. 648.)

777. Przepisy zakazujące strajków, których przedmiotem jest kwestia, czy układ zbiorowy będzie obowiązywać więcej niż jednego pracodawcę, są sprzeczne z zasadami wolności związkowej w zakresie prawa do strajku; pracownicy i ich organizacje powinny móc wezwać do strajku popierającego układy pracy z więcej niż jednym pracodawcą.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 539.)

778. Pracownicy i ich organizacje powinny móc wezwać do strajku popierającego układy zbiorowe pracy z więcej niż jednym pracodawcą.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 540 oraz raport nr 357, sprawa nr 2698, ust. 220.)

779. Komitet wielokrotnie stwierdził, że strajki na poziomie ogólnokrajowym są dopuszczalne, o ile ich celem są kwestie społeczno-gospodarcze, a nie czysto polityczne; zakaz strajkowania może być akceptowalny jedynie w przypadku pracowników państwowych reprezentujących administrację publiczną lub w przypadku pracowników wąsko rozumianych niezbędnych usług publicznych tzn. takich, których przerwa w funkcjonowaniu może stanowić zagrożenie dla życia, bezpieczeństwa osobistego lub zdrowia wszystkich lub części mieszkańców kraju.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 541.)

780. Uznanie za nielegalny ogólnokrajowego strajku w proteście przeciwko społecznym i pracowniczym konsekwencjom polityki gospodarczej państwa oraz zakaz takiego strajku stanowi poważne pogwałcenie wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 542.)

781. Co się tyczy strajku generalnego, Komitet uznaje, iż akcja strajkowa jest jednym ze środków działania, który powinien być dostępny dla organizacji pracowników. 24-godzinny strajk generalny o podniesienie płacy minimalnej, o respektowanie obowiązujących układów zbiorowych oraz o zmianę polityki gospodarczej (o obniżenie cen i zmniejszenie bezrobocia) jest dopuszczalny i wchodzi w zakres normalnej działalności organizacji związkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 543.)

782. Generalny strajk protestacyjny żądający położenia kresu, idącym w setki przypadkom zabójstw przywódców związkowych i związkowców w poprzednich kilku latach, jest uzasadnionym działaniem związku zawodowego, a zatem zakazanie go stanowi poważne pogwałcenie wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 544.)

Rodzaje akcji strajkowych

783. W sensie ogólnym strajk to tymczasowe zaprzestanie (lub spowolnienie) pracy, celowo spowodowane przez jedną lub więcej grup pracowników, mające na celu wymuszenie lub odrzucenie żądań, albo wyrażenia skarg, bądź też poparcia żądań lub skarg innych pracowników.

(Zob. raport nr 358, sprawa nr 2716, ust. 862.)

784. Co się tyczy różnych rodzajów akcji strajkowych, których odmawia się pracownikom (strajk dziki, strajk na stanowiskach pracy, strajk polegający na spowolnieniu pracy, strajk włoski, strajk okupacyjny), Komitet uważa, że restrykcje takie mogą być uzasadnione jedynie w sytuacji, gdy strajk przestaje mieć charakter pokojowy.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 545; raport nr 348, sprawa nr 2519, ust. 1143 oraz raport nr 362, sprawa nr 2815, ust. 1370.)

785. Komitet uważa, że okupacja plantacji przez pracowników oraz inne osoby, zwłaszcza gdy towarzyszą jej akty przemocy, jest sprzeczna z art. 8 *Konwencji nr 87*. Dlatego też zwrócił się do rządu, by ten w przyszłości egzekwował wydany przez władze sądowe nakaz opuszczenia plantacji czy innego miejsca pracy w każdym przypadku gdy w związku ze sporem pracowniczym popełniane jest przestępstwo.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 546.)

786. W przypadku, w którym w myśl obowiązującego prawa uznano przybycie pracowników do pracy z podgolonymi lub ogolonymi głowami za strajk i pogwałcenie obowiązujących w hotelu standardów ubioru i wyglądu, Komitet uznał, że pomimo wyrażonej przez zarząd troski o wizerunek hotelu, uznanie wyrażonego w sposób pokojowy i zgodny z prawem niezadowolonia za strajk samo w sobie stanowi pogwałcenie wolności związkowej oraz swobody wypowiedzi.

(Zob. raport nr 358, sprawa nr 2716, ust. 862.)

Strajk a strona pracodawcy

787. W ramach zbiorowego sporu pracowniczego nie jest rzeczą ani realistyczną, ani konieczną by po stronie pracodawcy występował podmiot ponoszący faktyczną odpowiedzialność finansową lub ekonomiczną, albo najwyższy rangą przedstawiciel pracodawcy, czy to w sektorze publicznym (np. właściwy minister) czy w prywatnym (np. spółki-matki).

(Zob. raport nr 378, sprawa nr 3111, ust. 708.)

788. Wobec obowiązku negocjacji w dobrej wierze i dążenia do porozumienia tak po stronie pracodawcy jak i związku zawodowego oraz znaczenia prawa do strajku jako jednego z najważniejszych środków obrony swych interesów ekonomicznych i społecznych przez pracowników i ich organizacje, należy zapewnić by strona negocjacji zbiorowych po stronie pracodawcy miała kompetencje do czynienie ustępstw i podejmowania decyzji dotyczących płac i warunków zatrudnienia, tak by wywierany na różnych etapach zbiorowego sporu pracowniczego nacisk był skierowany do właściwego adresata.

(Zob. raport nr 378, sprawa nr 3111, ust. 708.)

Warunki wstępne

789. Warunki, które zgodnie z prawem muszą być spełnione aby strajk był uznany za legalny, powinny być rozsądne i w żadnym razie nie powinny poważnie ograniczać dostępnych dla organizacji związkowych sposobów działania.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 547; raport nr 343, sprawa nr 2432, ust. 1026; raport nr 346, sprawa nr 2488, ust. 1331; raport nr 357, sprawa nr 2698, ust. 225; raport nr 359, sprawa nr 2203, ust. 524; raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 850 oraz raport nr 375, sprawa nr 2871; ust. 231.)

790. Procedury prawne związane z ogłoszeniem strajku nie powinny być tak skomplikowane, by praktycznie uniemożliwiały proklamowanie legalnego strajku.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 548; raport nr 359, sprawa nr 2203, ust. 524.)

791. Prawa do strajku nie należy ograniczać powołując się na względy ekonomiczne.

(Zob. raport nr 362, sprawa nr 2841, ust. 1041; raport nr 367, sprawa nr 2894, ust. 339.)

792. Zgodnie z *Zaleceniem nr 92 dotyczącym dobrowolnego pojednawstwa i arbitrażu z 1951 r.* dla ułatwienia zapobiegania i rozwiązywania sporów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami, powinny być dostępne dostosowane do warunków krajowych mechanizmy dobrowolnego pojednawstwa. Należy umożliwić uruchomienia procedury przez którąkolwiek ze stron sporu, albo z urzędu przez organ dobrowolnego pojednawstwa.

(Zob. raport nr 298, sprawa nr 1612, ust. 22.)

793. Prawodawstwo, które w przed ogłoszeniem strajku w sporze pracowniczym przewiduje dobrowolne postępowanie pojednawcze i arbitrażowe, nie można uznać za naruszenie wolności związkowej, pod warunkiem, że odwołanie się do arbitrażu nie jest przymusowe, uniemożliwiając w praktyce ogłoszenie strajku.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 549; raport nr 359, sprawa nr 2725, ust. 261, sprawa nr 2776, ust. 288 oraz raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 853.)

794. Generalnie rzecz biorąc, decyzja o zawieszeniu strajku na rozsądny okres czasu, w celu umożliwienia stronom wynegocjowania rozwiązania w postępowaniu mediacyjnym i pojednawczym, sama w sobie nie stanowi pogwałcenia zasad wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 550; raport nr 359, sprawa nr 2725, ust. 261, sprawa nr 2776, ust. 288 oraz raport nr 371, sprawa nr 2987, ust. 167.)

795. Jedynym celem mechanizmu pojednawczego i mediacyjnego winno być ułatwienie rokowań; nie powinien zatem być tak skomplikowany ani powolny, by w praktyce uniemożliwić przeprowadzenie legalnego strajku lub ograniczyć jego skuteczność.

(Zob. raport nr 375, sprawa nr 2794, ust. 387.)

796. W przypadku obowiązkowej procedury pojednawczej pożądanym jest, by decyzję o jej uruchomieniu powierzyć organowi, który nie jest zależny od żadnej ze stron sporu zbiorowego.

(Zob. raport nr 336, sprawa nr 2369, ust. 212; raport nr 338, sprawa nr 2377, ust. 403; raport nr 342, sprawa nr 2420, ust. 221 oraz raport nr 344, sprawa nr 2458, ust. 302.)

797. W przypadku obowiązkowej procedury pojednawczej pożądanym jest, by decyzję o jej uruchomieniu powierzyć organowi, który nie jest zależny od żadnej ze stron sporu zbiorowego.

(Zob. raport nr 349, sprawa nr 2535, ust. 351 oraz raport nr 368, sprawa nr 2942, ust. 188.)

798. Komitet podkreśla, że chociaż możliwość strajku może być przez prawo czasowo ograniczona, do wyczerpania wszystkich dostępnych procedur negocjacyjnych, pojednawczych i arbitrażowych, ograniczeniu

takiemu powinny towarzyszyć stosowne, bezstronne i bezzwłoczne procedury pojednawcze i arbitrażowe, w których na każdym etapie mogą uczestniczyć zainteresowane strony.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 551; raport nr 340, sprawa nr 2439, ust. 363 oraz raport nr 364, sprawa nr 2827, ust. 1123.)

799. Obowiązek zawiadomienia pracodawcy z wyprzedzeniem o planowanym strajku można uznać za dopuszczalny pod warunkiem, że termin zawiadomienia jest rozsądny.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 552; raport nr 340, sprawa nr 2415, ust. 1257; raport nr 344, sprawa nr 2509, ust. 1246; raport nr 346, sprawa nr 2473, ust. 1542 oraz raport nr 376, sprawa nr 2994, ust. 1002.)

800. Wyprzedzenie 48-godzinne jest rozsądne.

(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2509, ust. 1246.)

801. Wymóg powiadomienia o strajku z 20-dniowym wyprzedzeniem w przypadku usług świadczonych w interesie publicznym czy społecznym nie podważa zasad wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 553.)

802. Prawny wymóg 40-dniowego okresu do namysłu przed ogłoszeniem strajku w niezbędnych usługach publicznych, o ile ma na celu zapewnienie stronom czasu do zastanowienia się, nie jest sprzeczny z zasadami wolności związkowej. Klauzula ta, która odracza akcję strajkową, może umożliwić obu stronom ponowne spotkanie się przy stole negocjacyjnym i dojście do porozumienia bez konieczności uciekania się do strajku.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 554.)

803. Wymagania dotyczące informacji jakie trzeba podać w zawiadomieniu o strajku lub sposób ich interpretacji powinny być rozsądne, a wydane w ich następstwie nakazy/zakazy nie powinny być wykorzystywane w sposób, który praktycznie uniemożliwia legalną działalność związkową.

(Zob. raport nr 346, sprawa nr 2473, ust. 1542.)

804. Prawo Ministerstwa Służby Publicznej i Mieszkalnictwa do określenia terminu i miejsca strajku może stanowić jeszcze jedną przeszkodę w korzystaniu z prawa do strajku.

(Zob. raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 850.)

805. Jeśli chodzi o prawny wymóg większości głosów do ogłoszenia legalnego strajku (dwie trzecie całkowitej liczby członków zainteresowanego związku lub branży), którego nieprzestrzeganie może pociągać za sobą karę nakładaną przez organy administracyjne, z rozwiązaniem związku włącznie, to Komitet powołał się na wnioski Komitetu Ekspertów ds. Stosowania Konwencji i Zaleceń stwierdzające, że takie przepisy prawne stanowią ingerencję władz publicznych w działalność związków zawodowych, a jej charakter ogranicza prawa tych organizacji, co jest sprzeczne z art. 3 *Konwencji nr 87*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 555.)

806. Wymóg podejmowania decyzji o ogłoszeniu strajku za zgodą ponad połowy wszystkich zainteresowanych pracowników jest przesadny i może nadmiernie utrudnić możliwość przeprowadzenia strajku, zwłaszcza w dużych zakładach pracy.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 556; raport nr 357, sprawa nr 2698, ust. 225 oraz raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 850.)

807. Wymóg uzyskania absolutnej większości głosów za ogłoszeniem strajku może być trudny [do spełnienia], zwłaszcza w przypadku związków zrzeszających dużą liczbę członków. W związku z tym, przepis wymagający absolutnej większości głosów może stanowić ryzyko poważnego ograniczenia prawa do strajku.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 557.)

808. Komitet zwrócił się do rządu o podjęcie kroków w celu nowelizacji przepisu stanowiącego, że decyzję o ogłoszeniu strajku musi podjąć więcej niż połowa pracowników których strajk dotyczy, zwłaszcza w zakładach pracy o dużej liczbie członków związku.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 558.)

809. Wymóg pewnego kworum i podejmowania decyzji o strajku w tajnym głosowaniu można uznać za dopuszczalny.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 559.)

810. Spełnienie warunku kworum dwóch trzecich członków może być trudne, zwłaszcza tam, gdzie związki zawodowe posiadają dużą liczbę członków rozsianych na dużym obszarze.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 560.)

811. Komitet uznał, że wymóg zgody większości organizacji wchodzących w skład federacji lub konfederacji na proklamowanie strajku oraz absolutnej większości w głosowaniu pracowników zakładu pracy za strajkiem w pozostałych przypadkach może stanowić poważne ograniczenie potencjalnej działalności związków zawodowych.

(Zob. raport nr 214, sprawa nr 1081, ust. 266.)

812. Komitet uznał, że zgodna z zasadami wolności związkowej jest taka sytuacja, kiedy decyzja o ogłoszeniu strajku w lokalnych oddziałach organizacji związkowej może być podjęta przez zgromadzenie ogólne oddziałów lokalnych, gdy powód strajku ma charakter lokalny i gdy, w przypadku organizacji związkowych wyższego szczebla, decyzję o ogłoszeniu strajku może podjąć komitet wykonawczy tych organizacji absolutną większością głosów wszystkich członków tego komitetu.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 562.)

813. W sytuacji, w której krajowe ustawodawstwo przewiduje, że ogłosić lub zakończyć już trwający strajk, jak również wystąpić o wyznaczenie sądu arbitrażowego, może większościowa organizacja związkowa i absolutna większość pracowników przedsiębiorstwa Komitet uznał, że w danych okolicznościach głosowanie większościowe za zakończeniem strajku i powołaniem sądu arbitrażowego nie jest sprzeczne z zasadami wolności związkowej.

(Zob. raport nr 380, sprawa nr 3097, ust. 324.)

814. Obowiązek przeprowadzenia drugiego głosowania w sprawie strajku w przypadku, gdy strajk się nie odbył w ciągu trzech miesięcy od pierwszego głosowania, nie stanowi naruszenia wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 563.)

Ograniczenie czasu trwania strajku

815. Komitet wyraża zaniepokojenie z powodu wprowadzenia ograniczenia czasu trwania strajku, którego to czasu z uwagi na fakt, że strajk jest ostatecznym narzędziem obrony interesów pracowników, nie da się wcześniej ustalić.

(Zob. raport nr 376, sprawa nr 2994, ust. 1002.)

Obligatoryjne postępowanie arbitrażowe

816. Dopuszczalne jest obligatoryjne postępowanie arbitrażowe w celu zakończenia zbiorowego sporu pracowniczego oraz strajku, jeśli odbywa się ono na wniosek obu zainteresowanych stron, lub jeśli rzeczony strajk może zostać poddany ograniczeniom a nawet być zakazany, tzn. w przypadku sporów w administracji publicznej dotyczących pracowników sprawujących władzę w imieniu Państwa lub w przypadku pracowników wąsko rozumianych niezbędnych usług publicznych tzn. takich, których przerwa w funkcjonowaniu może stanowić zagrożenie dla życia, bezpieczeństwa osobistego lub zdrowia wszystkich lub części mieszkańców kraju.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 564; raport nr 344, sprawa nr 2484, ust. 1093; raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 757, sprawa nr 2488, ust. 1331; raport nr 349, sprawa nr 2545, ust. 1149; raport nr 353, sprawa nr 1865, ust. 713; raport nr 367, sprawa nr 2894, ust. 340; raport nr 370, sprawa nr 2983, ust. 284; raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 853; raport nr 372, sprawa nr 3038, ust. 468; raport nr 374, sprawa nr 3084, ust. 871, raport nr 377, sprawa nr 3107, ust. 241 oraz raport nr 378, sprawa nr 3147, ust. 570.)

817. Obligatoryjne postępowanie arbitrażowe jest dopuszczalne w sytuacji ostrego kryzysu w kraju.

(Zob. raport nr 374, sprawa nr 3084, ust. 871.)

818. Obligatoryjne postępowanie arbitrażowe uniemożliwiające podjęcie akcji strajkowej jest sprzeczne z prawem związków zawodowych do swobodnego organizowania swoich działań i może być uzasadnione tylko w służbach publicznych lub w niezbędnych usługach publicznych w ścisłym znaczeniu tego terminu.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 565 oraz raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 853.)

819. Narzuconego przez władze z ich własnej inicjatywy arbitrażu nie da się pogodzić z prawem do strajku i zasadą dobrowolnego charakteru negocjacji.

(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2484, ust. 1093; raport nr 349, sprawa nr 2545, ust. 1149 oraz raport nr 378, sprawa nr 3147, ust. 570.)

- 820.** Przepis, który dopuszcza, by którakolwiek ze stron jednostronnie wystąpiła z wnioskiem o interwencję organu resortu pracy w celu rozstrzygnięcia sporu może skutecznie podważyć prawo pracowników do ogłoszenia strajku i nie sprzyja dobrowolnie prowadzonym rokowaniom zbiorowym.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 566.)
- 821.** Przepisy prawa pozwalające pracodawcom oddać każdą niezgodnioną w toku rokowań zbiorowych kwestię do decyzji obligatoryjnego arbitrażu i w ten sposób uniemożliwić przeprowadzenie akcji strajkowej byłyby zagrożeniem dla prawa do strajku.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 567.)
- 822.** Komitet uważa, że system obowiązkowego postępowania arbitrażowego przeprowadzanego przez organy resortu pracy, gdy sporu nie udało się rozstrzygnąć za pomocą innych środków, może skutkować znacznymi ograniczeniami prawa organizacji pracowników do organizowania własnej działalności i może oznaczać absolutny zakaz strajków, co jest sprzeczne z zasadą wolności związkowej.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 568; raport nr 346, sprawa nr 1865, sprawa nr 757; raport nr 353, sprawa nr 1865, ust. 713; raport nr 367, sprawa nr 2894, ust. 340; raport nr 370, sprawa nr 2983, ust. 284 oraz raport nr 377, sprawa nr 3107, ust. 241.)
- 823.** Aby zyskać i zachować zaufanie stron, każdy system arbitrażowy powinien być prawdziwie niezależny, a wyników arbitrażu nie powinny określać z góry kryteria prawodawcze.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 569 i 995.)

Możliwe przypadki ograniczenia prawa do strajku lub jego zakazu oraz gwarancje kompensacyjne

A. Poważna sytuacja kryzysowa w kraju

- 824.** Generalny zakaz strajkowania może być uzasadniony wyłącznie w przypadku poważnej sytuacji kryzysowej w kraju i tylko na ograniczony okres czasu.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 570; raport nr 343, sprawa nr 2426, ust. 284 oraz raport nr 371, sprawa nr 3001, ust. 211.)
- 825.** Uprawnienia do zawieszenia strajku ze względu na bezpieczeństwo narodowe lub zdrowie publiczne nie powinny przysługiwać rządowi, lecz niezależnemu organowi cieszącemu się zaufaniem wszystkich zainteresowanych stron.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 571; raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 757, sprawa nr 2506, ust. 1079; raport nr 353, sprawa nr 1865, ust. 713 oraz raport nr 362, sprawa nr 2838, ust. 1078.)

B. Administracja publiczna

- 826.** W przypadku pracowników administracji publicznej uznanie zasady wolności związkowej niekoniecznie musi oznaczać prawo do strajku.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 572.)
- 827.** Komitet uznaje, że prawo do strajku może zostać ograniczone bądź nawet zakazane w administracji publicznej lub w niezbędnych usługach publicznych, jeśli strajk w nich mógłby spowodować poważne trudności dla społeczeństwa oraz pod warunkiem, że ograniczeniom towarzyszą pewne gwarancje kompensacyjne.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 573 oraz raport nr 374, sprawy nr 2941 i 3026, ust. 662.)
- 828.** Prawo do strajku może zostać ograniczone bądź zakazane jedynie dla przedstawicieli administracji publicznej sprawujących władzę w imieniu Państwa.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 574; raport nr 344, sprawa nr 2365, ust. 1446 oraz raport nr 372, sprawa nr 3025, ust. 152.)
- 829.** Zbyt szeroka definicja pojęcia "przedstawiciel administracji publicznej" może skutkować bardzo szerokim ograniczeniem lub zakazaniem prawa do strajku dla tych osób. Zakazanie prawa do strajku w administracji publicznej powinno ograniczać się do tych jej przedstawicieli, którzy sprawują władzę w imieniu Państwa.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 575; raport nr 344, sprawa nr 2365, ust. 1446 oraz raport nr 378, sprawa nr 3111, ust. 715.)

830. Prawo do strajku może zostać ograniczone bądź zakazane w następujących sytuacjach: (1) w administracji publicznej tylko dla pracowników sprawujących władzę w imieniu Państwa; lub (2) w niezbędnych usługach publicznych w szerokim znaczeniu tego terminu (tzn. w usługach, w których przerwa w funkcjonowaniu stanowiłaby zagrożenie dla życia, bezpieczeństwa osobistego lub zdrowia wszystkich lub części mieszkańców kraju).

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 576; raport nr 340, sprawa nr 1865, ust. 751; raport nr 344, sprawa nr 2467, ust. 578; raport nr 346, sprawa nr 2500, ust. 324; raport nr 348, sprawa nr 2433, ust. 48, sprawa nr 2519, ust. 1141; raport nr 349, sprawa nr 2552, ust. 421; raport nr 351, sprawa nr 2355, ust. 361, sprawa nr 2581, ust. 1336; raport nr 353, sprawa nr 2631, ust. 1357; raport nr 354, sprawa nr 2649, ust. 395; raport nr 356, sprawa nr 2654, ust. 370; raport nr 357, sprawa nr 2698, ust. 224; raport nr 362, sprawa nr 2741, ust. 767, sprawa nr 2723, ust. 842; raport nr 365, sprawa nr 2723, ust. 778; raport nr 367, sprawa nr 2894, ust. 335, sprawa nr 2885, ust. 384, sprawa nr 2929, ust. 637, sprawa nr 2860, ust. 1182; raport nr 370, sprawa nr 2956, ust. 142; raport nr 371, sprawa nr 3001, ust. 211, sprawa nr 2988, ust. 851; raport nr 372, sprawa nr 3022, ust. 614; raport nr 374, sprawa nr 3057, ust. 213; raport nr 377, sprawa nr 3107, ust. 240 oraz raport nr 378, sprawa nr 3111, ust. 715.)

831. Pracownicy administracji publicznej w państwowych przedsiębiorstwach handlowych lub przemysłowych powinni mieć prawo do negocjowania układów zbiorowych, korzystać z należytej ochrony przed aktami dyskryminacji antyzwiązkowej oraz z prawa do strajku, pod warunkiem, że przerwa w pełnieniu obowiązków służbowych nie będzie stanowić zagrożenia dla życia, bezpieczeństwa osobistego lub zdrowia wszystkich lub części mieszkańców kraju.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 577; raport nr 340, sprawa nr 2415, ust. 1254; raport nr 348, sprawa nr 2519, ust. 1144; raport nr 350, sprawa nr 2543, ust. 728; raport nr 358, sprawa nr 2735, ust. 605 oraz raport nr 372, sprawa nr 3022, ust. 614.)

832. Urzędnicy pracujący w wymiarze sprawiedliwości oraz w sądownictwie to urzędnicy, którzy sprawują władzę w imieniu Państwa i których prawo do strajku może podlegać ograniczeniom takim jak jego zawieszenie lub nawet zakazanie.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 578; raport nr 344, sprawa nr 2461, ust. 313; raport nr 348, sprawa nr 2088, ust. 176; raport nr 353, sprawa nr 2614, ust. 398; raport nr 359, sprawa nr 2776, ust. 288; raport nr 371, sprawa nr 2203, ust. 534 oraz raport nr 374, sprawa nr 3024, ust. 556.)

833. Zakaz prawa do strajku celników, którzy są przedstawicielami administracji publicznej sprawującymi władzę w imieniu państwa, nie jest sprzeczny z zasadami wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 579; raport nr 357, sprawa nr 2690, ust. 947; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 842 oraz raport nr 365, sprawa nr 2723, ust. 778.)

834. Pracownicy wykonujący zadania związane z administracją, kontrolą finansową i poborem należności podatkowych także sprawują władzę w imieniu państwa.

(Zob. raport nr 357, sprawa nr 2690, ust. 947.)

835. Działania podjęte przez rząd w celu uzyskania sądowego nakazu tymczasowego przerwania strajku w sektorze publicznym nie stanowią naruszenia praw związkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 580.)

C. Niezbędne usługi publiczne

836. W celu określenia sytuacji, w jakich strajk może zostać zakazany niezbędnym do ustalenia kryterium jest istnienie wyraźnego i bezpośredniego zagrożenia życia, bezpieczeństwa osobistego lub zdrowia wszystkich lub części mieszkańców kraju.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 581; raport nr 343, sprawa nr 2355, ust. 469; raport nr 346, sprawa nr 2488, ust. 1328; raport nr 348, sprawa nr 2519, ust. 1141; raport nr 349, sprawa nr 2552, ust. 421 oraz raport nr 364, sprawa nr 2907, ust. 670.)

837. Dokładne znaczenie terminu ‘niezbędne usługi’ zależy w dużej mierze od okoliczności panujących w kraju. Ponadto znaczenie tego pojęcia nie jest bezwarunkowe w tym sensie, że usługa nie będąca niezbędną może się nią stać po przekroczeniu pewnego czasu trwania strajku lub jego zasięgu i w ten sposób stworzeniu zagrożenia dla życia, bezpieczeństwa osobistego lub zdrowia wszystkich lub części mieszkańców kraju.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 582; raport nr 343, sprawa nr 2432, ust. 1024; raport nr 34, sprawa nr 2519, ust. 1142; raport nr 349, sprawa nr 2552, ust. 422; raport nr 351, sprawa nr 2355, ust. 361, sprawa nr 2581, ust. 1336; raport nr 354, sprawa nr 2581, ust. 1114 oraz raport nr 372, sprawa nr 3038, ust. 469.)

838. Zasada dotycząca zakazu strajkowania w usługach niezbędnych mogłaby stracić sens, gdyby uznano za nielegalny strajk w jednym lub więcej zakładzie pracy, który nie zapewnia ‘usługi niezbędnej’ w jej dokładnym rozumieniu, tzn. usługi, której przerwanie stanowiłoby zagrożenie dla życia, bezpieczeństwa osobistego lub zdrowia wszystkich lub części mieszkańców kraju.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 583; raport nr 343, sprawa nr 2432, ust. 1024 oraz raport nr 348, sprawa nr 2519, ust. 1142.)

839. Niewłaściwe byłoby traktowanie wszystkich państwowych zakładów pracy jednakowo pod względem ograniczenia prawa do strajku bez określenia w stosownym prawodawstwie, które z nich są autentycznie niezbędne, a które nie.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 584 oraz raport nr 374, sprawa nr 3057, ust. 214.)

840. Za niezbędne można uznać następujące usługi:

szpitalnictwo

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 585; raport nr 349, sprawa nr 2552, ust. 422; raport nr 351, sprawa nr 2581, ust. 1336 oraz raport nr 355, sprawa nr 2659, ust. 240.);

zaopatrzenie w energię elektryczną

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 585; raport nr 349, sprawa nr 2552, ust. 422; raport nr 351, sprawa nr 2581, ust. 1336; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 842 oraz raport nr 365, sprawa nr 2723, ust. 778.);

zaopatrzenie w wodę

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 585; raport nr 349, sprawa nr 2552, ust. 422; raport nr 351, sprawa nr 2581, ust. 1336; raport nr 354, sprawa nr 2649, ust. 395; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 842 oraz raport nr 365, sprawa nr 2723, ust. 778.);

telefonnia

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 585; raport nr 349, sprawa nr 2552, ust. 422; raport nr 351, sprawa nr 2581, ust. 1336; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 842 oraz raport nr 365, sprawa nr 2723, ust. 778.);

policja i wojsko

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 585 oraz raport nr 349, sprawa nr 2552, ust. 422.);

służby pożarnicze

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 585 oraz raport nr 351, sprawa nr 2581, ust. 1336.);

służby więzienne - publiczne i prywatne

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 585 oraz raport nr 349, sprawa nr 2552, ust. 422.);

zapewnienie posiłków uczniom w wieku szkolnym oraz sprzątnięcie szkół

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 585 oraz raport nr 360, sprawa nr 2784, ust. 243.);

kontrola ruchu lotniczego

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 585; raport nr 349, sprawa nr 2552, ust. 422; raport nr 351, sprawa nr 2581, ust. 1336; raport nr 353, sprawa nr 2631, ust. 1357; raport nr 362, sprawa nr 2785, ust. 736, sprawa nr 2841, ust. 1041 oraz raport nr 376, sprawa nr 3079, ust. 421.).

841. Zasada mówiąca, że kontrola ruchu lotniczego jest usługą niezbędną odnosi się do każdego strajku, bez względu na jego formę – strajku włoskiego, strajku chorobowego, itd. – ponieważ strajk tego rodzaju może stanowić dla życia, bezpieczeństwa osobistego lub zdrowia wszystkich lub części mieszkańców kraju takie samo zagrożenie jak zwykły strajk.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 586.)

842. Następujące rodzaje działalności nie są usługami niezbędnymi w ścisłym rozumieniu tego terminu:

radio i telewizja

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 587; raport nr 343, sprawa nr 2432, ust. 1024; raport nr 348, sprawa nr 2519, ust. 1144; raport nr 351, sprawa nr 2581, ust. 1336; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 842 oraz raport nr 365, sprawa nr 2723, ust. 778.);

sektor petrochemiczny oraz obiekty naftowe

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 587; raport nr 343, sprawa nr 2355, ust. 469, sprawa nr 2432, ust. 1024; raport nr 348, sprawa nr 2519, ust. 1144; raport nr 349, sprawa nr 2552, ust. 422; raport nr 362, sprawa nr 2841, ust. 1036; raport nr 364, sprawa nr 2727, ust. 1082; raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 851; raport nr 372, sprawa nr 3038, ust. 469 oraz raport nr 374, sprawa nr 2946, ust. 253.);

dystrybucja paliwa na funkcjonowanie lotnictwa
(Zob. raport nr 362, sprawa nr 2841, ust. 1041.);

gazownictwo
(Zob. raport nr 349, sprawa nr 2552, ust. 422.);

napętnianie i sprzedaż butli gazowych
(Zob., raport nr 358, sprawa nr 2727, ust. 979.);

porty
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 587; raport nr 343, sprawa nr 2432, ust. 1024; raport nr 348, sprawa nr 2540, ust. 817, sprawa nr 2519, ust. 1142, sprawa nr 2530, ust. 1191; raport nr 349, sprawa nr 2552, ust. 422; raport nr 353, sprawa nr 2619, ust. 573; raport nr 357, sprawa nr 2690, ust. 943 oraz raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 851.);

bankowość
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 587; raport nr 343, sprawa nr 2432, ust. 1024; raport nr 349, sprawa nr 2545, ust. 1149; raport nr 351, sprawa nr 2581, ust. 1336; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 842 oraz raport nr 365, sprawa nr 2723, ust. 778.);

bank centralny
(Zob. raport nr 348, sprawa nr 2519, ust. 1144.);

usługi ubezpieczeniowe
(Zob. raport nr 349, sprawa nr 2545, ust. 1149.);

usługi komputerowe do poboru akcyzy i podatków
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 587.);

domy towarowe i parki rozrywki
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 587.);

metalurgia i górnictwo
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 587.);

transport, w tym przewozy aglomeracyjne
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 587; raport nr 340, sprawa nr 2415, ust. 1254; raport nr 342, sprawa nr 2252, ust. 155; raport nr 343, sprawa nr 2432, ust. 1024; raport nr 346, sprawa nr 2506, ust. 1071; raport nr 348, sprawa nr 2540, ust. 817, sprawa nr 2519, ust. 1144; raport nr 349, sprawa nr 2552, ust. 422; raport nr 362, sprawa nr 2741, ust. 767 oraz raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 851.);

piloci linii lotniczych
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 587; raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 851.);

produkcja, transport i dystrybucja paliw
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 587; raport nr 348, sprawa nr 2530, ust. 1191; raport nr 362, sprawa nr 2841, ust. 1036; raport nr 364, sprawa nr 2727, ust. 1082 oraz raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 851.);

kolej
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 587; raport nr 348, sprawa nr 2519, ust. 1144; raport nr 372, sprawa nr 3022, ust. 614.);

przewozy aglomeracyjne
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 587; raport nr 343, sprawa nr 2432, ust. 1024; raport nr 348, sprawa nr 2530, ust. 1191 oraz raport nr 377, sprawa nr 3107, ust. 240.);

usługi pocztowe
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 587; raport nr 343, sprawa nr 2432, ust. 1024; raport nr 348, sprawa nr 2519, ust. 1144; raport nr 351, sprawa nr 2581, ust. 1336 oraz raport nr 367, sprawa nr 2894, ust. 335.);

wywóz śmieci
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 587.);

zakłady chłodnicze
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 587.);

usługi hotelowe

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 587.);

budownictwo

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 587.);

produkcja samochodów

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 587.);

działalność rolnicza, zaopatrzenie i dystrybucja żywności

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 587; raport nr 348, sprawa nr 2530, ust. 1191 oraz raport nr 363, sprawa nr 2704, ust. 399.);

plantacje kawy, herbaty i orzechów kokosowych

(Zob. raport nr 348, sprawa nr 2519, ust. 1144.);

mennica państwowa

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 587; raport nr 343, sprawa nr 2432, ust. 1024.);

drukarnia rządowa oraz państwowy monopol spirytusowy, tytoniowy i solny

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 587.);

oświata

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 587; raport nr 344, sprawa nr 2364, ust. 91; raport nr 346, sprawa nr 2489, ust. 463, sprawa nr 1865, ust. 772; raport nr 348, sprawa nr 2364, ust. 122; raport nr 349, sprawa nr 2562, ust. 406, sprawa nr 2552, ust. 422, sprawa nr 2489, ust. 686; raport nr 351, sprawa nr 2569, ust. 639; raport nr 353, sprawa nr 2619, ust. 573; raport nr 354, sprawa nr 2587, ust. 1057; raport nr 355, sprawa nr 2657, ust. 573 oraz raport nr 360, sprawa nr 2803, ust. 340.);

zakłady butelkowania wody mineralnej

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 587.);

naprawa samolotów

(Zob. raport nr 343, sprawa nr 2432, ust. 1024.);

obsługa wind

(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2484, ust. 1093.);

obsługa eksportu

(Zob. raport nr 348, sprawa nr 2519, ust. 1144.);

prywatne usługi ochroniarskie (z wyjątkiem publicznej lub prywatnej służby więziennej)

(Zob. raport nr 349, sprawa nr 2552, ust. 422.);

lotniska (z wyjątkiem kontroli ruchu lotniczego)

(Zob. raport nr 349, sprawa nr 2552, ust. 422.);

apteki

(Zob. raport nr 349, sprawa nr 2552, ust. 422.);

piekarnie

(Zob. raport nr 349, sprawa nr 2552, ust. 422.);

piwowarstwo

(Zob. raport nr 364, sprawa nr 2907, ust. 670.);

przemysł szklarski

(Zob. raport nr 374, sprawa nr 3084, ust. 871.).

843. Komitet bez wątpienia musi uwzględnić wpływ jaki na sytuację danego kraju ma ogłoszenie całkowitego lokautu w sektorze naftowym i gazowym, niemniej dopiero skutki wykraczające poza sferę przemysłowo-handlową i zagrażające życiu, zdrowiu lub bezpieczeństwu mieszkańców kraju lub ich części uzasadniają zastosowanie obligatoryjnego arbitrażu.

(Zob. raport nr 372, sprawa nr 3038, ust. 470.)

844. Chociaż Komitet nie uznaje sektora oświaty za usługę niezbędną, to stwierdza, że prawo do strajku może zostać ograniczone lub nawet zakazane w przypadku dyrektorów i wicedyrektorów szkół.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 588; raport nr 346, sprawa nr 2414, ust. 18, sprawa nr 1865, ust. 772 oraz raport nr 351, sprawa nr 2569, ust. 639.)

845. Argument, że pracownikom państwowym tradycyjnie nie przysługuje prawo do strajku, ponieważ Państwo jako ich pracodawca posiada zwiększony obowiązek ich ochrony, nie skłania Komitetu do zmiany stanowiska względem prawa do strajku nauczycieli.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 589; raport nr 348, sprawa nr 2364, ust. 122 oraz raport nr 351, sprawa nr 2569, ust. 639.)

846. Ewentualne długofalowe konsekwencje strajków w oświacie nie uzasadniają ich zakazu.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 590; raport nr 348, sprawa nr 2364, ust. 122 oraz raport nr 360, sprawa nr 2803, ust. 340.)

847. Komitet jest zdania, że w uzasadnionych przypadkach, jak na przykład wywóz śmieci, dopuszczalne jest wprowadzenie minimalnego poziomu usług, pod warunkiem podjęcia środków gwarantujących, że nie zagrazi to zdrowiu publicznemu i bezpieczeństwu ludności.

(Zob. raport nr 309, sprawa nr 1916, ust. 100.)

848. Ograniczenia wobec działań strajkowych w związku z powodowanymi przez nie zakłóceniami w szeroko rozumianym handlu mogą być przeszkodą dla wielu uzasadnionych akcji strajkowych. Chociaż strajk i jego następstwa może mieć opłakane skutki dla szeroko rozumianego handlu, nie stanowi to samo w sobie uzasadnienia dla zaliczenia go do usług niezbędnych, a zatem prawo do strajku powinno tu być utrzymane.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 592; raport nr 353, sprawa nr 1865, ust. 715; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 842; raport nr 363, sprawa nr 2602, ust. 465; raport nr 365, sprawa nr 2829, ust. 577, sprawa nr 2723, ust. 778; raport nr 370, sprawa nr 2983, ust. 285 oraz raport nr 372, sprawa nr 3038, ust. 469.)

849. Pewne kategorie pracowników w usługach niezbędnych, np. pracownicy fizyczni szpitala czy ogrodnicy, nie powinni być pozbawieni prawa do strajku.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 593; raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 851 oraz raport nr 374, sprawa nr 3057, ust. 215.)

850. Wyłączenie prawa do strajku w sektorze prywatnym dla zatrudnionych na okres próbny jest niezgodne z zasadami wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 594.)

851. Pomimo świadomości faktu, że długotrwała przerwa w usługach pocztowych może się odbić na osobach trzecich, niezwiązanych ze sporem i mieć poważne reperkusje tak dla firm jak i osób (zwłaszcza odbiorców zasiłków dla bezrobotnych i pomocy socjalnej oraz ludzi starszych żyjących ze swej emerytury), Komitet uznał że niezależnie od sytuacji i uciążliwości jej skutków, nie są uzasadnione ograniczenia podstawowych praw wolności związkowej i rokowań zbiorowych o ile nie dochodzi do zagrożenia życia, bezpieczeństwa lub zdrowia całej ludności lub jej części.

(Zob. raport nr 316, sprawa nr 1985, ust. 322-323 oraz raport nr 367, sprawa nr 2894, ust. 336.)

852. W sytuacji, w której w układzie zbiorowym zakwalifikowano niektóre usługi jako niezbędne, Komitet zauważył, że ogólnie biorąc, chociaż usługi wymienione w układzie zbiorowym nie dotyczyły sektora górniczego, a społeczeństwa jako takiego, było to zgodne z jego rozumieniem niezbędnych usług. Pomimo tego, że niektóre z wymienionych w układzie usług, jak na przykład oczyszczanie miasta czy transport, wykraczają poza usługi niezbędne w ścisłym znaczeniu tego pojęcia, te ograniczenia w prawie do strajku wynikają z dobrowolnie zawartego porozumienia obydwu stron.

(Zob. raport nr 346, sprawa nr 2500, ust. 325.)

D. Gwarancje kompensacyjne w przypadku zakazu strajków w administracji publicznej lub w usługach niezbędnych

853. W przypadku ograniczenia lub zakazu prawa do strajku w pewnych niezbędnych zakładach pracy lub usługach należy zapewnić pracownikom odpowiednią ochronę w celu zrekompensowania im wynikającego z tego faktu ograniczenia swobody działania w wypadku mogących wystąpić w tych zakładach pracy i usługach sporów.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 595; raport nr 344, sprawa nr 2467, ust. 578; raport nr 349, sprawa nr 2552, ust. 421; raport nr 350, sprawa nr 2543, ust. 726; raport nr 356, sprawa nr 2654, ust. 376; raport nr 367, sprawa nr 2860, ust. 1182 oraz raport nr 370, sprawa nr 2956, ust. 142.)

- 854.** W sytuacji koniecznej interwencji ze względów bezpieczeństwa, stronom sporu należy zapewnić niezbędne warunki do prowadzenia rokowań zbiorowych, wystarczającą ilość czasu, udział niezależnych moderatorów oraz mechanizm i procedury wsparcia rokowań zbiorowych.
(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2484, ust. 1095.)
- 855.** W oparciu o przesłankę, że nawet niezadowolające porozumienie wynegocjowane jest lepsze od rozwiązania narzuconego, strony zawsze powinny mieć możliwość dobrowolnego powrotu do stołu rokowań, z czego wynika, że niezależnie od przyjętego mechanizmu rozwiązywania sporów, powinna istnieć możliwość zawieszenia procedury obligatoryjnego arbitrażu, jeśli strony chcą wznowić negocjacje.
(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2484, ust. 1095.)
- 856.** Jeśli chodzi o charakter odpowiednich gwarancji w przypadku ograniczenia prawa do strajku w usługach niezbędnych oraz administracji publicznej, to ograniczeniom prawa do strajku powinny towarzyszyć stosowne, bezstronne i bezzwłoczne postępowania pojednawcze i arbitrażowe, dostępne na każdym etapie dla zainteresowanych stron, a których orzeczenia zostaną w pełni i bezzwłocznie wprowadzone w życie.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 596; raport nr 340, sprawa nr 2415, ust. 1256; raport nr 344, sprawa nr 2484, ust. 1095; raport nr 349, sprawa nr 2552, ust. 421; raport nr 350, sprawa nr 2543, ust. 726; raport nr 353, sprawa nr 2631, ust. 1357; raport nr 356, sprawa nr 2654, ust. 376; raport nr 359, sprawa nr 2383, ust. 182; raport nr 367, sprawa nr 2885, ust. 384, sprawa nr 2929, ust. 637; raport nr 370, sprawa nr 2956, ust. 142 oraz raport nr 371, sprawa nr 2203, ust. 534.)
- 857.** Zastrzeżenie uprawnień budżetowych dla organu prawodawczego nie powinno stanowić przeszkody w podporządkowaniu się postanowieniom wydanym przez obligatoryjny trybunał arbitrażowy. Każde odejście od tej praktyki byłoby przeszkodą w stosowaniu zasady mówiącej, że zakazowi lub ograniczeniom prawa do strajku dla pracowników usług niezbędnych powinno towarzyszyć istnienie procedur pojednawczych oraz bezstronnych mechanizmów arbitrażowych, których postanowienia będą wiążące dla obu stron.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 597 oraz raport nr 359, sprawa nr 2383, ust. 181.)
- 858.** W postępowaniu pojednawczym lub arbitrażowym jest sprawą zasadniczą, by wszyscy członkowie organów, którym powierzono taką funkcję nie tylko byli całkowicie bezstronni, ale również – jeśli ma się uzyskać i utrzymać zaufanie obu stron, od czego w istocie zależy powodzenie obligatoryjnego arbitrażu – by za bezstronnych uznali ich zarówno zainteresowani pracodawcy, jak i pracownicy.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 598; raport nr 340, sprawa nr 2415, ust. 1256; raport nr 356, sprawa nr 2654, ust. 382; raport nr 359, sprawa nr 2383, ust. 183; raport nr 367, sprawa nr 2894, ust. 341 oraz raport nr 370, sprawa nr 2983, ust. 286.)
- 859.** Wyznaczenie przez ministra wszystkich pięciu członków Trybunału Arbitrażowego ds. Usług Niezbędnych podważa niezależność i bezstronność takiego sądu, a także zaufanie stron zainteresowanych do takiego systemu. Reprezentatywne organizacje pracowników i pracodawców powinny móc, odpowiednio, dokonywać wyboru mających ich reprezentować członków Trybunału Arbitrażowego ds. Usług Niezbędnych.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 599.)
- 860.** Pracownicy pozbawieni prawa do strajku z powodu świadczenia usług niezbędnych muszą posiadać odpowiednie gwarancje ochrony swoich interesów: zakaz lokautu, stanowiący przeciwwagę dla braku prawa do strajku, zapewnienie wspólnego postępowania pojednawczego oraz wspólnego mechanizmu arbitrażowego wtedy, i tylko wtedy, gdy postępowanie pojednawcze zakończy się niepowodzeniem.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 600; raport nr 355, sprawa nr 2659, ust. 241 oraz raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 854.)
- 861.** Odnośnie swojego zalecenia stwierdzającego, że ograniczenie prawa do strajku może być akceptowalne, jeśli towarzyszy mu postępowanie pojednawcze i arbitrażowe, Komitet jednoznacznie stwierdza, że zalecenie to nie odnosi się do absolutnego zakazu prawa do strajku, lecz do ograniczenia tego prawa w usługach niezbędnych lub administracji publicznej, którym należy zapewnić odpowiednie gwarancje w celu ochrony interesów ich pracowników.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 601.)
- 862.** Odnośnie wymogu, by strony płaciły za usługi postępowania pojednawczego i mediacyjnego/arbitrażowego, Komitet stwierdza, że – jeśli koszty mieszczą się w granicach rozsądku i nie

stanowią dla stron, zwłaszcza tych, które nie posiadają odpowiednich środków, bariery do skorzystania z takich usług – wymóg ten nie wiąże się z pogwałceniem wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 602.)

863. Komitet nie zajmuje stanowiska odnośnie tego, czy postępowanie pojednawcze jest bardziej pożądane niż postępowanie mediacyjne, jako że obie te formy postępowania stanowią środek umożliwiający stronom dobrowolne dojście do porozumienia. Komitet nie zajmuje także stanowiska odnośnie tego, czy system odrębnego postępowania pojednawczego i postępowania arbitrażowego jest bardziej pożądany niż system połączonego postępowania mediacyjno-arbitrażowego, dopóki członkowie organów, którym te funkcje powierzono są bezstronni i za takich uznawani.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 603.)

Sytuacje, w których należy utrzymać minimalną obsługę w celu zapewnienia bezpieczeństwa osób i sprzętu (obsługa spełniająca minimalne wymogi bezpieczeństwa)

864. Ograniczenia prawa do strajku w niektórych sektorach w zakresie koniecznym do spełnienia ustawowych wymogów bezpieczeństwa są ograniczeniami prawidłowymi.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 604.)

865. W jednym przypadku prawo stanowiło, że wszystkie branżowe organizacje zawodowe były zobowiązane dopilnować, by pracy nie przerwali pracownicy niezbędni do zapewnienia bezpieczeństwa maszyn i urządzeń, a wszelkie różnice zdań na temat definicji „niezbędnych pracowników” miały być rozstrzygnięte przez administracyjny sąd arbitrażowy. Te ograniczenia prawa do strajku uznano za dopuszczalne.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 605.)

Sytuacje i warunki uzasadniające wymóg zapewnienia obsługi minimalnej

866. Zastosowanie wymogu obsługi minimalnej w przypadku akcji strajkowej powinno być możliwe jedynie w przypadku: (1) usług, których przerwanie byłoby zagrożeniem dla życia, bezpieczeństwa osobistego lub zdrowia wszystkich lub części mieszkańców (dotyczy to ściśle rozumianych usług niezbędnych); (2) usług nie będących niezbędnymi w ścisłym tego słowa znaczeniu, kiedy zasięg i czas trwania strajku może spowodować poważny kryzys o zasięgu ogólnokrajowym zagrażający normalnym warunkom życia ludności; oraz (3) usług publicznych o podstawowym znaczeniu.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 606; raport nr 343, sprawa nr 2355, ust. 469, sprawa nr 2432, ust. 1024; raport nr 344, sprawa nr 2509, ust. 1242; raport nr 346, sprawa nr 2506, ust. 1071; raport nr 348, sprawa nr 2355, ust. 308; raport nr 349, sprawa nr 2548, ust. 538, sprawa nr 2534, ust. 558; raport nr 362, sprawa nr 2841, ust. 1037 oraz raport nr 364, sprawa nr 2727, ust. 1082.)

867. Obsługa minimalna może być stosowną alternatywą w sytuacjach, w których znaczne ograniczenie lub całkowity zakaz akcji strajkowej uznano by za nieuzasadnione oraz wtedy, gdy – bez podważania prawa do strajku znacznej większości pracowników – w grę wchodzi zapewnienie zaspokojenia podstawowych potrzeb odbiorców lub bezpiecznego i nieprzerwanego funkcjonowania urządzeń.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 607; raport nr 344, sprawa nr 2461, ust. 313, sprawa nr 2484, ust. 1094; raport nr 348, sprawa nr 2433, ust. 48; raport nr 349, sprawa nr 2545, ust. 1153; raport nr 350, sprawa nr 2543, ust. 727; raport nr 354, sprawa nr 2581, ust. 1114; raport nr 356, sprawa nr 2654, ust. 371; raport nr 362, sprawa nr 2741, ust. 768, sprawa nr 2841, ust. 1041; raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 851; raport nr 372, sprawa nr 3022, ust. 614 oraz raport nr 377, sprawa nr 3107, ust. 240.)

868. Kiedy dochodzi do wstrzymania usługi nie będącej usługą niezbędną w ścisłym rozumieniu tego pojęcia, ale stanowiącej część bardzo ważnego sektora w danym kraju, podjęcie kroków gwarantujących minimalną obsługę może być uzasadnione.

(Zob. raport nr 362, sprawa nr 2841, ust. 1041; raport nr 367, sprawa nr 2894, ust. 339 oraz raport nr 370, sprawa nr 2983, ust. 285.)

869. Byłoby rzeczą pożądaną, gdyby w przypadku strajku powodującego wstrzymanie usługi niebędącej usługą niezbędną w ścisłym rozumieniu tego pojęcia, ale bardzo ważnym sektorem w danym kraju – w tam przypadku sektora naftowego i gazowego – zainteresowane strony osiągnęły porozumienie co do obsługi minimalnej wystarczającej do uspokojenia obaw rządu co do skutków całkowitego zaprzestania produkcji ropy i gazu, przy jednoczesnym poszanowaniu zasady prawa do strajku i dobrowolności rokowań zbiorowych. Komitet zatem namawiał rząd do rozważenia możliwości wprowadzenia obsługi minimalnej w sektorze w przypadku strajku, którego zasięg i czas trwania mogą spowodować nieodwracalne szkody.

(Zob. raport nr 372, sprawa nr 3038, ust. 471 i 472.)

- 870.** Należy zastosować środki gwarantujące minimalną obsługę w celu uniknięcia zagrożenia dla zdrowia i bezpieczeństwa publicznego.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 608 oraz raport nr 344, sprawa nr 2484, ust. 1094.)
- 871.** Wprowadzenie minimalnej obsługi może być pożądane w przypadku strajków, których zasięg i czas trwania spowodowałyby poważny kryzys w skali ogólnokrajowej, lecz w takim wypadku organizacje związkowe powinny móc uczestniczyć, razem z pracodawcami i władzami publicznymi, w zdefiniowaniu minimalnej obsługi.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 609 oraz raport nr 349, sprawa nr 2549, ust. 368.)
- 872.** W okresie obowiązywania minimalnej obsługi, możliwe jest skierowanie strajkujących pracowników sektora petrochemicznego do zapewnienia możliwości tankowania pojazdom priorytetowym w wypadku zakłóceń porządku publicznego mogących zagrozić życiu, zdrowiu lub bezpieczeństwu mieszkańców.
(Zob. raport nr 362, sprawa nr 2841, ust. 1038.)
- 873.** Minimalna obsługa może zostać wprowadzona w wypadku strajku, którego zasięg i czas trwania mogłyby spowodować poważny kryzys o zasięgu ogólnokrajowym stanowiący zagrożenie dla życia lub normalnych warunków życia wszystkich lub części mieszkańców. Taka minimalna obsługa powinna się ograniczyć do działań bezwzględnie koniecznych do uniknięcia zagrożenia dla życia lub normalnych warunków życia wszystkich lub części mieszkańców; ponadto organizacje pracowników powinny móc partycypować w określaniu poziomu minimalnej obsługi tak samo jak pracodawcy i władze publiczne.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 610; raport nr 344, spraw nr 2484, ust. 1094; raport nr 349, sprawa nr 2552, ust. 422; raport nr 354, sprawa nr 2587, ust. 1057; raport nr 356, sprawa nr 2696, ust. 308; raport nr 363, sprawa nr 2854, ust. 1039; raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 851 oraz raport nr 372, sprawa nr 3038, ust. 471.)
- 874.** Minimalną obsługę należy ograniczyć do działań niezbędnych do zaspokojenia podstawowych potrzeb ludności lub minimalnych wymogów usługi, przy jednoczesnym zapewnieniu, że zakres minimalnej obsługi nie powoduje nieskuteczności strajku.
(Zob. raport nr 356, sprawa nr 2696, ust. 309.)
- 875.** Należy podjąć stosowne kroki by negocjacje dotyczące określenia i organizacji minimalnej obsługi nie były prowadzone w toku sporu pracowniczego, co pozwoli wszystkim stronom podejść do sprawy z należytą otwartością i obiektywizmem.
(Zob. raport nr 356, sprawa nr 2654, ust. 375.)
- 876.** Byłoby najlepiej, gdyby rokowania w sprawie minimalnej obsługi prowadzone były przed rozpoczęciem sporu zbiorowego, tak by wszystkie strony mogły podejść do sprawy w sposób obiektywny i pozbawiony emocji. Wszelkie rozbieżności powinny być rozwiązywane przez organ niezależny, np. sądowy, a nie przez zainteresowane ministerstwo.
(Zob. raport nr 346, sprawa nr 2506, ust. 1073; raport nr 349, sprawa nr 2506, ust. 124 oraz raport nr 362, sprawa nr 2841, ust. 1039.)
- 877.** Komitet zwrócił się do jednego z rządów o podjęcie niezbędnych działań dla zapewnienia, że określenie minimalnej obsługi na wypadek strajku jest wynikiem negocjacji pomiędzy organizacjami pracodawców a związkami zawodowymi z sektora gospodarki morskiej, które – jak się samo przez się rozumie – miały miejsce zanim zaczął się konflikt, a jeśli nie, to w okresie pomiędzy zawiadomieniem o strajku a jego ewentualnym rozpoczęciem, w szczególności w obliczu trwającej mobilizacji obywatelskiej.
(Zob. raport nr 362, sprawa nr 2838, ust. 1076.)
- 878.** Chociaż najlepiej by było, gdyby minimalna obsługa była wynegocjowana przez zainteresowane strony przed rozpoczęciem sporu, Komitet uznaje, że jeśli potrzeba minimalnej obsługi pojawia się po proklamowaniu strajku, obsługa taka może być określona jedynie podczas sporu.
(Zob. raport nr 349, spraw nr 2545, ust. 1152 oraz raport nr 344, sprawa nr 2484, ust. 1094.)
- 879.** W braku porozumienia stron w tym względzie na poziomie przedsiębiorstwa, można utworzyć niezależny organ, który ustali obsługę minimalną wystarczającą do uspokojenia rządu co do konsekwencji sporu, przy poszanowaniu zasad prawa do strajku i dobrowolności rokowań zbiorowych.
(Zob. raport nr 349, sprawa nr 2545, ust. 1152.)
- 880.** Komitet podkreśla, że istotne jest, by przepisy dotyczące minimalnej obsługi w przypadku strajku w usługach niezbędnych zostały ustanowione w sposób klarowny, stosowane były w sposób rygorystyczny, a zainteresowane osoby były o nich powiadamiane we właściwym czasie.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 611 oraz raport nr 344, sprawa nr 2461, ust. 313.)

881. Zdefiniowaniem minimalnej obsługi oraz minimalnej liczby pracowników do jej realizacji powinny zajmować się nie tylko władze publiczne, ale także stosowne organizacje pracodawców i pracowników. Umożliwi to nie tylko dokładną wymianę poglądów na temat tego, co w danej sytuacji można uznać za bezwzględnie konieczną, obsługę minimalną, ale także przyczyni się do zagwarantowania, że zakres obsługi minimalnej nie spowoduje w praktyce niepowodzenia strajku z powodu jego ograniczonego oddziaływania, oraz do rozwiania ewentualnego wrażenia, że strajk spełził na niczym z powodu nadmiernego zakresu ustalonej jednostronnie obsługi minimalnej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 612; raport nr 340, sprawa nr 2415, ust. 1255; raport nr 344, sprawa nr 2509, ust. 1243; raport nr 346, sprawa nr 2506, ust. 1073; raport nr 349, sprawa nr 2548, ust. 538, sprawa nr 2534, ust. 559; raport nr 350, sprawa nr 2543, ust. 727; raport nr 354, sprawa nr 2587, ust. 1059, sprawa nr 2581, ust. 1114 raport nr 356, sprawa nr 2696, ust. 309, sprawa nr 2654, ust. 372 oraz raport nr 362, sprawa nr 2741, ust. 768, sprawa nr 2841, ust. 1039 i sprawa nr 2838, ust. 1076.)

882. Zainteresowane organizacje pracowników i pracodawców muszą mieć możliwość uczestniczenia w określeniu niezbędnej obsługi minimalnej, a w przypadku braku porozumienia sprawę winien rozstrzygać niezależny organ, a nie organ administracji, co powinno być uregulowane ustawowo.

(Zob. raport nr 348, sprawa nr 2540, ust. 817, sprawa nr 2530, ust. 1191 oraz raport nr 349, sprawa nr 2548, ust. 539 i sprawa nr 2534, ust. 559.)

883. Jednostronne określenie minimalnej obsługi przez pracodawcę w przypadku niepowodzenia negocjacji nie jest zgodne z zasadami wolności związkowej. Wszelkie rozbieżności stanowisk w tym względzie powinien rozstrzygać niezależny organ cieszący się zaufaniem zainteresowanych stron.

(Zob. raport nr 349, sprawa nr 2525, ust. 188.)

884. Co się tyczy prawnego wymogu stanowiącego, że minimalna obsługa musi być utrzymywana w przypadku strajku w niezbędnych usługach publicznych oraz że wszelkie różnice zdań co do liczby i obowiązków świadczących je pracowników rozstrzyga przez organ resortu pracy, Komitet uważa, że pracodawstwo powinno przewidywać rozstrzygnięcie wszelkich tego typu różnic przez niezależny organ, a nie przez Ministerstwo Pracy lub zainteresowane ministerstwo lub przedsiębiorstwo publiczne.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 613; raport nr 349, sprawa nr 2534, ust. 559; raport nr 350, sprawa nr 2543, ust. 727; raport nr 355, sprawa nr 2659, ust. 241; raport nr 362, sprawa nr 2741, ust. 768 oraz raport nr 376, sprawa nr 3096, ust. 890.)

885. Rozstrzygające orzeczenie stwierdzające, czy poziom minimalnej obsługi był nieodzowny, czy też nie – wydane przy pełnej znajomości faktów – mogą wydać wyłącznie organy sądowe, jako że wymaga to w szczególności, dogłębnej znajomości struktury i funkcjonowania objętych postępowaniem przedsiębiorstw i zakładów pracy oraz rzeczywistych skutków akcji strajkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 614; raport nr 356, sprawa nr 2654, ust. 375 oraz raport nr 376, sprawa nr 3096, ust. 891.)

Przykładowe sytuacje, w których Komitet uznał, że warunki wymogu obsługi minimalnej zostały spełnione

886. Usługi promowe nie należą do usług niezbędnych. Jednakże z uwagi na trudności i niedogodności, na jakie narażeni byłiby mieszkańcy przybrzeżnych wysp w następstwie wstrzymania usług promowych, można zawrzeć porozumienie co do utrzymania minimalnej obsługi w przypadku strajku.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 615; raport nr 346, sprawa nr 2506, ust. 1071; raport nr 349, sprawa nr 2506, ust. 124 oraz raport nr 362, sprawa nr 2838, ust. 1076.)

887. W sektorze żeglugi, minimalna obsługa może dotyczyć dziennej liczby rejsów, zamiast liczby członków załogi.

(Zob. raport nr 353, sprawa nr 2506, ust. 101.)

888. Usługi świadczone przez National Ports Enterprise oraz same porty nie stanowią usług niezbędnych, jednak są ważną usługą publiczną, w której może być wymagana obsługa minimalna w przypadku strajku.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 616; raport nr 348, sprawa nr 2540, ust. 817; raport nr 353, sprawa nr 2619, ust. 573; raport nr 357, sprawa nr 2690, ust. 943 oraz raport nr 363, sprawa nr 2854, ust. 1039.)

889. Respektowanie obowiązku utrzymania minimalnej obsługi przez kolej podziemną w celu zaspokojenia podstawowych potrzeb lokalnej społeczności nie jest naruszeniem zasad wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 617; raport nr 344, sprawa nr 2509, ust. 1242 oraz raport nr 362, sprawa nr 2741, ust. 768.)

890. W związku z akcją strajkową podjętą przez pracowników przedsiębiorstwa transportu podziemnego, ustaleniem minimalnej obsługi w przypadku braku porozumienia między stronami powinien się zająć niezależny organ.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 618 oraz raport nr 362, sprawa nr 2741, ust. 768.)

891. Uzasadnione jest utrzymanie minimalnej obsługi w przypadku strajku w sektorze transportu kolejowego.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 619 oraz raport nr 372, sprawa nr 3022, ust. 614.)

892. W obliczu sytuacji, w której całkowity i długotrwały przestój na kolei mógłby doprowadzić do ostrego kryzysu w kraju, narażając na szwank dobro jego mieszkańców, w pewnych okolicznościach interwencja rządu, polegająca na przykład na wprowadzeniu wymogu obsługi minimalnej może być uzasadniona.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 620.)

893. Przewóz pasażerów i towarów nie jest usługą niezbędną w ścisłym znaczeniu tego terminu; jednakże jest to usługa publiczna o pierwszorzędnym znaczeniu, gdzie wymóg obsługi minimalnej w przypadku strajku może być uzasadniony.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 621; raport nr 340, sprawa nr 2415, ust. 1254; raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 755, sprawa nr 2506, ust. 1071, sprawa nr 2488, ust. 1332; raport nr 348, sprawa nr 2540, ust. 817, sprawa nr 2530, ust. 1191; raport nr 353, sprawa nr 1865, ust. 711; raport nr 362, sprawa nr 2838, ust. 1076 oraz raport nr 377, sprawa nr 3107, ust. 240.)

894. Utrzymanie minimalnej obsługi może być przewidziane w usługach pocztowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 622.)

895. Mennica państwowa, usługi bankowe oraz sektor naftowy to usługi, w których w przypadku strajku może być utrzymana wynegocjowana obsługa minimalna w celu zaspokojenia podstawowych potrzeb odbiorców.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 624; raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 755; raport nr 348, sprawa nr 2355, ust. 308; raport nr 353, sprawa nr 1865, ust. 711 oraz raport nr 364, sprawa nr 2727, ust. 1082.)

896. Mimo że usługi bankowe nie należą do niezbędnych w ścisłym rozumieniu tego pojęcia, Komitet uważa, że dla uniknięcia nieodwracalnych szkód oraz szkód dla osób trzecich, czyli użytkowników bądź konsumentów odczuwających skutki sporu zbiorowego, zamiast ustanowienia obligatoryjnego arbitrażu, władze mogły nakazać respektowanie uzgodnionych przez strony procedur dotyczących minimalnej obsługi.

(Zob. raport nr 349, sprawa nr 2545, ust. 1152.)

897. Uwzględniając że sektor petrochemiczny jest sektorem strategicznym o istotnym znaczeniu dla rozwoju gospodarki kraju, nic nie stoi na przeszkodzie, by wprowadzić w nim minimalną obsługę.

(Zob. raport nr 343, sprawa nr 2355, ust. 469.)

898. Obsługę minimalną można wprowadzić w sektorze oświaty, przy pełnych konsultacjach z partnerami społecznymi, w przypadkach długotrwałych strajków.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 625; raport nr 353, sprawa nr 2619, ust. 573; raport nr 354, sprawa nr 2587, ust. 1057; raport nr 356, sprawa nr 2696, ust. 308 oraz raport nr 360, sprawa nr 2784, ust. 243 i sprawa nr 2803, ust. 340.)

899. Komitet uznał, że wprowadzenie obsługi minimalnej w oświacie nie jest sprzeczne z zasadami wolności związkowej.

(Zob. raport nr 354, sprawa nr 2587, ust. 1058.)

900. Podjęta przez rząd w obliczu wybuchu epidemii wysoce zaraźliwej choroby decyzja o wymogu minimalnej obsługi w inspekcji weterynaryjnej nie jest pogwałceniem zasad wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 626.)

901. Przedłużający się brak obsługi wind przez wykwalifikowanych konserwatorów mógł potencjalnie zagrażać zdrowiu i bezpieczeństwu publicznemu.

(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2484, ust. 1093.)

902. Zważywszy, że usługi świadczone przez Narodowy Instytut Meteorologii i Geofizyki są niezbędne dla bezpiecznego funkcjonowania kontroli ruchu lotniczego, jest to instytucja, w której można wprowadzić minimalną obsługę po decyzji pracowników o przeprowadzeniu strajku.

(Zob. raport nr 349, sprawa nr 2534, ust. 558.)

903. W sytuacji, w której pracodawca określił minimalną obsługę Komitet uznał, że produkcji aluminium nie można uznać za niezbędną usługę użyteczności publicznej, do której można zastosować minimalną obsługę.

(Zob. raport nr 346, sprawa nr 2525, ust. 1240.)

904. Niektórych usług, takich jak wystawianie atestów na kotły i inne zbiorniki ciśnieniowe, licencji dla prywatnych detektywów i pracowników ochrony, personelu pralni i kierowców we wspólnocie mieszkaniowej przy instytucji administracji publicznej, nie można jednostronnie uznać za usługi 'niezbędne', w których obowiązuje minimalna obsługa.

(Zob. raport nr 356, sprawa nr 2654, ust. 371.)

Nieprzestrzeganie zasady obsługi minimalnej

905. Chociaż ostateczną decyzję o zawieszeniu lub cofnięciu statusu prawnego związku zawodowego podejmuje niezależny organ sądowy, to środki takie nie powinny być stosowane w przypadku nieprzestrzegania wymogu obsługi minimalnej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 627.)

906. Komitet zwrócił się do jednego z rządów, by ten zagwarantował, że rekwizycja cywilna będzie stosowana tylko w wypadku nieprzestrzegania minimalnej obsługi wprowadzonej zgodnie z zasadami wolności związkowej.

(Zob. raport nr 349, sprawa nr 2534, ust. 560.)

Kompetencje do uznania strajku za nielegalny

907. Kompetencje do uznania strajku za nielegalny nie powinny należeć do rządu, lecz do niezależnego organu cieszącemu się zaufaniem zainteresowanych stron.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 628; raport nr 342, sprawa nr 2356, ust. 360; raport nr 343, sprawa nr 2355, ust. 470; raport nr 346, sprawa nr 2489, ust. 464; raport nr 348, sprawa nr 2355, ust. 309, sprawa nr 2356, ust. 368; raport nr 349, sprawa nr 2513, ust. 329, sprawa nr 2489, ust. 686; raport nr 351, sprawa nr 2613, ust. 1091; raport nr 353, sprawa nr 2614, ust. 401, sprawa nr 2650, ust. 420, sprawa nr 2619, ust. 575; raport nr 354, sprawa nr 2587, ust. 1060; raport nr 355, sprawa nr 2664, ust. 1088; raport nr 357, sprawa nr 2664, ust. 811, sprawa nr 2697, ust. 984; raport nr 358, sprawa nr 2735, ust. 605; raport nr 360, sprawa nr 2664, ust. 954; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 842, sprawa nr 2794, ust. 1137; raport nr 363, sprawa nr 2837, ust. 310, sprawa nr 2867, ust. 357; raport nr 364, sprawa nr 2866, ust. 873; raport nr 365, sprawa nr 2723, ust. 778; raport nr 368, sprawa nr 2867, ust. 17; raport nr 370, sprawa nr 2994, ust. 735; raport nr 371, sprawa nr 2928, ust. 313, sprawa nr 3033, ust. 763 oraz raport nr 374, sprawa nr 3029, ust. 109 i sprawa nr 3032, ust. 416.)

908. Komitet zwrócił się do Rządu o podjęcie niezbędnych kroków, jeśli trzeba włącznie z propozycjami legislacyjnymi, w celu zapewnienia, że kompetencje do uznania legalności lub nielegalności strajku należą nie do rządu, ale do organu niezależnego i bezstronnego.

(Zob. raport nr 374, sprawa nr 3029, ust. 109.)

909. Kompetencje do uznania strajku za nielegalny nie powinny należeć do rządu, lecz do organu niezależnego i bezstronnego.

(Zob. raport nr 378, sprawa nr 3032, ust. 392.)

910. Do uznania nielegalności strajku lub przerwy w pracy najważniejszym niezależnym organem jest sąd.

(Zob. raport nr 343, sprawa nr 2355, ust. 471 oraz raport nr 348, sprawa nr 2355, ust. 309, sprawa 2356, ust. 368.)

911. Ostateczne decyzje dotyczące nielegalności strajku nie powinny być podejmowane przez rząd, zwłaszcza w przypadkach, w których rząd jest stroną w sporze.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 629; raport nr 343, sprawa nr 2355, ust. 471; raport nr 348, sprawa nr 2355, ust. 309; raport nr 362, sprawa nr 2794, ust. 1137 oraz raport nr 367, sprawa nr 2860, ust. 1182.)

912. Sprzeczna z wolnością związkową jest sytuacja, gdy prawo do uznania strajku w usługach publicznych za nielegalny spoczywa na zwierzchnikach instytucji publicznych, które w ten sposób byłyby jednocześnie sędzią i stroną w sporze.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 630; raport nr 358, sprawa nr 2735, ust. 605 oraz raport nr 367, sprawa nr 2860, ust. 1182.)

913. Odnosnie oficjalnego okólnika dotyczącego nielegalności jakiegokolwiek strajku w sektorze publicznym Komitet uważa, że takie sprawy nie wchodzą w zakres kompetencji organu administracyjnego.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 631.)

Zawieszenie strajku

914. Kompetencje do zawieszenia strajku nie powinny należeć do rządu, lecz do niezależnego organu cieszącego się zaufaniem wszystkich zainteresowanych stron.

(Zob. raport nr 374, sprawa nr 3084, ust. 872.)

915. Komitet zwrócił się do Rządu o podjęcie niezbędnych kroków w celu takiej nowelizacji prawa, by ostateczna decyzja co do zawieszenia strajku należała do niezależnego i bezstronnego organu.

(Zob. raport nr 374, sprawa nr 3084, ust. 872.)

916. Przepis pozwalający rządowi na zawieszenie strajku i wdrożenie obligatoryjnego postępowania arbitrażowego ze względu na bezpieczeństwo narodowe lub zdrowie publiczne nie jest sam w sobie sprzeczny z zasadami wolności związkowej pod warunkiem, że stosowany jest w dobrej wierze i w zgodzie ze zwykłym znaczeniem pojęć 'bezpieczeństwo narodowe' oraz 'zdrowie publiczne'.

(Zob. raport nr 374, sprawa nr 3084, ust. 871.)

Nakaz powrotu do pracy, zatrudnianie pracowników podczas strajku, rekwizycja

917. Zatrudnienie innych pracowników w miejsce strajkujących winno mieć miejsce jedynie (a) w przypadku strajku w niezbędnych usługach w ścisłym rozumieniu tego pojęcia, w których strajk jest ustawowo zakazany oraz (b) w przypadku gdy strajk doprowadziłby do poważnego kryzysu w kraju.

(Zob. raport nr 354, sprawa nr 2587, ust. 1061.)

918. Zatrudnianie pracowników w celu złamania strajku w sektorze, którego nie można uznać za niezbędny w ścisłym tego słowa znaczeniu (a więc za taki, w którym strajki mogłyby być zakazane) stanowi poważne pogwałcenie wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 632; raport nr 343, sprawa nr 2472, ust. 966; raport nr 344, sprawa nr 2465, ust. 722; raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 757; raport nr 349, sprawa nr 2562, ust. 406, spraw nr 2548, ust. 538; raport nr 350, sprawa nr 2563, ust. 230; raport nr 353, sprawa nr 2619, ust. 574; raport nr 357, sprawa nr 2638, ust. 797, sprawa nr 2697, ust. 983; raport nr 360, sprawa nr 2770, ust. 372; raport nr 372, sprawa nr 3011, ust. 650 oraz raport nr 376, sprawa nr 3096, ust. 893.)

919. Jeśli strajk jest legalny, uciekanie się do wykorzystania siły roboczej ściągniętej spoza zakładu w celu zastąpienia przez czas nieokreślony strajkujących pracowników wiąże się z ryzykiem naruszenia prawa do strajku, co może mieć wpływ na swobodne egzekwowanie praw związkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 633; raport nr 343, sprawa nr 2472, ust. 966; raport nr 344, sprawa nr 2365, ust. 1448; raport nr 353, sprawa nr 1865, ust. 711; raport nr 357, sprawa nr 2638, ust. 797 oraz raport nr 360, sprawa nr 2770, ust. 371.)

920. W każdym przypadku, kiedy całkowity i przedłużający się strajk w żywotnym sektorze gospodarki mógłby spowodować sytuację, w której wystąpiłoby zagrożenie dla życia, bezpieczeństwa osobistego lub zdrowia mieszkańców, nakaz powrotu do pracy może być zgodny z prawem, jeśli zostanie zastosowany wobec szczególnej kategorii personelu w przypadku strajku, którego zasięg i czas trwania mógłby taką sytuację spowodować. Jednakże nakaz powrotu do pracy poza takimi przypadkami jest sprzeczny z zasadami wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 634; raport nr 344, sprawa nr 2467, ust. 578 oraz raport nr 346, sprawa nr 2506, ust. 1075.)

921. Użycie wojska lub rekwizycja pracowników w celu złamania strajku związanego z roszczeniami zawodowymi, o ile takie działania nie mają na celu utrzymania usług niezbędnych w sytuacji najwyższej wagi, stanowi poważne pogwałcenie wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 635.)

922. Zaangażowanie wojska lub innej grupy osób do wykonywania obowiązków przerwanych w wyniku sporu pracowniczego może, jeśli strajk jest legalny, być uzasadnione jedynie potrzebą zapewnienia funkcjonowania usług lub przemysłów, których unieruchomienie doprowadziłoby do poważnego kryzysu.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 636 oraz raport nr 360, sprawa nr 2770, ust. 372.)

923. Chociaż Komitet uznaje, że przestój w usługach lub przedsiębiorstwach takich jak firmy komunikacyjne czy transportowe, kolej i sektor naftowy może zakłócić normalne życie mieszkańców, to nie można uznać, by przestój w takich usługach mógł spowodować poważną sytuację kryzysową w skali ogólnokrajowej. Dlatego więc Komitet uznaje, że kroki polegające na wcieleniu do wojska pracowników tych usług w czasie trwania sporu stanowią ograniczenie prawa pracowników do strajku w obronie swoich interesów zawodowych i ekonomicznych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 637.)

924. Rekwizycja hutników w przypadku strajków, groźba zwolnienia pikietujących, nabór nisko opłacanych pracowników oraz zakaz wstępowania do związku zawodowego w celu złamania zgodnego z prawem, pokojowego strajku w usługach, które nie są niezbędnymi w ścisłym rozumieniu tego pojęcia to działania niezgodne z wolnością związkową.

(Zob. raport nr 236, sprawa nr 1270, ust. 620.)

925. Komitet dopuszcza wynajęcie niestrajkujących pracowników w przypadku usług niezbędnych takich jak służba zdrowia.

(Zob. raport nr 376, sprawa nr 3096, ust. 893.)

926. Jeśli funkcjonowanie podstawowych usług publicznych, takich jak usługi telekomunikacyjne, zostaje wstrzymane przez niezgodny z prawem strajk, rząd może przejąć obowiązek zapewnienia ich funkcjonowania w interesie społecznym oraz może w tym celu uznać za stosowne wezwanie wojska lub innych osób do wykonywania przerwanych obowiązków, oraz podjęcia niezbędnych kroków w celu umożliwienia takim osobom zainstalowanie się w obiektach, w których obowiązki te są wykonywane.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 639.)

Ingerencja władz podczas trwania strajku

927. Sama, mocno zakorzeniona w prawie możliwość ingerencji ministerstwa w strajki poza usługami niezbędnymi w ścisłym rozumieniu tego pojęcia. praktyka ingerencji w obszarach, które na pierwszy rzut oka nie wydają się niezbędne dla interesu narodowego, liczne warunki jakie musi spełniać legalny strajk oraz surowe kary w wypadku podjęcia nielegalnego strajku w sposób nieunikniony mają wpływ na ramy i atmosferę w jakich toczą się negocjacje.

(Zob. raport nr 346, sprawa nr 2488, ust. 1330.)

928. W przypadku, w którym rząd przeprowadził konsultacje z pracownikami w celu ustalenia, czy są za kontynuowaniem czy za odwołaniem strajku, a organizację głosowania powierzono stałemu, niezależnemu organowi, z zachowaniem gwarancji głosowania tajnego, Komitet podkreślił, że w celu wykluczenia jakiegokolwiek wpływu czy nacisku ze strony władz, mogącego w praktyce wpływać na korzystanie z prawa do strajku, pożądaną rzeczą byłaby konsultacja z organizacjami reprezentatywnymi.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 640.)

929. Interwencja wojska w związku ze sporami pracowniczymi nie sprzyja klimatowi wolnemu od przemocy, nacisków lub gróźb, jaki jest niezbędny do korzystania z wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 641.)

Interwencja policji w trakcie strajku

930. Komitet zaleca oddalenie zarzutów o interwencję policyjną, kiedy fakty wykazują, że taka interwencja ograniczała się do utrzymania porządku publicznego i nie stanowiła ograniczenia prawowitego egzekwowania prawa do strajku.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 642.)

931. Użycie policji do łamania strajku stanowi naruszenie praw związkowych

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 643; raport 360, sprawa 2747, ust. 841.)

932. W przypadku działań strajkowych władze powinny uciekać się do użycia siły jedynie w sytuacjach poważnego zagrożenia ładu i porządku.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 644; raport nr 340, sprawa nr 2416, ust. 1024; raport nr 349, sprawa nr 2564, ust. 611; raport nr 351 sprawa nr 2581, ust. 1332; raport nr 362, sprawa nr 2832, ust. 1333 oraz raport nr 367, sprawa nr 2938, ust. 227.)

933. Ponieważ pracownicy i ich organizacje mają obowiązek respektowania prawa obowiązującego na terytorium kraju, interwencja sił bezpieczeństwa w sytuacji strajkowej powinna ograniczać się ściśle do utrzymania porządku publicznego.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 645; raport nr 356, sprawa nr 2478, ust. 956 oraz raport nr 367, sprawa nr 2938, ust. 227.)

934. Ponieważ pracownicy i ich organizacje mają obowiązek respektowania prawa obowiązującego na terytorium kraju, interwencja policji mająca na celu egzekwowanie wyroku sądowego dotyczącego osób strajkujących powinna przebiegać z zachowaniem elementarnych gwarancji obowiązujących w każdym systemie respektującym fundamentalne swobody publiczne.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 646 oraz raport nr 350, sprawa nr 2602, ust. 697.)

935. Władze powinny uciekać się do wezwania policji w sytuacji strajku tylko wtedy, jeśli istnieje realne zagrożenie porządku publicznego. Interwencja policji powinna być współmierna do stopnia zagrożenia porządku publicznego, a rząd powinien podjąć kroki w celu upewnienia się, że odpowiednie organy otrzymują właściwe instrukcje w celu uniknięcia nadmiernej przemocy podczas próby opanowania demonstracji mogącej zakłócić porządek publiczny.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 647; raport nr 340, sprawa nr 2416, ust. 1024 i 1025; raport nr 343, sprawa nr 2472, ust. 966; raport nr 349, sprawa nr 2564, ust. 611; raport nr 359, sprawa nr 2760, ust. 1169; raport nr 360, sprawa nr 2747, ust. 841, sprawa nr 2745, ust. 1073; raport nr 363, sprawa nr 2792, ust. 375; raport nr 364, sprawa nr 2745, ust. 1001; raport nr 370, sprawa nr 2745, ust. 679 oraz raport nr 372, sprawa nr 3018, ust. 494 i sprawa nr 3011, ust. 650.)

Pikiety

936. Pikieta zorganizowana zgodnie z prawem nie powinna być przedmiotem interwencji ze strony władz publicznych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 648; raport nr 346, sprawa nr 2473, ust. 1544; raport nr 356, sprawa nr 2488, ust. 148, sprawa nr 2652, ust. 1216; raport nr 363, sprawa nr 2792, ust. 374 oraz raport nr 376, sprawa nr 3096, ust. 894.)

937. Zakaz pikiet strajkowych jest uzasadniony jedynie wtedy, gdy strajk przestaje być pokojowy.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 649; raport nr 350, sprawa nr 2252, ust. 171; raport nr 356, sprawa nr 2488, ust. 148, sprawa nr 2652, ust. 1216 oraz raport nr 376, sprawa nr 3096, ust. 894.)

938. Komitet uznał za dopuszczalny przepis prawny zakazujący pikietującym zakłócania porządku publicznego oraz stosowania gróźb wobec pracowników, którzy nie przerwali pracy.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 650; raport nr 346, sprawa nr 2473, ust. 1544; raport nr 350, sprawa nr 2602, ust. 694 oraz raport nr 376, sprawa nr 3096, ust. 894.)

939. Uczestniczenie w pikiecie oraz stanowcze, lecz pokojowe nakłanianie innych pracowników do niewchodzenia na teren zakładu pracy nie może zostać uznane za niezgodne z prawem. Sprawa przedstawia się jednak inaczej, kiedy pikiecie towarzyszą akty przemocy lub przymusu wobec osób niestrajkujących w celu naruszenia ich wolności pracy; w wielu krajach takie czyny stanowią przestępstwo.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 651; raport nr 343, sprawa nr 2432, ust. 1026; raport nr 350, sprawa nr 2602, ust. 682; raport nr 353, sprawa nr 1865, ust. 716; raport nr 354, sprawa nr 2668, ust. 676; raport nr 355, sprawa nr 2602, ust. 666; raport nr 363, sprawa nr 2867, ust. 351, sprawa nr 2792 ust. 374 oraz raport nr 372, sprawa nr 3025, ust. 152.)

940. Przy korzystaniu z prawa do strajku powinna być respektowana wolność pracy osób niestrajkujących, zgodnie z prawodawstwem, oraz prawo kierownictwa do wejścia na teren zakładu.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 652; raport nr 349, sprawa nr 2548, ust. 540; raport nr 350, sprawa nr 2602, ust. 682 oraz raport nr 353, sprawa nr 1865, ust. 716.)

941. Wymóg ustawiania pikiet strajkowych tylko w pobliżu zakładu pracy nie narusza zasad wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 653.)

Potrącenie wynagrodzenia

- 942.** Potrącenie wynagrodzenia za dni strajku nie budzi obiekcji z punktu widzenia zasad wolności związkowej.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 654; raport nr 344, sprawa nr 2464, ust. 330, sprawa nr 2467, ust. 579; raport nr 353, sprawa nr 2614, ust. 397, sprawa nr 2650, ust. 421; raport nr 355, sprawa nr 2657, ust. 573; raport nr 358, sprawa nr 2302, ust. 18; raport nr 359, sprawa nr 2725, ust. 261; raport nr 362, sprawa nr 2788, ust. 252, sprawa nr 2795, ust. 326, sprawa nr 2741, ust. 773, sprawa nr 2794, ust. 1138; raport nr 363, sprawa nr 1865, ust. 110, sprawa nr 2867, ust. 356; raport nr 364, sprawa nr 2847, ust. 104; raport nr 367, sprawa nr 2938, ust. 230, sprawa nr 2885, ust. 385, sprawa nr 2904, ust. 418, sprawa nr 2929, ust. 639; raport nr 371, sprawa nr 3001, ust. 210; raport nr 372, sprawa nr 3024, ust. 430; raport nr 374, sprawa nr 3029, ust. 110, sprawa nr 3024, ust. 558; raport nr 376, sprawa nr 3101, ust. 859, sprawa nr 3096, ust. 892 oraz raport nr 378, sprawa nr 2897, ust. 242.)
- 943.** Dodatkowe sankcje, jak na przykład potrącenie wynagrodzenia w większej wysokości niż wynika z okresu strajku są w tym wypadku sankcjami za zgodne z prawem korzystanie z prawa do strajku.
(Zob. raport nr 362, sprawa nr 2741, ust. 773.)
- 944.** W przypadku, w którym kwota potrącenia przekraczała kwotę wynagrodzenia, które przysługiwałyby za okres strajku, Komitet przypomniał, że nałożenie sankcji za akcję strajkową nie sprzyja harmonijnym stosunkom pracy.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 655; raport nr 344, sprawa nr 2467, ust. 579 oraz raport nr 378, sprawa nr 2897, ust. 242.)
- 945.** Brak zapłaty za odpracowane przez nauczycieli dni strajku, zwłaszcza w wyniku porozumienia z organami prowadzącymi szkół mógłby stanowić nadmierną sankcję nie sprzyjającą budowie harmonijnych stosunków pracy.
(Zob. raport nr 355, sprawa nr 2657, ust. 574.)
- 946.** Potrącenie wynagrodzenia działaczom jednego tylko związku zawodowego za strajk w którym uczestniczyły wszystkie związki stanowiłoby w istocie dyskryminację w stosunku do tego związku, naruszając zasady wolności związkowej.
(Zob. raport nr 372, sprawa nr 3024, ust. 430 oraz raport nr 374, sprawa nr 3024, ust. 558.)
- 947.** W związku z zarzutami, że potrąceń wynagrodzenia dokonano, lub grożono ich dokonaniem jedynie w stosunku do członków związku zawodowego, a nie do pozostałych strajkujących, Komitet podkreślił z naciskiem, że byłoby to sprzeczne z zasadami wolności związkowej.
(Zob. raport nr 364, sprawa nr 2847, ust. 104.)
- 948.** Zobligowanie pracodawcy do wypłacenia wynagrodzeń za czas strajku w przypadkach, w których pracodawcę uznaje się za „odpowiedzialnego” za strajk, poza potencjalnym zakłóceniem równowagi stosunków pracy i kosztami ponoszonymi przez pracodawcę, stwarza problemy ze zgodnością z zasadami wolności związkowej, jako że takich wypłat nie można ani wymagać, ani zakazać. A zatem, taka sprawa powinna być uzgodniona między stronami.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 656.)
- 949.** Brak odpowiedzi na postulaty może zostać uznany za nieuczciwą praktykę sprzeczną z zasadą dobrej woli w rokowaniach zbiorowych, co może wiązać się z pewnymi karami przewidzianymi przez prawo, bez spowodowania nałożenia na pracodawcę prawnego obowiązku wypłaty wynagrodzenia za dni strajkowe, co należy zostawić w gestii zainteresowanych stron.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 657.)
- 950.** Potrącenie wynagrodzenia za dni strajku powinno dotyczyć tylko tych pracowników, którzy brali udział w strajku lub akcji protestacyjnej.
(Zob. raport nr 363, sprawa nr 2867, ust. 356.)

Sankcje

A. W przypadku strajku legalnego

- 951.** Nałożenie sankcji na związki za przeprowadzenie legalnego strajku stanowi poważne pogwałcenie zasad wolności związkowej.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 658 oraz raport nr 362, sprawa nr 2794, ust. 1138 i sprawa nr 2797, ust. 1454.)

952. Zamknięcie lokali związkowych jako konsekwencja legalnego strajku stanowi pogwałcenie zasad wolności związkowej.
(Zob. *Przeгляд z 2006*, ust. 659.)
953. Nikt nie powinien być karany za przeprowadzenie lub próbę przeprowadzenia legalnego strajku.
(Zob. *Przeгляд z 2006*, ust. 660; raport nr 343, sprawa nr 2472, ust. 966; raport nr 346, sprawa nr 2473, ust. 1532; raport nr 348, sprawa nr 2494, ust. 961; raport nr 351, sprawa nr 2569, ust. 640; raport nr 355, sprawa nr 2664, ust. 1089; raport nr 358, sprawa nr 2735, ust. 608; raport nr 359, sprawa nr 2754, ust. 680; raport nr 360, sprawa nr 2747, ust. 840; raport nr 362, sprawa nr 2794, ust. 1138; raport nr 367, sprawa nr 2938, ust. 227; raport nr 368, sprawa nr 2972, ust. 824; raport nr 370, sprawa nr 2994, ust. 735; raport nr 372, sprawa nr 3004, ust. 573; raport nr 374, sprawa nr 3030, ust. 536 oraz raport nr 376, sprawa nr 2994, ust. 1002.)
954. W stosunku do żadnego pracownika nie należy stosować sankcji karnych za uczestnictwo w pokojowym strajku.
(Zob. raport nr 374, sprawa nr 3057, ust. 217.)
955. Sankcje karne należy stosować jeżeli w ramach strajku doszło do aktów przemocy wobec osób lub mienia, albo innego naruszenia prawa karnego, przy czym podstawą do zastosowania sankcji winny być przepisy prawa dotyczące tych właśnie czynów.
(Zob. raport nr 353, sprawa nr 1865, ust. 716.)
956. Przepisy prawa nakładające sankcje za grożenie strajkiem są sprzeczne z wolnością wypowiedzi i zasadami wolności związkowej.
(Zob. raport nr 374, sprawa nr 3057, ust. 217.)
957. Zwolnienie pracowników z powodu strajku stanowi poważną dyskryminację w zatrudnieniu z powodu legalnej działalności związkowej i jest sprzeczne z *Konwencją nr 98*.
(Zob. *Przeгляд z 2006*, ust. 661; raport nr 340, sprawa nr 2419, ust. 1293; raport nr 342, sprawa nr 2450, ust. 428; raport nr 343, sprawa nr 2472, ust. 966; raport nr 350, sprawa nr 2602, ust. 681; raport nr 355, sprawa nr 2602, ust. 662; raport nr 358, sprawa nr 2737, ust. 636; raport nr 359, sprawa nr 2754, ust. 680; raport nr 360, sprawa nr 2747, ust. 842; raport nr 362, sprawa nr 2797, ust. 1454 oraz raport nr 372, sprawa nr 3018, ust. 494.)
958. Kiedy związkowcy lub liderzy związkowi zostają zwolnieni za korzystanie prawa do strajku, Komitet może jedynie stwierdzić, że zostali ukarani za swoją działalność związkową i stali się przedmiotem dyskryminacji.
(Zob. *Przeгляд z 2006*, ust. 662; raport nr 355, sprawa nr 2664, ust. 1089; raport nr 357, sprawa nr 2664, ust. 812; raport nr 358, sprawa nr 2735, ust. 606; raport nr 360, sprawa nr 2747, ust. 842; raport nr 362, sprawa nr 2815, ust. 1370, sprawa nr 2797, ust. 1454; raport nr 368, sprawa nr 2972, ust. 824; raport nr 374, sprawa nr 3030, ust. 536 oraz raport nr 380, sprawa nr 3121, ust. 140.)
959. Respektowanie zasad wolności związkowej oznacza, że pracownicy nie powinni być zwalniani z pracy lub nie powinno się im odmawiać ponownego zatrudnienia z powodu uczestnictwa w strajku lub innej akcji protestacyjnej. W tym względzie nieistotne jest czy zwolnienie ma miejsce w trakcie strajku, czy po jego zakończeniu. Z logicznego punktu widzenia również nieistotne jest jeśli zwolnienie następuje przed rozpoczęciem strajku, jeśli celem zwolnienia jest przeszkodzenie w skorzystaniu z prawa do strajku czy ukaranie za egzekwowanie tego prawa.
(Zob. *Przeгляд z 2006*, ust. 663; raport nr 362, sprawa nr 2815, ust. 1370 oraz raport nr 371, sprawa nr 2937, ust. 653.)
960. Komitet nie mógł przejść do porządku dziennego nad zbiorem przepisów, który:
(a) wydaje się traktować praktycznie wszystkie strajki jako naruszenie umowy przez tych, którzy biorą w nich udział;
(b) obciąża jakikolwiek związek zawodowy lub jego przedstawicieli namawiających do takiego naruszenia umowy odpowiedzialnością cywilną za wszelkie straty poniesione przez pracodawcę na skutek ich działań; oraz
(c) umożliwia pracodawcy, którego takie działanie dotyczy, uzyskanie nakazu sądowego w celu niedopuszczenia do rozpoczęcia (lub kontynuacji) niedozwolonego działania. Łącznym efektem takich przepisów mogłoby być pozbawienie pracowników możliwości legalnego podjęcia akcji strajkowej w celu poparcia i obrony własnych interesów społeczno-gospodarczych.
(Zob. *Przeгляд z 2006*, ust. 664.)

- 961.** Ogłoszenie przez rząd, że w celu odpracowania strajku pracownicy będą musieli pracować po godzinach, może samo w sobie wywołać niepożądany wpływ na przebieg strajku.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 665.)
- 962.** Stosowanie wyjątkowo poważnych środków, takich jak zwolnienie z pracy za udział w strajku i odmowa ponownego zatrudnienia, oznacza poważne ryzyko nadużycia władzy i stanowi pogwałcenie wolności związkowej.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 666; raport nr 343, sprawa nr 2355, ust. 477; raport nr 344, sprawa nr 2380, ust. 197; raport nr 346, sprawa nr 2488; ust. 1331; raport nr 348, sprawa nr 2355, ust. 311; raport nr 353, sprawa nr 2380, ust. 269, sprawa nr 2619, ust. 576; raport nr 357, sprawa nr 2702, ust. 162; raport nr 362, sprawa nr 2794, ust. 1138; raport nr 365, sprawa nr 2902, ust. 1121 oraz raport nr 372, sprawa nr 3022, ust. 615 i sprawa nr 3011, ust. 647.)
- 963.** W przypadku ustalenia przez sąd lub na podstawie zgromadzonych informacji, że ktokolwiek ze zwolnionych w następstwie strajku pracowników był zatrudniony w innych niż zakwalifikowane w układzie zbiorowym jako niezbędne usługach, należy podjąć niezbędne kroki w celu zapewnienia, że pracownicy ci zostaną przywrócić do pracy na zajmowanych uprzednio stanowiskach.
(Zob. raport nr 346, sprawa nr 2500, ust. 325.)
- 964.** Pracowników zwolnionych z pracy skutkiem uczestnictwa w strajku nie należy pozbawiać przysługujących im z tytułu lat pracy w przedsiębiorstwie i nabytych zgodnie z prawem uprawnień emerytalnych.
(Zob. raport nr 360, sprawa nr 1914, ust. 104.)

B. Złamanie prawa podczas egzekwowania prawa do strajku

- 965.** Zasady wolności związkowej nie stanowią ochrony dla złamania prawa w postaci czynów przestępczych popełnionych podczas korzystania z prawa do strajku
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 667; raport nr 343, sprawa nr 2472, ust. 959; raport nr 344, sprawa nr 2465, ust. 718, sprawa nr 2486, ust. 1208; raport nr 348, sprawa nr 2472, ust. 936; raport nr 349, sprawa nr 2548, ust. 540; raport nr 354, sprawa nr 2668, ust. 676; raport nr 355, sprawa nr 2602, ust. 666; raport nr 356, sprawa nr 2478, ust. 956; raport nr 358, sprawa nr 2742, ust. 279; raport nr 360, sprawa nr 2747, ust. 840; raport nr 362, sprawa nr 2710, ust. 464, sprawa nr 2832, ust. 1333; raport nr 368, sprawa nr 2912, ust. 227; raport nr 371, sprawa nr 2928, ust. 314 oraz raport nr 374, sprawa nr 2946, ust. 252, sprawa nr 3032, ust. 413 i sprawa nr 3030, ust. 536.)
- 966.** Sankcje karne powinny być nakładane jedynie w przypadku strajków, które stanowią pogwałcenie zakazu strajkowania, jeśli zakaz ten jest zgodny z zasadami wolności związkowej. Wszelkie kary nałożone z powodu nielegalnych działań związanych ze strajkami powinny być współmierne do popełnionego wykroczenia i stopnia winy, a władze nie powinny uciekać się do takich środków jak pozbawienie wolności za sam tylko fakt zorganizowania pokojowego strajku lub udziału w nim.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 668; raport nr 340, sprawa nr 2415, ust. 1259; raport nr 343, sprawa nr 2472, ust. 959; raport nr 346, sprawa nr 2525, ust. 1242; raport nr 348, sprawa nr 2472, ust. 936; raport nr 351, sprawa nr 2616, ust. 1012; raport nr 355, sprawa nr 2659, ust. 242; raport nr 356, sprawa nr 2488, ust. 146; raport nr 358, sprawa nr 2616, ust. 66; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 842; raport nr 363, sprawa nr 2602, ust. 465; raport nr 365, sprawa nr 2829, ust. 577, sprawa nr 2723, ust. 778 oraz raport nr 372, sprawa nr 3022, ust. 616.)
- 967.** Komitet uznał, że niektóre z doraźnych środków podjętych przez władze na skutek strajku w usługach niezbędnych (zakaz działalności związkowej, zaprzestanie potrącania składek związkowych, itp.) były sprzeczne z gwarancjami zapisanymi w art. 3 *Konwencji nr 87*. Komitet zwrócił uwagę rządowi na fakt, że środki podejmowane przez władze w celu zapewnienia funkcjonowania usług niezbędnych nie powinny być niewspółmierne do zamierzonych celów lub prowadzić do braku umiaru w ich stosowaniu.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 669.)
- 968.** Kary pieniężne w wysokości dochodzącej do równowartości 500 lub 1000 dniówek minimalnych za dzień strajku, podczas którego doszło do złamania prawa, może działać zastraszająco na związki zawodowe oraz utrudniać ich prawowite działania związkowe, szczególnie wtedy, gdy anulowanie tego rodzaju kary pieniężnej wiąże się z zastrzeżeniem, że nie zostanie już więcej przeprowadzony jakikolwiek strajk, podczas którego mogłoby dojść do złamania prawa.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 670 oraz raport nr 372, sprawa nr 3022, ust. 616.)

- 969.** Komitet oczekuje, że wysokość jakichkolwiek kar pieniężnych nakładanych na związki zawodowe za bezprawne strajki nie będzie prowadzić do rozwiązania danego związku, nie będzie formą zastraszania

związków ani powstrzymywania ich przed podejmowaniem uprawnionej działalności związkowej oraz wyraża przekonanie, że Rząd będzie dążył do rozwiązywania takich sytuacji poprzez otwarty i rzetelny dialog społeczny.

(Zob. raport nr 372, sprawa nr 3011, ust. 649.)

C. Strajki o charakterze pokojowym

970. Władze nie powinny uciekać się do aresztowań i pozbawienia wolności z powodu organizacji lub udziału w pokojowym strajku; środki takie wiążą się z poważnym ryzykiem nadużycia władzy i stanowią poważne zagrożenie wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 671; raport nr 344, sprawa nr 2471, ust. 894; raport nr 353, sprawa nr 1865, ust. 728; raport nr 355, sprawa nr 2602, ust. 669; raport nr 359, sprawa nr 2760, ust. 1172, raport nr 360, sprawa nr 2747, ust. 840; raport nr 362, sprawa nr 2812, ust. 395; raport nr 364, sprawa nr 2727, ust. 1083; raport nr 367, sprawa nr 2938, ust. 227; raport nr 368, sprawa nr 2912, ust. 227; raport nr 372, sprawa nr 3018, ust. 494 oraz raport nr 378, sprawy nr 3110 i 3123, ust. 625.)

971. Nikt nie powinien być pozbawiony wolności ani podlegać sankcjom karnym za sam tylko fakt zorganizowania pokojowego strajku lub udziału w nim.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 672; raport nr 344, sprawa nr 2471, ust. 894; raport nr 348, sprawa nr 2494, ust. 962; raport nr 353, sprawa nr 1865, ust. 715; raport nr 358, sprawa nr 2742, ust. 279; raport nr 362, sprawa nr 2788, ust. 254, sprawa nr 2812, ust. 395, sprawa nr 2741, ust. 772; raport nr 363, sprawa nr 2854, ust. 1042; raport nr 364, sprawa nr 2727, ust. 1083 oraz raport nr 374, sprawa nr 3029, ust. 111.)

972. Sankcje karne można stosować tylko jeśli podczas strajku dojdzie do aktów przemocy wobec osób lub mienia lub do innych naruszeń prawa powszechnego karalnych na podstawie odpowiednich przepisów prawa.

(Zob. raport nr 358, sprawa nr 2742, ust. 279.)

973. Pokojowe egzekwowanie przez pracowników praw związkowych (strajk i manifestacja) nie powinno prowadzić do aresztowań i deportacji.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 673; raport nr 351, sprawa nr 2569, ust. 640 oraz raport nr 372, sprawa nr 3018, ust. 494.)

974. Podkreślając znaczenie prowadzenia prawowitej działalności związkowej w sposób pokojowy, Komitet uważa, że wprowadzanie prawa karnego do stosunków pracy nie służy ich budowie w sposób harmonijny i pokojowy.

(Zob. raport nr 355, sprawa nr 2602, ust. 669.)

D. Szeroko zakrojone sankcje

975. Szeroko zakrojone aresztowania i zwolnienia z pracy strajkujących wiążą się z niebezpieczeństwem nadużyć i są poważnym zagrożeniem dla wolności związkowej. Odpowiednie organy powinny otrzymać stosowne polecenia w celu zażegnania niebezpieczeństwa, jakie stanowią dla wolności związkowej takie aresztowania i zwolnienia.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 674; raport nr 371, sprawa nr 2928, ust. 314; raport nr 372, sprawa nr 3008, ust. 244, sprawa nr 3018, ust. 494 oraz raport nr 374, sprawa nr 3032, ust. 416.)

Faworyzowanie osób nieuczestniczących w strajku

976. Odnośnie nagradzania pracowników, którzy nie uczestniczyli w strajku, premiami pieniężnymi, Komitet uważa, że takie praktyki dyskryminacyjne stanowią poważną przeszkodę w realizacji prawa związkowców do organizowania swoich działań.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 675 oraz raport nr 367, sprawa nr 2977, ust. 861.)

Zamknięcie zakładu w przypadku strajku

977. Przewidziane przepisami prawa zamknięcie zakładu pracy w przypadku strajku stanowi naruszenie wolności pracy osób nieuczestniczących w strajku oraz lekceważy podstawowe potrzeby zakładu (utrzymanie urządzeń, zapobieganie wypadkom oraz prawo pracodawców i kierownictwa do wstępu do obiektu i do wykonywania swoich obowiązków).

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 676.)

978. Przy korzystaniu z prawa do strajku i zajęciu zakładu pracy należy respektować prawo do pracy niestrajkujących oraz prawo kierownictwa do wejścia na teren zakładu.
(Zob. raport nr 356, sprawa nr 2699, ust. 1391.)

Zasady ogólne

979. W świetle *Konwencji nr 87*, organizacje pracowników mogą zostać rozwiązane jedynie na własny wniosek lub na drodze sądowej.

(Zob. raport nr 363, sprawa nr 2684, ust. 564.)

980. W przypadku rozwiązania i zawieszenia związków zawodowych w jednym z krajów, Komitet wyraził głębokie przekonanie, że rozwiązanie trapiących kraj problemów społeczno-gospodarczych w żadnym wypadku nie polega na izolacji związków zawodowych i zawieszeniu ich działalności. Wręcz przeciwnie, jedynie poprzez rozwój wolnych i niezależnych związków zawodowych oraz negocjacje z nimi może rząd te problemy rozwiązać, w najlepiej pojętym interesie pracowników i całego kraju.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 677.)

981. W obliczu poważnych konsekwencji jakie niesie dla zawodowej reprezentacji pracowników rozwiązanie związku Komitet uważa, że byłoby lepiej dla stosunków pracy gdyby takie kroki podejmowano w ostateczności, po wyczerpaniu innych możliwości o mniej poważnych konsekwencjach dla organizacji jako całości.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 678.)

Samorozwiązanie

982. W przypadku decyzji o rozwiązaniu związku zawodowego podjętej w sposób wolny przez zwołany przez wszystkich zainteresowanych pracowników w zwykłym trybie zjazd, Komitet był zdania, że takie rozwiązanie, ani jego skutki, nie będą uważane za naruszenie praw związkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 679 oraz raport nr 350, sprawa nr 2592, ust. 1578.)

Rozwiązanie z powodu zbyt małej liczby członków

983. Przepis narzucający rozwiązanie związku zawodowego, jeśli liczba członków spadnie poniżej 20 lub 40 – odpowiednio dla organizacji zakładowej i branżowej – sam w sobie nie stanowi ograniczenia w korzystaniu z praw związkowych, pod warunkiem, że rozwiązaniu takiemu towarzyszą wszelkie niezbędne gwarancje prawne wykluczające możliwość nadużyć przy interpretacji tego przepisu; innymi słowy, prawo odwołania do sądu.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 680.)

984. W przypadku kraju, w którym do założenia związku zawodowego istniał ustawowy wymóg minimum 20 osób, a sąd nakazał rozwiązanie związku pracowników homeopatów z powodu niewystarczającej liczby osób posiadających wymagane prawem kwalifikacje do uprawiania tego zawodu, Komitet uznał, że ten przypadek rozwiązania nie nosi znamion działania naruszającego wolność związkową.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 681.)

985. W przypadku, w którym Komitet doszedł do wniosku, że spadek ilości członków związku poniżej wymaganego prawem minimum 25 osób był wynikiem antyzwiązkowych zwolnień z pracy lub gróźb, Komitet zażądał, by w przypadku stwierdzenia, że zwolnienia z pracy miały charakter antyzwiązkowy, a rezygnacja przywódców związkowych z członkostwa związku wynikała z nacisków lub gróźb ze strony

pracodawcy, rząd nałożył przewidziane prawem kary, przywrócił zwolnionych pracowników do pracy i zezwolił na ponowne zawiązanie się rozwiązanego związku zawodowego.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 682.)

Rozwiązanie i zawieszenie [organizacji] przez organ administracyjny

986. Działania polegające na zawieszeniu lub rozwiązaniu [organizacji] przez organ administracyjny stanowią poważne naruszenie zasad wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 683; raport nr 342, sprawa nr 2441, ust. 624; raport nr 350, sprawa nr 2567, ust. 1158 oraz raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 856.)

987. Rozwiązanie w trybie administracyjnym organizacji związkowych stanowi jawne pogwałcenie artykułu 4 *Konwencji nr 87*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 684.)

Unieważnienie rejestracji lub statusu związku zawodowego

988. Komitet podkreśla, że unieważnienie rejestracji związku lub jego wykreślenie z rejestru przez urząd ds. związkowych jest tożsame z rozwiązaniem danej organizacji przez organ administracyjny.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 685 oraz raport nr 348, sprawa nr 2520, ust. 1031.)

989. Unieważnienie rejestracji organizacji związkowej przez organ administracyjny z powodu sporu wewnętrznego – co w praktyce oznacza zawieszenie jej działalności – stanowi poważne naruszenie zasad wolności związkowej, a w szczególności art. 4 *Konwencji nr 87*, który stanowi, że organizacje pracowników i pracodawców nie podlegają rozwiązaniu przez organ administracyjny.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 686.)

990. Unieważnienie rejestracji związku zawodowego powinno być możliwe jedynie na drodze sądowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 687; raport nr 359, sprawa nr 2602, ust. 366 oraz raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 856.)

991. Środki prowadzące do wyrejestrowania [związku], nawet uzasadnione, nie powinny wykluczać rozpatrzenia wniosku związku o rejestrację po ustabilizowaniu się sytuacji.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 688.)

992. Prawodawstwo, zgodnie z którym minister lub władze administracyjne mogą wedle swego uznania zarządzić unieważnienie rejestracji związku zawodowego, bez prawa odwołania się do sądu, jest sprzeczne z zasadami wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 689; raport nr 359, sprawa nr 2602, ust. 366; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 842 oraz raport nr 365, sprawa nr 2723, ust. 778.)

Rozwiązanie [organizacji] w trybie określonym w przepisach prawa

993. Rozwiązanie [organizacji] przez organ wykonawczy rządu na podstawie ustawowych pełnomocnictw lub działający w ramach wykonywania funkcji ustawodawczych, podobnie jak rozwiązanie [organizacji] na mocy uprawnień administracyjnych, nie gwarantuje prawa do obrony, które może zagwarantować jedynie zwykłe postępowanie sądowe, a które Komitet uznaje za niezbędne.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 690.)

994. Odnosząc się do przypadku unieważnienia na podstawie przepisu prawnego rejestracji istniejących związków zawodowych Komitet uznał, że jest rzeczą niezbędną, by jakiegokolwiek rozwiązanie organizacji pracowników lub pracodawców dokonywane było przez władze sądownicze, gdyż jedynie to zapewnia prawo do obrony. Komitet podkreśla, że zasadę tę należy stosować nawet wówczas, gdy działania zmierzające do rozwiązania podejmowane są w sytuacji nadzwyczajnej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 691.)

Powody rozwiązania

995. Pozbawienie wielu pracowników ich organizacji związkowych na podstawie orzeczenia, że niektórzy przywódcy lub członkowie związku dopuścili się czynów niezgodnych z prawem, stanowi oczywiste pogwałcenie zasad wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 692 oraz raport nr 344, sprawa nr 2169, ust. 139.)

- 996.** W przypadku ustalenia, że niektórzy członkowie związku zawodowego dopuścili się ekscesów wykraczających poza normalną działalność związkową, można było postawić im konkretne zarzuty w zwykłym postępowaniu sądowym, bez zawieszenia a następnie rozwiązania całego ruchu związkowego.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 693.)
- 997.** W przypadku pozbawienia organizacji związkowej statusu związku zawodowego, częściowo z powodu nieprawidłowości w zarządzaniu finansami organizacji, Komitet uznał, że jeśli władze wykryły nieprawidłowości zagrażające zasobom społecznym związku, powinny na ich podstawie podjąć kroki prawne wobec winnych, a nie stosować środki pozbawiające związek wszelkiej możliwości działania.
(Zob. raport nr 151, sprawa nr 809, ust. 195.)
- 998.** Potrzeby rozwojowe [kraju] nie powinny uzasadniać utrzymywania niepewnego statusu prawnego całego ruchu związkowego w tym kraju, uniemożliwiając w ten sposób pracownikom korzystanie z ich praw związkowych, a organizacjom normalną działalność. Zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy wymaga istnienia silnych i niezależnych organizacji mogących uczestniczyć w tym procesie.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 695.)
- 999.** W obliczu wyjątkowo poważnych konsekwencji jakie rozwiązanie związku niesie ze sobą dla reprezentacji zawodowej pracowników, Komitet uważa, że fakt otrzymania przez przedstawiciela federacji nominacji w wyborach prezydenckich w żaden sposób nie uzasadnia rozwiązania całej federacji.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 696.)
- 1000.** Rozwiązanie związku zawodowego jest środkiem wyjątkowym, a uciekanie się do niego z powodu pikiety zakłócającej imprezę publiczną, powodującej przerwę w działaniu jakiejś organizacji, lub zakłócenia w transporcie, z pewnością nie jest zgodne z zasadami wolności związkowej.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 697.)
- 1001.** Mając na uwadze poważne konsekwencje jakie niesie dla reprezentacji zawodowej pracowników unieważnienie rejestracji związku zawodowego Komitet uważa, że użycie nazwy firmy w nazwie związku zawodowego nie powinno prowadzić do unieważnienia rejestracji związku.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 698.)
- ### **Interwencja władz sądowniczych**
- 1002.** Komitet uważa, że rozwiązanie organizacji związkowej jest działaniem, które powinno mieć miejsce w wyjątkowo poważnych przypadkach; do rozwiązania powinno dochodzić jedynie na mocy decyzji sądu, z pełnymi gwarancjami prawa do obrony.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 699; raport nr 348, sprawa nr 2520, ust. 1031 oraz raport nr 376, sprawa nr 3113, ust. 990.)
- 1003.** Zawieszenie osobowości prawnej organizacji związkowej stanowi poważne ograniczenie praw związkowych, zatem w kwestiach tego rodzaju prawo do obrony może zagwarantować jedynie właściwe postępowanie sądowe.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 700 oraz raport nr 367, sprawa nr 2896, ust. 684.)
- 1004.** Decyzji o zawieszeniu lub rozwiązaniu, podjętej przez organ administracyjny w warunkach nadzwyczajnych, powinny towarzyszyć normalne gwarancje procesowe, włącznie z prawem do zaskarżenia takiej decyzji do sądu.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 701.)
- 1005.** Działania polegające na pozbawieniu związku zawodowego osobowości prawnej i zablokowaniu jego środków finansowych, choć w pewnych sytuacjach mogą być uzasadnione, w celu uniknięcia ich ewentualnej arbitralności powinny być podejmowane w trybie sądowym, a nie administracyjnym.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 702 oraz raport nr 363, sprawa nr 2602, ust. 463.)
- 1006.** Dla właściwej realizacji zasady, że organizacja zawodowa nie podlega zawieszeniu czy rozwiązaniu w trybie administracyjnym, nie wystarczą gwarancje prawne odwołania się od decyzji administracyjnej – decyzje takie nie powinny wchodzić w życie przed upływem ustawowego terminu odwoławczego lub ich potwierdzeniem przez sąd.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 703 oraz raport nr 363, sprawa nr 2602, ust. 463.)

1007. Prawo nie powinno dopuszczać możliwości zawieszenia lub rozwiązania [organizacji] przez organ administracyjny, lub przynajmniej powinno stanowić, że decyzja administracyjna staje się prawomocna po upływie odpowiedniego okresu odwoławczego, a w przypadku złożenia odwołania przez zainteresowaną organizację związkową, po wydaniu w jego sprawie orzeczenia przez sąd.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 704 oraz raport nr 346, sprawa nr 2473, ust. 1531.)

1008. Sędziowie powinni być w stanie rozpoznać sprawę co do jej meritum, by móc określić, czy przepisy prawa, na podstawie których wydano przedmiotową decyzję administracyjną, naruszają prawa przyznane organizacjom zawodowym przez *Konwencję nr 87*. W praktyce, jeśli organ administracyjny może w sposób uznaniowy zarejestrować lub unieważnić rejestrację związku zawodowego, samo istnienie procedury odwoławczej do sądu nie stanowi wystarczającej gwarancji – sędziowie rozpatrujący złożone odwołanie mogą się tylko odnieść do kwestii, czy przepisy prawa zostały prawidłowo zastosowane. Taki sam problem może powstać w przypadku zawieszenia lub rozwiązania organizacji zawodowej.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 705; raport nr 346, sprawa nr 2473, ust. 1531 oraz raport nr 367, sprawa nr 2909, ust. 696.)

Wykorzystanie majątku rozwiązanych organizacji

A, Zasady ogólne

1009. Komitet przyjmuje kryterium, że przy rozwiązaniu organizacji, jej majątek powinien być tymczasowo oddany w sekwestr, do momentu jego rozdziału pomiędzy dawnych członków, lub przekazany organizacji będącej jej następcą, rozumianej jako organizacja/e realizująca/e te same cele, do których dążył rozwiązany związek i realizująca/e je w tym samym duchu.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 706 oraz raport nr 358, sprawa nr 2733, ust. 151.)

1010. Gdy związek przestaje istnieć, jego majątek można przekazać jego następcy, albo dokonać jego podziału zgodnie z określonymi przez ten związek zasadami, a w przypadku ich braku, majątkiem powinni dysponować zainteresowani pracownicy.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 707; raport nr 358, sprawa nr 2733, ust. 151 oraz raport nr 360, sprawa nr 2777, ust. 778.)

B. Przejście do sytuacji pluralizmu związkowego

1011. Jeśli chodzi o podział majątku związkowego pomiędzy różne organizacje związkowe w momencie przejścia od związkowego monopolu do pluralizmu, Komitet podkreśla wagę jaką przywiązuje do zasady, w myśl której przekazanie majątku związkowego (włącznie z nieruchomościami, a gdy lokale związkowe udostępnia Państwo – ich ponowny rozdział) musi mieć na celu zapewnienia wszystkim związkom na równych zasadach możliwości skutecznego i w pełni niezależnego prowadzenia działalności. Wskazany jest, by rząd i wszystkie zainteresowane organizacje związkowe podjęły wysiłki na rzecz jak najszybszego zawarcia ostatecznego porozumienia regulującego podział majątku dawnej organizacji związkowej.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 708; raport nr 342, sprawa nr 2453, ust. 714 oraz raport nr 358, sprawa nr 2733, ust. 151.)

1012. Rozpatrując sprawę dotyczącą przekazania majątku związków zawodowych w dawnym kraju komunistycznym w procesie demokratyzacji, Komitet zwrócił się do rządu i wszystkich zainteresowanych organizacji związkowych o jak najszybsze wypracowanie formuły, według której rozwiązana byłaby kwestia przekazania związkowych funduszy w taki sposób, by rząd mógł odzyskać aktywa związane z wypełnianymi teraz przezeń funkcjami socjalnymi, a wszystkim związkom zawodowym była zagwarantowana na równych zasadach możliwość skutecznego i w pełni niezależnego prowadzenia działalności.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 709.)

1013. Kwestię podziału majątku związku zawodowego z byłego kraju komunistycznego najlepiej rozwiązać w drodze porozumienia pomiędzy Rządem a zainteresowanymi związkami zawodowymi.
(Zob. raport nr 364, sprawa nr 2890, ust. 1056.)

Prawo organizacji pracodawców i pracowników do tworzenia federacji i konfederacji oraz do afiliacji w międzynarodowych organizacjach pracodawców i pracowników

12

Zakładanie federacji i konfederacji

1014. Ze sformułowanej w art. 2 *Konwencji nr 87* zasady, że pracownicy i pracodawcy mają prawo do tworzenia i wstępowania do organizacji według swego uznania, wynika prawo samych organizacji do tworzenia i wstępowania do federacji i konfederacji według swego uznania.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 710; raport nr 344, sprawa nr 2467, ust. 583; raport nr 350, sprawa nr 2592, ust. 1577; raport nr 362, sprawa nr 2842, ust. 419 oraz raport nr 367, sprawa nr 2949, ust. 1217.)

1015. Uzyskanie przez organizacje, federacje i konfederacje pracownicze osobowości prawnej nie może być obwarowane warunkami tego rodzaju, że ograniczają realizację prawa do tworzenia i przystępowania do federacji i konfederacji według własnego wyboru.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 711 oraz raport nr 367, sprawa nr 2949, ust. 1217.)

1016. Przepis, w myśl którego minister może według uznania zatwierdzić lub odrzucić wniosek o utworzenie konfederacji ogólnozwiązkowej jest niezgodny z zasadami wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 712.)

1017. Rozstrzygnięcie kwestii potrzeby, lub braku, utworzenia federacji czy konfederacji należy wyłącznie do pracowników i ich organizacji, po tym, gdy prawo do ich utworzenia zostało prawnie uznane.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 713 oraz raport nr 350, sprawa nr 2592, ust. 1577.)

1018. Wymóg nadmiernie wysokiej liczby związków zawodowych potrzebnych do utworzenia organizacji wyższego szczebla stoi w sprzeczności z art. 5 *Konwencji nr 87* oraz z zasadami wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 714.)

1019. Prawodawstwo nie dopuszczające do utworzenia federacji lub konfederacji zrzeszającej związki zawodowe, albo federacje z różnych branż w skali lokalnej, regionalnej lub krajowej, jest nie do pogodzenia z artykułem 5 *Konwencji nr 87* i zasadami wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 715; raport nr 364, sprawa nr 2882, ust. 300.)

1020. Jest nie do pogodzenia z art. 5 *Konwencji nr 87* sytuacja, gdy w kraju może istnieć tylko jedna konfederacja pracowników, a prawo do tworzenia federacji jest ograniczone do federacji tworzonych przez wymienione w przepisach prawa związki zawodowe, lub też związki nowopowstające, których rejestracja wymaga zgody ministra.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 716.)

1021. Komitet uznaje prawo do tworzenia federacji zrzeszających związki pracowników różnych zawodów czy branż za rzecz ważną. W tym kontekście i w związku z przepisem prawa krajowego zakazującego organizacjom pracowników administracji publicznej przystępowania do federacji czy konfederacji organizacji działających w przemyśle czy rolnictwie, Komitet Ekspertów ds. Stosowania Konwencji i

Zaleceń podkreślił, że przepis ten jest raczej nie do pogodzenia z art. 5 *Konwencji nr 87*. Komitet Ekspertów jednocześnie wskazał, że chociaż prawodawstwo dopuszcza tworzenie federacji przez organizacje czysto urzędnicze, powstała w taki sposób federacja byłaby jedyną uznawaną przez Państwo, a zatem przepisy takie nie są zgodne z art. 6 *Konwencji*, przywołującym art. 2 tejże *Konwencji* w odniesieniu do tworzenia federacji, konfederacji i przystępowania do takich organizacji wyższego szczebla. Według tych postanowień *Konwencji*, związkom zawodowym powinno przysługiwać prawo do tworzenia i przystępowania do federacji lub konfederacji "według swego wyboru i bez uprzedniego zezwolenia".

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 717.)

1022. Przepis zakazujący tworzenia federacji przez związki działające w różnych departamentach stanowi ograniczenie prawa organizacji pracowniczych do tworzenia federacji i konfederacji, uznanego w art. 5 *Konwencji nr 87*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 718.)

1023. Ustalone przez prawo warunki zakładania federacji, a w szczególności wymóg, że zakładające federację związki pochodzące z różnych prowincji muszą najpierw uzyskać zgodę ministra (której mogą nie otrzymać), są nie do pogodzenia z powszechnie przyjętymi zasadami wolności związkowej, obejmującymi także prawo związków zawodowych do tworzenia i wstępowania do federacji według swego uznania.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 719.)

1024. Komitet przypomina, że ustawodawstwo uniemożliwiające założenie federacji i konfederacji zrzeszających związki zawodowe bądź federacje różnych branż w skali lokalnej, regionalnej lub krajowej będzie niezgodne z zasadami wolności związkowej.

(Zob. raport nr 364, sprawa nr 2882, ust. 300.)

1025. Preferencje przyznane organizacjom najbardziej reprezentatywnym nie powinny dawać im wyłącznego prawa do tworzenia i wstępowania do federacji.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 721.)

Afiliacja w federacji i konfederacji

1026. Organizacja pracownicza powinna mieć prawo wstąpić do federacji i konfederacji według swego uznania, zgodnie z przepisami wewnętrznymi danych organizacji, a bez uprzedniego zezwolenia. Decyzja o przyjęciu lub odrzuceniu afiliacji związku zawodowego należy do samych federacji i konfederacji, zgodnie z ich statutami i regulaminami.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 722; raport nr 351, sprawa nr 2566, ust. 987; raport nr 359, sprawa nr 2602, ust. 365; raport nr 363, sprawa nr 2602, ust. 461; raport nr 365, sprawa nr 2829, ust. 578; raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 857 oraz raport nr 374, sprawa nr 3015, ust. 182.)

1027. W przypadku, w którym rząd zmusił konfederację do przyjęcia nowych członków, Komitet uznał, że tego rodzaju działania mogą poprzez bezpośrednią ingerencję w skład konfederacji dać władzom wpływ na wyniki wyborów lub działań związkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 723.)

1028. Wszyscy pracownicy powinni mieć prawo do swobodnego angażowania się w obronę i wspieranie swych interesów ekonomicznych i społecznych za pośrednictwem wybranej przez siebie centrali związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 724.)

1029. Organizacje pracowników administracji publicznej powinny móc się afiliować, jeśli takie jest ich życzenie, w federacjach i konfederacjach pracowników sektora prywatnego, jeżeli jest to zgodne z regulaminem tych ostatnich.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 725.)

1030. Przepisów zabraniających organizacjom pracowników administracji publicznej przystępowania do federacji czy konfederacji pracowników przemysłu raczej nie da się pogodzić z art. 5 *Konwencji nr 87*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 726.)

1031. Odmówienie przez rząd zgody na afiliację związków rolniczych w ogólnokrajowej centrali, w skład której wchodzi także związki pracowników zatrudnionych w przemyśle, jest nie do pogodzenia z art. 5 tej *Konwencji*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 727.)

1032. Bezpośredni zakaz afiliacji konkretnych osób w federacjach czy konfederacjach jest sprzeczny z zasadami wolności związkowej. Określenie zasad członkostwa należy do samych organizacji.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 728 oraz raport nr 346, sprawa nr 2477, ust. 245.)

1033. Decyzja w kwestii liczby i rodzaju organizacji wchodzących w skład federacji branżowej należy do niej samej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 729.)

Prawa federacji i konfederacji

1034. W celu skuteczniejszej obrony interesów swych członków, organizacje pracowników i pracodawców powinny mieć prawo do tworzenia federacji i konfederacji według swego uznania, którym to powinny przysługiwać takie same prawa jakie przysługują organizacjom szczebla podstawowego, w szczególności jeśli chodzi o ich swobodne funkcjonowanie, działalność i programy.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 730 oraz raport nr 375, sprawy nr 3065 i 3066, ust. 476.)

1035. Warunki wyboru osób pełniących funkcje związkowe określają przepisy wewnętrzne związku.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 731.)

Afiliacja w międzynarodowych organizacjach pracowników i pracodawców

A. Zasady ogólne

1036. Międzynarodowa solidarność związkowa stanowi jeden z głównych celów każdego ruchu związkowego i leży u podstaw zasady sformułowanej w art. 5 *Konwencji nr 87*, że każda organizacja, federacja czy konfederacja ma prawo do afiliacji w międzynarodowych organizacjach pracowników i pracodawców.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 732.)

1037. Związki i konfederacje powinny móc swobodnie afiliować się przy międzynarodowych federacjach i konfederacjach według swego uznania, bez ingerencji ze strony władz politycznych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 733.)

1038. Art. 5 *Konwencji nr 87* – jak wynika z prac przygotowawczych nad dokumentem – po prostu odzwierciedla fakt, że tak pracownicy jak i pracodawcy są zjednoczeni poprzez solidarność interesów, która to solidarność nie jest ograniczona czy to do konkretnego przedsięwzięcia, czy do pojedynczej branży, czy nawet do gospodarki jednego kraju, ale obejmuje swym zasięgiem całą gospodarkę światową. Co więcej, swoboda zrzeszania się jest zgodna z praktyką Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz Międzynarodowej Organizacji Pracy, które to organizacje formalnie uznają międzynarodowe organizacje pracowników i pracodawców, włączając je bezpośrednio do prowadzonych przez siebie działań.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 734.)

1039. Komitet podkreśla ogromną wagę jaką przywiązuje do tego, by nie stawiano żadnych przeszkód w swobodnej afiliacji organizacji pracowniczych z jakąkolwiek wybraną przez nie międzynarodową organizacją pracowniczą.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 735 oraz raport nr 356, sprawa nr 2571, ust. 715.)

1040. Komitet uznaje, że uzasadniony jest argument składającego skargę, że z zasady prawa organizacji pracowniczych do afiliacji w międzynarodowych organizacjach pracowniczych wynika także prawo do wystąpienia z międzynarodowej organizacji, w której organizacja pracownicza jest afiliowana.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 736.)

B. Ingerencja władz publicznych

1041. Prawodawstwo wymagające, by związek zawodowy uzyskał zgodę rządu na międzynarodową afiliację, jest nie do pogodzenia z zasadą swobodnej i dobrowolnej afiliacji związków zawodowych w organizacjach międzynarodowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 737.)

1042. Przy staraniach organizacji krajowej o afiliację w międzynarodowej organizacji pracowniczej, warunki na jakich ta organizacja składa wniosek o afiliację oraz kwestia czy zgadza się ona czy też nie z podejściem danej organizacji międzynarodowej do konkretnej kwestii politycznej, są wyłącznie sprawami dotyczącymi

zainteresowanych organizacji. Brak zgodności poglądów może być podstawą decyzji organizacji krajowej o ewentualnym ubieganiu się o afiliację, podtrzymaniu lub wycofaniu się z międzynarodowej organizacji, natomiast nie powinien być podstawą do interwencji ze strony rządu.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 738.)

C. Konsekwencje afiliacji międzynarodowej

1043. Wszelka pomoc lub wsparcie udzielane przez międzynarodową organizację związkową przy tworzeniu, obronie lub rozwoju krajowych organizacji związkowych stanowi uprawnioną działalność związkową – także wówczas, gdy orientacja związku nie jest zgodna z orientacją dominującą w danym kraju.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 739; raport nr 348, sprawa nr 2254, ust. 1309 oraz raport nr 374, sprawa nr 3050, ust. 476.)

1044. Prawo przewidujące delegalizację każdej organizacji na podstawie dowodów, że pozostaje pod wpływem lub jest sterowana przez jakiegokolwiek źródła zewnętrzne, jak również delegalizację na podstawie dowodów otrzymywania zewnętrznej pomocy finansowej lub innych korzyści, o ile taka pomoc czy korzyści nie zostały zaaprobowane przez rząd i nie przepływają rządowymi kanałami – jako że dotyczy prawa związków zawodowych do międzynarodowej afiliacji – jest niezgodne z zasadami określonymi w artykule 5 *Konwencji nr 87*.

(Zob. raport nr 101, sprawa nr 506, ust. 414 i 423.)

1045. Przyznawanie korzyści wynikających z międzynarodowej afiliacji organizacji związkowej nie może być sprzeczne z prawem, wszelako prawo nie powinno praktycznie podważać sensu takiej afiliacji.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 741.)

1046. Prawo zakazujące działającemu w kraju związkowi zawodowemu przyjmowania pomocy finansowej od międzynarodowej organizacji pracowniczej, przy której związek ten jest afiliowany, narusza zasady dotyczące prawa do afiliacji w międzynarodowych organizacjach pracowników.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 742 oraz raport nr 345, ust. 96.)

1047. Nie należy od związków zawodowych i organizacji pracodawców wymagać uzyskania uprzedniego zezwolenia na otrzymanie zagranicznych środków finansowych wspomagających ich działalność związkową bądź przedsiębiorczość.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 743; raport nr 345, ust. 96; raport nr 348, sprawa nr 2254, ust. 1325(f) oraz raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 856.)

1048. Wszystkie krajowe organizacje pracowników i pracodawców powinny mieć prawo przyjmować pomoc finansową od międzynarodowych organizacji – odpowiednio pracowników lub pracodawców – bez względu na to, czy są w nich afiliowane, czy nie.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 744 oraz raport nr 363, sprawa nr 2254, ust. 1355.)

1049. Z zasadą prawa krajowych organizacji pracowniczych do afiliacji w organizacjach międzynarodowych związane jest ich prawo do wzajemnych kontaktów, a zwłaszcza do wymiany wydawnictw związkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 745.)

1050. Prawo do afiliacji w międzynarodowych organizacjach pracowniczych pociąga za sobą prawo przedstawicieli krajowych związków zawodowych do kontaktów z międzynarodowymi organizacjami związkowymi w których są afiliowane, do uczestnictwa w ich działaniach i do korzystania z wynikających z członkostwa świadczeń i korzyści.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 746; raport nr 342, sprawa nr 2441, ust. 619.)

1051. Szukanie rady i wsparcia ze strony działających w regionie ruchów o dłuższej tradycji związkowej, w celu pomocy w obronie lub rozwoju krajowych organizacji związkowych, jest w pełni uprawnionym działaniem związkowym, nawet wówczas, gdy orientacja związku zawodowego jest odmienna od dominującej/ych w danym kraju, a odbywane w tym celu wizyty są zwykłą działalnością związkową.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 747 oraz raport nr 344, sprawa nr 2365, ust. 1442.)

1052. Prawo krajowych związków zawodowych do wysyłania przedstawicieli na międzynarodowe kongresy związkowe wynika po prostu z prawa tych związków do przystępowania do międzynarodowych organizacji pracowników.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 748.)

1053. Przywódcy organizacji pracowników i pracodawców powinni móc korzystać z odpowiednich udogodnień w celu właściwego pełnienia swych funkcji; włącznie z prawem do wyjazdu z kraju gdy wymagają tego ich działania prowadzone w imieniu reprezentowanych przez nich osób; co więcej – władze powinny zapewnić tym przedstawicielom możliwość swobodnego przemieszczania się.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 749 oraz raport nr 357, sprawa nr 2722, ust. 263.)

1054. Wizyty u afiliowanych krajowych związków zawodowych i uczestnictwo w ich zjazdach stanowią zwykły element działalności międzynarodowych organizacji pracowniczych, podlegając krajowym przepisom dotyczącym wjazdu cudzoziemców.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 750 oraz raport nr 374, sprawa nr 3058, ust. 357.)

1055. Formalności obowiązujące związkowców i przywódców związkowych ubiegających się o prawo wjazdu na terytorium danego państwa, czy też prowadzenia tam spraw związkowych, winny być oparte na obiektywnych kryteriach i pozbawione elementów dyskryminacji antyzwiązkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 751 oraz raport nr 344, sprawa nr 2365, ust. 1442.)

1056. Komitet uznaje fakt, że odmowa wydania paszportu (lub wize) obcokrajowcom, lub bardziej ogólnie, prawo odmowy wjazdu na terytorium kraju, są sprawami z zakresu suwerenności Państwa.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 752.)

1057. Chociaż Komitet uznaje, że odmowa przyznania wize obcokrajowcom jest kwestią z zakresu suwerenności Państwa, zwrócił się do jednego z rządów z prośbą o dopilnowanie, by obowiązujące międzynarodowych związkowców formalności poprzedzające ich wjazd do tego kraju były oparte na obiektywnych kryteriach i pozbawione elementów antyzwiązkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 753 oraz raport nr 374, sprawa nr 3058, ust. 357.)

1058. Formalności obowiązujące związkowców przed wyjazdem z kraju w celu wzięcia udziału w międzynarodowych spotkaniach powinny być oparte na obiektywnych kryteriach, wolnych od elementów dyskryminacji antyzwiązkowej, aby wykluczyć ryzyko naruszenia prawa organizacji związkowych do wysyłania przedstawicieli na międzynarodowe kongresy związkowe.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 754.)

1059. Ogólnie rzecz biorąc, władze nie powinny odmawiać wydania oficjalnych dokumentów z powodu czyjegoś członkostwa w organizacji pracowników czy pracodawców, jako że od ich posiadania zależą czasem ważne działania, np. uzyskanie lub utrzymanie zatrudnienia. Jest to jeszcze ważniejsze w przypadku pełnienia przez daną osobę funkcji w tej organizacji, a odmowa może przeszkodzić tej osobie w wypełnianiu jej obowiązków, takich jak wyjazd na oficjalne spotkanie.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 755.)

1060. Zastosowanie sankcji takich jak zakaz lub ograniczenie podróży zagranicznych z powodu działalności związkowej jest pogwałceniem wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 756.)

1061. Uczestnictwo w pracach organizacji międzynarodowych musi opierać się na zasadzie niezależności ruchu związkowego. W ramach tej zasady, przedstawiciele związków zawodowych powinni mieć pełną swobodę uczestniczenia w pracach międzynarodowych organizacji związkowych w których afiliowana jest reprezentowana przez nich organizacja.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 757.)

1062. Rządy krajów zawsze mają prawo podjąć niezbędne działania w celu zapewnienia porządku publicznego i bezpieczeństwa narodowego. Obejmuje to ustalenie celu wizyty w danym kraju osób, co do których istnieją w tych kwestiach jakieś podejrzenia. Władze powinny dokonać jak najszybszej weryfikacji każdego konkretnego przypadku w celu ustalenia – w oparciu o obiektywne kryteria – czy mają miejsce jakieś fakty mogące mieć realne reperkusje dla porządku i bezpieczeństwa publicznego. Pożądanym jest, by w sytuacjach tego rodzaju w toku właściwie prowadzonych rozmów, podczas których władze oraz zainteresowani przywódcy i organizacje mogą wyjaśnić swoje stanowisko, udało się osiągnąć porozumienie.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 759.)

Udział w spotkaniach MOP

1063. Komitet wyraził głębokie ubolewanie z powodu aresztowania związkowca w wyniku zdarzenia bezpośrednio związanego ze strajkiem, które to aresztowanie uniemożliwiło członkowi Grupy Pracowniczej

uczestnictwo w sesji Rady Administracyjnej. Komitet wyraził także opinię, że po wszczęciu postępowania rząd nie może powoływać się na niezawisłość sądów jako usprawiedliwienie podjętych przez siebie działań. Komitet w związku z tym zwrócił uwagę na znaczenie, jakie Rada Administracyjna przywiązuje do zasady określonej w art. 40 *Konstytucji* MOP mówiącej, że członkowie Rady Administracyjnej korzystają z takich immunitetów i przywilejów, jakie są konieczne do niezależnego wypełniania ich funkcji.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 760.)

1064. Jest rzeczą ważną, by żadnemu delegatowi do któregokolwiek organu lub Konferencji MOP nie utrudniano, nie uniemożliwiano lub też nie zniechęcano delegata do wykonywania jego funkcji lub wypełniania mandatu.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 761; raport nr 351, sprawa nr 2581, ust. 1331 oraz raport nr 354, sprawa nr 2581, ust. 1102.)

1065. Rząd ma obowiązek powstrzymać się od podejmowania kroków obliczonych na utrudnienie delegatom na Konferencję MOP wypełniania ich funkcji, a także wykorzystać posiadane możliwości oddziaływania oraz podjąć wszelkie uzasadnione kroki w celu zapewnienia, by przyjęcie oraz wypełnianie funkcji delegata nie działało na ich niekorzyść; z kolei przewidziane wobec nich z innych powodów kroki nie powinny być podejmowane pod ich nieobecność, lecz dopiero po ich powrocie, tak by umożliwić im obronę.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 762.)

1066. Decyzja rządu, na podstawie której przedstawiciele pracowników udający się na odbywające się zagranicą międzynarodowe spotkanie muszą przed wyjazdem z kraju uzyskać pozwolenie władz, nie jest, w przypadku członków Rady Administracyjnej, zgodna z zasadami określonymi w art. 40 *Konstytucji* MOP.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 763.)

1067. Zasadniczo, jeśli Państwo odmawia udzielenia urlopu w celu udania się na organizowane przez MOP spotkanie doradcze swemu urzędnikowi będącemu członkiem władz związku zawodowego, nie stanowi to naruszenia zasad wolności związkowej, chyba że powodem tej odmowy jest prowadzona przez daną osobę działalność związkowa lub pełnione w związku funkcje.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 764.)

1068. Udział związkowca w organizowanych przez MOP sympozyjach jest uprawnioną działalnością związkową, a rząd nie powinien z tego powodu odmawiać wydania mu/jej potrzebnych dokumentów wyjazdowych.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 765 oraz raport nr 363, sprawa nr 2753, ust. 482.)

1069. Komitet ponownie podkreśla wyjątkową wagę jaką przywiązuje do prawa przedstawicieli pracowników i pracodawców do uczestnictwa w spotkaniach międzynarodowych organizacji pracowników i pracodawców oraz w posiedzeniach MOP.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 766; raport nr 344, sprawa nr 2476, ust. 459; raport nr 351, sprawa nr 2618, ust. 1307, sprawa nr 2581, ust. 1331; raport nr 354, sprawa nr 2581, ust. 1102; raport nr 362, sprawa nr 2812, ust. 398 oraz raport nr 370, sprawa nr 2951, ust. 193.)

1070. Niezależnie od szczególnej ochrony przysługującej zgodnie z art. 40 *Konstytucji* MOP członkom Rady Administracyjnej, by umożliwić im całkowitą swobodę w wykonywaniu ich obowiązków względem MOP, udział związkowca w spotkaniach organizowanych przez MOP jest podstawowym prawem związkowym. W związku z powyższym, na rządzie każdego Państwa będącego członkiem MOP spoczywa obowiązek powstrzymania się od jakichkolwiek działań uniemożliwiających przedstawicielom organizacji pracowników czy pracodawców swobodne i niezależne wykonywanie ich mandatu. Rządowi, w szczególności, nie wolno odmawiać wydania potrzebnych do tego dokumentów.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 767.)

1071. Komitet uważa, że zakaz więcej niż jednorazowego uczestnictwa, bez względu na to, czy chodzi o pracownika czy pracodawcę, w charakterze delegata lub doradcy w międzynarodowych konferencjach pracy, jest pogwałceniem zasad wolności związkowej, a w szczególności artykułów 3 i 5 *Konwencji nr 87*.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 768.)

Zasady ogólne

1072. Dyskryminacja antyzwiązkowa jest jednym z najpoważniejszych naruszeń wolności związkowej i może stanowić zagrożenie dla istnienia ruchu związkowego jako takiego.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 769; raport nr 344, sprawa nr 2467, ust. 584; raport nr 346, sprawa nr 2480, ust. 437; raport nr 348, sprawa nr 2538, ust. 618, sprawa nr 2517, ust. 835 i sprawa nr 2512, ust. 895; raport nr 351, sprawa nr 2594, ust. 1177; raport nr 353, sprawa nr 2634, ust. 1303; raport nr 354, sprawa nr 2633, ust. 719 i sprawa nr 2594, ust. 1080; raport nr 359, sprawa nr 2752, ust. 918; raport nr 362, sprawa nr 2228; ust. 80; raport nr 363, sprawa nr 2819, ust. 534; raport nr 364, sprawa nr 2855, ust. 770 i sprawa nr 2864, ust. 787; raport nr 368, sprawa nr 2976, ust. 845; raport nr 370, sprawa nr 2926, ust. 385; raport nr 371, sprawa nr 2953, ust. 625 oraz raport nr 372, sprawa nr 3025, ust. 151.)

1073. Działania obliczone na to, by warunkiem zatrudnienia pracownika było jego/jej nieprzystąpienie do związku zawodowego lub zrzeczenie się członkostwa stanowią pogwałcenie artykułu 1 *Konwencji nr 98*.

(Zob. raport nr 359, sprawa nr 2655, ust. 311.)

1074. Żadnej osoby nie wolno dyskryminować w dziedzinie zatrudnienia z powodu przynależności do związku zawodowego lub legalnej działalności związkowej, czy to przeszłej, czy też obecnej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 770; raport nr 340, sprawa nr 2397, ust. 887, sprawa nr 2416, ust. 1023 i sprawa nr 2393, ust. 1062; raport nr 342, sprawa nr 2423, ust. 492; raport nr 346, sprawa nr 2480, ust. 437; raport nr 349, sprawa nr 2546, ust. 1217; raport nr 351, sprawa nr 2566, ust. 986; raport nr 353, sprawa nr 2546, ust. 242, sprawa nr 2291, ust. 251 i sprawa nr 2557, ust. 840; raport nr 357, sprawa nr 2736, ust. 1262; raport nr 363, sprawa nr 2760, ust. 231 oraz raport nr 370, sprawa nr 3006, ust. 751.)

1075. Żadna osoba nie powinna być zwalniana z pracy lub dyskryminowana w dziedzinie zatrudnienia z powodu przynależności do związku zawodowego, albo legalnej działalności związkową, i jest sprawą istotną, by wszystkie akty dyskryminacji antyzwiązkowej w zakresie zatrudnienia były zabronione i podlegały karze.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 771; raport nr 340, sprawa nr 2418, ust. 811 i sprawa nr 2351, ust. 1350; raport nr 342, sprawa nr 2356, ust. 364, sprawa nr 2390, ust. 563; raport nr 344, sprawa nr 2456, ust. 278, sprawa nr 2479, ust. 1051, sprawa nr 2474, ust. 1153; raport nr 346, sprawa nr 2487, ust. 928; raport nr 348, sprawa nr 2356, ust. 372, sprawa nr 2526, ust. 1046; raport nr 349, sprawa nr 2498, ust. 74; raport nr 350, sprawa nr 2553, ust. 1538; raport nr 351, sprawa nr 2582, ust. 240 i sprawa nr 2594, ust. 1177; raport nr 353, sprawa nr 2619, ust. 582, sprawa nr 2557, ust. 840, sprawa nr 2609, ust. 864, sprawa nr 2648 ust. 960; raport nr 356, sprawa nr 2663, ust. 761; raport nr 357, sprawa nr 2676, ust. 299; raport nr 359, sprawa nr 2773, ust. 301, sprawa nr 2769, ust. 482 i sprawa nr 2752, ust. 918; raport nr 360, sprawa nr 2775, ust. 728; raport nr 363, sprawa nr 2819, ust. 537, sprawa nr 2811, ust. 658, sprawa nr 2875, ust. 693; raport nr 370, sprawa nr 2985, ust. 423; raport nr 371, sprawa nr 3010, ust. 666; raport nr 372, sprawa nr 2989, ust. 316; raport nr 374, sprawa nr 3052, ust. 584; raport nr 376, sprawa nr 3027, ust. 297, sprawa nr 3042, ust. 546 i sprawa nr 3086, ust. 783; raport nr 377, sprawa nr 3104, ust. 110 oraz raport nr 378, sprawanr 3171, ust. 488.)

1076. Nikt nie powinien być przedmiotem dyskryminacji lub gorszego traktowania w dziedzinie zatrudnienia z powodu legalnej działalności związkowej lub przynależności do związku, a osoby odpowiedzialne za takie czyny powinny być karane.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 772; raport nr 344, sprawa nr 2481, ust. 843; raport nr 348, sprawa nr 2512, ust. 895; raport nr 358, sprawa nr 2737, ust. 640; raport nr 359, sprawa nr 2754, ust. 682 i sprawa nr 2613, ust. 944; raport nr 362, sprawa nr 2825, ust. 1253; raport nr 367, sprawa nr 2590, ust. 69; raport nr 370, sprawa nr 2714, ust. 702 oraz raport nr 376, sprawa nr 3062, ust. 580 i sprawa nr 3016, ust. 1035.)

1077. Nikt nie powinien być dyskryminowany w kwestii zatrudnienia z powodu legalnej działalności związkowej a właściwe instytucje powinny załatwiać przypadki dyskryminacji antyzwiązkowej szybko i skutecznie.

(Zob. raport nr 376, sprawa nr 3042, ust 567.)

1078. Ponieważ niedostateczna ochrona przed aktami dyskryminacji antyzwiązkowej, w szczególności przed zwolnieniem z pracy, może prowadzić do faktycznego zaniku pracowniczych związków zawodowych w przedsiębiorstwie, należy zastosować dodatkowe środki w celu zapewnienia przywódcom wszystkich organizacji, oraz delegatom i członkom związków zawodowych, pełniejszej ochrony przed wszelkimi aktami dyskryminacji.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 773; raport nr 359, sprawa nr 2752, ust. 918; raport nr 363, sprawa nr 2752, ust. 920 oraz raport nr 378, sprawa nr 3171, ust. 488.)

1079. Komitet uważa, że nie jest jego rolą decydowanie o wewnętrznych standardach regulujących ochronę przed dyskryminacją antyzwiązkową obowiązujących w państwach federalnych oraz, w szczególności, ustalanie czy należy zastosować standardy stosowane ogólnie lub standardy dla danej prowincji. Jednakże bez względu na prawo materialne lub procesowe dotyczące urzędników lub pracowników publicznych w prowincjach państwa federalnego, Komitet jest zobowiązany do zbadania, czy rzeczywiście będące przedmiotem skargi środki przeciwdziałania dyskryminacji antyzwiązkowej są – bądź nie są – zgodne z zapisami ratyfikowanych *Konwencji MOP* oraz z zasadami wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 774.)

Pracownicy objęci ochroną

1080. Ochrona przed dyskryminacją antyzwiązkową dotyczy w równym stopniu członków związku zawodowego i osób w przeszłości pełniących funkcje związkowe co obecnych przywódców związkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 775.)

1081. Żadna osoba nie powinna być dyskryminowana w dziedzinie zatrudnienia ze względu na przynależność do związku zawodowego, nawet jeśli ów związek zawodowy nie jest uznawany przez pracodawcę jako związek reprezentujący większość zainteresowanych pracowników.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 776; raport nr 340, sprawa nr 2429, ust. 1195 oraz raport nr 378, sprawa nr 2673, ust. 333.)

1082. Ochrona przed działaniami antyzwiązkowymi byłaby niewystarczająca, gdyby pracodawca mógł uciec się do wynajmowania podwykonawców jako sposobu na obejście w praktyce praw wolności związkowej i rokowań zbiorowych.

(Zob. raport nr 355, sprawa nr 2602, ust. 654.)

1083. Uwzględniając sytuację na pograniczu wojny domowej Komitet uznał, że szczególne restrykcje w celu przeciwdziałania aktom sabotażu w zakładach użyteczności publicznej w żadnym razie nie mogą mieć takiego charakteru, by dawać powód do dyskryminacji antyzwiązkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 777.)

1084. Komitet podkreśla, że art. 8 *Konwencji nr 151* dopuszcza pewną elastyczność w wyborze procedur rozwiązywania sporów dotyczących pracowników administracji publicznej pod warunkiem, że zapewni się zaufanie zainteresowanych stron. Jeśli chodzi o skargi dotyczące praktyk antyzwiązkowych zarówno w sektorze publicznym jak i prywatnym Komitet stwierdził, że takie skargi powinny normalnie być rozpatrywane przez instytucje krajowe, które – poza szybkością działania – powinny nie tylko być bezstronne, ale także postrzegane jako bezstronne przez zainteresowane strony.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 778.)

Formy dyskryminacji

A. Zasady ogólne

1085. Komitet nie jest powołany do wypowiedzania się w kwestii zerwania umowy o pracę poprzez zwolnienie z wyjątkiem przypadków, w których warunki zwolnienia implikują dyskryminację antyzwiązkową.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 779; raport nr 364, sprawa nr 2835, ust. 500; raport nr 368; sprawa nr 2933, ust. 274; raport nr 370, sprawa nr 2950, ust. 329, sprawa nr 2993, ust. 352 oraz raport nr 378, sprawa nr 3114, ust. 190.)

1086. Ochrona przed dyskryminacją antyzwiązkową powinna mieć zastosowanie w szczególności w odniesieniu do działań obliczonych na spowodowanie zwolnienia lub innej formy dyskryminacji pracownika ze względu na jego przynależność do związku zawodowego lub uczestnictwa w działalności związkowej poza godzinami pracy lub, za zgodą pracodawcy, podczas godzin pracy.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 780 oraz raport nr 355, sprawa nr 2648, ust. 960.)

1087. Ochrona przed aktami dyskryminacji antyzwiązkowej powinna obejmować nie tylko zatrudnianie i zwalnianie, ale także wszelkie środki dyskryminujące mające miejsce w okresie zatrudnienia, w szczególności przeniesienie, przesunięcie na niższe stanowisko oraz inne działania krzywdzące pracownika.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 781; raport nr 349, sprawa nr 2580, ust. 870, sprawa nr 2546, ust. 1217; raport nr 351, sprawa nr 2566, ust. 986; raport nr 353, sprawa nr 2546, ust. 242; raport nr 354, sprawa nr 2633, ust. 719; raport nr 356, sprawa nr 2681, ust. 1034; raport nr 362, sprawa nr 2825, ust. 1258; raport nr 372, sprawa nr 3025, ust. 154; raport nr 374, sprawa nr 2811, ust. 367 oraz raport nr 376, sprawa nr 2892, ust. 145.)

1088. Antyzwiązkowe działania dyskryminacyjne mogą przybierać różny charakter i nie ograniczają się do zwolnienia, przeszeregowania czy nieprzedłużenia umowy, lecz obejmują też wszelkie działania odwetowe podjęte przeciw pracownikowi prowadzącemu działalność związkową, takie jak zawieszenie.
(Zob. raport nr 371, sprawa nr 2228, ust. 70.)

B. Dyskryminacja na etapie rekrutacji

1089. Pracownicy mogą mieć w praktyce wiele trudności z udowodnieniem prawdziwego charakteru zwolnienia z pracy lub odmowy zatrudnienia, zwłaszcza w kontekście umieszczenia ich na czarnej liście, czyli praktyki, której siła polega na tym, że jest utajniona. O ile prawdą jest, że sprawą istotną dla pracodawcy jest uzyskanie informacji na temat potencjalnego pracownika, to w równym stopniu prawdą jest, że pracownik z historią przynależności do związku lub działalności związkowej powinien zostać powiadomiony o informacjach na swój temat i otrzymać szansę ich zakwestionowania, zwłaszcza jeśli są błędne i pochodzą z niewiarygodnego źródła. Ponadto, w takiej sytuacji, zainteresowany pracownik będzie bardziej skłonny do wszczęcia postępowania sądowego, ponieważ łatwiej mu udowodnić rzeczywisty charakter swego zwolnienia lub odmowy zatrudnienia.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 782 oraz raport nr 348, sprawa nr 2445, ust. 784.)

1090. Odnośnie specjalnych komisji powoływanych na podstawie przepisu prawa w celu wystawienia bądź odmowy wystawienia "świadectwa lojalności", które dla pewnych pracowników zakładów użyteczności publicznej jest warunkiem zatrudnienia lub jego utrzymania, Komitet przypomniał, że pożądane jest zapewnienie, by rzeczzone komisje nie były wykorzystywane w sposób powodujący dyskryminację antyzwiązkową.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 783.)

1091. Pracodawstwo powinno dopuścić możliwość odwołania się od dyskryminacyjnej odmowy zatrudnienia, tzn. nawet zanim pracownika można uznać za osobę zatrudnioną przez danego pracodawcę.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 784 oraz raport nr 363, sprawa nr 2768, ust. 640.)

1092. Komitet wyraził obawę, że wykorzystanie wyriografu podczas rozmowy kwalifikacyjnej może prowadzić do dyskryminacji antyzwiązkowej.
(Zob. raport nr 363, sprawa nr 2768, ust. 640.)

C. Dyskryminacja w okresie zatrudnienia

1093. Nieprzedłużenie umowy z powodów antyzwiązkowych stanowi akt dyskryminacji w rozumieniu artykułu 1 *Konwencji nr 98*.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 785; raport nr 350, sprawa nr 2602, ust. 671; raport nr 355, sprawa nr 2602, ust. 654; raport nr 360, sprawa nr 2775, ust. 739; raport nr 367, sprawa nr 2836, ust. 60 oraz raport nr 373, sprawa nr 2995, ust. 207.)

1094. W niektórych okolicznościach trwające kilka lat odnawianie umowy na czas określony może nie sprzyjać korzystaniu z praw związkowych.
(Zob. raport nr 368, sprawa nr 2884, ust. 213; raport nr 371, sprawa nr 2998, ust. 731 oraz raport nr 373, sprawa nr 2995, ust. 208.)

1095. W niektórych okolicznościach zatrudnianie pracowników na podstawie odnawianej przez kilka lat umowy na czas określony może stanowić przeszkodę w korzystaniu z praw związkowych.

(Zob. raport nr 374, sprawa nr 2949, ust. 250, sprawa nr 2998, ust. 719; raport nr 375, sprawy nr 3065 i 3066, ust. 481 oraz raport nr 377, sprawa nr 3064, ust. 213.)

1096. Umów na czas określony nie powinno się z rozmysłem stosować w celach antyzwiązkowych.
(Zob. raport nr 374, sprawa nr 2998, ust. 719; raport nr 375, sprawy nr 3065 i 3066, ust. 481 oraz raport nr 377, sprawa nr 3064, ust. 213.)

1097. Komitet poprosił rząd jednego z państw o wspólne z najbardziej reprezentatywnymi organizacjami pracowników i pracodawców zbadanie, czy systematyczne stosowanie umów na czas określony w nietradycyjnym sektorze eksportowym nie stało się w praktyce przeszkodą w korzystaniu z praw związkowych.
(Zob. raport nr 357, sprawa nr 2675, ust. 874 oraz raport nr 375, sprawy nr 3065 i 3066, ust. 481.)

1098. Akty nękania i zastraszania pracowników ze względu na przynależność do związku zawodowego lub legalną działalność związkową, chociaż niekoniecznie muszą stanowić dyskryminację w dziedzinie zatrudnienia, to mogą zniechęcać ich do wstępowania do organizacji według własnego wyboru, tym samym naruszając ich prawo do zrzeszania się.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 786; raport nr 346, sprawa nr 2508, ust. 1181; raport nr 348, sprawa nr 2494, ust. 963; raport nr 359, sprawa nr 2752, ust. 919; raport nr 360, sprawa nr 2775, ust. 730; raport nr 363, sprawa nr 2752, ust. 920; raport nr 373, sprawa nr 3035, ust. 379 oraz raport nr 378, sprawa nr 3142, ust. 129.)

1099. Przyznawanie podczas konfliktu zbiorowego premii pracownikom niebędącym członkami związku – nawet jeśli dotyczy to nie wszystkich pracowników niezrzeszonych – a pomijanie wszystkich pracowników będących członkami związku, stanowi akt dyskryminacji antyzwiązkowej, co jest sprzeczne z *Konwencją nr 98*.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 787; raport nr 359, sprawa nr 2752, ust. 919 oraz raport nr 363, sprawa nr 2752, ust. 920.)

1100. Jawne groźby i zastraszanie członków organizacji pracowniczej oraz zmuszanie ich pod groźbą wypowiedzenia by zobowiązali się do zerwania kontaktów z organizacją są równoznaczne z pozbawieniem ich prawa do wolności związkowej.
(Zob. raport nr 377, sprawa nr 3100, ust. 376.)

1101. Zobowiązania rządu wynikające z *Konwencji nr 98* oraz zasady ochrony przed dyskryminacją antyzwiązkową obejmują nie tylko akty dyskryminacji bezpośredniej (np. przesunięcie na niższe stanowisko, zwolnienie, częste przenoszenie pracownika, itd.), ale rozciągają się też na konieczność ochrony pracowników-związkowców przed bardziej subtelnymi atakami, które mogą być wynikiem zaniedbania. Pod tym względem zmiany własnościowe nie powinny pozbawić pracowników przedsiębiorstwa prawa do rokowań zbiorowych, lub bezpośrednio bądź pośrednio zagrażać pracownikom-związkowcom i ich organizacjom.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 788; raport nr 348, sprawa nr 2494, ust. 963 oraz raport nr 364, sprawa nr 2823, ust. 483.)

1102. Komitet zwrócił uwagę na fakt, że wdrożenie bez wystarczających podstaw postępowania administracyjnego wobec osób pełniących funkcję związkową może działać zastraszająco na pełniących funkcje związkowe.
(Zob. raport nr 373, sprawa nr 3000, ust. 138.)

1103. Artykuł 1 *Konwencji nr 98* nie ma zastosowania do przeniesienia pracowników niezwiązanego z ich członkostwem lub działalnością związkową.
(Zob. raport nr 358, sprawa nr 2661, ust. 793.)

D. Zwolnienie o charakterze dyskryminacyjnym

1104. Zwolnienie pracownika ze względu na przynależność do organizacji lub działalność związkową narusza zasady wolności związkowej.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 789; raport nr 340, sprawa nr 2241, ust. 827, sprawa nr 2400, ust. 1228; raport nr 362, sprawa nr 2815, ust. 1381; raport nr 365, sprawa nr 2815, ust. 1277 oraz raport nr 370, sprawa nr 2969, ust. 525.)

1105. Zawieranie umów z podwykonawcami przy jednoczesnym zwolnieniu przywódców związkowych może stanowić naruszenie zasady, że nikt nie może być dyskryminowany w dziedzinie zatrudnienia ze względu na przynależność do związku zawodowego lub działalność związkową.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 790; raport nr 350, sprawa nr 2602, ust. 671; raport nr 362, sprawa nr 2815, ust. 1381 oraz raport nr 365, sprawa nr 2815, ust. 1277.)

1106. Trudno byłoby uznać, że prawodawstwo gwarantuje przewidzianą w *Konwencji nr 98* odpowiednią ochronę przed aktami dyskryminacji antyzwiązkowej, jeżeli pracodawca może zwolnić praktycznie każdego pracownika (pod warunkiem, że wypłaci przewidzianą prawem rekompensatę z tytułu nieuzasadnionego zwolnienia), jeśli rzeczywistym powodem zwolnienia jest przynależność lub działalność związkowa owego pracownika.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 791; raport nr 342, sprawa nr 2376, ust. 106, sprawa nr 2262, ust. 233; raport nr 343, sprawa nr 2443, ust. 315, sprawa nr 2265, ust. 1143; raport nr 344, sprawa nr 2474, ust. 1154; raport nr 350, sprawa nr 2252, ust. 172; raport nr 355, sprawa nr 2613, ust. 930; raport nr 356, sprawa nr 2663, ust. 761; raport nr 358, sprawa nr 2737, ust. 639; raport nr 359, sprawa nr 2754, ust. 682 oraz raport nr 372, sprawa nr 2684, ust. 278.)

1107. W przypadku zwolnień z pracy o charakterze antyzwiązkowym, najbardziej odbija się to na nowopowstałych związkach szczebla zakładowego wręcz zagrażając ich istnieniu, jeśli zwolnieni zostają ich przywódcy i znaczna część członków.

(Zob. raport nr 350, sprawa nr 2252, ust. 172.)

1108. Gdy pracownicy administracji publicznej są zatrudniani na podstawie mianowania i odwołania z pełnionej funkcji, egzekwowanie prawa do ich swobodnego odwoływania ze stanowiska w żadnym przypadku nie może być motywowane funkcjami związkowymi lub działalnością związkową osób, wobec których zastosowano takie środki.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 792; raport nr 370, sprawa nr 2926, ust. 385 oraz raport nr 376, sprawa nr 3051, ust. 691.)

1109. Nie tylko zwolnienie z pracy, lecz także przymusowe przejście na emeryturę, jeśli zostaje narzucone w wyniku legalnej działalności związkowej, byłoby sprzeczne z zasadą mówiącą, że żadna osoba nie powinna być dyskryminowana w kwestii zatrudnienia z powodu przynależności do związku zawodowego lub działalności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 793; raport nr 357, sprawa nr 2722, ust. 259; raport nr 372, sprawa nr 3025, ust. 154 oraz raport nr 378, sprawa nr 3171, ust. 488.)

1110. Komitet stwierdził, że w pewnych przypadkach trudno jest uznać za zbieg okoliczności niezwiązany z działalnością związkową fakt, iż szefowie departamentów postanowili, natychmiast po strajku, zwołać komisję dyscyplinarną, która, na podstawie akt osobowych, nakazała zwolnienie nie tylko pewnej liczby strajkujących, lecz również członków związkowego organu wykonawczego.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 794 oraz raport nr 372, sprawa nr 3018, ust. 494.)

1111. Aktów dyskryminacji antyzwiązkowej nie można sankcjonować pod pretekstem zwolnień podyktowanych koniecznością ekonomiczną.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 795; raport nr 360, sprawa nr 2775, ust. 728; raport nr 362, sprawa nr 2815, ust. 1382 oraz raport nr 365, sprawa nr 2815, ust. 1277.)

1112. Programów redukcji zatrudnienia nie wolno wykorzystywać do dokonywania aktów dyskryminacji antyzwiązkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 796; raport nr 346, sprawa nr 2488, ust. 1359; raport nr 351, sprawa nr 2573, ust. 467; raport nr 359, sprawa nr 2760, ust. 1165 oraz raport nr 377, sprawa nr 3017, ust. 265.)

1113. Restrukturyzacja zakładu nie powinna stanowić bezpośredniego lub pośredniego zagrożenia dla zrzeszonych pracowników i ich związków zawodowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 797; raport nr 359, sprawa nr 2760, ust. 1165; raport nr 362, sprawa nr 2228, ust. 80, sprawa nr 2815, ust. 1382 oraz raport nr 365, sprawa nr 2815, ust. 1277.)

1114. Rozpatrywanie zarzutów dotyczących programów restrukturyzacyjnych, nawet gdy w grę wchodzi zwolnienia grupowe, nie wchodzi w zakres kompetencji Komitetu, chyba że ich skutkiem jest antyzwiązkowa dyskryminacja lub ingerencja w sprawy związkowe.

(Zob. raport nr 376, sprawa nr 3051, ust. 690.)

1115. Likwidacja firmy oraz fakt, że przestała istnieć jako osoba prawna nie powinny być wykorzystywane jako pretekst do dyskryminacji antyzwiązkowej jak również nie powinny być przeszkodą dla właściwego organu do ustalenia, czy doszło do działań antyzwiązkowych, a w przypadku ich ujawnienia, do nałożenia sankcji i do zapewnienia poszkodowanym pracownikom stosownej rekompensaty.

(Zob. raport nr 376, sprawa nr 3027, ust. 297.)

1116. Zdaniem Komitetu, rozmowy dwustronne oraz administracyjna procedura zgody na zwolnienie nie zapewniają pracownikom odpowiedniej ochrony przed aktami dyskryminacji antyzwiązkowej, jeśli aktualnie obowiązujące prawo pozwala pracodawcy powoływać się na brak harmonijnej współpracy w celu uzasadnienia zwalniania pracowników, którzy tylko chcą egzekwować fundamentalne prawo wynikające z zasad wolności związkowej.

(Zob. raport nr 259, sprawa nr 1756, ust. 414.)

Przywódcy i przedstawiciele związkowi

A. Zasady ogólne

1117. Jedną z fundamentalnych zasad wolności związkowej jest odpowiednia ochrona pracowników przed wszelkimi aktami dyskryminacji antyzwiązkowej w dziedzinie zatrudnienia w postaci zwolnienia, przesunięcia na niższe stanowisko, przeniesienia lub innych środków dyskryminujących. Ochrona ta jest szczególnie pożądana w przypadku osób pełniących funkcje związkowe, ponieważ – żeby mogły wypełniać swoje obowiązki całkowicie niezależnie – powinny mieć gwarancję, że nie będą dyskryminowane ze względu na mandat, jaki sprawują z ramienia swojego związku. Komitet uznał, że taka gwarancja ochrony w przypadku osób pełniących funkcje związkowe jest również konieczna w celu zapewnienia realizacji fundamentalnej zasady mówiącej, że organizacje pracownicze mają prawo do całkowicie swobodnego wyboru swych przedstawicieli.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 799; raport nr 340, sprawa nr 2439, ust. 367 i sprawa nr 2416, ust. 1023; raport nr 342, sprawa nr 2262, ust. 231, sprawa nr 2450, ust. 429, sprawa nr 2441, ust. 619; raport nr 343, sprawa nr 2402, ust. 26 i sprawa nr 2451, ust. 925; raport nr 344, sprawa nr 2471, ust. 892, sprawa nr 2474, ust. 1153 i sprawa nr 2466, ust. 1331; raport nr 346, sprawa nr 2500, ust. 331; raport nr 348, sprawa nr 2153, ust. 24, sprawa nr 2433, ust. 49, sprawa nr 2262, ust. 229, sprawa nr 3517, ust. 835, sprawa nr 2512, ust. 895 i sprawa nr 2526, ust. 1046; raport nr 349, sprawa nr 2590, ust. 1107; raport nr 350, sprawa nr 2433, ust. 30; raport nr 351, sprawa nr 2433, ust. 20 i sprawa nr 2607, ust. 587; raport nr 353, sprawa nr 2441, ust. 118 i sprawa nr 2619, ust. 579; raport nr 354, sprawa nr 2633, ust. 719; raport nr 355, sprawa nr 2613, ust. 930, sprawa nr 2661, ust. 1065; raport nr 356, sprawa nr 2663, ust. 761 i sprawa nr 2601, ust. 1019; raport nr 357, sprawa nr 2722, ust. 259, sprawa nr 2703, ust. 1009, sprawa nr 2748, ust. 1067, sprawa nr 2714, ust. 1117 i sprawa nr 2736, ust. 1262; raport nr 358, sprawa nr 2723, ust. 551, sprawa nr 2737, ust. 635 i sprawa nr 2715, ust. 906; raport nr 359, sprawa nr 2783, ust. 337 i sprawa nr 2754, ust. 678; raport nr 360, sprawa nr 2790, ust. 420, sprawa nr 2775, ust. 729; raport nr 362, sprawa nr 2808, ust. 355, sprawa nr 2796, ust. 533, sprawa nr 2723, ust. 832, sprawa nr 2815, ust. 1371; raport nr 363, sprawa nr 2811, ust. 656 i sprawa nr 2892, ust. 1155; raport nr 365, sprawa nr 2829, ust. 580; raport nr 367, sprawa nr 2896, ust. 683, sprawa nr 2925, ust. 1139 i sprawa nr 2892, ust. 1238; raport nr 368, sprawa nr 2914, ust. 407; raport nr 371, sprawa nr 2752, ust. 86 i sprawa nr 2925, ust. 920; raport nr 372, sprawa nr 3025, ust. 154; raport nr 376, sprawa nr 2892, ust. 145, sprawa nr 3076, ust. 746, sprawa nr 3067, ust. 952 i sprawa nr 2994, ust. 1004; raport nr 377, sprawa nr 3200, ust. 375 oraz raport nr 378, sprawa nr 2994, ust. 771.)

1118. Komitet zwraca uwagę na *Konwencję nr 135 o ochronie przedstawicieli pracowników* oraz *Zalecenie nr 143* (z 1971 r.) dotyczące przedstawicieli pracowników, które wyraźnie stanowią, że przedstawiciele pracowników w przedsiębiorstwach powinni korzystać ze skutecznej ochrony przeciwko wszelkim krzywdzącym aktom, włącznie ze zwolnieniem, ze względu na ich status lub działalność jako przedstawicieli pracowników, ich przynależność związkową lub też uczestnictwo w działalności związkowej, jeżeli działają zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, układami zbiorowymi lub innymi wspólnie uzgodnionymi porozumieniami.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 800; raport nr 343, sprawa nr 2426, ust. 281; raport nr 354, sprawa nr 2382, ust. 34, sprawa nr 2633, ust. 719; raport nr 362, sprawa nr 2808, ust. 355; raport nr 371, sprawa nr 2925, ust. 911; raport nr 374, sprawa nr 3024, ust. 556 oraz raport nr 377, sprawa nr 3140, ust. 392.)

1119. Zasada zakładająca, że pracownik lub osoba pełniąca funkcję związkową nie będzie dyskryminowana ze względu na swoją działalność związkową niekoniecznie musi oznaczać, że fakt, iż dana osoba pełni funkcję związkową daje jej bezwarunkową ochronę przed zwolnieniem, bez względu na okoliczności.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 801; raport nr 360, sprawa nr 2775, ust. 729 oraz raport nr 370, sprawa nr 2969, ust. 525.)

1120. Rozmyślna polityka częstego przenoszenia osób pełniących funkcję związkową może poważnie zaszkodzić skuteczności działalności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 802; raport nr 340, sprawa nr 2429, ust. 1195; raport nr 356, sprawa nr 2673, ust. 791; raport nr 359, sprawa nr 2754, ust. 678; raport nr 362, sprawa nr 2825, ust. 1258 oraz raport nr 370, sprawa nr 2595, ust. 37.)

B. Czarne listy

1121. Wszystkie praktyki związane z umieszczaniem na czarnej liście osób pełniących funkcję związkową lub członków związku zawodowego stanowią poważne zagrożenie dla swobodnego egzekwowania praw związkowych i, generalnie rzecz biorąc, rząd powinien stosować surowe środki w celu zwalczania takich praktyk.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 803; raport nr 343, sprawa nr 2355, ust. 477; raport nr 346, sprawa nr 2318, ust. 391 i sprawa nr 2488, ust. 1355; raport nr 348, sprawa nr 2355, ust. 311; raport nr 359, sprawa nr 2609, ust. 639; raport nr 360, sprawa nr 2745, ust. 1066; raport nr 364, sprawa nr 2745, ust. 997; raport nr 368, sprawa nr 2609, ust. 493; raport nr 370, sprawa nr 2745, ust. 674; raport nr 371, sprawa nr 2908, ust. 290, sprawa nr 3010, ust. 666; raport nr 377, sprawa nr 2882, ust. 196 oraz raport nr 378, sprawa nr 3119, ust. 670.)

C. Zwalnianie przywódców związkowych

1122. Komitet podkreśla, że jednym ze sposobów zapewniających ochronę osób pełniących funkcję związkową jest przepis zakazujący ich zwolnienia, czy to w trakcie kadencji, czy przez pewien okres po jej upływie, oczywiście poza przypadkami poważnego wykroczenia służbowego.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 804; raport nr 346, sprawa nr 2500, ust. 331; raport nr 349, sprawa nr 2590, ust. 1107; raport nr 351, sprawa nr 2355, ust. 369 i sprawa nr 2607, ust. 587; raport nr 358, sprawa nr 2723, ust. 551; raport nr 359, sprawa nr 2783, ust. 337, sprawa nr 2760, ust. 1159; raport nr 360, sprawa nr 2775, ust. 720; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 832 i sprawa nr 2815, ust. 1371; raport nr 368, sprawa nr 2914, ust. 407; raport nr 370, sprawa nr 2969, ust. 525; raport nr 372, sprawa nr 2924, ust. 78; raport nr 374, sprawa nr 3030, ust. 540; raport nr 377, sprawa nr 3104, ust. 110 oraz raport nr 378, sprawa nr 3095, ust. 800.)

1123. Zwolnienie związkowców za niezgodnością z pracodawcą nieobecność w pracy wynikającą, na przykład, z uczestnictwa w szkoleniu, samo w sobie nie wydaje się naruszać wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 805 oraz raport nr 344, sprawa nr 2339, ust. 78.)

1124. Komitet nie uważa, by niestawiennictwo w pracy w dzień nieroboczy można było uznać za naruszenie dyscypliny powodujące zwolnienie przywódców związkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 806.)

1125. Jeśli chodzi o sprawę zwolnienia przywódców związkowych bez podania powodu, Komitet wystąpił z wnioskiem do rządu, by zastosował środki mające na celu ukaranie za akty dyskryminacji antyzwiązkowej oraz zapewnienie ofiarom takich działań możliwości wszczęcia postępowania odwoławczego.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 807; raport nr 356, sprawa nr 2663, ust. 761; raport nr 372, sprawa nr 2684, ust. 278 oraz sprawa nr 375, sprawa nr 3059, ust. 664.)

1126. W żadnym wypadku nie powinno być możliwe zwolnienie członka władz związkowych tylko dlatego, że przedstawił on listę skarg będących przedmiotem sporu; stanowi to wyjątkowo poważny akt dyskryminacji.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 808; raport nr 348, sprawa nr 2538, ust. 618; raport nr 364, sprawa nr 2855, ust. 770; raport nr 368, sprawa nr 2914, ust. 407 oraz raport nr 378, sprawa nr 3095, ust. 800.)

1127. Zalecenie przewodniczącego związku w sprawie propozycji pracodawcy jest działaniem uprawnionym w kontekście rokowań zbiorowych i podlega ochronie jako legalna działalność związkowa.

(Zob. raport nr 342, sprawa nr 2441, ust. 618.)

1128. Zgodnie z ustaleniami sądu jednym z podstawowych powodów zwolnienia osoby pełniącej funkcję związkową było to, że prowadziła ona pewne działania związkowe w godzinach pracy, wykorzystując personel pracodawcy do celów związkowych oraz wykorzystując swoją pozycję w przedsiębiorstwie do wywierania niewłaściwej presji na innego pracownika – wszystko bez zgody pracodawcy. Komitet uznał, że w przypadku takiego prowadzenia działalności związkowej osoba, która się tego dopuściła, nie może powoływać się na ochronę z tytułu *Konwencji nr 98* lub twierdzić, że, w przypadku jej zwolnienia, zostały naruszone przysługujące jej prawa związkowe.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 809.)

1129. Odnośnie sprawy, w której przywódca związkowy został zwolniony a kilka dni później przywrócony do pracy, Komitet zaznaczył, że zwolnienie przywódców związkowych z powodu przynależności do związku lub działalności związkowej jest sprzeczne z art. 1 *Konwencji nr 98* i może stanowić akt zastraszenia mający na celu uniemożliwienie swobodnego pełnienia przez nich funkcji związkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 810; raport nr 359, sprawa nr 2769, ust. 482 oraz raport nr 363, sprawa nr 2752, ust. 919.)

1130. Zwolnienie członków władz związkowych z powodu ich związkowej funkcji bądź działalności, nawet jeśli zostali następnie przywróceny do pracy, jest sprzeczne z artykułem 1 *Konwencji nr 98* i może, w przypadku udowodnionego zwolnienia, stanowić zastraszanie mające na celu utrudnianie wykonywania ich funkcji związkowych.

(Zob. raport nr 348, sprawa nr 2527, ust. 1106.)

1131. Zwolnienie przedstawicieli związków zawodowych, zwłaszcza w początkowym stadium tworzenia związku w zakładzie pracy, w sposób zasadniczy utrudnia właśnie podjęte próby egzekwowania prawa do organizowania się, nie tylko pozbawiając pracowników ich przedstawicieli, ale także działając odstrasząco na innych pracowników, którzy być może brali pod uwagę objęcie funkcji związkowej lub po prostu przystąpienie do związku.

(Zob. raport nr 376, sprawa nr 3086, ust. 783.)

1132. Jeśli chodzi o powody zwolnienia, to działalność osób pełniących funkcje związkowe należy rozważać w kontekście konkretnych sytuacji, które mogą być szczególnie napięte i trudne w przypadkach sporów pracowniczych i akcji strajkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 811; raport nr 350, sprawa nr 2252, ust. 171 oraz raport nr 356, sprawa nr 2652, ust. 1215.)

1133. W przypadku dużej liczby zwolnień przywódców związkowych oraz innych związkowców, Komitet uznał, że szczególnie pożądane jest, by rząd przeprowadził dochodzenie w celu ustalenia rzeczywistych powodów podjętych działań.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 812 oraz raport nr 346, sprawa nr 2488, ust. 1359.)

Potrzeba natychmiastowej i skutecznej ochrony

1134. Prawodawstwo powinno jednoznacznie określić środki zaradcze i kary za akty dyskryminacji antyzwiązkowej w celu zapewnienia skutecznego stosowania art. 1 *Konwencji nr 98*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 813; raport nr 343, sprawa nr 2443, ust. 315 i sprawa nr 2265, ust. 1141; raport nr 344, sprawa nr 2467, ust. 584; raport nr 348, sprawa nr 2512, ust. 899; raport nr 351, sprawa nr 2607, ust. 589 oraz raport nr 356, sprawa nr 2663, ust. 761.)

1135. Gdy rząd postanawia by wolność związkową gwarantowały stosowne środki, gwarancjom takim – jeśli mają być skuteczna – powinny (tam, gdzie to konieczne) towarzyszyć środki obejmujące ochronę pracowników przed dyskryminacją antyzwiązkową w dziedzinie zatrudnienia.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 814; raport nr 348, sprawa nr 2494, ust. 964; raport nr 353, sprawa nr 2634, ust. 1306; raport nr 358, sprawa nr 2737, ust. 640 oraz raport nr 359, sprawa nr 2754, ust. 682.)

1136. Zgodnie z *Konwencją nr 98* rząd w razie potrzeby powinien zastosować środki w celu zapewnienia skuteczności ochrony pracowników, co oznacza, że władze powinny powstrzymać się przed wszelkimi aktami, które mogłyby sprowokować, lub mieć na celu, antyzwiązkową dyskryminację pracowników w zakresie zatrudnienia.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 815.)

1137. Dopóki rzeczywiście zapewniona jest ochrona przed dyskryminacją antyzwiązkową, metody stosowane przez poszczególne Państwa w celu ochrony pracowników przed takimi praktykami mogą być różne; jeśli jednak dochodzi do dyskryminacji, dany rząd powinien podjąć wszelkie konieczne działania w celu jej wyeliminowania, niezależnie od normalnie stosowanych metod.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 816; raport nr 348, sprawa nr 2512, ust. 896 oraz raport nr 354, sprawa nr 2633, ust. 720.)

1138. Rząd jest odpowiedzialny za zapobieganie wszelkim aktom dyskryminacji antyzwiązkowej oraz musi zapewnić rozpatrzenie skarg dotyczących dyskryminacji antyzwiązkowej w ramach procedur krajowych, które powinny być szybkie, bezstronne i za takie uważane przez zainteresowane strony.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 817; raport nr 340, sprawa nr 2395, ust. 180, sprawa nr 2439, ust. 367 i sprawa nr 2397, ust. 887; raport nr 343, sprawa nr 2451, ust. 925; raport nr 344, sprawa nr 2395, ust. 191 i sprawa nr 2468, ust. 436; raport nr 346, sprawa nr 2508, ust. 1181; raport nr 348, sprawa nr 2153, ust. 24 i sprawa nr 2512, ust. 899; raport nr 350, sprawa nr 2488, ust. 202, sprawa nr 2362, ust. 422, sprawa nr 2560, ust. 568 i sprawa nr 2592, ust. 1583; raport nr 351, sprawa nr 2295, ust. 869; raport nr 353, sprawa nr 2488, ust. 233; raport nr 354, sprawa nr 2229, ust. 179 i sprawa nr 2633, ust. 720; raport nr 355, sprawa nr 2655, ust. 353 i sprawa nr 2685, ust. 908; raport nr 358, sprawa nr 2723, ust. 553; raport nr 359, sprawa nr 2655, ust. 313; raport nr 360, sprawa nr 2745, ust. 1060; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 832; raport nr 364, sprawa nr 2855, ust. 770, sprawa nr 2864, ust. 787 i sprawa nr 2745, ust. 989; raport nr 368, sprawa nr 2976, ust. 845; raport nr 370, sprawa nr 2745, ust. 669; raport nr 371, sprawa nr 2925, ust. 924; raport nr 372, sprawa nr

2967, ust. 306; raport nr 374, sprawa nr 2882, ust. 88, sprawa nr 2960, ust. 267 i sprawa nr 2811, ust. 369; raport nr 375, sprawa nr 2962, ust. 349; raport nr 377, sprawa nr 2889, ust. 416; raport nr 378, sprawa nr 3171, ust. 492.)

1139. Przypadki dotyczące dyskryminacji antyzwiązkowej należy badać niezwłocznie, tak by niezbędne działania naprawcze były rzeczywiście skuteczne; nadmierna zwłoka w prowadzeniu takich spraw stanowi poważny atak na prawa związkowe osób, których dotyczą.

(Zob. raport nr 367, sprawa nr 2925, ust. 1139.)

1140. Podstawowe przepisy prawodawstwa krajowego zakazujące aktów dyskryminacji antyzwiązkowej są niewystarczające, jeśli nie towarzyszą im procedury gwarantujące skuteczną ochronę przed takimi działaniami.

(Zob. *Przeгляд z 2006*, ust. 818; raport nr 340, sprawa nr 2395, ust. 180; raport nr 344, sprawa nr 2395, ust. 191; raport nr 348, sprawa nr 2472, ust. 940 i sprawa nr 2494, ust. 964; raport nr 351, sprawa nr 2295, ust. 869; raport nr 353, sprawa nr 2336, ust. 115 i sprawa nr 2488, ust. 233; raport nr 358, sprawa nr 2737, ust. 640; raport nr 359, sprawa nr 2754, ust. 682; raport nr 360, sprawa nr 2775, ust. 741; raport nr 362, sprawa nr 2815, ust. 1383; raport nr 365, sprawa nr 2815, ust. 1277 i sprawa nr 2758, ust. 1398; raport nr 376, sprawa nr 3040, ust. 485; raport nr 378, sprawa nr 3171, ust. 492.)

1141. Udowodnienie aktu dyskryminacji antyzwiązkowej może być trudne, lub wręcz niemożliwe dla pracownika, który padł jego ofiarą. To w pełni pokazuje wagę art. 3 *Konwencji nr 98*, który stanowi, że w razie potrzeby należy utworzyć odpowiedni dla warunków danego kraju mechanizm zapewniający poszanowanie prawa do zrzeszania się.

(Zob. *Przeгляд z 2006*, ust. 819 oraz raport nr 363, sprawa nr 2655, ust. 385.)

1142. Poszanowanie zasad wolności związkowej jasno wymaga, by pracownicy, którzy uważają że zostali skrzywdzeni z powodu swojej działalności związkowej, mieli dostęp do szybkich, niedrogich i całkowicie bezstronnych środków dochodzenia swoich praw.

(Zob. *Przeгляд z 2006*, ust. 820; raport nr 343, sprawa nr 2186, ust. 50; raport nr 348, sprawa nr 2472, ust. 940; raport nr 349, sprawa nr 2236, ust. 141; raport nr 351, sprawa nr 2607, ust. 589 i sprawa nr 2568, ust. 907; raport nr 353, sprawa nr 2236, ust. 110; raport nr 354, sprawa nr 2228, ust. 117; raport nr 357, sprawa nr 2169, ust. 66; raport nr 362, sprawa nr 2808, ust. 356; raport nr 365, sprawa nr 2228, ust. 78; raport nr 371, sprawa nr 2228, ust. 70, sprawa nr 2988, ust. 858 i sprawa nr 2925, ust. 911; raport nr 375, sprawa nr 2962, ust. 349 oraz raport nr 376, sprawa nr 2512, ust. 40 i sprawa nr 3042, ust. 564.)

1143. Im dłużej trwa doprowadzenie takiej procedury do końca – zwłaszcza gdy chodzi o przywrócenie związkowca do pracy – tym trudniejsze staje się zapewnienie przez właściwy organ sprawiedliwej, odpowiedniej rekompensaty, ponieważ w sytuacji, której skarga dotyczyła, często mogły już zajść nieodwracalne zmiany (mogły nastąpić przeniesienia osób, itp.) w stopniu, który uniemożliwia nakazanie odpowiedniego zadośćuczynienia lub przywrócenia *status quo ante*.

(Zob. *Przeгляд z 2006*, ust. 821; raport nr 357, sprawa nr 2722, ust. 261; raport nr 358, sprawa nr 2716, ust. 864 oraz raport nr 359, sprawa nr 2474, ust. 158.)

1144. Zwłoka w zakończeniu procedury pozwalającej na naprawienie krzywdy ogranicza skuteczność rekompensaty, ponieważ w sytuacji, której skarga dotyczyła mogły zajść nieodwracalne zmiany w stopniu uniemożliwiającym przyznanie odpowiedniego zadośćuczynienia lub przywrócenie *status quo ante*.

(Zob. raport nr 378, sprawa nr 3018, ust. 584.)

1145. Przypadki dotyczące dyskryminacji antyzwiązkowej naruszającej *Konwencję nr 98* należy rozpatrywać bezzwłocznie, by niezbędne zadośćuczynienie mogło być naprawdę skuteczne. Nadmierna zwłoka w rozpatrywaniu przypadków dyskryminacji antyzwiązkowej, zwłaszcza zwłoka w sprawach o przywrócenie do pracy zwolnionych przez zakład pracy przywódców związkowych, jest odebraniem dostępu do sprawiedliwości, a zatem odebraniem danej osobie jej praw związkowych.

(Zob. *Przeгляд z 2006*, ust. 826; raport nr 340, sprawa nr 2395, ust. 178, sprawa nr 2400, ust. 1228 i sprawa nr 2419, ust. 1293; raport nr 343, sprawa nr 2267, ust. 158 i sprawa nr 2088, ust. 207; raport nr 344, sprawa nr 2380, ust. 197, sprawa nr 2419, ust. 202 i sprawa nr 2474, ust. 1155; raport nr 349, sprawa nr 2474, ust. 250, sprawa nr 2419, ust. 287 i sprawa nr 2559, ust. 1179; raport nr 350, sprawa nr 2550, ust. 881; raport nr 353, sprawa nr 1914, ust. 221; raport nr 354, sprawa nr 2228, ust. 118; raport nr 355, sprawa nr 2160, ust. 142; raport nr 357, sprawa nr 2722, ust. 261; raport nr 358, sprawa nr 2267, ust. 81 i sprawa nr 2715, ust. 907; raport nr 359, sprawa nr 2474, ust. 158; raport nr 360, sprawa nr 2775, ust. 723, sprawa nr 2745, ust. 1060; raport nr 362, sprawa nr 2685, ust. 97; raport nr 364, sprawa nr 2864, ust. 787 i sprawa nr 2745, ust. 989; raport nr 365, sprawa nr 2512, ust. 85; raport nr 370, sprawa nr 2900, ust. 624 i sprawa nr 2745, ust. 669; raport nr 371, sprawa nr 2925, ust. 911; raport nr 372, sprawa nr 2869, ust. 295; raport nr 373, sprawa nr 2948, ust. 358 i sprawa nr 3014, ust. 404; raport nr 376, sprawa nr 2512, ust. 40, sprawa nr 3042, ust. 566)

i sprawa nr 3062, ust. 580; raport nr 377, sprawa nr 2889, ust. 416 oraz raport nr 378, sprawa nr 3114, ust. 197 i sprawa nr 3018, ust. 584.)

1146. W sprawie, w której postępowanie dotyczące zwolnień trwało już 14 miesięcy, Komitet – w celu uniknięcia odmowy dostępu do sprawiedliwości – wystąpił do organów sądowych z wnioskiem o bezzwłoczne wydanie orzeczenia oraz podkreślił, że wszelka dalsza nieuzasadniona zwłoka w postępowaniu sama w sobie może uzasadniać przywrócenie zwolnionych osób na zajmowane poprzednio stanowiska.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 827; raport nr 348, sprawa nr 2512, ust. 896; raport nr 357, sprawa nr 2722, ust. 261; raport nr 359, sprawa nr 2474, ust. 158; raport nr 360, sprawa nr 2775, ust. 723; raport nr 368, sprawa nr 2984, ust. 378; raport nr 371, sprawa nr 2512, ust. 77 oraz raport nr 372, sprawa nr 2869, ust. 295.)

1147. W sprawie, w której postępowanie sądowe w sprawie domniemanego, antyzwiązkowego zwolnienia pracowników toczy się od lat, Komitet wezwał Rząd do zapewnienia, by zostały doprowadzone do końca bez dalszej zwłoki, a w oczekiwaniu na ostateczne orzeczenie sądu, by tymczasowo przywrócić do pracy tych pracowników, których przywrócenie nakazał sąd pierwszej instancji.

(Zob. raport nr 372, sprawa nr 2869, ust. 295.)

1148. W celu zapewnienia stosowania w praktyce artykułów 1 i 2 *Konwencji nr 98*, obowiązujące prawo winno zawierać jasne przepisy odwoławcze oraz sankcje na tyle dotkliwe, by odstręczały od aktów dyskryminacji związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 822; raport nr 343, sprawa nr 2443, ust. 315, sprawa nr 2451, ust. 925 i sprawa nr 2265, ust. 1143; raport nr 344, sprawa nr 2468, ust. 436; raport nr 355, sprawa nr 2655, ust. 353 oraz raport nr 359, sprawa nr 2655, ust. 313.)

1149. Gdy rząd postanawia by swobodne korzystanie z praw związkowych gwarantowały stosowne środki, gwarancjom takim – jeśli mają być skuteczne – powinny (tam, gdzie to konieczne) towarzyszyć środki obejmujące ochronę pracowników przed dyskryminacją antyzwiązkową w dziedzinie zatrudnienia.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 823.)

1150. Komitet przypomina o potrzebie zapewnienia ochrony pracowników przed dyskryminacją antyzwiązkową ze strony pracodawców poprzez konkretne przepisy wraz z cywilnymi środkami prawnymi i sankcjami karnymi.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 824 oraz raport nr 378, sprawa nr 3171, ust. 492.)

1151. W kwestii zarzutów dotyczących braku ustawowych środków zabezpieczających przed dyskryminacją antyzwiązkową Komitet uznał, że obowiązujący system ochrony przed praktykami antyzwiązkowymi (wysokie grzywny w przypadku antyzwiązkowych zwolnień, administracyjny nakaz przywrócenia do pracy zwolnionych pracowników i możliwość zamknięcia zakładu pracy) nie narusza *Konwencji nr 98*, natomiast mogłyby go ulepszyć szybsze procedury.

(Zob. raport nr 283, sprawa nr 1596, ust. 372.)

1152. Skargi dotyczące aktów dyskryminacji antyzwiązkowej powinny normalnie być rozpatrywane przez instytucje krajowe, które – poza szybkim działaniem – powinny być nie tylko bezstronne, lecz postrzegane jako bezstronne przez strony zainteresowane, które powinny uczestniczyć w postępowaniu w sposób właściwy i konstruktywny.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 828 oraz raport nr 362, sprawa nr 2794, ust. 1138.)

1153. Komitet przypomina, że Komisja Badawczo-Konsyliacyjna ds. Wolności Zrzeszania Się podkreśla znaczenie zapewnienia szybkich, niedrogich i całkowicie bezstronnych środków umożliwiających zadośćuczynienie za doznane krzywdy spowodowane aktami dyskryminacji antyzwiązkowej; Komisja zwraca też uwagę na celowość rozstrzygania skarg za pomocą dyskusji (tam, gdzie to tylko możliwe) bez traktowania procedury rozstrzygania skarg jako formy sporu sądowego, stwierdzając jednocześnie, że w przypadkach, w których występują otwarte różnice zdań lub poglądów, w celu ostatecznego rozstrzygnięcia skarg należy zwrócić się do bezstronnej osoby lub sądu.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 829.)

1154. Komitet zwraca uwagę na *Zalecenie nr 143* dotyczące przedstawicieli pracowników (z 1971 r.), które zaleca – jako jeden ze środków, jakie należy podjąć w celu zapewnienia przedstawicielom pracowników skutecznej ochrony – przyjęcie zasady mówiącej, że w razie stwierdzenia, że zwolnienie lub zmiana warunków zatrudnienia przedstawiciela pracowników na jego niekorzyść ma charakter dyskryminacyjny – pracodawca ma obowiązek udowodnić, iż zastosowanie danego środka było rzeczywiście uzasadnione.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 830.)

1155. Oprócz mechanizmów zapobiegawczych mających na celu przeciwdziałanie dyskryminacji antyzwiązkowej (np. takich jak wnioski o zatwierdzenie zwolnienia przywódcy związkowego przez inspektorat pracy zanim owo zwolnienie nastąpi), dalszym środkiem zapewniającym skuteczną ochronę może być nałożenie na każdego pracodawcę obowiązku udowodnienia, że motyw podjęcia decyzji o zwolnieniu pracownika nie ma żadnego związku z działalnością związkową owego pracownika.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 831 oraz raport nr 363, sprawa nr 2655, ust. 385.)

1156. W przypadkach redukcji zatrudnienia, Komitet zwraca uwagę na Zalecenie nr 143 dotyczące przedstawicieli pracowników (z 1971 r.), które pośród środków zmierzających do zapewnienia ochrony zwalnianym pracownikom wymienia przyznanie przedstawicielom pracowników pierwszeństwa utrzymania zatrudnienia w razie redukcji personelu.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 832; raport nr 344, sprawa nr 2151, ust. 54; raport nr 357, sprawa nr 2736, ust. 1264 oraz raport nr 359, sprawa nr 2760, ust. 1165.)

1157. Komitet podkreśla celowość przyznania pracownikom pierwszeństwa utrzymania zatrudnienia w razie redukcji personelu przedstawicielom, w celu zapewnienia im skutecznej ochrony.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 833; raport nr 357, sprawa nr 2736, ust. 1264; raport nr 364, sprawa nr 2844, ust. 644; raport nr 373, sprawa nr 3020, ust. 226 oraz raport nr 377, sprawa nr 3140, ust. 392.)

1158. Komitet uznaje, że rządy państw powinny zastosować konieczne środki w celu umożliwienia inspektorom pracy swobodnego dostępu – bez wcześniejszego powiadomienia – do miejsca pracy podlegającego inspekcji oraz przeprowadzenia badań, testów lub dochodzenia, które uznają za konieczne w celu upewnienia się, że przepisy prawne – łącznie z przepisami dotyczącymi dyskryminacji antyzwiązkowej – są ściśle przestrzegane.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 834 oraz raport nr 368, sprawa nr 2984, ust. 377.)

1159. W przypadkach podejrzenia wystąpienia dyskryminacji antyzwiązkowej, właściwe organy zajmujące się sprawami pracy powinny w trybie natychmiastowym podjąć dochodzenie i zastosować odpowiednie środki w celu naprawienia ewentualnych skutków zgłoszonych im przypadków dyskryminacji antyzwiązkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 835; raport nr 340, sprawa nr 2419, ust. 1293; raport nr 343, sprawa nr 2402, ust. 26; raport nr 344, sprawa nr 2380, ust. 197, sprawa nr 2419, ust. 202; raport nr 348, sprawa nr 2512, ust. 896; raport nr 349, sprawa nr 2419, ust. 287; raport nr 351, sprawa nr 2512, ust. 101; raport nr 353, sprawa nr 2380, ust. 269; raport nr 356, sprawa nr 2663, ust. 769; raport nr 357, sprawa nr 2678, ust. 656; raport nr 371, sprawa nr 2925, ust. 924; raport nr 373, sprawa nr 2995, ust. 206 i sprawa nr 2948, ust. 356; raport nr 374, sprawa nr 2946, ust. 251; raport nr 376, sprawa nr 3027, ust. 298; raport nr 377, sprawa nr 3094, ust. 346 oraz raport nr 378, sprawa nr 2673 ust. 334 i sprawa nr 3177, ust. 504.)

1160. W przypadku, w którym środki naprawcze dostępne zatrudnionym na czarno pracownikom, zwolnionym za usiłowanie egzekwowania swoich praw związkowych, zawierały: (1) nakaz zaprzestania działań stanowiących naruszenie prawa; oraz (2) rozwieszone w widocznych miejscach komunikaty dla pracowników przedsiębiorstwa informujące o przysługujących im w świetle obowiązujących przepisów prawach oraz przedstawiające szczegóły uprzednich nieuczciwych praktyk, Komitet uznał, że takie środki zaradcze w żadnym razie nie usankcjonowały popełnionego już aktu dyskryminacji, lecz tylko miały zniechęcić do popełnienia takich aktów w przyszłości. Takie podejście najprawdopodobniej nie zapewni należytej ochrony pracownikom zatrudnionym na czarno, którzy mogą być masowo zwalniani za egzekwowanie wolności związkowej. Rzeczone środki naprawcze są zatem niewystarczające do zapewnienia skutecznej ochrony przed aktami dyskryminacji antyzwiązkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 836.)

1161. Komitet uważa, że rolą rządu wobec aktów dyskryminacji antyzwiązkowej i ingerencji w sprawy związku są nie tylko działania mediacyjne i pojednawcze, ale jeśli trzeba, także dochodzenie i egzekwowanie prawa w celu zapewnienia skutecznej ochrony przed antyzwiązkową dyskryminacją i ingerencją, w szczególności zaś zapewnienie, by działania takie były rozpoznane, krzywdy naprawione, winni ukarani a działania takie nie powtórzyły się w przyszłości.

(Zob. raport nr 348, sprawa nr 2472, ust. 940.)

1162. W celu zapewnienia skutecznej ochrony przed dyskryminacją antyzwiązkową konieczne jest podjęcie próby zbadania zarzutów podnoszonych przez skarżącą organizację a dotyczących nacisków na pracowników by zrezygnowali z przynależności do związku zawodowego, a jeśli zarzuty się potwierdzą, podjęcie stosownych działań naprawczych.

(Zob. raport nr 355, sprawa nr 2602, ust. 654.)

Przywrócenie związkowców do pracy

1163. Nikt nie powinien być przedmiotem dyskryminacji antyzwiązkowej z powodu legalnej działalności związkowej, a środek naprawczy w postaci przywrócenia do pracy powinien być dostępny dla osób, które padły ofiarą dyskryminacji antyzwiązkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 837; raport nr 343, sprawa nr 2265, ust. 1143; raport nr 344, sprawa nr 2471, ust. 893; raport nr 349, sprawa nr 2521, ust. 113; raport nr 353, sprawa nr 2291, ust. 251; raport nr 356, sprawa nr 2663, ust. 770; raport nr 359, sprawa nr 2773, ust. 301; raport nr 363, sprawa nr 2819, ust. 534 oraz raport nr 367, sprawa nr 2836, ust. 60.)

1164. Poszanowanie zasad wolności związkowej wymaga, by pracownicy nie byli zwalniani z pracy za ich zaangażowanie w legalną działalność związkową.

(Zob. raport nr 340, sprawa nr 2164, ust. 134.)

1165. Rząd ma obowiązek zapewnienia odpowiedniego i skutecznego systemu ochrony przeciw aktom dyskryminacji związkowej, którego elementem winny być działające odstraszająco sankcje i środki szybkiego naprawienia krzywd, w szczególności przywrócenie do pracy jako środek skutecznej rekompensaty.

(Zob. raport nr 348, sprawa nr 2445, ust. 786 oraz raport nr 355, sprawa nr 2609, ust. 865.)

1166. W przypadku kraju, w którym nie było prawodawstwa przewidującego przywrócenie do pracy pracowników zwolnionych bez uzasadnienia, Komitet wezwał rząd do podjęcia kroków w celu takiej nowelizacji przepisów, by umożliwiły przywrócenie na stanowisko pracowników zwolnionych za egzekwowanie swoich praw związkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 838 oraz raport nr 367, sprawa nr 2896, ust. 683.)

1167. W przypadkach zwolnienia związkowców ze względu na przynależność do związku lub działalność związkową, Komitet występuje do rządu z wnioskiem o podjęcie koniecznych działań, by umożliwić przywrócenie do pracy przywódców związkowych oraz członków związku zwolnionych z powodu ich legalnej działalności związkowej oraz zastosowanie odpowiednich sankcji prawnych wobec przedsiębiorstw odpowiedzialnych za zwolnienia.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 839; raport nr 367, sprawa nr 2896, ust. 680 oraz raport nr 370, sprawa nr 2936, ust. 317.)

1168. W wielu przypadkach Komitet zwrócił się do rządu o zapewnienie przywrócenia do pracy rzeczonych osób bez utraty wynagrodzenia.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 840; raport nr 344, sprawa nr 2371, ust. 34; raport nr 346, sprawa nr 2480, ust. 440; raport nr 348, sprawa nr 2361, ust. 752; raport nr 350, sprawa nr 2399, ust. 149; raport nr 353, sprawa nr 2399, ust. 184; raport nr 354, sprawa nr 2594, ust. 1082; raport nr 355, sprawa nr 2655, ust. 354; raport nr 356, sprawa nr 2533, ust. 1072; raport nr 357, sprawa nr 2638, ust. 800; raport nr 358, sprawa nr 2576, ust. 716; raport nr 359, sprawa nr 2655, ust. 311; raport nr 360, sprawa nr 2169, ust. 87; raport nr 362, sprawa nr 2815, ust. 1372; raport nr 363, sprawa nr 2450, ust. 143; raport nr 368, sprawa nr 2976, ust. 845; raport nr 370, sprawa nr 2902, ust. 596; raport nr 371, sprawa nr 2925, ust. 920; raport nr 372, sprawa nr 3025, ust. 155 oraz raport nr 378, sprawa nr 3095, ust. 800.)

1169. Jeśli okaże się, że zwolnienia nastąpiły wskutek zaangażowania rzeczonych pracowników w działania związku zawodowego, Rząd ma obowiązek zapewnić ich przywrócenie do pracy bez utraty wynagrodzenia.

(Zob. raport nr 343, sprawa nr 2096, ust. 164.)

1170. Jeśli – ze względu na znaczny okres czasu, jaki upłynął od chwili zwolnienia (z naruszeniem zasad wolności związkowej) – przywrócenie rzeczonych pracowników do pracy jest niewykonalne, Komitet wystąpił to władz o podjęcie działań w celu zapewnienia bezzwłocznego wypłacenia tymże pracownikom rekompensaty w pełnej wysokości.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 841 oraz raport nr 350, sprawa nr 2252, ust. 172.)

1171. W przypadkach zwolnień będących przedmiotem toczącego się postępowania sądowego kończącego się stwierdzeniem, że doszło do aktów dyskryminacji antyzwiązkowej, Komitet wnioskuje o przywrócenie do pracy zainteresowanych pracowników jako działanie priorytetowe.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 842; raport nr 350, sprawa nr 2602, ust. 672 i sprawa nr 2533, ust. 1492; raport nr 353, sprawa nr 2589, ust. 126 i sprawa nr 2602, ust. 459 oraz raport nr 355, sprawa nr 2602, ust. 663.)

1172. Jeśli organ sądowy ustali, że przywrócenie do pracy pracowników zwolnionych z pogwałceniem zasad wolności związkowej nie jest możliwe, należy podjąć działania w celu zapewnienia im pełnej rekompensaty.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 843 oraz raport nr 349, sprawa nr 2521, ust. 113.)

1173. Rekompensata taka powinna być współmierna do poniesionej szkody oraz służyć jako środek zapobiegający zaistnieniu podobnych sytuacji w przyszłości.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 844; raport nr 349, sprawa nr 2521, ust. 113 i sprawa nr 2546, ust. 1217; raport nr 350, sprawa nr 2252, ust. 172; raport nr 353, sprawa nr 2546, ust. 242; raport nr 356, sprawa nr 2227, ust. 66; raport nr 360, sprawa nr 2775, ust. 722 oraz raport nr 363, sprawa nr 2450, ust. 143.)

1174. Jeśli przywrócenie do pracy jest niemożliwe, władze powinny zapewnić zainteresowanym pracownikom wypłatę stosownej rekompensaty, która będzie stanowić sankcję odstraszącą dla zwolnień antyzwiązkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 845; raport nr 343, sprawa nr 2096, ust. 164 i sprawa nr 2265, ust. 1143; raport nr 344, sprawa nr 2471, ust. 893; raport nr 350, sprawa nr 2399, ust. 149 i sprawa nr 2252, ust. 172; raport nr 353, sprawa nr 2399, ust. 184; raport nr 356, sprawa nr 2227, ust. 66; raport nr 358, sprawa nr 2735, ust. 607 raport nr 359, sprawa nr 2773, ust. 301; raport nr 373, sprawa nr 2995, ust. 207 oraz raport nr 377, sprawa nr 3140, ust. 394.)

1175. Jeżeli organ sądowy – lub inny właściwy i niezależny organ – ustali, że przywrócenie członków związku do pracy jest niemożliwe z istotnych, obiektywnych powodów, należy im przyznać odpowiednie odszkodowanie, wyrównujące wszelkie poniesione szkody i przeciwdziałające powtórzeniu podobnych działań w przyszłości, by sankcja ta skutecznie odstraszała od aktów dyskryminacji antyzwiązkowej.

(Zob. raport nr 350, sprawa nr 2602, ust. 672, sprawa nr 2533, ust. 1492; raport nr 353, sprawa nr 2589, ust. 126; raport nr 355, sprawa nr 2646, ust. 323, sprawa nr 2602, ust. 663; raport nr 359, sprawa nr 2613, ust. 944; raport nr 363, sprawa nr 2602, ust. 459; raport nr 367, sprawa nr 2590, ust. 69. Zob. także raport nr 359, sprawa nr 2655, ust. 311.)

1176. W wielu przypadkach Komitet zwrócił się do rządu o podjęcie niezbędnych kroków w celu zapewnienia, że jeśli przywrócenie do pracy jest niemożliwe z istotnych, obiektywnych powodów, pracownicy powinni otrzymać odpowiednie odszkodowanie, stanowiące sankcję skutecznie odstraszącą od aktów dyskryminacji antyzwiązkowej.

(Zob. raport nr 353, sprawa nr 2533, ust. 1085; raport nr 355, sprawa nr 2655, ust. 354; raport nr 356, sprawa nr 2533, ust. 1064; raport nr 357, sprawa nr 2722, ust. 262, sprawa nr 2638, ust. 800; raport nr 360, sprawa nr 2169, ust. 87, sprawa nr 2772, ust. 321, sprawa nr 2775, ust. 722; raport nr 365, sprawa nr 2902, ust. 1121; raport nr 368, sprawa nr 2914, ust. 408, sprawa nr 2976, ust. 845; raport nr 370, sprawa nr 2902, ust. 596; raport nr 372, sprawa nr 3025, ust. 155, sprawa nr 2715, ust. 529; raport nr 374, sprawa nr 2902, ust. 596; raport nr 378, sprawa nr 3095, ust. 800.)

1177. W jednej sytuacji, Komitet zażądał, by jeśli niezależny organ sądowy uzna, że przywrócenie do pracy nie jest możliwe w żadnej postaci, Rząd zapewnił zwolnionym pracownikom odszkodowania wyższe niż przewiduje prawo za nieuzasadnione zwolnienie z pracy, takie które będą stanowić sankcję skutecznie odstraszącą od zwolnień o charakterze antyzwiązkowym.

(Zob. raport nr 343, sprawa nr 2443, ust. 314.)

1178. W pewnych przypadkach Komitet zwracał się do rządu o przeprowadzenie niezależnego dochodzenia w sprawie zwolnień, i jeśli uznał, że stanowiły one działania antyzwiązkowe, zalecił zastosowanie środków mających na celu przywrócenie do pracy zwolnionych pracowników.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 846.)

1179. W jednej sytuacji, z uwagi na powolność postępowania sądowego, Komitet wystąpił do Rządu o bezzwłoczną kontrolę inspektora pracy, a gdyby się okazało, że zwolnienia nastąpiły z powodów antyzwiązkowych, o podjęcie kroków zapewniających natychmiastowe przywrócenie do pracy na zajmowanych stanowiskach zwolnionych pracowników.

(Zob. raport nr 355, sprawa nr 2241, ust. 763.)

1180. Jeżeli stanowisko zajmowane przez pracownika zostało zlikwidowane, pracownik ten powinien zostać przywrócony do pracy na porównywalnym stanowisku, jeśli zwolnienie stanowiło akt dyskryminacji antyzwiązkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 847 oraz raport nr 363, sprawa nr 2752, ust. 919.)

1181. Jeżeli przedsiębiorstwo już nie istnieje, należy podjąć działania w celu zapewnienia pełnej rekompensaty pracownikom zwolnionym za działalność związkową.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 848 oraz raport nr 362, sprawa nr 2228, ust. 80.)

1182. Nie powinno się wymagać deklaracji lojalności lub innego podobnego zobowiązania, jako warunku przywrócenia do pracy.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 849.)

1183. W przypadku strajku kontrolerów ruchu lotniczego, który stanowił zagrożenie dla bezpieczeństwa publicznego, Komitet uznał, że nie może występować z wnioskiem do rządu o zgodę na powrót do pracy osób zwolnionych, czego żądała strona składająca skargę.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 850.)

1184. Należy podjąć niezbędne działania w celu przywrócenia do pełnionych funkcji związkowców zwolnionych za działalność związaną z zakładaniem związku, o ile będą sobie tego życzyć.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 852; raport nr 342, sprawa nr 2262, ust. 231 i sprawa nr 2423, ust. 492 oraz raport nr 343, sprawa nr 2265, ust. 1143.)

1185. Sytuacja, w której pracodawcy wolno odmówić przywrócenia do pracy części lub wszystkich pracowników po zakończeniu strajku, lokautu lub innej akcji związkowej, a pracownicy nie mają prawa zaskarżyć zasadności zwolnienia do niezależnego sądu jest niezgodna z prawem do strajku.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 853.)

Dyskryminacja wobec pracodawców

1186. W związku z zarzutami dotyczącymi dyskryminacji wobec przywódców pracodawców ze względu na reformę rolną, Komitet uznał, że należy dokonać rewizji przepisów dotyczących rekompensaty za wywłaszczenie gruntów w celu upewnienia się, że właściciele rzeczywiście otrzymali prawdziwą i uczciwą rekompensatę za poniesione z tego powodu straty oraz że rząd powinien ponownie rozpatrzyć wnioski o rekompensatę, jeśli wystąpią o to osoby, które uważają, że zostały ograbione w trakcie przeprowadzania reformy rolnej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 854.)

Zasady ogólne

1187. Artykuł 2 *Konwencji nr 98* stanowi, że organizacjom tak pracowników jak i pracodawców przysługuje odpowiednia ochrona przed aktami ingerencji w ich powstawanie, funkcjonowanie i zarządzanie nimi.

(Zob. raport nr 364, sprawa nr 2901, ust. 722.)

1188. Artykuł 2 *Konwencji nr 98* ustanawia całkowitą niezależność organizacji pracowników w ich działalności od pracodawców.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 855; raport nr 353, sprawa nr 2488, ust. 236; raport nr 356, sprawa nr 2488, ust. 147; raport nr 358, sprawa nr 2735, ust. 611; raport nr 360, sprawa nr 2488, ust. 114; raport nr 362, sprawa nr 2808, ust. 353 oraz raport nr 370, sprawa nr 2969, ust. 534.)

1189. Pracownikom przysługuje prawo przystąpienia do organizacji według własnego wyboru bez żadnej ingerencji ze strony pracodawcy.

(Zob. raport nr 343, sprawa nr 2472, ust. 957.)

1190. Komitet przypomniał fundamentalną zasadę, w myśl której pracownicy mogą przystąpić do organizacji według własnego wyboru, a przedsiębiorstwo nie ingeruje faworyzując jeden związek zawodowy.

(Zob. raport nr 340, sprawa nr 2439, ust. 362.)

1191. Zgoda pracodawcy na założenie związku zawodowego nie może być warunkiem jego rejestracji. Komitet uważa, że taki warunek stanowiłby wyraźne pogwałcenie zasad wolności związkowej.

(Zob. raport nr 360, sprawa nr 2777, ust. 778.)

1192. Poszanowanie zasady wolności związkowej wymaga od pracodawców powstrzymania się od ingerencji w wewnętrzne sprawy związków zawodowych.

(Zob. raport nr 363, sprawa nr 2789, ust. 1121.)

1193. Poszanowanie zasad wolności związkowej wymaga od władz publicznych znacznej powściągliwości co do ingerencji w wewnętrzne sprawy związków zawodowych. Jeszcze ważniejszą rzeczą jest, by powściągliwością w tym względzie wykazali się pracodawcy. Na przykład nie powinni robić niczego, co mogłoby sugerować faworyzowanie jednej grupy wewnątrz związku kosztem innej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 859; raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 788; raport nr 353, sprawa nr 2488, ust. 236; raport nr 355, sprawa nr 2642, ust. 1162; raport nr 356, sprawa nr 2669, ust. 1258; raport nr 357, sprawa nr 2748, ust. 1057; raport nr 360, sprawa nr 2745, ust. 1054; raport nr 362, sprawa nr 2708, ust. 1118; raport nr 363, sprawa nr 2850, ust. 874; raport nr 364, sprawa nr 2745, ust. 983; raport nr 370, sprawa nr 2745, ust. 666; raport nr 372, sprawa nr 2954, ust. 96 i sprawa nr 3007, ust. 228 oraz raport nr 373, sprawa nr 2708, ust. 333.)

Formy ingerencji

1194. W kwestii zarzutów o taktykę antyzwiązkową polegającą na utrudnianiu założenia organizacji pracowników albo przekupywania członków związku, by ci występowali ze związku i pokazywali swe

oświadczenie o wystąpieniu innym pracownikom, lub też na próbach stworzenia związków marionetkowych, Komitet uważa, że takie działania są sprzeczne z artykułem 2 *Konwencji nr 98*, który przewiduje, że organizacjom tak pracowników jak i pracodawców przysługuje odpowiednia ochrona przed wzajemną ingerencją bądź ingerencją osób działających w ich imieniu w toku ich tworzenia, funkcjonowania i zarządzania nimi.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 858; raport nr 344, sprawa nr 2468, ust. 438; raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 788; raport nr 348, sprawa nr 2388, ust. 163; raport nr 358, sprawa nr 2735, ust. 611; raport nr 360, sprawa nr 2775, ust. 731; raport nr 363, sprawa nr 2780, ust. 809 i sprawa nr 2850, ust. 874 oraz raport nr 365, sprawa nr 2829, ust. 580 i sprawa nr 2815, ust. 1274.)

1195. Ingerencja pracodawcy wspierająca powstanie innego obok istniejącego związku zawodowego stanowi akt ingerencji pracodawcy w funkcjonowanie zrzeszenia pracowników, czego zabrania art. 2 *Konwencji nr 98*.

(Zob. raport nr 364, sprawa nr 2890, ust. 1058.)

1196. Komitet przypomniał, że zajmował się już kwestią swobody wypowiedzi pracodawców w przypadku sprawy, w której zauważając że ochrona wynikająca z nieuczciwych praktyk w stosunkach pracy panujących w danym kraju obejmowała ochronę przed swobodą wypowiedzi ingerującej w tworzenie jakiegokolwiek organizacji lub wybór związku zawodowego reprezentatywnego do rokowań zbiorowych, stwierdził brak ewidentnego naruszenia zasad wolności związkowej.

(Zob. raport nr 356, sprawa nr 2654, ust. 381.)

1197. Komitet wezwał rząd jednego z państw do powstrzymania pracodawców przed rozpowszechnianiem poglądów mających zniechęcić pracowników do korzystania z ich praw do organizowania się, głosząc że zrzeszanie się jest niezgodne z prawem, przestrzegając przed przystąpieniem do organizacji wyższego szczebla lub nakłaniając pracowników do rezygnacji z członkostwa.

(Zob. raport nr 356, sprawa nr 2301, ust. 80 oraz raport nr 357, sprawa nr 2683, ust. 585.)

1198. Jakiegokolwiek zmuszanie pracowników lub członków władz związku do wystąpienia ze związku zawodowego stanowi pogwałcenie zasady wolności związkowej oraz *Konwencji nr 87*.

(Zob. raport nr 370, sprawa nr 2985, ust. 424.)

1199. Zmuszanie członków związku zawodowego do wystąpienia ze związku stanowi poważne naruszenie *Konwencji nr 87 i 98* potwierdzających niezbywalne prawo pracowników do swobodnego przestąpienia do organizacji według własnego wyboru oraz zasadę odpowiedniej ochrony tego prawa.

(Zob. raport nr 350, sprawa nr 2341, ust. 870.)

1200. Redagowanie przez zarząd deklaracji wystąpienia ze związku zawodowego stanowi poważną ingerencję w funkcjonowanie organizacji pracowników.

(Zob. raport nr 364, sprawa nr 2901, ust. 722.)

1201. Komitet uznał, że rozdawanie formularzy deklaracji wystąpienia oraz utworzenie darmowej infolinii z informacją jak wystąpić ze związku zawodowego stanowi ingerencję w wewnętrzne sprawy związku. W związku z tym Komitet przypomina, że artykuł 2 *Konwencji nr 98* stanowi, że organizacje pracowników i pracodawców powinny korzystać z odpowiedniej ochrony przed wszelkimi aktami ingerencji jednych w sprawy drugich bądź przez swoich przedstawicieli lub członków, jeżeli chodzi o tworzenie organizacji, ich działalność i zarządzanie nimi i wezwał Rząd do stworzenia mechanizmu umożliwiającego szybkie usunięcie skutków tego typu ingerencji, w tym ewentualnego nałożenia na pracodawcę działających odstraszająco sankcji i uniknięcie tego rodzaju incydentów w przyszłości.

(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2470, ust. 385.)

1202. Rozdawanie członkom związku deklaracji wystąpienia jak również indywidualne rozmowy z nimi w celu nakłonienia ich do wystąpienia są aktami ingerencji.

(Zob. raport nr 350, sprawa nr 2602, ust. 671.)

1203. Etatowi członkowie władz związkowych powinni mieć możliwość pełnienia swych związkowych obowiązków zgodnie z regulaminem swej organizacji i bez konieczności informowania kierownictwa zakładu pracy o konkretnych działaniach. Działania te winny obejmować działalność edukacyjną, działalność podejmowaną pod egidą odpowiednich federacji czy konfederacji oraz działania związane z przygotowaniem do sporu zbiorowego.

(Zob. raport nr 363, sprawa nr 1865, ust. 110.)

- 1204.** Zaproszenie na spotkanie z kierownictwem przedsiębiorstwa tylko jednego z dwóch lub więcej związków zawodowych może w sposób nieformalny wskazywać na uprzywilejowanie jednej organizacji, wpływając w ten sposób na przynależność związkową pracowników.
(Zob. raport nr 348, sprawa nr 2388, ust. 164.)
- 1205.** Zamknięcie pomieszczeń związkowych w następstwie prawowitego strajku jest pogwałceniem zasad wolności związkowej, a jeśli zostało to zrobione przez kierownictwo zakładu pracy, ingerencją pracodawcy w działalność organizacji pracowników, czego zabrania artykuł 2 *Konwencji nr 98*.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 856.)
- 1206.** Ingerencja pracodawcy w powoływanie zarządu związku zawodowego oraz w korespondencję związkową są działaniami stanowiącymi poważne pogwałcenie zasad wolności związkowej.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 857.)
- 1207.** Czynione przez pracodawców próby nakłonienia pracowników do wycofania udzielonych związkowi zawodowemu pełnomocnictw mogą w nadmierny sposób wpływać na dokonywane przez pracowników wybory i podważać pozycję związku zawodowego, utrudniając w ten sposób prowadzenie rokowań zbiorowych, co jest sprzeczne z zasadą wspierania rokowań zbiorowych.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 863; raport nr 362, sprawa nr 2808, ust. 353 oraz raport nr 378, sprawa nr 3171, ust. 488.)
- 1208.** Jeżeli domniemana oferta korzyści przyznanych pod warunkiem, że firma nie będzie musiała podjąć rokowań zbiorowych ze związkiem, okaże się prawdziwa, będzie to równoznaczne z ingerencją pracodawcy w prawo pracowników do tworzenia i przystępowania do organizacji według własnego wyboru w celu reprezentacji ich interesów pracowniczych.
(Zob. raport nr 363, sprawa nr 2780, ust. 809.)
- 1209.** Przepisy prawa zezwalające pracodawcom na osłabianie organizacji pracowników poprzez sztuczne awanse pracowników stanowią pogwałcenie zasad wolności związkowej.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 864.)
- 1210.** Monitoring za pomocą kamer pomieszczeń, w których odbywają się zebrania związkowe może działać zastraszająco na członków związku i organy związkowe i powodować ingerencję pracodawcy w sposób sprzeczny z zasadami wolności związkowej w odniesieniu do zebrania związkowych.
(Zob. raport nr 364, sprawa nr 2901, ust. 725.)
- 1211.** Przypadek, w którym kierownictwo pytało pracowników, czy należą do związku zawodowego czy też nie, nawet jeśli nie było zamierzoną ingerencją w korzystanie z praw związkowych, mogło w naturalny sposób być tak postrzegane i działać zastraszająco na członków związku.
(Zob. raport nr 364, sprawa nr 2901, ust. 726.)
- 1212.** Przypadek okólników, w których firma pytała pracowników do którego związku zawodowego należą, nawet jeśli nie było zamierzoną ingerencją w korzystanie z praw związkowych, mogło w naturalny sposób być tak postrzegane.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 866.)
- 1213.** Fakt, że jeden z członków rządu jest jednocześnie przywódcą związku zawodowego reprezentującego kilka grup pracowników państwowych, stwarza możliwość ingerencji, co narusza artykuł 3 *Konwencji nr 98*.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 867.)
- 1214.** Z uwagi na znaczenie niezależności stron rokowań zbiorowych, negocjacje nie powinny być prowadzone w imieniu pracowników lub ich organizacji przez przedstawicieli wyznaczonych przez pracodawców bądź ich organizacje lub pozostających pod ich wpływem.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 868; raport nr 343, sprawa nr 2436, ust. 629 oraz raport nr 348, sprawa nr 2512, ust. 903.)

Konieczność skutecznej ochrony

- 1215.** Komitet podkreślił znaczenie jakie przywiązuje do zapewnienia ochrony przed ingerencją pracodawców polegającą na wspieraniu utworzenia organizacji pracowników zdominowanej przez pracodawcę.

(Zob. raport nr 343, sprawa nr 2436, ust. 629.)

1216. Jeżeli ustawodawstwo nie zawiera konkretnych zapisów chroniących organizacje pracowników przed aktami ingerencji ze strony pracodawców i ich organizacji (i stanowi że w przypadkach nieuregulowanych ustawowo decyzję należy podejmować zgodnie m. in. z postanowieniami zawartymi w konwencjach i zaleceniach przyjętych przez Międzynarodową Organizację Pracy, o ile nie są sprzeczne z prawem krajowym i zgodnie z ratyfikowaną *Konwencją nr 98*), byłoby pożądane, by rząd przeanalizował możliwość przyjęcia jasnych i precyzyjnych przepisów zapewniających dostateczną ochronę organizacji pracowników przed owymi aktami ingerencji.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 860 oraz raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 858.)

1217. Istnienie przepisów prawa zabraniających aktów ingerencji ze strony władz lub wzajemnej ingerencji organizacji pracodawców i pracowników w swoje sprawy jest niewystarczające, jeżeli nie towarzyszą im odpowiednie procedury zapewniające ich stosowanie w praktyce.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 861; raport nr 358, sprawa nr 2735, ust. 611; raport nr 360, sprawa nr 2775, ust. 731 oraz raport nr 378, sprawa nr 3171, ust. 492.)

1218. Obowiązujące prawo musi zawierać klarowne przepisy odwoławcze wraz z sankcjami na tyle surowymi, by odwieść pracodawców od ingerencji w sprawy pracowników i ich organizacji, zapewniając stosowanie w praktyce artykułów 1 i 2 *Konwencji nr 98*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 862; raport nr 342, sprawa nr 2317, ust. 862; raport nr 343, sprawa nr 2186, ust. 51; raport nr 348, sprawa nr 2512, ust. 899 oraz raport nr 358, sprawa nr 2715, ust. 909.)

1219. Popierając spostrzeżenie poczynione przez Komitet Ekspertów ds. Stosowania Konwencji i Zaleceń dotyczące prawa, Komitet podkreślił, że pracownikowi zwolnionemu z pracy przez pracodawcę z powodu np. 'zaniedbania obowiązków' byłoby niezwykle trudno dowiedzieć, że prawdziwym powodem zwolnienia była jego/jej działalność związkowa. Ponadto, ponieważ złożenie odwołania w takim przypadku nie powoduje zawieszenia podjętej decyzji, zwolniony związkowiec musiałby zgodnie z prawem ustąpić z chwilą zwolnienia ze swej funkcji związkowej. Komitet uznał więc, że prawo umożliwia kierownictwu zakładu utrudnianie działalności związku zawodowego, co jest sprzeczne z art. 2 *Konwencji nr 98*, zgodnie z którym organizacje pracowników i pracodawców powinny korzystać z odpowiedniej ochrony przed wszelkimi aktami bezpośredniej lub pośredniej ingerencji ze strony tych drugich w tworzenie organizacji, ich działalność i zarządzanie nimi.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 865.)

Stowarzyszenia wzajemności członkowskiej Solidarist i im podobne

A. Definicja

1220. Ustawa o stowarzyszeniach wzajemności członkowskiej przewiduje, że zrzeszenia tego rodzaju mogą być tworzone przez co najmniej 12 pracowników i definiuje je w sposób następujący: „Stowarzyszenia wzajemności członkowskiej Solidarist są organizacjami powołanymi na czas nieokreślony, posiadającymi osobowość prawną, które dla realizacji swych celów (wspieranie sprawiedliwości i ładu społecznego, harmonii pomiędzy pracodawcą a pracownikami, oraz ogólny rozwój swych członków) mogą pozyskiwać wszelkiego rodzaju dobra, zawierać wszelkiego rodzaju umowy i podejmować wszelkiego rodzaju działania prawne, mające za zadanie poprawę warunków społeczno-gospodarczych dla swoich członków w celu poprawy ich poziomu życia oraz wzmocnienia ich poczucia godności. W tym celu mogą prowadzić działalność depozytową, kredytową i inwestycyjną oraz inne rentowne operacje. Mogą również realizować projekty w dziedzinie budownictwa mieszkaniowego, nauki, sportu, sztuki, edukacji i rekreacji, kultury i spraw duchowych, zagadnień ekonomiczno-społecznych i wszelkich innych programów mających na celu zgodne z prawem wspieranie współpracy pomiędzy pracownikami oraz pomiędzy pracownikami i ich pracodawcami”. Na dochody stowarzyszeń wzajemności członkowskiej składają się minimalne miesięczne wpłaty oszczędnościowe członków, których wysokość jest określona procentowo przez walne zgromadzenie, oraz miesięczne wpłaty uiszczane przez pracodawcę na rzecz pracowników, określone w umowie zawartej pomiędzy obiema stronami.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 869.)

1221. Stowarzyszenia wzajemności członkowskiej są zrzeszeniami pracowników, tworzonymi w oparciu o finansowy wkład danego pracodawcy, finansowanymi zgodnie z zasadami towarzystw ubezpieczeń wzajemnych zarówno przez pracowników jak i pracodawców, w celach zarówno ekonomicznych jak i socjalnych (kasy oszczędnościowe, kredytowe, inwestycyjne, programy mieszkaniowe i edukacyjne itp.), a

również mając na celu jedność i współpracę pomiędzy pracownikami a pracodawcami. Ich organy decyzyjne muszą składać się z pracowników, aczkolwiek w ich skład może zostać włączony przedstawiciel pracodawcy, z głosem doradczym. Chociaż z punktu widzenia zapisów *Konwencji nr 87 i 98* nie ma przeszkód, by pracownicy i pracodawcy nawiązywali pewne formy współpracy (łącznie z tymi o charakterze wzajemnym) zmierzającej do osiągnięcia celów socjalnych, Komitet uważa, że – jeśli owe formy współpracy przekształcą się w stałe struktury i organizacje - jego zadaniem jest zagwarantowanie, aby prawodawstwo dotyczące stowarzyszeń wzajemności członkowskiej oraz ich funkcjonowanie nie kolidowało z działalnością i rolą związków zawodowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 870.)

B. Zabezpieczenia przed przejmowaniem przez stowarzyszenia działalności związkowej

1222. Przepisy regulujące stowarzyszenia wzajemności członkowskiej – Solidarist - winny respektować działania związków zawodowych gwarantowane *Konwencją nr 98*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 871.)

1223. Należy podjąć niezbędne środki ustawowe i inne gwarantujące, iż stowarzyszenia wzajemności członkowskiej nie będą się angażować w działalność związkową, oraz inne środki zapewniające skuteczną ochronę przed jakimikolwiek formami dyskryminacji antyzwiązkowej, jak i eliminujące jakiekolwiek nierówności wynikające z faworyzowania stowarzyszeń wzajemności członkowskiej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 872.)

1224. Jeśli chodzi o zarzuty dotyczące ‘solidaryzmu’, Komitet przypomina o wadze, jaką (zgodnie z art. 2 *Konwencji nr 98*) przykłada do zapewnienia ochrony przed wszelkimi aktami ingerencji ze strony pracodawcy, mającymi na celu popieranie tworzenia organizacji pracowników kontrolowanych przez danego pracodawcę.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 873.)

1225. Jeśli chodzi o zarzuty dotyczące działalności stowarzyszeń wzajemności członkowskiej mającej na celu utrudnianie prowadzenia działalności przez związki zawodowe, Komitet zwrócił władzom państwowym uwagę na art. 2 *Konwencji nr 98* stanowiący, że organizacje pracowników i pracodawców powinny korzystać z odpowiedniej ochrony przed wszelkimi aktami wzajemnej ingerencji w ich sprawy, a działania mające na celu doprowadzenie do utworzenia organizacji pracowniczych kontrolowanych przez pracodawców bądź ich organizację, albo wspieranie organizacji pracowniczych finansowo lub w inny sposób, w celu podporządkowania ich pracodawcy lub organizacji pracodawców, będą w szczególności uznane za akty ingerencji.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 874.)

1226. Ingerencja stowarzyszeń wzajemności członkowskiej w działania związków zawodowych, włącznie z prowadzeniem rokowań zbiorowych, poprzez bezpośrednie ustalenia podpisywane przez pracodawcę i grupę pracowników niezrzeszonych w związku zawodowym, nawet jeśli w zakładzie działa związek zawodowy, nie sprzyja prowadzeniu rokowań zbiorowych przywołanych w art. 4 *Konwencji nr 98*, który mówi o rozwoju negocjacji pomiędzy pracodawcami i organizacjami pracodawców a organizacjami pracowników.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 875.)

1227. Ponieważ stowarzyszenia wzajemności członkowskiej są częściowo finansowane przez pracodawcę, zrzeszają pracowników, lecz również cieszących się zaufaniem pracodawcy osoby na wyższych stanowiskach oraz są częstokroć zawiązywane przez pracodawcę, nie mogą odgrywać roli niezależnych organizacji w procesie rokowań zbiorowych, który to proces powinien przebiegać z udziałem pracodawcy (lub jego organizacji) i jednej lub więcej organizacji pracowników, wzajemnie od siebie niezależnych. Taka sytuacja jest więc problematyczna z punktu widzenia art. 2 *Konwencji nr 98*, który formułuje zasadę pełnej niezależności organizacji pracowniczych w prowadzonej działalności.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 876.)

1228. W odniesieniu do stowarzyszeń wzajemności członkowskiej Komitet podkreślił fundamentalną wagę zasady trójstronności (wspieranej przez MOP), która zakłada istnienie organizacji pracowników i pracodawców – niezależnych od siebie nawzajem i od władz publicznych. Komitet zwrócił się więc do rządu, by ten – po konsultacjach z konfederacjami związkowymi – stworzył warunki niezbędne do wzmocnienia niezależnego ruchu związkowego i rozwoju jego działalności w sferze społecznej.

(Zob. *Przeгляд z 2006*, ust. 877.)

1229. Pracownicze stowarzyszenia pomocy społecznej nie mogą być substytutem wolnych i niezależnych związków zawodowych, dopóki nie przedstawią gwarancji swej niezależności co do składu i funkcjonowania.

(Zob. *Przeгляд z 2006*, ust. 878.)

1230. Komitet przypomina konieczność podjęcia działań prawodawczych i innych środków, zapewniających iż organizacje niebędące związkami zawodowymi nie będą podejmowały działalności związkowej oraz zapewniających dostateczną ochronę przed wszelkimi formami dyskryminacji antyzwiązkowej.

(Zob. *Przeгляд z 2006*, ust. 879.)

Prawo do rokowań zbiorowych - zasady ogólne

1231. Należy podjąć działania na rzecz promowania i wspierania jak najszerzego rozwoju i wykorzystania mechanizmu dobrowolnych negocjacji w celu zawierania układów zbiorowych pomiędzy pracodawcami i organizacjami pracodawców z jednej strony, a organizacjami pracowników z drugiej, i uregulowania w ten sposób warunków pracy.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 880; raport nr 344, sprawa nr 2460, ust. 993; raport nr 349, sprawa nr 2481, ust. 78; raport nr 350, sprawa nr 2602, ust. 676; raport nr 356, sprawa nr 2611, ust. 174; raport nr 358, sprawa nr 2704, ust. 357; raport nr 362, sprawa nr 2826, ust. 1298; raport nr 363, sprawa nr 2819, ust. 538; raport nr 364, sprawa nr 2848, ust. 426; raport nr 370, sprawa nr 2900, ust. 627 oraz raport nr 371, sprawa nr 3010, ust. 668.)

1232. Prawo do swobodnego prowadzenia rokowań z pracodawcami odnośnie warunków pracy stanowi podstawowy element wolności związkowej, a związki zawodowe powinny mieć prawo – poprzez rokowania zbiorowe lub inne zgodne z prawem środki – do dążenia do polepszenia warunków życia i pracy tych, których reprezentują. Władze publiczne powinny powstrzymać się przed wszelką ingerencją, która by to prawo ograniczała lub utrudniała jego zgodne z prawem egzekwowanie. Każda taka ingerencja naruszałaby zasadę, że organizacje pracowników i pracodawców powinny mieć prawo do organizowania swojej działalności oraz tworzenia swojego programu działania.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 881; raport nr 344, sprawa nr 2467, ust. 570 i sprawa nr 2460, ust. 995; raport nr 346, sprawa nr 2488, ust. 1353; raport nr 350, sprawa nr 2602, ust. 676; raport nr 351, sprawa nr 2581, ust. 1335; raport nr 354, sprawa nr 2684, ust. 831 i sprawa nr 2581, ust. 1111; raport nr 363, sprawa nr 1865, ust. 120; raport nr 364, sprawa nr 2887, ust. 697; raport nr 368, sprawa nr 2976, ust. 844 oraz raport nr 376, sprawa nr 3067 ust. 950 i sprawa nr 3113, ust. 990.)

1233. Dokument przygotowujący przyjęcie *Konwencji nr 87* wyraźnie stwierdza, że „jednym z głównych celów gwarancji wolności związkowej jest umożliwienie pracodawcom i pracownikom łączenia się w celu tworzenia organizacji niezależnych od władz publicznych i zdolnych do ustalania płac oraz innych warunków zatrudnienia poprzez swobodnie zawierane układy zbiorowe.” (*Wolność związkowa i stosunki pracy*, Raport nr 7, Międzynarodowa Konferencja Pracy, sesja 30, Genewa, 1947)

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 882; raport nr 358, sprawa nr 2704, ust. 357; raport nr 363, sprawa nr 2704, ust. 398 oraz raport nr 364, sprawa nr 2848, ust. 427.)

1234. Jednym z głównych celów korzystania przez pracowników z prawa do organizowania się jest ustalanie warunków na jakich są zatrudnieni w drodze rokowań zbiorowych. Przepisy zabraniające związkom zawodowym podejmowania rokowań zbiorowych uniemożliwiają więc osiągnięcie głównego celu powstania i działania związków. Jest to sprzeczne nie tylko z artykułem 4 *Konwencji nr 98*, lecz także z artykułem 3 *Konwencji nr 87*, który stanowi że związki zawodowe muszą mieć prawo do w pełni swobodnego prowadzenia działalności i formułowania programów.

(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2460, ust. 991.)

1235. Komitet podkreśla znaczenie sporów zbiorowych prowadzonych i rozwiązywanych pokojowo w ramach rokowań zbiorowych.

(Zob. raport nr 349, sprawa nr 2564, ust. 611.)

1236. Federacje i konfederacje powinny móc zawierać układy zbiorowe.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 883.)

1237. Komitet podkreśla znaczenie, jakie przywiązuje do prawa reprezentatywnych organizacji do rokowań, bez względu na to czy organizacje te są zarejestrowane, czy nie.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 884 oraz raport nr 358, sprawa nr 2704, ust. 357.)

1238. Komitet podkreśla jak ważne jest zapewnienie, by zasadnicze reguły dotyczące systemu stosunków pracy i rokowań zbiorowych były w maksymalnym stopniu akceptowane przez najbardziej reprezentatywne organizacje pracowników i pracodawców.

(Zob. raport nr 371, sprawa nr 2947, ust. 455.)

Pracownicy objęci układami zbiorowymi

A. Pracownicy służby publicznej

1239. Jedynie siły zbrojne, policja i pracownicy służby publicznej uczestniczący w zarządzaniu państwem mogą nie być objęci rokowaniami zbiorowymi.

(Zob. raport nr 371, sprawa nr 2988, ust. 843.)

1240. *Konwencja nr 98*, a w szczególności jej artykuł 4 dotyczący promowania i wspierania rokowań zbiorowych, odnosi się zarówno do sektora prywatnego, jak i do przedsiębiorstw znacjonalizowanych oraz instytucji publicznych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 885 oraz raport nr 356, sprawa nr 2611, ust. 174.)

1241. Wszyscy pracownicy administracji publicznej poza pracownikami zatrudnionymi w administracji państwowej powinni mieć prawo do rokowań zbiorowych, przy czym pierwszeństwo powinny mieć rokowania zbiorowe służące rozwiązywaniu sporów w związku z ustalaniem warunków zatrudnienia w administracji publicznej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 886; raport nr 343, sprawa nr 2430, ust. 361 i sprawa nr 2292, ust. 794; raport nr 344, sprawa nr 2364, ust. 91; raport nr 376, sprawa nr 3042, ust. 560; raport nr 377, sprawa nr 3118, ust. 177 oraz raport nr 378, sprawa nr 3135, ust. 418.)

1242. Należy dokonać rozróżnienia pomiędzy, z jednej strony, pracownikami administracji publicznej, którzy z tytułu pełnionej funkcji bezpośrednio uczestniczą w zarządzaniu państwem (tzn. urzędników zatrudnionych w ministerstwach i innych podobnych instytucjach) albo pełnią w tym procesie funkcje pomocnicze, a z drugiej strony - osobami pracującymi w instytucjach rządowych czy w przedsiębiorstwach lub autonomicznych instytucjach sektora publicznego. Tylko pracownicy tej pierwszej kategorii mogą nie być objęci postanowieniami *Konwencji nr 98*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 887; raport nr 343, sprawa nr 2292, ust. 794; raport nr 344, sprawa nr 2460, ust. 989; raport nr 376, sprawa nr 2970, ust. 469 oraz raport nr 377, sprawa nr 3118, ust. 177.)

1243. Art. 1 ust. 2 *Konwencji nr 151* stwierdza, że zakres stosowania gwarancji przewidzianych w *Konwencji* do pracowników na wysokich stanowiskach, których czynności uważa się za związane z tworzeniem polityki lub zarządzaniem, albo do pracowników pełniących obowiązki o charakterze wysoce poufnym określają ustawy lub inne przepisy krajowe. Niemniej, zgodnie z *Konwencją nr 98*, prawa do rokowań zbiorowych można odmówić jedynie tym pracownikom służby publicznej, którzy pracują w administracji państwowej.

(Zob. raport nr 374, sprawy nr 2941 i 3026, ust. 663.)

1244. Komitet uznaje za ważne przypomnienie, że zgodnie z zapisami art. 7 *Konwencji nr 151 dotyczącej ochrony prawa organizowania się i procedury określania warunków zatrudnienia w służbie publicznej* (z 1978 r.) „W razie potrzeby będą podejmowane kroki odpowiadające warunkom krajowym, zmierzające do udzielenia poparcia i pomocy w jak najszerszym rozwijaniu i stosowaniu mechanizmu rokowań między zainteresowanymi władzami publicznymi i organizacjami pracowników publicznych co do warunków zatrudnienia, lub każdej innej metody pozwalającej na uczestniczenie przedstawicieli pracowników publicznych w ustalaniu tych warunków”.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 888.)

1245. Przypominając zapisy art. 7 *Konwencji nr 151* Komitet podkreśla, że kiedy prawodawstwo krajowe oparte jest na mechanizmie rokowań, Państwo musi zapewnić właściwe jego stosowanie.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 889.)

- 1246.** Komitet potwierdza, że art. 7 *Konwencji nr 151* dopuszcza pewną elastyczność w wyborze procedur, jakie zostaną zastosowane dla określania warunków zatrudnienia.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 891 oraz raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 744.)
- 1247.** Powołując się na art. 8 *Konwencji nr 151* dotyczący rozstrzygania sporów Komitet przypomina, że – biorąc pod uwagę dokument przygotowawczy poprzedzający przyjęcie tej *Konwencji* – artykuł ten zinterpretowano jako dający wybór między rokowaniami a innymi procedurami (takimi jak mediacja, postępowanie rozjemcze i arbitraż) w rozstrzygnięciu sporów. Komitet podkreśla wagę zasady zawartej w art. 8 *Konwencji nr 151*.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 890.)
- 1248.** Chociaż niektóre kategorie pracowników służby publicznej powinny już być objęte prawem do rokowań zbiorowych zgodnie z *Konwencją nr 98*, rozszerzenie tego prawa na wszystkich pracowników służby publicznej dokonało się wraz z ratyfikacją *Konwencji nr 154*, skutkiem czego pracownikom sektora publicznego i administracji centralnej powinno przysługiwać prawo do rokowań zbiorowych.
(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2434, ust. 798.)
- 1249.** Sam tylko fakt, że pracownicy administracji publicznej są urzędnikami nie decyduje o zakwalifikowaniu ich do kategorii pracowników uczestniczących w zarządzaniu państwem; w przeciwnym razie zakres obowiązywania *Konwencji nr 98* byłby znacznie ograniczony. A zatem wszyscy pracownicy administracji publicznej, z jedynym wyjątkiem sił zbrojnych, policji oraz pracowników publicznych bezpośrednio zaangażowanych w zarządzanie państwem, powinni korzystać z prawa do rokowań zbiorowych.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 892 oraz raport nr 344, sprawa nr 2460, ust. 989 i sprawa nr 2437, ust. 1320.)
- 1250.** Konieczne jest, aby prawodawstwo zawierało wyraźne przepisy jasno i jednoznacznie uznające prawo organizacji pracowników sektora publicznego i urzędników niebędących przedstawicielami administracji państwowej do zawierania układów zbiorowych. Z punktu widzenia zasad określonych przez organy kontrolne MOP w związku z *Konwencją nr 98*, prawa tego mogą być pozbawieni jedynie urzędnicy pracujący w ministerstwach oraz innych podobnych instytucjach rządowych, ale nie np. osoby pracujące w przedsiębiorstwach lub autonomicznych instytucjach sektora publicznego.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 893 oraz raport nr 344, sprawa nr 2114 ust. 115 i sprawa nr 2460, ust. 989.)
- 1251.** Ci spośród pracowników i urzędników służby publicznej, którzy nie działają jako przedstawiciele administracji państwowej (np. pracujący w przedsiębiorstwach lub instytucjach państwowych) powinni móc swobodnie uczestniczyć w dobrowolnych negocjacjach ze swymi pracodawcami; negocjacyjna autonomia stron powinna w tym przypadku być najważniejsza i nie powinna zależeć od przepisów ustaw, regulaminów lub budżetu.
(Zob. raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 743.)
- 1252.** Gdyby jakiegokolwiek grupie pracowników służby publicznej można odmówić prawa do rokowań zbiorowych poprzez ustawową regulację ich warunków zatrudnienia, pozbawiłoby to *Konwencję nr 98* właściwości w stosunku do pracowników służby publicznej.
(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2114, ust. 115.)
- 1253.** Komitet uznaje za rzecz oczywistą, że intencją Międzynarodowej Konferencji Pracy było pozostawienie każdemu z państw decyzji co do zakresu w jakim wojskowym i funkcjonariuszom policji przyznane zostaną prawa o których mowa w *Konwencji nr 87*. Komitet uważa też, że to samo dotyczy *Konwencji nr 98, 151 i 154*.
(Zob. raport nr 368, sprawa nr 2943, ust. 758 oraz raport nr 374, sprawa nr 3073, ust. 501.)
- 1254.** W dokumencie przygotowawczym do *Konwencji nr 151* ustalono, że zakres stosowania tej konwencji nie obejmuje sędziów, niemniej nie wyłącza ona pracowników wspomagających pracę sędziów. Komitet uważa zatem że personel pomocniczy sądów musi mieć prawo do rokowań zbiorowych.
(Zob. raport nr 364, sprawa nr 2881, ust. 228.)
- 1255.** *Konwencje nr 87 i 98* mają zastosowanie do miejscowego personelu ambasad.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 905 oraz raport nr 334, sprawa nr 2197, ust. 130.)
- 1256.** Komitet nie uważa, że z samego faktu konieczności uzyskania przez pracowników służby publicznej certyfikatu bezpieczeństwa nie wynika, że są oni pracownikami administracji państwowej.
(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2437, ust. 1320.)

1257. Komitet podał w wątpliwość zakwalifikowanie pracowników kontroli bezpieczeństwa na lotniskach federalnych jako pracowników służby publicznej uczestniczących w zarządzaniu państwem. Uznając fakt, że ich praca zawiera element bezpieczeństwa, tak jak i w przypadku takich samych pracowników w firmach prywatnych, Komitet był zaniepokojony rozszerzeniem pojęcia bezpieczeństwa narodowego na osoby które w sposób oczywisty nie tworzą polityki mającej wpływ na bezpieczeństwo narodowe, lecz tylko wykonują konkretne zadania w ramach dokładnie określonych parametrów, co może nadmiernie ograniczyć prawa tych pracowników federalnych. Komitet zwrócił się zatem do rządu o dokonanie w porozumieniu z zainteresowanymi organizacjami pracowniczymi przeglądu tych spraw objętych ogólnymi warunkami zatrudnienia kontrolerów, które nie mają bezpośredniego związku z bezpieczeństwem narodowym i podjęcie w ich sprawie rokowań zbiorowych ze swobodnie wybranymi przedstawicielami kontrolerów.
(Zob. raport nr 343, sprawa nr 2292, ust. 795 i 796.)

1258. Chociaż pracownicy ochrony transportu, podobnie jak wielu innych pracowników w kraju, mają w swej pracy w tej czy innej formie do czynienia z realizacją kroków podjętych ze względu na bezpieczeństwo narodowe, Komitet nie może zaakceptować nieograniczonego poszerzania grupy pracowników, którym odmawia się prawa do rokowań zbiorowych o pracowników zwiększonej administracji którzy nie mają do czynienia z tworzeniem polityki bezpieczeństwa.
(Zob. raport nr 351, sprawa nr 2292, ust. 64.)

1259. W przypadku próby nadania pracownikom banku narodowego statusu pracowników sektora prywatnego, Komitet uznał, że nie wchodzi w zakres jego kompetencji wyrażanie opinii na temat tego, czy pracownikom należy nadać status prywatno- czy publicznoprawny. Jednakże uwzględniając fakt, że *Konwencje nr 87 i 98* dotyczą wszystkich pracowników sektora bankowego, Komitet wyraził nadzieję, że zostanie uznane prawo pracowników banków do zawierania układów zbiorowych i wstępowania do federacji według swego uznania.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 896.)

1260. Żaden zapis *Konwencji nr 98* nie uprawnia do wyłączenia pracowników mających status pracownika kontraktowego z jej zakresu.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 898 oraz raport nr 343, sprawa nr 2430, ust. 361.)

B. Pracownicy przedsiębiorstw państwowych

1261. Pracownikom państwowych przedsiębiorstw handlowych czy przemysłowych przysługuje prawo negocjowania układów zbiorowych.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 894.)

C. Pracownicy poczty i telekomunikacji

1262. *Konwencja nr 98* ma zastosowanie do pracowników poczty i telekomunikacji.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 895.)

1263. Chociaż szczególny status ‘firm pocztowych’ (działających na mocy umowy z Poczta) wymaga wyjaśnienia co do określenia jednostek prowadzących rokowania zbiorowe, zasad certyfikacji itp., jak również specyfikę negocjacji uwzględniającą ich wynikający z ustawy status i związane z wykonywaną pracą potrzeby, Komitet nie widzi powodu dla którego zasady podstawowych praw zrzeszania się i rokowań zbiorowych przyznane wszystkim pracownikom nie miałyby zastosowania do firm pocztowych.
(Zob. raport nr 364, sprawa nr 2848, ust. 428.)

D. Pracownicy radia i telewizji

1264. Personelu narodowego instytutu radia i telewizji, przedsiębiorstwa publicznego, nie można wyłączyć z powodu pełnionych obowiązków z zasady wspierania rokowań zbiorowych.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 897.)

E. Pracownicy oświaty

1265. Komitet zwraca uwagę na znaczenie promowania rokowań zbiorowych w sektorze oświaty, w myśl art. 4 *Konwencji nr 98*.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 900 oraz raport nr 350, sprawa nr 2547, ust. 803.)

1266. Zdaniem Komitetu praca wykonywana przez nauczycieli ma inną specyfikę niż praca urzędników administracji państwowej; w istocie działalność tego rodzaju prowadzona jest również w sektorze prywatnym. W takich okolicznościach sprawą istotną jest, by nauczyciele o statusie pracowników państwowych mogli korzystać z gwarancji, jakie zapewnia *Konwencja nr 98*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 901; raport nr 344, sprawa nr 2114, ust. 116 i sprawa nr 2467, ust. 571; raport nr 350, sprawa nr 2592, ust. 1586; raport nr 351, sprawy nr 2611 i 2632, ust. 1272 oraz raport nr 358, sprawa nr 2723, ust. 552.)

1267. Pracownikom uczelni tak publicznych jak i prywatnych przysługuje prawo do rokowań zbiorowych.
(Zob. raport nr 357, sprawa nr 2677, ust. 79.)

1268. Chociaż pomiędzy asystentami uniwersyteckimi a ich uczelnią istnieje dwojaki związek zatrudnienia i kształcenia, inne elementy tej sytuacji przekonują Komitet do traktowania tych asystentów jako pracowników, którzy jak wszyscy inni zatrudnieni powinni móc korzystać z prawa do rokowań zbiorowych dotyczących warunków ich zatrudnienia, wyjąwszy kwestie wymogów akademickich i polityki uczelni, w celu ochrony i wspierania ich interesów pracowniczych. Prawo to obejmuje prawo do bycia reprezentowanym w negocjacjach przez wybrany związek zawodowy oraz wystarczającą ochronę korzystania z praw związkowych.

(Zob. raport nr 350, sprawa nr 2547, ust. 804.)

F. Pracownicy szpitali

1269. Osoby zatrudnione w szpitalach publicznych powinny móc korzystać z prawa do rokowań zbiorowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 903.)

1270. Komitet uważa, że pracowników służby zdrowia nie można traktować jako pracowników służby publicznej uczestniczących w zarządzaniu państwem, których prawo do negocjacji może podlegać ograniczeniom.

(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2467, ust. 571.)

G. Pracownicy sektora lotniczego

1271. Personel kontroli ruchu lotniczego powinien mieć prawo do podejmowania rokowań zbiorowych dotyczących warunków zatrudnienia.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 902.)

1272. Personelu technicznego lotnictwa cywilnego podlegającego jurysdykcji wojskowej nie można uważać, z uwagi na charakter pełnionych obowiązków, za pracowników należących do sił zbrojnych, a więc takich, których nie obejmują gwarancje zapisane w *Konwencji nr 98*; zatem w stosunku do takiego personelu kryteria zawarte w art. 4 tejże *Konwencji* dotyczące rokowań zbiorowych mają zastosowanie.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 904.)

H. Pracownicy służb celnych

1273. Komitet podkreślił znaczenie jakie przywiązuje do wspierania dialogu i konsultacji w sprawach stanowiących przedmiot wspólnego zainteresowania władz publicznych i najbardziej reprezentatywnej organizacji pracowniczej sektora służby celnej.

(Zob. raport nr 299, sprawa nr 1808, ust. 380 oraz raport nr 344, sprawa nr 2464, ust. 329.)

1274. O ile decyzję o zainstalowaniu nowego systemu bezpieczeństwa w porcie można, w takim zakresie w jakim jest częścią szerszej polityki rządu w dziedzinie bezpieczeństwa portów, uznać za niemieszczącą się w zakresie rokowań zbiorowych, obecność tego systemu może mieć wpływ na warunki zatrudnienia celników, które powinny być przedmiotem konsultacji i negocjacji pomiędzy stronami.

(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2464, ust. 329.)

I. Marynarze

1275. Podczas analizowania prawodawstwa krajowego, które umożliwiło wyłączenie z układów zbiorowych marynarzy niemieszczających na stałe w kraju, Komitet zwrócił się do rządu o podjęcie kroków zmierzających do takiej nowelizacji ustawy, która przywracałaby wszystkim marynarzom zatrudnionym na

statkach pływających pod narodową banderą prawo do dobrowolnych rokowań zbiorowych w ich pełnym zakresie.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 899.)

J. Pracownicy spółdzielni

1276. Logiczną konsekwencją prawa do organizowania się pracowników zrzeszonych w spółdzielniach winno być prawo organizacji związkowych których członkami są ci pracownicy do prowadzenia rokowań zbiorowych w ich imieniu w celu obrony i wspierania ich interesów.

(Zob. raport nr 354, sprawa nr 2668, ust. 679.)

K. Pracownicy tymczasowi i niepełnoetatowi

1277. Pracownicy tymczasowi mają prawo do prowadzenia rokowań zbiorowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 906; raport nr 351, sprawa nr 2600, ust. 572; raport nr 355, sprawa nr 2600, ust. 477 oraz raport nr 371, sprawa nr 2963, ust. 234.)

1278. Chociaż szczególna sytuacja pracowników niepełnoetatowych może wymagać zróżnicowanego podejścia i dostosowań co do jednostek prowadzących rokowania, zasad certyfikacji itp., jak również specyfiki negocjacyjnej uwzględniającej ich status i potrzeby, Komitet nie widzi powodu dla którego zasady podstawowych praw zrzeszania się i rokowań zbiorowych przyznane wszystkim pracownikom nie miałyby zastosowania do pracujących w niepełnym wymiarze czasu pracy.

(Zob. raport nr 343, sprawa nr 2430, ust. 362.)

L. Pracownicy zatrudnieni w ramach programów przeciwdziałania bezrobociu

1279. Jeśli chodzi o oferty pracy tymczasowej w sektorze publicznym, mające na celu zwalczanie bezrobocia, w których płace nie są określone w drodze układów zbiorowych, tak jak to ma miejsce w przypadku pracowników zatrudnionych na stałe, Komitet wyraża nadzieję, iż rząd zapewni, że w praktyce oferty pracy tymczasowej pozostaną ofertami na czas określony, a nie staną się okazją do zapewniania stałych etatów osobami bezrobotnymi, które mają ograniczone prawo do rokowań zbiorowych w zakresie wynagrodzenia.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 907.)

1280. Osoby zatrudnione do pracy na rzecz społeczności, w celu zwalczania bezrobocia, na okres do sześciu miesięcy nie są faktycznymi pracownikami organizacji, która czerpie korzyści z ich pracy, a zatem mogą być zgodnie z prawem wyłączeni z obowiązujących układów zbiorowych, przynajmniej w zakresie płac.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 908.)

1281. Odnośnie osób zatrudnionych do pracy na rzecz społeczności Komitet uznaje jednak, iż rzecone osoby wykonują pracę i świadczą usługi z korzyścią dla owych organizacji. Z tego powodu muszą posiadać pewną ochronę w zakresie warunków pracy i zatrudnienia.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 909.)

1282. W kontekście środków stosowanych do zwalczania bezrobocia oraz wprowadzenia programów ofert pracy, które narzuciły maksymalny pułap stawek godzinowych, Komitet podkreśla, że rząd powinien zapewnić, by w praktyce pula miejsc pracy nie były stosowane sukcesywnie w celu zapewniania stałych etatów osobami bezrobotnymi, które mają ograniczone prawo do rokowań zbiorowych w zakresie płac. Komitet nakłaniał rząd do ustanowienia trójstronnych procedur w celu zapobiegania wszelkim nieprawidłowościom.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 910.)

M. Pracownicy zatrudnieni na zasadzie podwykonawstwa

1283. Zawsze powinny być możliwe rokowania zbiorowe między właściwym związkiem zawodowym a stroną ustalającą warunki zatrudnienia pracowników podwykonawczych/agencyjnych.

(Zob. raport nr 363, sprawa nr 2602, ust. 457.)

N. Wolontariusze

1284. Praca wolontariuszy, z którą związane są wynagrodzenie, ustalenie czasu pracy i ciągłość usługi, musi być objęta ochroną wynikającą z zasad wolności związkowej, w tym prawa do rokowań zbiorowych.
(Zob. raport nr 377, sprawa nr 3100, ust. 373.)

O. Samozatrudnieni

1285. Komitet wezwał rząd jednego z państw do podjęcia niezbędnych kroków w celu zapewnienia pracownikom samozatrudnionym możliwości korzystania w pełni z praw związkowych dla wspierania i obrony ich interesów, w tym do rokowań zbiorowych i do rozeznania w porozumieniu z zainteresowanymi partnerami społecznymi specyfiki samozatrudnienia mającej wpływ na rokowania zbiorowe, w celu wypracowania, jeśli zajdzie taka potrzeba, specjalnego mechanizmu rokowań zbiorowych właściwych dla pracowników samozatrudnionych.

(Zob. raport nr 376, sprawa nr 2786, ust. 349.)

P. Pracownicy niezrzeszeni w związku zawodowym

1286. Odnośnie ustawy przyznającej pracownikom niezrzeszonym prawo wyboru układu zbiorowego którym chcą być objęci, w sytuacji gdy w firmie zawarto jeden lub więcej układów, Komitet uznał, że pracownicy niezrzeszeni mogą lepiej określić, któremu związkowi udało się w zawartym z firmą układzie zbiorowym zapewnić najlepszą ochronę interesów pracowniczych grupy zawodowej do której należą. Komitet uznał też, że ich prawo wyboru nie osłabia sformułowanej w artykule 4 *Konwencji nr 98* zasady wspierania swobodnych i dobrowolnych rokowań zbiorowych, której nie ogranicza istnienie więcej niż jednego układu zbiorowego w danym zakładzie.

(Zob. raport nr 358, sprawa nr 2729, ust. 888.)

Q. Działanie *erga omnes* układów zbiorowych

1287. Jeśli chodzi o sprawę, w której układy zbiorowe zastosowano tylko wobec stron układu oraz ich członków, nie zaś wobec wszystkich pracowników, Komitet uznaje, że jest to opcja prawnie uzasadniona – podobnie jak opcja przeciwna – która, jak się wydaje, nie stanowi pogwałcenia zasad wolności związkowej i która jest praktykowana w wielu krajach.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 911.)

1288. Chociaż *Konwencja nr 98* jest do pogodzenia zarówno z systemami przyznającymi prawo do rokowań zbiorowych organizacji najbardziej reprezentatywnej, a ich efekty na zasadzie *erga omnes* dotyczą wszystkich pracowników, jak i z systemami pozwalającymi związkom mniejszościowym na rokowania w imieniu ich członków, w tym pierwszym przypadku przyznanie praw do rokowań zbiorowych dotyczących tych samych zagadnień także związkom mniejszościowym jest nielogiczne i może w praktyce prowadzić do działań antyzwiązkowych.

(Zob. raport nr 374, sprawa nr 3056, ust. 828.)

Sprawy objęte rokowaniami zbiorowymi

1289. Ustalenie spraw będących przedmiotem rokowań jest rzeczą zainteresowanych stron.

(Zob. raport nr 357, sprawa nr 2638, ust. 793.)

1290. Podjęte jednostronnie przez władze kroki w kierunku ograniczenia zakresu spraw podlegających negocjacji są często niezgodne z *Konwencją nr 98*; najlepszym sposobem przezwyciężenia takich trudności są dobrowolne rozmowy trójstronne, podczas których ustala się wytyczne do rokowań zbiorowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 912; raport nr 354, sprawa nr 2684, ust. 832 oraz raport nr 357, sprawa nr 2698, ust. 227.)

1291. Do spraw, które mogą być przedmiotem rokowań zbiorowych należy rodzaj układu proponowanego zatrudnionym lub rodzaj instrumentu pracowniczego do wynegocjowania w przyszłości, a poza tym płace, zasiłki i świadczenia, godziny pracy, doroczny urlop, kryteria selekcji w przypadku zwolnień, zakres osób objętych układem zbiorowym, zapewnienie udogodnień dla związków zawodowych, w tym dostęp do stanowiska pracy w stopniu przekraczającym ten zagwarantowany przez prawodawstwo, itd.; sprawy te nie powinny być wykluczone z zakresu rokowań zbiorowych przez prawo lub, jak w tym przypadku, przez

zniechęcające środki finansowe oraz znaczne kary stosowane w razie niewdrożenia *Kodeksu postępowania i Wytycznych*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 913; raport nr 344, sprawa nr 2464, ust. 327 i sprawa nr 2502, ust. 1022; raport nr 346, sprawa nr 2488, ust. 1353; raport nr 349, sprawa nr 2545, ust. 1154 oraz raport nr 362, sprawa nr 2804, ust. 568.)

1292. Nie jest zadaniem Komitetu wypowiadanie się w kwestii wysokości wynagrodzeń lub uzasadnienia przyznania bądź nieprzyznania różnych zasiłków i specjalnych dodatków. Ta sprawa związana jest z rokowaniami pomiędzy zainteresowanymi stronami.

(Zob. raport nr 343, sprawa nr 2425, ust. 257.)

1293. Prawodawstwo wykluczające kwestię czasu pracy z zakresu rokowań zbiorowych, jeśli władze nie wyrażą na to zgody, wydaje się naruszać prawo organizacji pracowników do swobodnego negocjowania z pracodawcami warunków pracy, co gwarantuje art. 4 *Konwencji nr 98*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 914.)

1294. Co się tyczy prawnego zakazu włączania do układów zbiorowych klauzuli dotyczącej bojkotu solidarnościowego, Komitet uznaje, że restrykcje wobec tego rodzaju klauzul nie powinny być zawarte w prawodawstwie.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 915.)

1295. Układy zbiorowe powinny móc określać system pobierania składek związkowych, bez ingerencji ze strony władz.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 916.)

1296. Kwestię wynagrodzenia płaconego przez pracodawcę etatowym przedstawicielom związku zawodowego powinny rozstrzygnąć strony między sobą, a Rząd powinien zezwolić na negocjacje w kwestii ewentualnego traktowania etatowej działalności związkowej jako bezpłatnego urlopu.

(Zob. raport nr 353, sprawa nr 1865, ust. 701.)

1297. W przypadku, kiedy podział miejsc pracy podlega ograniczeniom prawnym, Komitet zwraca uwagę na fakt, że takie zapisy mogą stać na przeszkodzie wynegocjowaniu poprzez układ zbiorowy lepszych warunków, dotyczących przede wszystkim dostępu do konkretnych zawodów, a zatem mogą naruszać prawa zainteresowanych pracowników do rokowań zbiorowych i poprawy warunków pracy.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 917.)

1298. Prawodawstwo, które nowelizuje obowiązujące od jakiegoś czasu układy zbiorowe i które zakazuje zawierania w przyszłości układów zbiorowych dotyczących załóg statków, jest niezgodne z zasadą swobodnego prowadzenia rokowań przewidzianą w *Konwencji nr 98*.

(Zob. raport nr 106, sprawa nr 541, ust. 12, 14 i 15.)

1299. Prawodawstwo stanowiące, że Ministerstwo Pracy jest uprawnione do regulacji płac, godzin pracy, urlopów i warunków pracy oraz że regulacje te muszą być przestrzegane w układach zbiorowych, a zatem że tak istotne aspekty warunków pracy są w ten sposób wyłączane z zakresu rokowań zbiorowych, nie jest zgodne z artykułem 4 *Konwencji nr 98*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 919.)

1300. Jeśli chodzi o zarzuty dotyczące odmowy rokowań zbiorowych w pewnych sprawach w sektorze publicznym, Komitet przypomina opinię Komisji Badawczo-Koncyliacyjnej ds. Wolności Zrzeszania Się stwierdzającą, że „istnieją pewne sprawy, które wyraźnie odnoszą się głównie lub w pierwszym rzędzie do zarządzania i funkcjonowania przedsiębiorstwa publicznego; takie sprawy można uznać za wykraczające poza zakres negocjacji.” Jest czymś równie oczywistym, że pewne inne sprawy są głównie lub w pierwszym rzędzie sprawami związanymi z warunkami zatrudnienia i że jako takie nie powinny być uważane za wykraczające poza zakres rokowań zbiorowych prowadzonych w atmosferze dobrej woli stron i wzajemnego zaufania”.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 920; raport nr 344, sprawa nr 2464, ust. 328 i sprawa nr 2460, ust. 992; raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 747; raport nr 353, sprawa nr 1865, ust. 704; raport nr 362, sprawa nr 2804, ust. 568 oraz raport nr 364, sprawa nr 2821, ust. 387.)

1301. Chociaż gorszą sytuację kadrową lub sytuację działów, wynikającą z trudności finansowych, można uznać za sprawę należącą głównie lub w pierwszym rzędzie do zarządzania sprawami rządowymi, a zatem można ją uznać za wykraczającą poza zakres negocjacji, to do szerszego spektrum bezpieczeństwa

zatrudnienia w ogóle należą kwestie związane głównie lub w pierwszym rzędzie z warunkami zatrudnienia, takimi jak prawa przysługujące pracownikowi przed zwolnieniem, odszkodowania, itd., które nie powinny być wyłączone z zakresu rokowań zbiorowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 921.)

1302. Określenie szerokiego zakresu polityki oświatowej nie wchodzi w zakres rokowań zbiorowych między odpowiednimi władzami a organizacjami nauczycieli, chociaż sprawą normalną byłaby konsultacja w tych kwestiach z tymi organizacjami.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 922; raport nr 340, sprawa nr 2405, ust. 454; raport nr 344, sprawa nr 2464, ust. 328; raport nr 350, sprawa nr 2592, ust. 1586 oraz raport nr 351, sprawa nr 2569, ust. 631.)

1303. W sektorze oświaty należy rozróżnić sprawy zasadniczo dotyczące szerokich aspektów polityki oświatowej, które można wyłączyć z rokowań zbiorowych, oraz sprawy związane z warunkami zatrudnienia, które powinny być przedmiotem rokowań zbiorowych.

(Zob. raport nr 350, sprawa nr 2547, ust. 803.)

1304. Dopuszczalne powinny być swobodne rokowania zbiorowe w zakresie wpływu decyzji dotyczących polityki oświatowej na warunki zatrudnienia.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 923; raport nr 344, sprawa nr 2464, ust. 328 oraz raport nr 350, sprawa nr 2592, ust. 1586.)

1305. Partnerzy rokowań zbiorowych mogą najlepiej ocenić uzasadnienie i określić sposoby realizacji wynegocjowanych klauzul emerytalnych.

(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2434, ust. 792.)

1306. Partnerzy rokowań zbiorowych mogą najlepiej ocenić uzasadnienie oraz określić sposoby realizacji (a w przypadku pracodawców także wykonalności finansowej) wynegocjowanej klauzuli dotyczącej obowiązkowego przejścia na emeryturę przed osiągnięciem ustawowego wieku emerytalnego, czy to z powodu uciążliwego charakteru wykonywanej pracy, czy ze względów bhp.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 924.)

1307. Komitet uznaje prawo państwa do regulacji systemów emerytalnych, ale konieczne jest, by odbywało się to z poszanowaniem zasady rokowań zbiorowych.

(Zob. raport nr 349, sprawa nr 2434, ust. 661.)

1308. Powszechny system emerytalny nie wyklucza rokowań zbiorowych. Podczas gdy powszechny system ustala pewne obowiązkowe minimum gwarantowane społeczeństwu jako całości, nic nie stoi na przeszkodzie by w toku rokowań zbiorowych ustalić system dodatkowy w uzupełnieniu systemu powszechnego. Konieczne jest rozgraniczenie między firmami prywatnymi a sektorem publicznym. W tym pierwszym przypadku, pracodawca może wynegocjować ze związkami zawodowymi przyznanie dodatkowego świadczenia, uwzględniając obecne i przewidywane możliwości ekonomiczne.

(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2434, ust. 793.)

1309. Strony uczestniczące w rokowaniach zbiorowych powinny mieć możliwość, w drodze porozumienia, ustalenia korzystniejszych przepisów emerytalnych.

(Zob. raport nr 353, sprawa nr 2434, ust. 538; raport nr 354, sprawa nr 2684, ust. 830 oraz raport nr 362, sprawa nr 2804, ust. 571.)

1310. Dodatkowe systemy emerytalne można w sposób uzasadniony potraktować jako świadczenia, które mogą być przedmiotem rokowań zbiorowych.

(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2502, ust. 1022.)

1311. Zgodnie ze standardami MOP, decyzja w kwestii płacy minimalnej może być w gestii organów trójstronnych.

(Zob. raport nr 356, sprawa nr 2699, ust. 1389.)

1312. Komitet przypomina, że konsekwentnie stoi na stanowisku, że określenie prawnie obowiązujących minimalnych norm zatrudnienia i pracy jest zadaniem władzy ustawodawczej, co zdaniem Komitetu nie ogranicza ani nie stoi w sprzeczności z propagowanym ustalaniem warunków pracy w toku dwustronnych rokowań, zgodnie z art. 4 *Konwencji nr 98*.

(Zob. raport nr 365, sprawa nr 2905, ust. 1218.)

Zasada swobody i dobrowolności negocjacji

1313. Dobrowolne negocjowanie układów zbiorowych, a więc autonomia partnerów w rokowaniach, stanowi fundamentalny aspekt zasad wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 925; raport nr 340, sprawa nr 2405, ust. 452; raport nr 342, sprawa nr 2408, ust. 271 i sprawa nr 2447, ust. 748; raport nr 343, sprawa nr 2425, ust. 257 i sprawa nr 2405, ust. 335; raport nr 344, sprawa nr 2434, ust. 789 i sprawa nr 2460, ust. 990; raport nr 356, sprawa nr 2611, ust. 174; raport nr 358, sprawa nr 2704, ust. 357 oraz raport nr 370, sprawa nr 2983, ust. 284.)

1314. Komitet podkreśla znaczenie poszanowania autonomii stron procedury rokowań zbiorowych dla zapewnienia ich swobodnego i dobrowolnego charakteru, o którym mowa w artykule 4 *Konwencji nr 98*.

(Zob. raport nr 357, sprawa nr 2638, ust. 793.)

1315. Rokowania zbiorowe, jeśli mają być skuteczne, muszą mieć charakter dobrowolny i nie mogą wiązać się ze środkami przymusu, które zmieniłyby dobrowolny charakter takich rokowań.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 926; raport nr 342, sprawa nr 2408, ust. 271; raport nr 344, sprawa nr 2467, ust. 575, sprawa nr 2460, ust. 990 i sprawa nr 2437, ust. 1314; raport nr 356, sprawa nr 2663, ust. 767; raport nr 364, sprawa nr 2887, ust. 697 oraz raport nr 370, sprawa nr 2983, ust. 284.)

1316. Nic w art. 4 *Konwencji nr 98* nie nakłada na władze obowiązku stosowania środków przymusu wobec danej organizacji w celu przeprowadzenia rokowań zbiorowych; ingerencja taka w sposób oczywisty wypaczyłaby charakter rokowań.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 927; raport nr 344, sprawa nr 2460, ust. 990 i sprawa nr 2437, ust. 1314 oraz raport nr 354, sprawa nr 2672, ust. 1146.)

1317. Art. 4 *Konwencji nr 98* w żadnym razie nie nakłada na władze obowiązku przymuszania do podjęcia rokowań zbiorowych; nie będzie też sprzeczne z tymże artykułem zobligowanie partnerów społecznych, w ramach *zachęcania i popierania jak najszerzego rozwoju i wykorzystywania procedury [dobrowolnych] rokowań zbiorowych*, do podejmowania negocjacji w zakresie warunków zatrudnienia. Władze publiczne powinny jednak powstrzymać się od wszelkiej zbędnej ingerencji w proces rokowań.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 928; raport nr 354, sprawa nr 2672, ust. 1146 oraz raport nr 365, sprawa nr 2905, ust. 1218.)

1318. Chociaż nic w art. 4 *Konwencji nr 98* nie nakłada na władze obowiązku narzucenia danej organizacji podjęcia rokowań zbiorowych za pomocą środków przymusu, jako że ingerencja taka w sposób oczywisty wypaczałaby dobrowolny charakter rokowań zbiorowych, to nie oznacza to, że władze mają absolutnie powstrzymać się od stosowania wszelkich środków zmierzających do ustalenia procedur rokowań zbiorowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 929.)

1319. Przepis prawa obligujący stronę do zawarcia kontraktu z inną stroną byłby sprzeczny z zasadą swobody i dobrowolności negocjacji.

(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2460, ust. 990.)

1320. Prawo, które przewiduje obowiązkowe postępowanie pojednawcze oraz uniemożliwia pracodawcy wycofanie się z takiego postępowania, bez względu na okoliczności, pod groźbą kary w postaci obowiązku wypłaty wynagrodzenia za dni strajku, jest nie tylko niewspółmierne, ale także sprzeczne z zasadą dobrowolnych negocjacji zawartą w *Konwencji nr 98*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 930.)

1321. Zgodna z prawem możliwość przedstawienia przez pracodawcę propozycji rokowań zbiorowych – pod warunkiem, że propozycje te mają służyć jedynie za podstawę do dobrowolnych negocjacji w rozumieniu *Konwencji nr 98* – nie może być uznana za pogwałcenie zasad obowiązujących w tej kwestii.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 931; raport nr 342, sprawa nr 2448, ust. 408 oraz raport nr 344, sprawa nr 2493, ust. 860.)

Mechanizmy ułatwiające rokowania zbiorowe

1322. Jeżeli negocjacje nie odnoszą skutku z powodu rozbieżności zdań, Rząd w porozumieniu ze stronami powinien rozważyć sposoby przezwyciężenia takiej przeszkody poprzez działania mediacyjne czy pojednawcze, a w przypadku dalszego braku porozumienia, poprzez arbitraż niezależnego organu cieszącego się zaufaniem stron.

(Zob. raport nr 350, sprawa nr 2584, ust. 294.)

1323. Interwencja neutralnej, niezależnej strony trzeciej cieszącej się zaufaniem stron może wystarczyć do przełamania impasu spowodowanego sporem zbiorowym, którego strony nie są w stanie samodzielnie rozwiązać.

(Zob. raport nr 368, sprawa nr 2942, ust. 188.)

1324. Chociaż ułatwić negocjacje i przyczynić się do upowszechnienia rokowań zbiorowych mogą różne rozwiązania, ustawodawstwo i praktyka tworzenia mechanizmów czy procedur arbitrażowych i pojednawczych, których celem jest ułatwienie rokowań między dwiema stronami danego przemysłu muszą zapewnić autonomię stron negocjacji zbiorowych.

(Zob. raport nr 365, sprawa nr 2905, ust. 1222.)

1325. Organy wyznaczone do rozwiązywania sporów między stronami w rokowaniach zbiorowych powinny być niezależne, a zwracanie się do tych organów powinno się odbywać na zasadzie dobrowolności

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 932; raport nr 360, sprawa nr 2803, ust. 343; raport nr 364, sprawa nr 2887, ust. 698 oraz raport nr 365, sprawa nr 2905, ust. 1222.)

1326. Pewne przepisy i praktyki mogą ułatwiać negocjacje i pomóc w promowaniu rokowań zbiorowych, a różne uzgodnienia mogą ułatwiać stronom dostęp do pewnych informacji dotyczących, na przykład, sytuacji ekonomicznej grupy pracowników reprezentowanych przez związek, płac i warunków pracy w zakładach pokrewnych lub ogólnej sytuacji ekonomicznej; jednakże całe prawodawstwo ustalające instytucje i procedury postępowania arbitrażowego i pojednawczego, mające obu stronom ułatwiać rokowania musi gwarantować autonomię stron w rokowaniach zbiorowych. A zatem zamiast powierzać władzom publicznym uprawnienia do aktywnej pomocy czy nawet ingerencji w przedstawianie punktu widzenia stron w rokowaniach zbiorowych, lepiej byłoby przekonać owe strony, by dobrowolnie uwzględniły w swoich negocjacjach przedstawione przez rząd główne powody takiej a nie innej polityki społeczno-gospodarczej prowadzonej w interesie publicznym.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 933.)

Zasada rokowań w dobrej wierze

1327. Komitet przypomina wagę, jaką przykładem do obowiązku negocjowania w dobrej wierze w celu utrzymania harmonijnego rozwoju stosunków pracy.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 934; raport nr 342, sprawa nr 2408, ust. 271; raport nr 343, sprawa nr 2425, ust. 258; raport nr 344, sprawa nr 2460, ust. 990; raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 745 i sprawa nr 2506, ust. 1077; raport nr 350, sprawa nr 2584, ust. 293 i sprawa nr 2602, ust. 676; raport nr 351, sprawy nr 2611 i 2632, ust. 1282; raport nr 353, sprawa nr 2634, ust. 1308; raport nr 354, sprawa nr 2581, ust. 1107; raport nr 355, sprawa nr 2655, ust. 356; raport nr 356, sprawa nr 2611, ust. 175 i sprawa nr 2663, ust. 767; raport nr 359, sprawa nr 2655, ust. 315; raport nr 360, sprawa nr 2745, ust. 1056; raport nr 363, sprawa nr 2867, ust. 352, sprawa nr 2704, ust. 398 i sprawa nr 2819, ust. 538; raport nr 368, sprawa nr 2914, ust. 409 oraz raport nr 371, sprawa nr 3001, ust. 209, sprawa nr 2908, ust. 292 i sprawa nr 2937, ust. 653.)

1328. Sprawą istotną jest, by pracodawcy i związki zawodowe prowadziły rokowania w dobrej wierze i podejmowały wszelkie starania w celu osiągnięcia porozumienia; ponadto szczere, konstruktywne negocjacje stanowią niezbędny element zdobycia i utrzymania przez strony wzajemnego zaufania.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 935; raport nr 343, sprawa nr 2425, ust. 258; raport nr 344, sprawa nr 2437, ust. 1314; raport nr 346, sprawa nr 2506, ust. 1077; raport nr 350, sprawa nr 2584, ust. 293, sprawa nr 2553, ust. 1538; raport nr 351, sprawa nr 2607, ust. 585, sprawy nr 2611 i 2632, ust. 1282; raport nr 353, sprawa nr 2650, ust. 419; raport nr 355, sprawa nr 2655, ust. 356; raport nr 356, sprawa nr 2611, ust. 175, sprawa nr 2663, ust. 767; raport nr 357, sprawa nr 2638, ust. 796; raport nr 358, sprawa nr 2716, ust. 859; raport nr 359, sprawa nr 2776, ust. 289, sprawa nr 2655, ust. 315; raport nr 360, sprawa nr 2803, ust. 342; raport nr 362, sprawa nr 2788, ust. 251, sprawa nr 2741, ust. 765, sprawa nr 2838, ust. 1079, sprawa nr 2825, ust. 1256; raport nr 363, sprawa nr 2837, ust. 309, sprawa nr 2704, ust. 398; raport nr 365, sprawa nr 2872, ust. 1085; raport nr 373, sprawa nr 3039, ust. 263 oraz raport nr 375, sprawy nr 3063 ust. 132 i 2871, ust. 227.)

1329. Zarówno pracodawcy jak i związki zawodowe powinny prowadzić rokowania w dobrej wierze i podejmować wszelkie starania w celu dojścia do porozumienia, a satysfakcjonujące stosunki pracy zależą przede wszystkim od nastawienia stron wobec siebie nawzajem oraz od wzajemnego zaufania.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 936; raport nr 344, sprawa nr 2467, ust. 576, sprawa nr 2486, ust. 1212, sprawa nr 2437, ust. 1314; raport nr 346, sprawa nr 2506, ust. 1077; raport nr 349, sprawa nr 2481, ust. 78, sprawa nr 2486, ust. 1238; raport nr 362, sprawa nr 2361, ust. 1096; raport nr 364, sprawa nr 2848, ust. 427 oraz raport nr 375, sprawa nr 3063, ust. 134.)

1330. Zasada zakładająca, że zarówno pracodawcy jak i związki zawodowe powinny prowadzić negocjacje w dobrej wierze i podejmować wszelkie starania w celu osiągnięcia porozumienia oznacza, że należy unikać wszelkiej nieuzasadnionej zwłoki w przeprowadzeniu negocjacji.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 937; raport nr 340, sprawa nr 2417, ust. 307, sprawa nr 2397, ust. 888; raport nr 343, sprawa nr 2426, ust. 259; raport nr 360, sprawa nr 2803, ust. 342; raport nr 362, sprawa nr 2361, ust. 1096; raport nr 364, sprawa nr 2827, ust. 1121; raport nr 370, sprawa nr 2969, ust. 533 oraz raport nr 375, sprawa nr 2871, ust. 227.)

1331. W kontekście dobrowolnych rokowań zbiorowych w dobrej wierze, prośba ze strony związku zawodowego o zawieszenie na kilka dni prac Komisji ds. Negocjacji Płacowych w Sektorze Publicznym by związek mógł przeprowadzić wewnętrzne konsultacje nt. propozycji złożonej przez Rząd w trakcie posiedzenia Komisji i zapoznać się ze szczegółami technicznymi, nie jest czymś nieuzasadnionym.

(Zob. raport nr 378, sprawa nr 3122, ust. 211.)

1332. Jednostronne przekładanie lub zwoływanie spotkań negocjacyjnych w ostatniej chwili i bez uprzedzenia, jeżeli brak ku temu uzasadnionych powodów, jest praktyką szkodliwą dla rozwoju normalnych, zdrowych stosunków pracy.

(Zob. raport nr 356, sprawa nr 2611, ust. 175.)

1333. To, czy jedna ze stron przyjmuje wobec drugiej postawę otwartą bądź bezkompromisową czy też nie, jest kwestią negocjacji między stronami, natomiast zarówno pracodawcy jak i związki zawodowe powinny prowadzić negocjacje w dobrej wierze i dążyć do porozumienia.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 938; raport nr 343, sprawa nr 2319, ust. 1007; raport nr 344, sprawa nr 2467, ust. 576, sprawa nr 2437, ust. 1315; raport nr 350, sprawa nr 2362, ust. 429 oraz raport nr 355, sprawa nr 2640, ust. 1048.)

1334. Porozumienia powinny być wiążące dla stron.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 939; raport nr 342, sprawa nr 2356, ust. 352, sprawa nr 2421, ust. 582; raport nr 343, sprawa nr 2425, ust. 259; raport nr 344, sprawa nr 2467, ust. 585, sprawa nr 2486, ust. 1212; raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 745; raport nr 349, sprawa nr 2469, ust. 71, sprawa nr 2572, ust. 792; raport nr 350, sprawa nr 2601, ust. 1446; raport nr 351, sprawy nr 2611 i 2632, ust. 1282; raport nr 354, sprawa nr 2626, ust. 358; raport nr 355, sprawa nr 2572, ust. 85; raport nr 356, sprawa nr 2663, ust. 766, sprawa nr 2601, ust. 1023; raport nr 357, sprawa nr 2744, ust. 1157; raport nr 358, sprawa nr 2735, ust. 601; raport nr 359, sprawa nr 2776, ust. 289, sprawa nr 2639, ust. 1070; raport nr 362, sprawa nr 2825, ust. 1256; raport nr 363, sprawa nr 1865, ust. 120, sprawa nr 2867, ust. 352, sprawa nr 2811, ust. 662; raport nr 368, sprawa nr 2914, ust. 409; raport nr 370, sprawa nr 2969, ust. 532; raport nr 371, sprawa nr 2947, ust. 463, sprawa nr 2937, ust. 653; raport nr 372, sprawa nr 2986, ust. 206, sprawa nr 3013, ust. 260, sprawa nr 3024, ust. 423; raport nr 373, sprawa nr 3012, ust. 307; raport nr 374, sprawa nr 3044, ust. 333 oraz raport nr 376, sprawa nr 3081, ust. 722, sprawa nr 3072, ust. 923 i sprawa nr 3016, ust. 1033.)

1335. Mając na uwadze fakt, że rokowania zbiorowe tylko wtedy mają sens, gdy dobrowolnie wynegocjowane ustalenia są wiążące dla wszystkich reprezentowanych stron, Komitet zwrócił się do Rządu o ustawowe zapewnienie wykonalności każdego układu zbiorowego przez przedstawicieli umawiających się stron.

(Zob. raport nr 365, sprawa nr 2820, ust. 997.)

1336. Wzajemne respektowanie zobowiązań podjętych w ramach układów zbiorowych stanowi istotny element prawa do rokowań zbiorowych i należy go przestrzegać po to, by stosunki pracy opierały się na pewnym, stabilnym gruncie.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 940; raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 745; raport nr 349, sprawa nr 2572, ust. 792; raport nr 350, sprawa nr 2601, ust. 1446; raport nr 351, sprawa nr 2598, ust. 1355; raport nr 353, sprawa nr 2615, ust. 866; raport nr 355, sprawa nr 2572, ust. 85; raport nr 356, sprawa nr 2663, ust. 766; raport nr 371, sprawa nr 2947, ust. 453; raport nr 372, sprawa nr 3024, ust. 423; raport nr 373, sprawa nr 3002, ust. 74; raport nr 375, sprawy nr 3065 i 3066, ust. 476; raport nr 376, sprawa nr 3081, ust. 722, sprawa nr 3016, ust. 1033 oraz raport nr 377, sprawa nr 3094, ust. 345.)

1337. Rokowania zbiorowe zawierają w swoim pojęciu zarówno kompromis, jak i uzasadnioną pewność, że wynegocjowane zobowiązania będą honorowane, przynajmniej przez okres obowiązywania układu, jako że układ taki jest wynikiem kompromisu obu stron w zakresie pewnych spraw, a także wynikiem rezygnacji z pewnych żądań w celu zapewnienia innych praw uznanych przez związki zawodowe i ich członków za bardziej priorytetowe. Gdyby prawa te, na rzecz których poczyniono ustępstwa w innych sprawach, można było uchylać jednostronnie, nie można by oczekiwać ani stabilności stosunków pracy, ani dostatecznego zaufania do wynegocjowanych układów.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 941; raport nr 344, sprawa nr 2434, ust. 792, sprawa nr 2502, ust. 1019; raport nr 356, sprawa nr 2663, ust. 766; raport nr 370, sprawa nr 2969, ust. 532; raport nr 372, sprawa nr 3024, ust. 423; raport nr 374, sprawa nr 3044, ust. 333 oraz raport nr 376, sprawa nr 3081, ust. 722.)

1338. Przepis prawa pozwalający pracodawcy na jednostronną zmianę treści podpisanych układów zbiorowych, lub na występowanie o ich renegowanie, jest sprzeczny z zasadami rokowań zbiorowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 942; raport nr 344, sprawa nr 2467, ust. 573; raport nr 348, sprawa nr 2497, ust. 400; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 842 oraz raport nr 365, sprawa nr 2723, ust. 778.)

1339. *Zalecenie nr 91 dotyczące układów zbiorowych z 1951 r.* wskazujące rządowi jak należy rozumieć zasady rokowań zbiorowych w artykule 3 wyraźnie mówi, że „układy zbiorowe powinny wiązać swych sygnatariuszy jak również osoby, w których imieniu zostały zawarte”.

(Zob. raport nr 376, sprawa nr 3081, ust. 722.)

1340. Niewdrożenie układu zbiorowego, nawet na zasadzie tymczasowej, narusza prawo do rokowań zbiorowych oraz zasadę prowadzenia rokowań w dobrej wierze.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 943; raport nr 353, sprawa nr 2615, ust. 866; raport nr 358, sprawa nr 2735, ust. 601; raport nr 363, sprawa nr 2811, ust. 662 oraz raport nr 376, sprawa nr 3081, ust. 722.)

1341. Na wszystkich stronach negocjacji, bez względu na posiadanie lub nie osobowości prawnej, ciąży odpowiedzialność za jakiegokolwiek naruszenie poufności informacji uzyskanych w ramach rokowań zbiorowych.

(Zob. raport nr 356, sprawa nr 2699, ust. 1389.)

Rokowania zbiorowe z udziałem przedstawicieli pracowników niezrzeszonych

1342. Zawarcie z pracownikami, którzy nie są członkami związku lub z niego wystąpili, porozumień zbiorowych na lepszych warunkach niż oferowane w układzie zbiorowym może zniechęcać do układów zbiorowych określonych w artykule 4 *Konwencji nr 98*.

(Zob. raport nr 350, sprawa nr 2362, ust. 426.)

1343. *Zalecenie nr 91 dotyczące układów zbiorowych z 1951 r.* podkreśla rolę organizacji pracowników jako jednej ze stron w rokowaniach zbiorowych; odnosi się to do przedstawicieli pracowników niezrzeszonych tylko w przypadku braku organizacji pracowników.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 944; raport nr 356, sprawa nr 2699, ust. 1389; raport nr 360, sprawa nr 2801, ust. 482; raport nr 362, sprawa nr 2796, ust. 535; raport nr 365, sprawa nr 2820, ust. 998 oraz raport nr 370, sprawa nr 2595, ust. 37.)

1344. *Zalecenie nr 91 dotyczące układów zbiorowych z 1951 r.* stanowi: „Dla celów niniejszego Zalecenia określenie „układ zbiorowy” oznacza wszelkie pisemne porozumienie dotyczące warunków pracy i zatrudnienia, zawierane z jednej strony przez pracodawcę lub grupę pracodawców, jedną lub kilka organizacji pracodawców, a z drugiej strony przez jedną lub kilka reprezentatywnych organizacji pracowników, a w braku takich organizacji, przez przedstawicieli zainteresowanych pracowników, należycie wybranych i upoważnionych przez nich, zgodnie z ustawodawstwem krajowym”. W tym względzie Komitet stwierdza, że rzeczony *Zalecenie* podkreśla rolę organizacji pracowników jako jednej ze stron w rokowaniach zbiorowych. Bezpośrednie negocjacje między przedsiębiorstwem a jego pracownikami – z pominięciem organizacji reprezentatywnej, jeśli takowa istnieje – mogą w pewnych przypadkach stanowić uszczerbek dla zasady zachęcania i popierania negocjacji pomiędzy pracodawcami a organizacjami pracowników.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 945; raport nr 340, sprawa nr 2241, ust. 824; raport nr 342, sprawa nr 2455, ust. 770; raport nr 343, sprawa nr 2259, ust. 90; raport nr 357, sprawa nr 2698, ust. 216; raport nr 362, sprawa nr 2796, ust. 535, sprawa nr 2723, ust. 842; raport nr 363, sprawa nr 2780, ust. 813; raport nr 367, sprawa nr 2877, ust. 505 oraz raport nr 375, sprawa nr 3010, ust. 455.)

1345. *Konwencja nr 135 dotycząca ochrony przedstawicieli pracowników z 1971 r.* oraz *Konwencja nr 154 dotycząca popierania rokowań zbiorowych z 1981 r.* również zawierają jednoznaczne zapisy gwarantujące, że – jeśli w jednym przedsiębiorstwie istnieją zarówno przedstawiciele związków zawodowych jak i wybrani przedstawiciele pracowników – zostaną podjęte odpowiednie środki dla zapewnienia, by obecność wybranych przedstawicieli nie została wykorzystana w celu osłabienia pozycji zainteresowanych związków zawodowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 946; raport nr 342, sprawa nr 2455, ust. 770; raport nr 348, sprawa nr 2492, ust. 992; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 842; raport nr 363, sprawa nr 2780, ust. 813 oraz raport nr 365, sprawa nr 2820, ust. 998.)

1346. Komitet przypomina, że artykuł 5 *Konwencji nr 135* stanowi, że jeżeli w przedsiębiorstwie istnieją zarówno przedstawiciele związków zawodowych, jak i przedstawiciele wybrani, należy w razie potrzeby podjąć właściwe kroki w celu zapewnienia, aby obecność przedstawicieli wybranych nie podważała pozycji zainteresowanych związków zawodowych lub ich przedstawicieli oraz w celu zachęcenia do współpracy we wszystkich istotnych sprawach pomiędzy przedstawicielami wybranymi a zainteresowanymi związkami zawodowymi i ich przedstawicielami.

(Zob. raport nr 348, sprawa nr 2518, ust. 494.)

1347. Układów zbiorowych z pracownikami niezrzeszonymi nie należy wykorzystywać do osłabiania praw pracowników, którzy należą do związków zawodowych.

(Zob. raport nr 340, sprawa nr 2241, ust. 824 oraz raport nr 349, sprawa nr 2493, ust. 700.)

1348. Możliwość zawierania układów zbiorowych z pracodawcą przez delegatów reprezentujących 10 procent pracowników, jeśli w przedsiębiorstwie istnieje już co najmniej jedna organizacja pracowników, nie sprzyja rozwojowi rokowań zbiorowych w rozumieniu art. 4 *Konwencji nr 98*; ponadto, z uwagi na wymagany niewielki procent [reprezentowanych pracowników], możliwość taka osłabiłaby pozycję organizacji pracowników, co byłoby sprzeczne z art. 3, ust. 2 *Konwencji nr 154*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 947.)

1349. Odnośnie sytuacji, kiedy propozycja przedstawiona przez przedsiębiorstwo bezpośrednio pracownikom jest jedynie powtórzeniem propozycji wcześniej odrzuconych przez związek zawodowy, i kiedy negocjacje między przedsiębiorstwem a związkiem zawodowym zostają następnie wznowione, Komitet uważa, że zgłaszający skargę nie dowiedli, że miało miejsce naruszenie praw związkowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 948.)

Uznanie najbardziej reprezentatywnych organizacji

1350. *Zalecenie nr 163 dotyczące popierania rokowań zbiorowych z 1981 r.* wymienia różne sposoby promowania rokowań zbiorowych, w tym uznanie reprezentatywnych organizacji pracodawców i pracowników (ust. 3b).

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 949.)

1351. Zarówno systemy rokowań zbiorowych przewidujące wyłączne prawa zawierania układów zbiorowych dla najbardziej reprezentatywnego związku zawodowego, jak i systemy, w których dopuszcza się możliwość zawierania kilku układów zbiorowych przez kilka związków zawodowych w jednym przedsiębiorstwie są zgodne z zasadami wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 950; raport nr 344, sprawa nr 2437, ust. 1315; raport nr 356, sprawa nr 2691, ust. 258; raport nr 358, sprawa nr 2729, ust. 887; raport nr 362, sprawa nr 2750, ust. 933; raport nr 363, sprawa nr 1865, ust. 115; raport nr 364, sprawa nr 2881, ust. 229; raport nr 367, sprawa nr 2952, ust. 878, raport nr 370, sprawa nr 2971, ust. 220 oraz raport nr 372, sprawa nr 3024, ust. 421.)

1352. Ustawodawstwo, które ustala próg ważności układu zbiorowego nie jest sprzeczne ani z artykułem 4 *Konwencji nr 98* ani z celem jakim jest wspieranie jak najszerzego rozwoju i stosowania dobrowolnych rokowań zbiorowych, zwłaszcza jeśli próg został ustalony w porozumieniu z partnerami społecznymi i nie jest zbyt wysoki.

(Zob. raport nr 362, sprawa nr 2750, ust. 961.)

1353. Jeśli chodzi o sprawę, w której prawo reprezentowania wszystkich zatrudnionych w danym sektorze przyznano organizacjom, które były reprezentatywne tylko w ograniczonym zakresie na szczeblu krajowym, Komitet uznał, że – jeśli prawodawstwo krajowe przewiduje mechanizmy reprezentowania interesów zawodowych całej kategorii pracowników – taka reprezentacja powinna normalnie należeć do organizacji o największej liczbie Członków w danej kategorii, a władze publiczne powinny powstrzymać się od wszelkiej ingerencji, która mogłaby tę zasadę podważać.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 951.)

1354. Pracodawcy, w tym także władze państwowe pełniące rolę pracodawców, powinni uznać w celu rokowań zbiorowych organizacje reprezentatywne dla zatrudnionych przez nich pracowników.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 952; raport nr 340, sprawa nr 2416, ust. 1022; raport nr 348, sprawa nr 2512, ust. 904, sprawa nr 2492, ust. 988; raport nr 350, sprawa nr 2579, ust. 1699; raport nr 355, sprawa nr 2609, ust. 864; raport nr 357, sprawa nr 2169, ust. 64; raport nr 360, sprawa nr 2169, ust. 88; raport nr 363, sprawa nr 2837, ust. 309 oraz raport nr 376, sprawa nr 3067, ust. 950.)

1355. Uznanie przez pracodawcę głównych związków reprezentowanych w przedsiębiorstwie, lub najbardziej reprezentatywnego z tych związków, stanowi główną podstawę wszelkich procedur dla rokowań zbiorowych w zakresie warunków zatrudnienia w przedsiębiorstwie.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 953; raport nr 340, sprawa nr 2416, ust. 1022; raport nr 348, sprawa nr 2492, ust. 988; raport nr 355, sprawa nr 2685, ust. 907; raport nr 357, sprawa nr 2169, ust. 64 oraz raport nr 360, sprawa nr 2169, ust. 88.)

1356. Pracodawcy powinni dla celów rokowań zbiorowych uznać organizacje reprezentatywne dla pracowników konkretnego przemysłu.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 954.)

1357. Jeśli trudności w interpretacji przepisów dotyczących wyboru członków władz związkowych stwarzają sytuacje, w których pracodawcy odmawiają negocjacji z zainteresowanym związkiem oraz – ogólniej rzecz biorąc – odmawiają uznania takiego związku, powstają problemy ze zgodnością z *Konwencją nr 87*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 955 oraz raport nr 343, sprawa nr 2096, ust. 163.)

1358. Wymóg co najmniej 21 zatrudnionych przez pracodawcę by związek mógł skorzystać z procedury sporu o uznanie jest sprzeczny z zasadą swobodnych i dobrowolnych rokowań zbiorowych.

(Zob. raport nr 349, sprawa nr 2473, ust. 274.)

Określenie związku zawodowego uprawnionego do prowadzenia rokowań

1359. Pracownicy i pracodawcy powinni mieć praktyczną możliwość swobodnego wyboru organizacji, która będzie ich reprezentowała w celu prowadzenia rokowań zbiorowych.

(Zob. raport nr 368, sprawa nr 2919, ust. 651.)

1360. Zarówno systemy oparte na zasadzie wyłącznego podmiotu negocjującego (najbardziej reprezentatywnego), jak i te dopuszczające wszystkie organizacje lub te najbardziej reprezentatywne, ustalone według jasnych, wcześniej określonych kryteriów, są zgodne z *Konwencją nr 98*.

(Zob. raport nr 350, sprawa nr 2578, ust. 252.)

1361. Rejestracja związku zawodowego jako warunek niezbędny do prowadzenia rokowań zbiorowych nie stanowi naruszenia zasad wolności związkowej, pod warunkiem że rejestracja nie powoduje nadmiernej zwłoki a decyzja właściwego organu nie jest decyzją uznaniową.

(Zob. raport nr 353, sprawa nr 2597, ust. 1288.)

1362. Wymóg większości nie tylko liczby pracowników, lecz również liczby przedsiębiorstw w celu zawarcia układu zbiorowego na szczeblu branżowym lub zawodowym może spowodować problemy z zastosowaniem *Konwencji nr 98*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 956.)

1363. Żeby związek zawodowy szczebla zakładowego mógł negocjować układ zbiorowy na poziomie przedsiębiorstwa, powinno wystarczyć, by wykazał, że jest wystarczająco reprezentatywny na poziomie przedsiębiorstwa.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 957; raport nr 346, sprawa nr 2473, ust. 1535 oraz raport nr 373, sprawa nr 3021, ust. 527.)

1364. Rokowania na poziomie przedsiębiorstwa z najbardziej reprezentatywną organizacją wyższego szczebla winny mieć miejsce tylko wówczas, gdy liczba jego członków w firmie spełnia wymogi ustawodawstwa kraju.

(Zob. raport nr 356, sprawa nr 2699, ust. 1389.)

1365. W związku z zapisem, zgodnie z którym związek reprezentujący większość pracowników w przedsiębiorstwie nie może się angażować w rokowania zbiorowe, jeśli nie jest zrzeszony w reprezentatywnej federacji, Komitet przypomina znaczenie prawa takiego związku w przedsiębiorstwie do prowadzenia rokowań zbiorowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 958.)

1366. Właściwe władze powinny, we wszystkich przypadkach, posiadać uprawnienia do przeprowadzenia obiektywnej weryfikacji oświadczenia przez związek, że reprezentuje on większość pracowników w danym przedsiębiorstwie, pod warunkiem, że takie oświadczenie będzie brzmiało prawdopodobnie. Jeśli okaże się,

że taki związek jest związkiem reprezentującym większość pracowników, władze te powinny podjąć stosowne kroki pojednawcze w celu nakłonienia pracodawcy do uznania tegoż związku dla celów rokowań zbiorowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 959.)

1367. Jeśli związek inny niż ten, który zawierał układ zbiorowy w międzyczasie stał się związkiem większościowym i domaga się unieważnienia owego układu, władze, pomimo zawartego układu, powinny zwrócić się do pracodawcy o uznanie tego związku.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 960.)

1368. Jeśli władze posiadają uprawnienia do przeprowadzenia sondażu mającego na celu ustalenie związku reprezentującego większość pracowników, który reprezentowałby pracowników w rokowaniach zbiorowych, to sondaż taki powinien być zawsze przeprowadzony w sytuacji, w której istnieją wątpliwości co do preferencji pracowników zakresie reprezentującego ich związku.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 961.)

1369. Jeśli, zgodnie z obowiązującym systemem, najbardziej reprezentatywny związek posiada prawo pierwszeństwa lub wyłączności do prowadzenia rokowań, decyzje dotyczące najbardziej reprezentatywnej organizacji należy podejmować na podstawie obiektywnych, uprzednio ustalonych kryteriów, tak by uniknąć jakichkolwiek okazji do stronniczości lub nieuczciwości.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 962; raport nr 349, sprawa nr 2529, ust. 495; raport nr 362, sprawa nr 2805, ust. 197; raport nr 367, sprawa nr 2952, ust. 878 oraz raport nr 372, sprawa nr 3024, ust. 422.)

1370. Chociaż władze publiczne mają prawo decydować o tym, czy będą prowadziły negocjacje na poziomie regionalnym czy krajowym, to pracownicy, czy to prowadzący negocjacje na poziomie regionalnym czy też krajowym, powinni mieć prawo do wyboru organizacji, która będzie ich reprezentować w owych negocjacjach.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 963.)

1371. Jeśli chodzi o sprawę, w której organizacje, aby móc oświadczyć, że są reprezentatywne i posiadają kompetencje do bycia wyłącznym sygnatariuszem układu zbiorowego, musiały udowodnić swoją reprezentatywność na poziomie krajowym i wielosektorowym, Komitet uznał, że połączenie tych wymogów stwarza problemy odnośnie zasad wolności związkowej w zakresie reprezentatywności. Zastosowanie się do nich może skutkować uniemożliwieniem związkowi reprezentatywnemu dla danego sektora pełnienie roli wyłącznego sygnatariusza układów zbiorowych wynikających z rokowań zbiorowych, w których uczestniczył.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 964.)

1372. Żeby udział danej organizacji w procesie negocjacji był w pełni skuteczny i rzeczywisty, organizacja ta powinna móc sygnować (a w razie potrzeby być wyłącznym sygnatariuszem) wynikające z rokowań układy, kiedy sobie tego życzy, pod warunkiem, że jej reprezentatywność w sektorze została w sposób obiektywny udowodniona.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 965.)

1373. Udział w rokowaniach zbiorowych oraz sygnowanie wynikających z nich układów siłą rzeczy oznacza niezależność sygnatariuszy od pracodawcy lub organizacji pracodawców, a także od władz. Organizacje związkowe mogą uczestniczyć w rokowaniach dopiero po wykazaniu swojej niezależności.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 966; raport nr 348, sprawa nr 2512, ust. 903 oraz raport nr 350, sprawa nr 2592, ust. 1581.)

1374. W celu ustalenia, czy dana organizacja posiada kompetencje do pełnienia roli wyłącznego sygnatariusza układów zbiorowych, należy zastosować dwa kryteria: reprezentatywność i niezależność. Określenie, które organizacje spełniają te kryteria powinno być przeprowadzone przez organ dający wszelkie gwarancje niezależności i obiektywności.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 967; raport nr 348, sprawa nr 2512, ust. 904 oraz raport nr 350, sprawa nr 2592, ust. 1581.)

1375. Prawny wymóg minimalnej liczby 1000 członków dla przyznania wyłącznego prawa do rokowań może skutkować pozbawieniem prawa do tworzenia organizacji zdolnych do należytego prowadzenia działalności związkowej małych grup pracowników reprezentowanych przez związek zawodowy lub pracowników rozproszonych na dużym obszarze geograficznym, co jest sprzeczne z zasadami wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 968.)

1376. Ustawowy próg (3 procent) dla branży w połączeniu z progiem dla zakładu pracy (50 procent) lub przedsiębiorstwa (40 procent) jako warunek możliwości zawarcia zbiorowego układu pracy dla zakładu lub przedsiębiorstwa nie sprzyja harmonijnym stosunkom pracy i nie wspiera rokowań zbiorowych tak jak to przewiduje artykuł 4 *Konwencji nr 98*, gdyż może spowodować spadek liczby pracowników objętych układami zbiorowymi.

(Zob. raport nr 373, sprawa nr 3021, ust. 529.)

1377. W konkretnych okolicznościach jednego przypadku Komitet wyraził opinię, że związkowi zawodowemu może być niezmiernie trudno uzyskać poparcie 45 procent pracowników przed uruchomieniem procedury uznania go za podmiot rokowań zbiorowych.

(Zob. raport nr 356, sprawa nr 2654, ust. 379.)

1378. Wymóg 10-procentowej reprezentatywności związku zawodowego jako warunek uczestnictwa w komisji negocjacyjnej nie stanowi pogwałcenia zasad wolności związkowej i rokowań zbiorowych.

(Zob. raport nr 356, sprawa nr 2691, ust. 258.)

1379. Wymóg udowodnienia, że dany związek jest najbardziej reprezentatywny w danej grupie pracowników, a zatem jest wyłącznym przedstawicielem do prowadzenia rokowań, niekoniecznie musi być niezgodny z *Konwencją nr 87*. Sytuacja taka ma miejsce tylko wtedy, kiedy zapewnione są pewne zabezpieczenia. Komitet zauważa, że w kilku krajach, w których przewiduje się procedury certyfikowania związków jako wyłącznych przedstawicieli w rokowaniach, za niezbędne uznano następujące zabezpieczenia: (a) certyfikację ma przeprowadzić organ niezależny, (b) organizacje reprezentatywne mają być wybierane większością głosów zatrudnionych w zainteresowanej grupie pracowników, (c) prawo organizacji, której nie udało się zdobyć wystarczająco dużej liczby głosów do żądania przeprowadzenia ponownych wyborów po upływie określonego czasu, (d) prawo organizacji innej niż organizacje certyfikowane do żądania przeprowadzenia nowych wyborów po upływie ustalonego okresu (na ogół 12 miesięcy) od poprzednich wyborów.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 969 oraz raport nr 357, sprawa nr 2683, ust. 588.)

1380. Jeśli następuje zmiana względnej siły związków ubiegających się o prawo pierwszeństwa lub uprawnienia do wyłącznego reprezentowania pracowników w rokowaniach zbiorowych, wówczas pożądana jest możliwość rewizji faktów stanowiących podstawy udzielenia takiego prawa lub uprawnień. W razie braku takiej możliwości większość zainteresowanych pracowników może być reprezentowana przez związek, któremu przez nieuzasadniony zbyt długi czas uniemożliwiano – faktycznie lub prawnie – powoływanie swojego zarządu i organizowania swojej działalności mającej na celu wspieranie i obronę interesów swoich członków.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 970.)

1381. Podkreślając, że odpowiednie procedury ustalenia faktów i domniemanych nieprawidłowości w procedurze wyboru przez pracowników i członków rywalizujących związków podmiotu, który będzie miał prawo do prowadzenia rokowań zbiorowych, jest zadaniem władz krajowych, Komitet podkreślił wagę jaką przywiązuje do tego, by przy ewentualnym nowym głosowaniu władze podjęły niezbędne kroki w celu uniknięcia wszystkich zarzucanych nieprawidłowości, gwarantując w ten sposób wszystkim zainteresowanym pracownikom możliwość pełnego i uczciwego uczestnictwa, w atmosferze spokoju i bezpieczeństwa.

(Zob. raport nr 368, sprawa nr 2919, ust. 651 oraz raport nr 373, sprawa nr 2919, ust. 50.)

1382. W celu zachęcania do harmonijnego rozwoju rokowań zbiorowych oraz unikania sporów, powszechną praktyką powinno być przestrzeganie procedur (o ile takowe istnieją), ustalonych dla określenia najbardziej reprezentatywnego związku do prowadzenia rokowań zbiorowych, kiedy preferencje pracowników w zakresie reprezentującego ich związku nie są sprawą oczywistą. W przypadku braku takich procedur, władze – tam, gdzie to stosowne – powinny rozważyć możliwość opracowania obiektywnych zasad w tym względzie.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 971; raport nr 348, sprawa nr 2512, ust. 9044 oraz raport nr 350, sprawa nr 2592, ust. 1581.)

1383. W jednym przypadku projekt ustawy dotyczącej komisji negocjacyjnej dla służby publicznej przewidywał policzenie płacących składki członków związków w celu określenia ich reprezentatywności, a weryfikację tej reprezentatywności miał przeprowadzić zarząd pod przewodnictwem urzędnika sądowego

(co sześć lat lub w dowolnym czasie na wniosek związku zawodowego). Komitet uważa, że chociaż generalnie rzecz biorąc głosowanie byłoby najbardziej pożądanym sposobem ustalania stopnia reprezentatywności związków zawodowych, to procedury uzyskiwania informacji przewidziane owym projektem ustawy wydają się dawać silne gwarancje poufności i bezstronności, które są nieodzowne w tego rodzaju działaniu.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 972.)

1384. Chociaż podanie wszystkich istotnych informacji o głosowaniu, włącznie z instrukcją jak głosować przeciwko związkowi jest do zaakceptowania jako część procedury wyborczej dla celów certyfikacji, zaangażowanie się pracodawcy w jakikolwiek sposób ingerujący w korzystanie przez pracownika ze swobodnego wyboru stanowiłoby pogwałcenie wolności związkowej i brak poszanowania fundamentalnego prawa pracowników do organizowania się.

(Zob. raport nr 357, sprawa nr 2683, ust. 584.)

1385. Odnośnie jednego przypadku, w którym rząd, w świetle panującej w kraju sytuacji, ograniczył prawo do rokowań zbiorowych dwóm najbardziej reprezentatywnym krajowym związkom pracowników, Komitet uznał, że nie powinno to uniemożliwiać związkowi reprezentującemu większość pracowników pewnej kategorii wspierania interesów swoich członków. Komitet zalecił, by rząd rozważył, jakie środki mogłyby zastosować w zaistniałej w kraju sytuacji w celu umożliwienia temu związkowi udziału w procesie rokowań zbiorowych, tak by mógł on w sposób właściwy reprezentować i bronić zbiorowych interesów swoich członków.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 973.)

1386. Zważywszy na cel, jakim jest zachowanie niezależności osób badających sprawę korupcji związkowej, Komitet uważa, że nie musi stanowić naruszenia artykułu 2 *Konwencji nr 87* i artykułu 4 *Konwencji nr 98* powołanie specjalnej jednostki ds. rokowań zbiorowych, z ograniczeniem wyboru związków, do których osoby badające sprawę mogą przystąpić, pod warunkiem że mają prawo do utworzenia własnej organizacji.

(Zob. raport nr 374, sprawa nr 3015, ust. 180.)

Prawa związków niereprezentatywnych

1387. Komitet przypomina stanowisko Komitetu Ekspertów ds. Stosowania Konwencji i Zaleceń mówiące, że jeśli prawo danego kraju przewiduje rozróżnienie między najbardziej reprezentatywnym związkiem zawodowym a innymi związkami zawodowymi, to system taki nie powinien skutkować uniemożliwieniem związkowi niereprezentatywnym ich funkcjonowania oraz posiadania prawa do składania protestów w imieniu swoich członków i reprezentowania ich w przypadku skarg indywidualnych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 974 oraz raport nr 356, sprawa nr 2691, ust. 258.)

1388. Przyznanie prawa wyłączności najbardziej reprezentatywnej organizacji nie powinno oznaczać, że zakazane jest istnienie innych związków, do których chcieliby należeć niektórzy zainteresowani pracownicy. Organizacjom niereprezentatywnym należy zezwolić na prowadzenie swojej działalności, a przynajmniej na posiadanie prawa zabierania głosu w imieniu swoich członków i reprezentowania ich.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 975.)

1389. Tam, gdzie obowiązuje system zakładający wyznaczenie wyłącznego przedstawiciela dla rokowań zbiorowych, a nie istnieje związek reprezentujący wymagany odsetek pracowników, prawa do rokowań zbiorowych powinny być zagwarantowane wszystkim związkom w tej grupie pracowników, przynajmniej w imieniu własnych członków.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 976; raport nr 340, sprawa nr 2380, ust. 1274; raport nr 346, sprawa nr 2473, ust. 1535; raport nr 349, sprawa nr 2473, ust. 273; raport nr 357, sprawa nr 2683, ust. 588; raport nr 363, sprawa nr 1865, ust. 115; raport nr 370, sprawa nr 2969, ust. 533 oraz raport nr 373, sprawa nr 3021, ust. 529.)

1390. Pomimo braku w danej grupie pracowników związku, do którego należałoby ponad 50 proc. pracowników, prawa do rokowań zbiorowych powinny przysługiwać związkowi istniejącym w tej grupie, przynajmniej w imieniu własnych członków.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 977 oraz raport nr 348, sprawa nr 2355, ust. 316.)

1391. Jeśli chodzi o zapis stanowiący, że układ zbiorowy może negocjować tylko związek zawodowy reprezentujący absolutną większość pracowników w danym przedsiębiorstwie, Komitet uznał, że zapis ten nie popiera rokowań zbiorowych w rozumieniu art. 4 *Konwencji nr 98* i wezwał rząd do podjęcia kroków –

w porozumieniu z zainteresowanymi organizacjami – zmierzających do nowelizacji rzeczono zapisu w taki sposób, by – wobec braku związku zawodowego reprezentującego absolutną większość pracowników – umożliwiłby on organizacjom wspólne negocjowanie układu zbiorowego dla danego przedsiębiorstwa lub grupy pracowników reprezentowanych przez związek, lub przynajmniej zawieranie układu zbiorowego w imieniu swoich Członków.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 978.)

1392. Prawny wymóg udowodnienia przez związek swoich uprawnień do reprezentowania wszystkich pracowników w negocjowaniu zbiorowego układu pracy jest zbyt wygórowany i stoi w sprzeczności w zasadami wolności związkowej, jako że może być stosowany w taki sposób, że mógłby stanowić przeszkodę w egzekwowaniu przez organizację pracowników prawa do reprezentowania swoich członków.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 979.)

1393. Skoro osoby zawierające układ zbiorowy mają być przedstawicielami związku zawodowego, to wymóg zaaprobowania ich przez absolutną większość pracowników może stanowić przeszkodę w prowadzeniu rokowań zbiorowych, co byłoby niezgodne z zapisem art. 4 *Konwencji nr 98*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 980.)

Określenie organizacji pracodawców uprawnionych do prowadzenia rokowań

1394. Pracodawcy powinni móc wybierać wedle swego uznania organizację do reprezentowania ich interesów w procesie rokowań zbiorowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 981.)

1395. Zasada reprezentowania w rokowaniach zbiorowych nie może być stosowana w sposób sprawiedliwy w odniesieniu do federacji pracodawców, jeśli członkostwo w Izbie Handlowej jest obowiązkowe, a Izba Handlowa jest upoważniona do prowadzenia rokowań zbiorowych ze związkami zawodowymi.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 982.)

1396. Przyznanie prawa do rokowań zbiorowych Izbie Handlowej, która jest wytworem prawa i do której przynależność jest obowiązkowa, stanowi naruszenie prawa pracodawców do wolnego wyboru organizacji reprezentującej ich interesy w rokowaniach zbiorowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 983.)

Reprezentacja organizacji w procesie rokowań zbiorowych

1397. Organizacje pracowników muszą mieć prawo do samodzielnego, bez ingerencji ze strony władz publicznych, wybierania delegatów, którzy będą je reprezentować w rokowaniach zbiorowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 984 oraz raport nr 365, sprawa nr 2723, ust. 778.)

1398. Prawo organizacji pracowników do określania swej działalności i sposobu zarządzania związkiem, zgodnie z artykułem 3 *Konwencji nr 87*, obejmuje swobodę wyboru przez organizacje uznane za reprezentatywne swych przedstawicieli do rokowań zbiorowych.

(Zob. raport nr 362, sprawa nr 2750, ust. 947 oraz raport nr 377, sprawa nr 2750, ust. 33.)

1399. Nadmiernie ściśle przepisy w takich sprawach jak skład przedstawicieli stron w procesie rokowań zbiorowych może ograniczyć ich skuteczność; o takiej kwestii powinny decydować same strony.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 985.)

1400. Komitet zwraca uwagę na artykuł 6 *Zalecenia nr 163 dotyczącego popierania rokowań zbiorowych z 1981 r.*, zgodnie z którym strony rokowań zbiorowych winny udzielić swoim negocjatorom niezbędnego do prowadzenia i zakończenia negocjacji mandatu, z zastrzeżeniem wszelkich postanowień dotyczących konsultacji w ramach ich macierzystej organizacji. W oparciu o te zasady i w celu wspierania rokowań zbiorowych w dobrej wierze oraz harmonijnego rozwoju stosunków pracy w sektorze publicznym, od samego początku trzeba jasno wyartykułować jakie są poszczególne fazy rokowań zbiorowych, a badanie możliwości finansowych zrealizowania poczynionych w toku rokowań ustaleń winno poprzedzać zawarcie układu zbiorowego.

(Zob. raport nr 377, sprawa nr 3094, ust. 345.)

1401. Prawo organizacji pracowników do określania swej działalności i sposobu zarządzania związkiem, zgodnie z artykułem 3 *Konwencji nr 87*, obejmuje swobodę wyboru przez organizacje uznane za

reprezentatywne swych przedstawicieli do rokowań zbiorowych a także możliwość pomocy ze strony wybranych przez nie doradców.

(Zob. raport nr 362, sprawa nr 2750, ust. 947 oraz raport nr 377, sprawa nr 2750, ust. 33.)

1402. Organizacje pracodawców i pracowników powinny mieć prawo wyboru, bez żadnych przeszkód, osób, które zgodnie z ich wolą będą im służyć pomocą podczas rokowań zbiorowych i rozstrzygania sporów.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 986.)

1403. Jeśli chodzi o zakaz ingerowania w rozstrzyganie sporów przez stronę trzecią, Komitet jest zdania, że taki zakaz stanowi poważne ograniczenie swobodnego funkcjonowania związków zawodowych, pozbawiając je pomocy ze strony doradców.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 987 oraz raport nr 365, sprawa nr 2723, ust. 788.)

Szczebel prowadzenia rokowań

1404. Zgodnie z zasadą swobodnych i dobrowolnych rokowań zawartą w art. 4 *Konwencji nr 98* określenie szczebla rokowań zasadniczo należy zostawić do uznania stron, a zatem szczebel negocjacji nie powinien być narzucony przez prawo, przez decyzję organu administracyjnego lub przez orzecznictwo innego organu administracyjnego.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 988; raport nr 340, sprawa nr 2267, ust. 152; raport nr 346, sprawa nr 2473, ust. 1534; raport nr 357, sprawa nr 2698, ust. 220 oraz raport nr 362, sprawa nr 2826, ust. 1298.)

1405. Określenie szczebla rokowań zasadniczo należy pozostawić do uznania stron. A zatem Komitet uznaje, że odmowa przez pracodawcę prowadzenia rokowań na danym szczeblu nie stanowi naruszenia wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 989.)

1406. Określenie szczebla, na którym mają być prowadzone rokowania należy pozostawić do decyzji stron.

(Zob. raport nr 356, sprawa nr 2699, ust. 1389.)

1407. Komitet nie zajmuje stanowiska w kwestii czy rokowania powinny się toczyć na szczeblu branżowym, czy w ramach przedsiębiorstwa. Fundamentalną zasadą jest to, że o szczeblu prowadzenia negocjacji powinny swobodnie decydować zainteresowane strony.

(Zob. raport nr 343, sprawa nr 2375, ust. 181.)

1408. Opracowywanie procedur coraz częściej sprzyjających decentralizacji negocjowania postanowień wyłączających, mniej korzystnych niż obowiązujące na wyższym szczeblu, może prowadzić do globalnej destabilizacji mechanizmu rokowań zbiorowych oraz organizacji pracowników i pracodawców, i w tym sensie osłabia wolność związkową i rokowań zbiorowych, co jest niezgodne z zasadami *Konwencji nr 87 i 98*.

(Zob. raport nr 365, sprawa nr 2820, ust. 997 oraz raport nr 371, sprawa nr 2947, ust. 453.)

1409. Ustawodawstwo nie powinno stanowić przeszkody w prowadzeniu rokowań zbiorowych na szczeblu branżowym.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 990 oraz raport nr 365, sprawa nr 2820, ust. 997.)

1410. Najlepsza procedura ochrony niezależności stron biorących udział w rokowaniach zbiorowych polega na swobodzie podejmowania przez nie decyzji, na drodze wspólnego porozumienia, o szczeblu, na jakim rokowania powinny się odbywać. Jednakże okazuje się, że w wielu krajach o sprawie tej decyduje organ niezależny od stron. Komitet uważa, że w takich przypadkach organ decydujący o szczeblu rokowań powinien być faktycznie niezależny.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 991.)

1411. Orzeczenie trybunału konstytucyjnego zgodnie z którym całość rokowań zbiorowych w sektorze budownictwa powinna mieć miejsce na poziomie branżowym nie uwzględnia zasad wolności stron oraz swobody i dobrowolności rokowań, których nie da się odseparować od prawa do rokowań zbiorowych tak jak je zapisano w *Konwencji nr 98*.

(Zob. raport nr 343, sprawa nr 2375, ust. 181.)

1412. W przypadku braku porozumienia między stronami co do szczebla negocjacji, bardziej zgodny z literą i duchem *Konwencji nr 98* i *Zalecenia nr 163* od ogólnego orzeczenia organu sądowego na korzyść

rokowań na szczeblu branżowym byłoby uzgodnienie przez strony systemu w ramach którego można by dokładnie wyartykułować ich interesy i punkty widzenia.

(Zob. raport nr 343, sprawa nr 2375, ust. 181 oraz raport nr 362, sprawa nr 2826, ust. 1298.)

Rokowania zbiorowe w przypadku podwykonawstwa

1413. Rzeczą Rządu jest zapewnienie przy użyciu stosownych środków, by podwykonawstwo nie było stosowane jako sposób obejścia zawartych w ustawodawstwie gwarancji wolności związkowej oraz by związki zawodowe reprezentujące pracowników podwykonawcy mogły skutecznie zabiegać o poprawę warunków życia i pracy tych, których reprezentują.

(Zob. raport nr 350, sprawa nr 2602, ust. 677.)

1414. Chociaż pracodawca/główny wykonawca może nie być zobowiązany do negocjacji ze związkiem zawodowym reprezentującym pracowników zaangażowanych przez podwykonawcę (lub związkiem, który nie ma członków wśród pracowników głównego wykonawcy), nic nie stoi na przeszkodzie, by pracodawca taki dobrowolnie negocjował i zawarł układ zbiorowy. Co więcej, zainteresowany związek zawodowy powinien mieć możliwość zwrócenia się o rokowania na zasadzie dobrowolności do wybranego przez siebie pracodawcy, zwłaszcza w sytuacji gdy niemożliwe byłyby rokowania z każdym z podwykonawców z osobna. Zważywszy na dominującą pozycję głównego wykonawcy na terenie budowy i brak rokowań zbiorowych na szczeblu branżowym, zawarcie układu zbiorowego z głównym wykonawcą jest rozwiązaniem dającym możliwość skutecznych rokowań i zawarcia układu zbiorowego o wystarczającym zasięgu na terenie budowy.

(Zob. raport nr 340, sprawa nr 1865, ust. 775.)

Ograniczenia zasady swobodnych i dobrowolnych rokowań

A. Obligatoryjne postępowanie arbitrażowe

1415. Nakaz obligatoryjnego postępowania arbitrażowego w razie braku osiągnięcia przez strony porozumienia w sprawie projektu układu zbiorowego stwarza problemy z zastosowaniem *Konwencji nr 98*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 992 oraz raport nr 358, sprawa nr 2716, ust. 860.)

1416. Przepisy stanowiące, że, w razie braku porozumienia między stronami, kwestie sporne w rokowaniach zbiorowych musi rozstrzygać arbitraż władz są niezgodne z zasadą dobrowolnych rokowań zawartą w art. 4 *Konwencji nr 98*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 993; raport nr 346, sprawa nr 2473, ust. 1539; raport nr 367, sprawa nr 2894, ust. 340; raport nr 370, sprawa nr 2983, ust. 284 oraz raport nr 377, sprawa nr 3107, ust. 241.)

1417. Zastosowanie obligatoryjnego arbitrażu w przypadkach braku osiągnięcia przez strony porozumienia w drodze rokowań zbiorowych dopuszczalne jest tylko w kontekście wąsko rozumianych usług niezbędnych (tzn. takich, których przerwa w funkcjonowaniu może stanowić zagrożenie dla życia, bezpieczeństwa osobistego lub zdrowia wszystkich lub części mieszkańców kraju).

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 994; raport nr 358, sprawa nr 2716, ust. 860; raport nr 360, sprawa nr 2803, ust. 343 oraz raport nr 362, sprawa nr 2785, ust. 736.)

1418. W niektórych przypadkach Komitet wyraził ubolewanie, że rząd nie uznał priorytetowego charakteru rokowań zbiorowych jako sposobu regulowania warunków zatrudnienia w usługach niebędących usługami niezbędnymi i uznał za konieczne zastosowanie obligatoryjnego arbitrażu.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 996.)

1419. Zastosowanie rokowań zbiorowych do rozwiązywania problemów związanych z usprawnieniami w przedsiębiorstwie i podniesieniem jego efektywności może przynieść rezultaty korzystne zarówno dla pracowników, jak i dla przedsiębiorstwa. Tym niemniej, jeśli jakiś szczególny wzorzec zakłada, że rokowania zbiorowe tego rodzaju muszą przebiegać według specjalnego schematu, narzucającego organizacjom związkowym rokowania w tychże sprawach określonych przez Państwową Inspekcję Pracy oraz zastrzegający, że okres negocjacji nie przekroczy określonego czasu, a także jeśli w razie nieosiągnięcia przez strony porozumienia kwestie sporne zostaną przez tenże organ poddane arbitrażowi, to taki system jest niezgodny z zasadą dobrowolnych negocjacji, która jest naczelną zasadą artykułu 4 *Konwencji nr 98*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 997.)

B. Ingerencja władz w rokowania zbiorowe

(a) Zasady ogólne

1420. Odnośnie przypadków interwencji rządu w celu ograniczenia rokowań zbiorowych Komitet uznaje, że nie jest jego rolą wyrażanie opinii na temat słuszności argumentów ekonomicznych zastosowanych przez rząd dla uzasadnienia swojego stanowiska lub na temat zastosowanych przez niego środków. Jednakże do Komitetu należy wyrażanie opinii w kwestii, czy rząd, podejmując takie działania, wykracza poza to, co Komitet uznaje za dopuszczalne ograniczenia, jakie mogą być nałożone tymczasowo na swobodę rokowań zbiorowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 998 oraz raport nr 364, sprawa nr 2821, ust. 378.)

1421. Tak czy inaczej, wszelkie ograniczenia w zakresie rokowań zbiorowych ze strony władz powinny być poprzedzone konsultacjami z organizacjami pracowników i pracodawców w celu uzyskania ich zgody.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 999; raport nr 344, sprawa nr 2467, ust. 568 oraz raport nr 373, sprawa nr 3039, ust. 264.)

1422. Jeśli chodzi o sytuację, w której rząd, wielokrotnie w ciągu minionej dekady, uciekał się do prawnych ograniczeń w zakresie rokowań zbiorowych, Komitet zauważa, że powtarzające się stosowanie ograniczeń w zakresie rokowań zbiorowych może, na dłuższą metę, okazać się szkodliwe i destabilizować stosunki pracy, ponieważ pozbawia pracowników fundamentalnego prawa i środków do wspierania i obrony własnych interesów społeczno-ekonomicznych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1000; raport nr 372, sprawy nr 2177 i 2183, ust. 373 oraz raport nr 378, sprawy nr 2177 i 2183, ust. 465.)

1423. Wielokrotne i daleko idące ingerencje w rokowania zbiorowe mogą zdestabilizować ogólne ramy stosunków pracy w kraju, jeżeli podejmowane kroki nie będą zgodne z zasadami wolności związkowej i rokowań zbiorowych.

(Zob. raport nr 365, sprawa nr 2820, ust. 995.)

(b) Opracowywanie układów zbiorowych

1424. Organy państwa powinny powstrzymać się od ingerencji mającej na celu zmianę treści swobodnie zawartych układów zbiorowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1001; raport nr 344, sprawa nr 2502, ust. 1018; raport nr 362, sprawa nr 2785, ust. 736; raport nr 364, sprawa nr 2821, ust. 380; raport nr 371, sprawa nr 2947, ust. 463; raport nr 373, sprawa nr 3039, ust. 263 oraz raport nr 376, sprawa nr 3072, ust. 923.)

1425. Organy państwa powinny powstrzymać się od ingerencji w swobodne rokowania zbiorowe między organizacjami pracowników i pracodawców.

(Zob. raport nr 378, sprawa nr 3155, ust. 105.)

1426. Ogólnie biorąc, Komitet pragnie podkreślić wagę jaką przywiązuje do zasady autonomii stron procesu rokowań zbiorowych, która to zasada była powszechnie uznana we wstępnych dyskusjach prowadzących do przyjęcia w 1981 roku przez Międzynarodową Konferencję Pracy *Konwencji nr 154 dotyczącej popierania rokowań zbiorowych*. Z tej zasady wynika, że władze publiczne nie powinny zasadniczo ingerować w treść swobodnie zawartych układów zbiorowych. Ingerencja taka byłaby dopuszczalna jedynie z przekonujących powodów sprawiedliwości społecznej i interesu ogólnego.

(Zob. raport nr 211, sprawa nr 1052, ust. 155.)

1427. Poszanowanie praworządności wymaga, by unikać działającej wstecz ingerencji ustawodawczej w układy zbiorowe.

(Zob. raport nr 364, sprawa nr 2821, ust. 380.)

1428. Ingerencja przedstawiciela władz publicznych w opracowywanie układu zbiorowego jest niezgodna z duchem art. 4 *Konwencji nr 98*, chyba że ingerencja ta polega wyłącznie na pomocy w sprawach technicznych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1002.)

1429. Komitet uznaje, że rokowania mogą osiągnąć taki punkt, kiedy - po przedłużających się, bezowocnych negocjacjach - wkroczenie władz może być uzasadnione, jeśli staje się oczywiste, że impas w rokowaniach nie zostanie przełamany bez jakiegś inicjatywy ze strony władz.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1003 oraz raport nr 362, sprawa nr 2785, ust. 737.)

1430. Komitet wyraża opinię, że samo tylko zaistnienie impasu w procesie rokowań zbiorowych nie stanowi wystarczających podstaw uzasadniających ingerencję ze strony władz publicznych w postaci narzucenia arbitrażu stronom sporu zbiorowego. Wszelka ingerencja ze strony władz publicznych w spory zbiorowe musi być zgodna z zasadą swobodnych i dobrowolnych rokowań; oznacza to, że organy wyznaczone do rozstrzygania sporów między stronami rokowań zbiorowych powinny być niezależne, a odwołanie się do tychże organów powinno odbywać się na zasadzie dobrowolności, z wyjątkiem przypadku zaistnienia poważnej sytuacji kryzysowej o zasięgu ogólnokrajowym.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1004 oraz raport nr 362, sprawa nr 2741, ust. 765.)

1431. Jeśli ingerencja ze strony władz publicznych ma przede wszystkim na celu upewnienie się, że negocjujące strony podporządkują swoje interesy krajowej polityce gospodarczej realizowanej przez rząd, bez względu na to, czy zgadzają się z tą polityką czy nie, to jest ona niezgodna z powszechnie przyjętymi zasadami, że organizacje pracowników i pracodawców mają prawo do swobodnego organizowania swojej działalności oraz układania swojego programu działania, że władze publiczne powinny powstrzymać się od wszelkiej interwencji, która by ograniczała to prawo lub przeszkadzała w jego wykonywaniu zgodnie z prawem, oraz że ustawodawstwo krajowe nie powinno naruszać tego prawa ani być tak stosowane, aby ograniczało jego egzekwowanie.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1005; raport nr 342, sprawa nr 2447, ust. 751; raport nr 344, sprawa nr 2502, ust. 1020 oraz raport nr 365, sprawa nr 2820, ust. 995.)

1432. Prawodawstwo, które dopuszcza odmowę uznania układu zbiorowego z powodu błędów formalnych nie jest sprzeczne z zasadą dobrowolnych negocjacji. Jednakże jeśli prawodawstwo to oznacza, że odmowa rejestracji układu zbiorowego może nastąpić z powodu jego niezgodności z ogólną polityką rządu, to jest to równoznaczne z wymogiem uzyskania akceptacji układu zbiorowego przed jego wejściem w życie.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1006.)

1433. Mimo iż Komitet zdaje sobie sprawę, że wprowadzenie środków ograniczających płace musi nastąpić w odpowiednim momencie dla uzyskania maksymalnego wpływu na sytuację gospodarczą, to jednak uważa, że zawieszenie wynegocjowanych już umów jest niezgodne z zasadami swobodnych rokowań zbiorowych, ponieważ umowy takie powinny być respektowane.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1009.)

1434. Chociaż nie jest rolą Komitetu wypowiadanie się w kwestii sensowności argumentów ekonomicznych przywoływanych w celu uzasadnienia rządowej decyzji ograniczenia rokowań zbiorowych, Komitet przypomina, że środki podjęte w obliczu wyjątkowych okoliczności winny mieć charakter tymczasowy, zważywszy ich poważny ujemny wpływ na warunki zatrudnienia i ich szczególny wpływ na bezbronnych pracowników.

(Zob. raport nr 371, sprawa nr 2347, ust. 464; raport nr 365, sprawa nr 2820, ust. 995; raport nr 371, sprawa nr 2947, ust. 464 oraz raport nr 376, sprawa nr 3072, ust. 917.)

1435. Stosunki pracy rozwijałyby się w sposób bardziej harmonijny, gdyby władze publiczne, zajmując się problemami związanymi ze spadkiem siły nabywczej pracowników, przyjęły takie rozwiązania, które nie wiązałyby się ze zmianami układów bez zgody obu stron.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1010; raport nr 364, sprawa nr 2887, ust. 697.)

1436. Tworzenie prawnych zachęt dla jednej ze stron do wypowiedzenia/anulowania układów zbiorowych powołujących fundusze emerytalne stanowi ingerencję w swobodny i dobrowolny charakter rokowań zbiorowych. Komitet uważa ponadto, że po wypowiedzeniu przez jedną ze stron układów zbiorowych, na podstawie których fundusze te zostały powołane, decyzja co do ewentualnego ich rozwiązania i warunków na jakich się dokona oraz przeznaczeniu zgromadzonych środków należała do stron układu. Nic w *Konwencji nr 98* nie upoważnia Rządu do wmieszania się w te sprawy i jednostronnego rozstrzygnięcia tych kwestii, a tym bardziej do ustalenia, że środki z prywatnych funduszy emerytalnych powołanych na mocy układów zbiorowych zostaną przejęte i automatycznie przelane do publicznego systemu emerytalnego. Kroki te są sprzeczne z artykułem 3 *Konwencji nr 87* i artykułem 4 *Konwencji nr 98*.

(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2502, ust. 1018.)

**(c) Administracyjne zatwierdzenie swobodnie zawartych układów zbiorowych
a krajowa polityka gospodarcza**

1437. Komitet podkreśla jak ważne w kontekście kryzysu gospodarczego jest utrzymanie stałego i intensywnego dialogu z najbardziej reprezentatywnymi organizacjami pracowników i pracodawców.
(Zob. raport nr 368, sprawa nr 2918, ust. 362.)

1438. Uzależnienie ważności układów zbiorowych podpisanych przez strony od ich akceptacji przez władze jest sprzeczne z zasadami rokowań zbiorowych oraz z *Konwencją nr 98*.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1012; raport nr 344, sprawa nr 2365, ust. 1447 oraz raport nr 367, sprawa nr 2592, ust. 879.)

1439. Przepisy prawne uzależniające układy zbiorowe od akceptacji ministerstwa pracy ze względu na politykę gospodarczą, uniemożliwiające organizacjom pracowników i pracodawców swobodne ustalanie płac, są niezgodne z art. 4 *Konwencji nr 98*, który zakłada promowanie jak najszerzego rozwoju procedury dobrowolnych rokowań.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1013.)

1440. Rząd winien zapewnić, by procedura rejestracji i publikacji układów zbiorowych ograniczała się do sprawdzenia zgodności z prawnie obowiązującymi normami minimalnymi i do spraw formalnych, jak na przykład wystarczająco dokładne stron i beneficjentów układu oraz okresu jego obowiązywania.
(Zob. raport nr 356, sprawa nr 2699, ust. 1389.)

1441. Wymóg rządowej akceptacji wynegocjowanych układów oraz ich zgodności z polityką i wytycznymi dla sektora publicznego ustalonymi jednostronnie nie jest w pełni zgodny z zasadami wolności związkowej, które stosują się do wszystkich pracowników objętych postanowieniami *Konwencji nr 98*.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1014.)

1442. Wymóg akceptacji przez władze państwowe układu zbiorowego, aby mógł on uzyskać moc obowiązującą może zniechęcić pracodawców i pracowników do stosowania rokowań zbiorowych w celu uzgodnienia warunków zatrudnienia. Mimo iż odmowa akceptacji ze strony władz może być czasami przedmiotem odwołania się do sądu, to system przewidujący uprzednie zatwierdzenie administracyjne sam w sobie jest sprzeczny z całym systemem dobrowolnych rokowań.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1015.)

1443. Zastrzeżenia Komitetu wobec wymogu uprzedniego uzyskania akceptacji układu zbiorowego ze strony władz nie oznaczają, że nie można znaleźć sposobów na nakłonienie stron w rokowaniach zbiorowych do dobrowolnego uwzględnienia w rokowaniach czynników związanych z polityką społeczno-gospodarczą Państwa oraz z ochroną interesu ogólnego. Jednakże by to osiągnąć, należy przede wszystkim przeprowadzić szerokie konsultacje na szczeblu ogólnokrajowym z udziałem wszystkich stron za pośrednictwem organu doradczego w celu ustalenia, jakie cele leżą w interesie ogólnym, zgodnie z zasadą zawartą w *Zaleceniu nr 113 z 1960 r. dotyczącym konsultacji i współpracy między władzami publicznymi i organizacjami pracodawców i pracowników na szczeblu branżowym i ogólnokrajowym*. Inną możliwością jest wypracowanie procedury, zgodnie z którą uwagę stron można by skierować, w pewnych przypadkach, na względy interesu ogólnego, które mogą wymagać z ich strony dalszego rozpatrzenia warunków układu. Jednakże, w tym kontekście, przekonywanie zawsze jest uważane za rozwiązanie lepsze od przymusu. Przede wszystkim, w ten sposób, zamiast uzależniania ważności układów zbiorowych od akceptacji władz, każdy zarejestrowany przez Ministerstwo Pracy układ zbiorowy normalnie uzyska moc obowiązującą po upływie umiarkowanie długiego czasu od chwili rejestracji; jeśli władza publiczna uzna, że warunki proponowanego układu są w sposób oczywisty sprzeczne z celami polityki gospodarczej uznanymi za pożądane w interesie ogólnym, można się zwrócić o radę i zalecenia do właściwego organu doradczego, przy czym ostateczna decyzja w tej sprawie należy do stron układu.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1016.)

1444. Wymóg ministerialnej akceptacji układu zbiorowego przed jego wejściem w życie nie jest w pełni zgodny z zasadami dobrowolnych rokowań zawartymi w *Konwencji nr 98*. W przypadkach, w których pewne układy zbiorowe zawierają zapisy będące w sprzeczności z interesem ogólnym, istnieje możliwość wypracowania procedury, zgodnie z którą uwagę stron można by skierować na względy interesu ogólnego w celu umożliwienia im dalszego rozważenia tych kwestii, przy czym ostateczna decyzja powinna należeć do stron. Ustanowienie takiego systemu byłoby zgodne z zasadą, że związki zawodowe powinny móc korzystać

z prawa do dążenia do polepszenia, poprzez rokowania zbiorowe, warunków życia i pracy swoich członków oraz że władze powinny powstrzymać się od wszelkiej ingerencji, która mogłaby to prawo ograniczać.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1017.)

1445. Przepis, który jako podstawę odmowy akceptacji układu zbiorowego zakłada istnienie w nim zapisu kolidującego z „zarezerwowanym dla Państwa prawem koordynowania i całkowitej kontroli nad życiem gospodarczym kraju” wiąże się z ryzykiem poważnego ograniczenia dobrowolnego negocjowania układów zbiorowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1018.)

(d) Ingerencje administracyjne zawieszające obowiązujące układy zbiorowe lub wymuszające ich renegotjowanie

1446. Zawieszenie z mocy prawa postanowień już zawartego układu zbiorowego nie jest zgodne z zasadami swobodnych rokowań zbiorowych.

(Zob. raport nr 342, sprawa nr 2447, ust. 748.)

1447. Przepis prawa jednostronnie zmieniający treść podpisanych układów zbiorowych lub też narzucający konieczność ich renegotjowania jest sprzeczny z zasadami rokowań zbiorowych oraz z zasadą praw nabytych przez strony.

(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2434, ust. 791 oraz raport nr 346, sprawa nr 2469, ust. 415.)

1448. W sytuacji, w której w ramach polityki stabilizacyjnej zawieszono obowiązywanie odnoszących się do wynagrodzenia postanowień układów zbiorowych (tak w sektorze publicznym jak i prywatnym), Komitet podkreślił, że obowiązujące układy zbiorowe powinny być stosowane w pełni (o ile strony nie uzgodnią inaczej).

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1007.)

1449. Ogłoszone dekretem zawieszenie lub zakończenie obowiązywania swobodnie zawartych układów zbiorowych – bez zgody stron tych układów – jest pogwałceniem zasad swobodnych i dobrowolnych rokowań zbiorowych ustalonych w *astykule 4 Konwencji nr 98*. Jeżeli jakiś rząd pragnie, by postanowienia układu zbiorowego były zgodne z polityką gospodarczą państwa, powinien próbować przekonać strony do dobrowolnego uwzględnienia takich potrzeb, a nie narzucać renegotjację obowiązujących układów zbiorowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1008; raport nr 342, sprawa nr 2447, ust. 748; raport nr 365, sprawa nr 2820, ust. 995; raport nr 368, sprawa nr 2918, ust. 362; raport nr 371, sprawa nr 2947, ust. 464 oraz raport nr 376, sprawa nr 3072, ust. 923.)

1450. Powtarzające się stosowanie legislacyjnych ograniczeń wobec rokowań zbiorowych na dłuższą metę może jedynie przynieść uszczerbek i zdestabilizować klimat stosunków pracy, jeśli prawodawca często stosuje ingerencję w celu zawieszenia lub wstrzymania egzekwowania praw przyznanych związkom i ich członkom. Ponadto może to mieć negatywny wpływ na zainteresowanie pracowników przystępowaniem do związku, ponieważ członkowie i potencjalni członkowie mogą uznać za bezcelowe wstępowanie do organizacji, której głównym celem jest reprezentowanie swoich członków w rokowaniach zbiorowych, jeśli prawo unieważnia rezultaty owych rokowań.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1019; raport nr 340, sprawa nr 2405, ust. 452; raport nr 343, sprawa nr 2405, ust. 335; raport nr 354, sprawa nr 2684, ust. 831 oraz raport nr 365, sprawa nr 2820, ust. 995.)

1451. Należy zająć się kwestią, czy poważne problemy ekonomiczne przedsiębiorstw mogą w niektórych przypadkach wymagać wprowadzenia zmian do układów zbiorowych, a zważywszy, że można do niej podejść na różne sposoby, wybór metody powinien być dokonany w ramach dialogu społecznego.

(Zob. raport nr 371, sprawa nr 2947, ust. 453.)

1452. Ustawodawstwo, które zobowiązuje strony do renegotjowania nabytych praw związkowych jest sprzeczne z zasadami rokowań zbiorowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1020.)

1453. Rozpatrując zarzuty dotyczące anulowania i wymuszonego renegotjowania układów zbiorowych ze względu na kryzys gospodarczy, Komitet wyraził opinię, że prawodawstwo nakazujące renegotjowanie posiadających moc obowiązującą układów zbiorowych jest sprzeczne z zasadami swobody i dobrowolności rokowań zbiorowych zawartych w *Konwencji nr 98* i podkreślił, że rząd powinien być zatroszczony o to,

by renegecjonowanie posiadających moc obowiązującą układów zbiorowych wynikało z porozumienia zainteresowanych stron.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1021; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 842 oraz raport nr 365, sprawa nr 2829, ust. 574 oraz sprawa nr 2723, ust. 778.)

1454. Gdyby okazało się, że realizacja układu dotyczącego funduszy emerytalnych zależnych od budżetu Państwa będzie praktycznie niemożliwa, oraz po wyczerpaniu wszystkich podejmowanych w dobrej wierze starań zmierzających do wprowadzenia układu w życie, nie byłoby niczym niewłaściwym by rząd podjął konkretne starania o renegecjonowanie układu w celu znalezienia rozwiązania możliwego do zaakceptowania przez strony.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1022.)

(e) Przymusowe wydłużenie okresu obowiązywania układów zbiorowych

1455. W odniesieniu do ustawy dotyczącej wydłużenia okresu obowiązywania układów zbiorowych wprowadzonej po innych przypadkach ingerencji władz w rokowania zbiorowe, Komitet zauważa, że takie działanie, wiążące się z prawną ingerencją w proces rokowań zbiorowych – jak to miało miejsce w tym przypadku - może być podejmowane tylko w sytuacji wyjątkowej i na krótki czas. Komitet wyraża nadzieję, że w przyszłości nie będą stosowane podobne środki w celu ingerowania w swobodne rokowania zbiorowe lub ograniczenia prawa pracowników do obrony własnych interesów społeczno-ekonomicznych poprzez akcję protestacyjną.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1023 oraz raport nr 344, sprawa nr 2467, ust. 570.)

(f) Nałożone przez władze ograniczenia przyszłych rokowań zbiorowych

1456. Jeśli rząd uzna, że niemożliwe jest swobodne ustalenie poziomu płac poprzez rokowania zbiorowe, traktując to jako element polityki stabilizacyjnej, wówczas ograniczenie takie może zostać nałożone jako środek nadzwyczajny i tylko w zakresie niezbędnym, nieprzekraczającym uzasadnionego okresu, oraz powinny mu towarzyszyć stosowne środki zabezpieczające w celu ochrony jakości życia pracowników.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1024; raport nr 344, sprawa nr 2467, ust. 574; raport nr 354, sprawa nr 2684, ust. 830; raport nr 355, sprawa nr 2639, ust. 1011; raport nr 357, sprawa nr 2690, ust. 944; raport nr 364, sprawa nr 2821, ust. 379; raport nr 365, sprawa nr 2820, ust. 990; raport nr 367, sprawa nr 2894, ust. 343; raport nr 368, sprawa nr 2918, ust. 362, sprawa nr 2990, ust. 541 oraz raport nr 376, sprawa nr 3072, ust. 923.)

1457. Trzyletni okres ograniczonych rokowań zbiorowych dotyczących wynagrodzenia w kontekście polityki stabilizacji gospodarczej stanowi poważne ograniczenie, i przedmiotowe prawodawstwo powinno wycofać się z niego najpóźniej w terminie wspomnianym w ustawie, lub też jeszcze wcześniej, jeśli sytuacja finansowa i ekonomiczna ulegnie poprawie.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1025; raport nr 344, sprawa nr 2467, ust. 572; raport nr 365, sprawa nr 2820, ust. 990 oraz raport nr 367, sprawa nr 2894, ust. 343.)

1458. Ograniczenie rokowań zbiorowych trwające trzy lata to zbyt długi okres.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1026; raport nr 365, sprawa nr 2820, ust. 990 oraz raport nr 367, sprawa nr 2894, ust. 343.)

1459. Tam, gdzie rząd stosuje środki ograniczające płace w celu opanowania sytuacji finansowej, należy dołożyć starań zmierzających do zapewnienia możliwości rokowań zbiorowych w sprawach pozafinansowych oraz nieograniczonego prowadzenia normalnej działalności związkowej przez związki i ich członków.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1027.)

1460. Komitet nie jest upoważniony do decydowania o dopuszczalnej ilości ograniczeń finansowych, jednak [uważa, że] tam, gdzie to możliwe środki takie powinny obejmować tylko sektory faktycznie stojące w obliczu sytuacji wyjątkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1028.)

1461. Jeśli chodzi o obowiązek uwzględnienia kryteriów wydajności w przyszłych układach zbiorowych, Komitet przypomina, że jeśli rząd, w kontekście polityki stabilizacyjnej, z istotnych przyczyn uzna, iż poziom płac nie może być ustalany swobodnie na drodze rokowań zbiorowych (w niniejszym przypadku ustalanie skali płac wyklucza mechanizmy indeksacyjne, i musi być dostosowane do wzrostu wydajności), to takie ograniczenie może być nałożone jako środek wyjątkowy i tylko w niezbędnym zakresie, nie

przekraczając uzasadnionego okresu, i powinny mu towarzyszyć stosowne środki zabezpieczające mające na celu ochronę jakości życia pracowników. Zasada ta jest szczególnie ważna, ponieważ sukcesywne ograniczenia mogą prowadzić do przedłużającego się zawieszenia negocjacji płacowych, co jest niezgodne z zasadą zachęcania do dobrowolnych rokowań zbiorowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1029.)

(g) Ograniczenia w zapisach dotyczących indeksacji płac względem kosztów utrzymania

1462. Niemożność negocjowania na bieżąco podwyżek płac jest sprzeczne z zasadą swobodnych i dobrowolnych rokowań zawartą w *Konwencji nr 98*.

(Zob. raport nr 357, sprawa nr 2690, ust. 946 oraz raport nr 374, sprawy nr 2941 i 3026, ust. 666.)

1463. Ustawowy zakaz negocjowania podwyżek płac ponad poziom wzrostu kosztów utrzymania są sprzeczne z zasadą dobrowolnych rokowań zbiorowych zawartą w *Konwencji nr 98*; ograniczenie takie będzie dopuszczalne jedynie wtedy, kiedy pozostanie w ramach polityki stabilizacji gospodarczej, a i wówczas tylko jako środek nadzwyczajny, nieprzekraczający uzasadnionego okresu czasu.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1030 oraz raport nr 342, sprawa nr 2447, ust. 750.)

1464. Odnośnie przypadku, gdzie w ramach kroków podjętych przez rząd ustalono wskaźnik referencyjny dla indeksacji płac, podczas gdy strony ustaliły inny system indeksacji, Komitet przypomina, że ingerencja rządu w obszarach tradycyjnie negocjowanych swobodnie przez strony podważa zasadę dobrowolnych rokowań zbiorowych zawartą w art. 4 *Konwencji nr 98*, jeśli nie towarzyszą jej pewne gwarancje oraz w szczególności, jeśli okres jej stosowania nie jest ograniczony.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1031.)

1465. Określenie kryteriów, na podstawie których strony ustalają poziom płac (wzrost kosztów utrzymania, wydajność, itd.) jest sprawą negocjacji między stronami i nie jest sprawą Komitetu wyrażanie opinii na temat kryteriów, jakie należy zastosować dla ustalenia waloryzacji płac.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1032.)

(h) Inne formy ingerencji ze strony władz

1466. W pewnej sytuacji padł zarzut, że doszło do naruszenia artykułu 4 *Konwencji nr 98*, gdy wobec impasu przedłużających się negocjacji Rząd spełnił żądania związków w drodze zarządzenia. Komitet wskazał, że argument taki, gdyby go konsekwentnie stosować, prowadziłby do logicznego wniosku, że w prawie każdym kraju w którym pracownicy nie są na tyle zorganizowani, by wywalczyć płacę minimalną i normę tę musi wyznaczyć prawo, dochodziłoby do naruszenia artykułu 4 *Konwencji nr 98*. Taki argument w oczywisty sposób byłby nie do obrony. Gdyby jednak rząd przyjął systemową politykę przyznawania z mocy prawa tego, czego związki nie są w stanie wynegocjować, sytuacja wymagałaby ponownej oceny.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1044 oraz raport nr 364, sprawa nr 2887, ust. 697.)

1467. W sytuacji, w której wprowadzone przez władze powszechne podwyżki płac w sektorze prywatnym nałożyły się na podwyżki uzgodnione w układach zbiorowych, Komitet zwrócił uwagę Rządu na fakt, że dla harmonijnego rozwoju stosunków pracy lepiej by było, gdyby władze publiczne walcząc z problemem malejącej siły nabywczej pracowników przyjmowały rozwiązania nie wymagające zmian tego, co organizacje pracowników i pracodawców uzgodniły między sobą, bez zgody obydwu stron.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1045 oraz raport nr 364, sprawa nr 2887, ust. 697.)

1468. Nie jest sprzeczne z *Konwencjami nr 87 i 98* jeśli minister, w ramach wspierania i zachęty do pełnego rozwoju i wykorzystania mechanizmu rokowań zbiorowych, wzywa partnerów społecznych do znalezienia możliwego do przyjęcia przez obie strony rozwiązania konfliktu.

(Zob. raport nr 349, sprawa nr 2545, ust. 1155.)

1469. Obecność sił policyjnych w pobliżu sali, w której toczą się negocjacje na temat płacy minimalnej może niekorzystnie wpływać na swobodny i dobrowolny charakter negocjacji. Wszelka obecność sił policyjnych w pobliżu toczących się negocjacji musi być uzasadniona przez okoliczności.

(Zob. raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 804.)

1470. Nałożenie na strony układu zbiorowego obowiązku poniesienia ogromnych kosztów publikacji tego układu w dzienniku ustaw poważnie utrudnia stosowanie artykułu 4 *Konwencji nr 98*, który zawiera zasadę wspierania rokowań zbiorowych.

(Zob. raport nr 351, sprawa nr 2622, ust. 290.)

Rokowania zbiorowe w sektorze publicznym

A. Zasady ogólne

1471. Sposoby wprowadzenia w życie *Konwencji nr 154* w odniesieniu do służby publicznej nie powinny być całkowicie sprzeczne z zasadą wspierania rokowań zbiorowych w administracji publicznej, ani też sprawiać, by rokowania takie były bezprzedmiotowe, zgodnie z artykułem 5 tej konwencji.
(Zob. raport nr 351, sprawy nr 2611 i 2632, ust. 1277.)

1472. Dla utrzymania harmonijnych stosunków zawodowych w sektorze publicznym konieczne jest uznanie najbardziej reprezentatywnych organizacji oraz autonomii sron podczas rokowań.
(Zob. raport nr 376, sprawa nr 3067, ust. 950.)

1473. Przepis, który chętnym do podpisania układu zbiorowego władzom publicznym i pracownikom służby publicznej, nawet jeśli nie uczestniczą w kierowaniu państwem, zabrania zawarcia takiego układu jest sprzeczny z zasadą swobodnych i dobrowolnych negocjacji.
(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2460, ust. 990.)

1474. Ingerencja w drodze ustawy nie zastąpi swobodnych i dobrowolnych rokowań warunków zatrudnienia pracowników służby publicznej nieuczestniczących w kierowaniu państwem.
(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2460, ust. 993.)

1475. Zasada rokowań zbiorowych dopuszcza rokowania pomiędzy urzędnikami państwowymi a rządem jako pracodawcą, a nie jako władzą wykonawczą; dotyczą one warunków zatrudnienia urzędników państwowych i nie muszą obejmować kwestii polityki państwa, która bardziej dotyczy ogółu obywateli.
(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2460, ust. 992.)

1476. W przypadku różnicy interpretacji układu zbiorowego w sektorze publicznym, ostatecznej interpretacji nie powinna dokonywać administracja publiczna, która występowałaby tu w podwójnej roli – sędziego i strony układu – ale jakoś organ niezależny.
(Zob. raport nr 342, sprawa nr 2421, ust. 580.)

1477. Nadzór nad rzekomo niedozwolonymi klauzulami w układach zbiorowych nie powinien być sprawowany przez administrację publiczną (który w sektorze publicznym byłaby jednocześnie stroną i sędzią), lecz przez organ sądowy tylko w wyjątkowo poważnych przypadkach.
(Zob. raport nr 370, sprawa nr 2926, ust. 388.)

1478. Komitet wyraził zaniepokojenie z powodu przepisu przyjętego bez konsultacji z zainteresowanymi organizacjami, który narzuca tylko jedną strukturę reprezentacji interesów pracowniczych w celu informacji i rokowań z administracją. Sytuacja taka nie zapewnia spokojnych relacji zawodowych.
(Zob. raport nr 376, sprawa nr 2067, ust. 950.)

1479. Wątpliwości budzi praktyka poprawy warunków zatrudnienia urzędników państwowych nie w ramach rokowań zbiorowych, lecz jednostronnych decyzji, nawet jeśli dotyczą spraw będących przedmiotem rokowań zbiorowych (w takim przypadku będących bardziej konsultacjami niż rokowaniami). Zdaniem Komitetu, praktyka taka nie działa na rzecz upowszechnienia rokowań zbiorowych i należy się jej wystrzeżać.
(Zob. raport nr 367, sprawa nr 2816, ust. 1004.)

1480. Władze publiczne winny wspierać swobodne rokowania zbiorowe, zwłaszcza gdy występują w roli pracodawcy bądź też gwarantują ich wykonania poprzez ich kontrasygnowanie.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1011; raport nr 365, sprawa nr 2820, ust. 990 oraz raport nr 373, spraw r 3039, ust. 263.)

B. Sytuacja gospodarcza, uprawnienia budżetowe a rokowania zbiorowe

1481. W ramach systemu rokowań zbiorowych w sektorze publicznym należy wypracować odpowiednie mechanizmy postępowania w wyjątkowych sytuacjach gospodarczych.
(Zob. raport nr 364, sprawa nr 2821, ust. 378 oraz raport nr 368, sprawa nr 2918, ust. 362.)

- 1482.** Możliwe sposoby konstruktywnego zaangażowania można stworzyć poprzez wypracowanie w ramach systemu rokowań zbiorowych w sektorze publicznym odpowiednich mechanizmów postępowania w wyjątkowych sytuacjach gospodarczych.
(Zob. raport nr 365, sprawa nr 2820, ust. 989.)
- 1483.** Pozostawienie uprawnień budżetowych w rękach organu ustawodawczego nie powinno skutkować nierespektowaniem układów zbiorowych zawartych przez ten organ lub w jego imieniu.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1033; raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 743; raport nr 353, sprawa nr 1865, ust. 703 oraz raport nr 354, sprawa nr 2684, ust. 833,.)
- 1484.** Komitet uważa, że wykonywanie uprawnień finansowych przez władze publiczne w sposób nierespektujący lub ograniczający stosowanie zawartych już przez organy publiczne układów zbiorowych jest niezgodne z zasadą swobody rokowań zbiorowych.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1034; raport nr 346, sprawa nr 1865, ust. 743; raport nr 353, sprawa nr 1865, ust. 703, sprawa nr 2615, ust. 869 oraz raport nr 365, sprawa nr 2820, ust. 990.)
- 1485.** Należy poszukiwać uczciwego i rozsądnego kompromisu pomiędzy z jednej strony koniecznością zachowania w jak największym stopniu autonomii stron, a z drugiej krokami jakie musi podjąć rząd w celu rozwiązania problemów budżetowych.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1035; raport nr 365, sprawa nr 2829, ust. 574; raport nr 372, sprawy nr 2177 i 2183, ust. 373; raport nr 374, sprawa nr 3032, ust. 414 oraz raport nr 378, sprawy nr 2177 i 2183, ust. 465.)
- 1486.** Jako że przedsiębiorstwa i organy sektora publicznego są finansowane z budżetu państwa, ustalenie pułapów płac w ustawach budżetowych – po szerokiej dyskusji i konsultacjach z organizacjami pracowników i pracodawców – nie byłoby czymś niewłaściwym, podobnie jak przygotowanie przez ministerstwo finansów przed rozpoczęciem rokowań zbiorowych raportu w celu zapewnienia, że pułapy takie będą honorowane.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1036; raport nr 344, sprawa nr 2467, ust. 571; raport nr 353, sprawa nr 2615, ust. 869 oraz raport nr 374, sprawy nr 2941 i 3026, ust. 658.)
- 1487.** Odnośnie zasady związanej z ustalaniem pułapów płacowych, Komitet był zdania, że rzeczą istotną dla pracowników i ich organizacji jest możliwość pełnego i znaczącego uczestnictwa w ustalaniu tych poszerzonych ram rokowań zbiorowych. To oznacza, że powinni mieć dostęp do wszelkich informacji finansowych, budżetowych i innych, aby ich ocena oparta była na pełnej znajomości faktów.
(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2467, ust. 571.)
- 1488.** Odnośnie wymogu, by do projektu układu zbiorowego w sektorze publicznym była dołączona ocena jego skutków finansowych wydana przez organy finansowe, a nie przez zainteresowany organ publiczny lub przedsiębiorstwo, Komitet zauważył, że jest świadom faktu iż rokowania zbiorowe w sektorze publicznym wymagają sprawdzenia jakie środki są dostępne w różnych organach i przedsiębiorstwach publicznych, że środki te zależą od budżetu państwa oraz że okres obowiązywania układów zbiorowych w sektorze publicznym nie zawsze pokrywa się z okresem obowiązywania ustawy budżetowej, co może być źródłem komplikacji. Organ wydający taką ocenę mógłby też sformułować zgodne z polityką gospodarczą rządu zalecenia, jak również zapewnić, by procedura rokowań zbiorowych nie powodowała dyskryminacji w warunkach pracy w różnych instancjach czy przedsiębiorstwach publicznych. Należy zatem zapewnić taki mechanizm, który zapewni, że w toku rokowań zbiorowych w sektorze publicznym zarówno organizacje pracowników jak i pracodawcy i ich zrzeszenia będą miały możliwość uczestniczenia w konsultacjach i przedstawienia stanowiska organowi sporządzającemu ocenę skutków finansowych projektów układów zbiorowych. Niemniej, niezależnie od opinii przedstawionej przez organy finansowe, strony rokowań zbiorowych powinny mieć możliwość swobodnego zawarcia układu zbiorowego.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1037; raport nr 344, sprawa nr 2434, ust. 794; raport nr 355, sprawa nr 2639, ust. 1010; raport nr 357, sprawa nr 2690, ust. 944; raport nr 365, sprawa nr 2829, ust. 572 oraz raport nr 374, sprawy nr 2941 i 3026, ust. 666.)
- 1489.** Komitet potwierdza pogląd wyrażony przez Komitet Ekspertów w *Przeglądzie ogólnym* [General Survey] z 1994 roku:
Chociaż zasada autonomii stron w rokowaniach zbiorowych jest obowiązująca w odniesieniu do pracowników administracji publicznej objętych *Konwencją nr 151*, to jej stosowanie z powodu opisanej powyżej specyfiki służby publicznej wymaga pewnej elastyczności. Dlatego więc, zdaniem Komitetu, przepisy prawne pozwalające Parlamentowi lub właściwej władzy budżetowej na ustanawianie górnej i dolnej granicy w negocjacjach płacowych lub na ustalanie ogólnego „pakietu budżetowego”, w ramach którego strony mogą negocjować klauzule finansowe i normalizacyjne (np.

zmniejszenie liczby godzin pracy lub inne uzgodnienia w tym względzie, zróżnicowany wzrost płac w zależności od poziomu wynagrodzenia, ustalanie harmonogramu rewaloryzacji) lub takie, które dają władzom finansowym prawo do uczestnictwa w rokowaniach zbiorowych obok bezpośredniego pracodawcy, są zgodne z rzeszoną *Konwencją*, pod warunkiem, że *znaczącą* rolę pozostawiają rokowaniom zbiorowym. Jednakże jest sprawą zasadniczą, by pracownicy i ich organizacje mogły w pełni i w sposób znaczący uczestniczyć w kształtowaniu tychże ogólnych ram rokowań, co w szczególności oznacza, że muszą mieć dostęp do wszystkich informacji finansowych, budżetowych i innych, które umożliwią im dokonanie oceny sytuacji na podstawie faktów.

Nie dotyczy to przepisów prawnych, które – ze względu na sytuację ekonomiczną kraju – wprowadzają jednostronnie, na przykład, określony wzrost procentowy i wykluczają wszelkie możliwości rokowań, w szczególności poprzez zakaz stosowania środków nacisku pod groźbą surowych sankcji. Komitet zdaje sobie sprawę, że rokowania zbiorowe w sektorze publicznym „wymagają potwierdzenia dostępnych środków w różnych organach lub przedsiębiorstwach publicznych, że takie środki są zależne od budżetu Państwa oraz że okres obowiązywania układów zbiorowych w sektorze publicznym nie zawsze jest zbieżny z okresem obowiązywania prawa budżetowego Państwa, co stwarza sytuację, która może powodować trudności”. Dlatego Komitet w pełni uwzględnia poważne trudności finansowe i budżetowe stojące przed rządem, zwłaszcza w okresach przedłużającej się i rozległej stagnacji gospodarczej. Tym niemniej Komitet uważa, że władze powinny w miarę możliwości dawać pierwszeństwo rokowaniom zbiorowym w ustalaniu warunków zatrudnienia urzędników państwowych; tam, gdzie okoliczności to wykluczają, środki tego rodzaju powinny być ograniczone w czasie i powinny chronić standard życia pracowników, których dotyczą najbardziej. Innymi słowy, należy dążyć do znalezienia sprawiedliwego i rozsądnego kompromisu między koniecznością zachowania jak największej autonomii stron w rokowaniach z jednej strony, a środkami, jakie rząd musi podjąć w celu przezwyciężenia trudności budżetowych z drugiej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1038; raport nr 344, sprawa nr 2434, ust. 794, sprawa nr 2460, ust. 994; raport nr 346, sprawa nr 2469, ust. 416; raport nr 351, sprawy nr 2611 i 2632, ust. 1273; raport nr 357, sprawa nr 2690, ust. 945; raport nr 364, sprawa nr 2821, ust. 386; raport nr 365, sprawa nr 2829, ust. 574, sprawa nr 2934, ust. 1257 oraz raport nr 374, sprawy nr 2941 i 3026, ust. 666.)

1490. Odnośnie przepisów ustalających pułap wynagrodzeń w sektorze publicznym, odszkowowania z tytułu niesprawiedliwego zwolnienia i innych powodów rozwiązania stosunku pracy oraz zakazują systemów emerytalnych z wykorzystaniem środków państwowych Komitet stwierdził, że chociaż nie wątpi w wyrażoną przez Rząd woli działania w interesie ogólnym, zapewnienia jakości, unikania nieuzasadnionej przesady w układach zbiorowych i zapewnienia równowagi budżetowej, to jednak uważa, że są to trwałe i nieuzasadnione ograniczenia prawa organizacji pracowników do rokowań zbiorowych, niezgodne z *Konwencją nr 98* przewidującą swobodne i dobrowolne negocjowanie warunków pracy. Jeżeli Rząd pragnie prowadzić politykę dążącą do osiągnięcia tych skądinąd słusznych celów, może toisnąć w ramach oferowanych przez rokowania zbiorowe, bez uciekania się do narzucania stronom rokowań rozwiązań ograniczających ich przedmiot.

(Zob. raport nr 354, sprawa nr 2684, ust. 830.)

1491. Jest rzeczą do przyjęcia, że w procesie negocjacji strona pracodawcy reprezentująca administrację publiczną zasięga opinii ministerstwa finansów lub organu ekonomicznego i finansowego, który dokona sprawdzenia skutków finansowych projektowanego układu zbiorowego.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1039.)

1492. W warunkach stabilizacji gospodarczej ustalanie warunków zatrudnienia urzędników państwowych w drodze rokowań zbiorowych powinno mieć pierwszeństwo przed ograniczeniem wzrostu płac na drodze legislacyjnej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1040 oraz raport nr 368, sprawa nr 2918, ust. 362.)

1493. Komitet wyraża ubolewanie, że rząd – pomimo uprzednich postulatów Komitetu o powstrzymanie się przed ingerencją w proces rokowań zbiorowych – ponownie nie dał pierwszeństwa rokowaniom zbiorowym w negocjowaniu zmiany warunków zatrudnienia urzędników państwowych oraz że władze legislacyjne czuły się w obowiązku przyjęcia *Ustawy o skróconym tygodniu pracy w sektorze publicznym i zarządzaniu rekompensatami*, zwłaszcza biorąc pod uwagę fakt, że ustawa ta została wprowadzona bezpośrednio po wcześniejszej ingerencji legislacyjnej, która spowodowała zamrożenie płac w sektorze publicznym na okres jednego roku.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1041.)

1494. Mimo iż zasada autonomii stron w procesie rokowań zbiorowych pozostaje obowiązująca w odniesieniu do urzędników administracji państwowej i pracowników publicznych objętych postanowieniami *Konwencji nr 151*, to należy ją stosować z pewną elastycznością, biorąc pod uwagę specyfikę administracji państwowej; jednocześnie władze powinny, w najszerszym możliwym zakresie, popierać proces rokowań zbiorowych jako mechanizm określania warunków zatrudnienia urzędników państwowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1042.)

1495. Rokowania zbiorowe w administracji publicznej mogą przyjmować różne formy, niemniej prawa do swobodnych i dobrowolnych rokowań zbiorowych nie można uzależniać od złożenia stosownych petycji.

(Zob. raport nr 342, sprawa nr 2356, ust. 352 oraz raport nr 344, sprawa nr 2434, ust. 798.)

1496. System, który dopuszcza, aby pracownicy publiczni przedstawiali - niepodlegające negocjacom - „stosowne oświadczenie na piśmie”, w szczególności dotyczące warunków zatrudnienia, które są określone przez władze posiadające wyłączne kompetencje w tej kwestii, jest niezgodny z postanowieniami *Konwencji nr 98*, *151* i *154*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1043.)

Wzajemne powiązania między Konwencjami MOP

1497. *Konwencja nr 151* stworzona z zamiarem uzupełnienia *Konwencji nr 98 dotyczącej stosowania zasad prawa organizowania się i rokowań zbiorowych z 1949 r.* poprzez wprowadzenie pewnych zapisów, dotyczących w szczególności ochrony przed dyskryminacją antyzwiązkową oraz określenia warunków zatrudnienia dla sektora publicznego jako całości, w żaden sposób nie stoi w sprzeczności ani nie umniejsza podstawowego prawa do zrzeszania się gwarantowanego wszystkim pracownikom na mocy postanowień *Konwencji nr 87*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1061; raport nr 353, sprawa nr 1865, ust. 698 oraz raport nr 363, sprawa nr 2892, ust. 115.)

1498. Komitet stwierdza, że specyfika pracy urzędników państwowych oraz, w szczególności fakt, że warunki ich zatrudnienia mogą być ustalone w inny sposób niż poprzez dobrowolne rokowania zbiorowe, są objęte postanowieniami *Konwencji nr 98*; ponadto [Komitet] stwierdza, że *Konwencja nr 151* - stworzona w celu zapewnienia bardziej szczegółowych przepisów dla tej kategorii urzędników państwowych, której nie objęły postanowienia *Konwencji nr 98* - stanowi, iż pewne kategorie urzędników państwowych (łącznie z tymi, których obowiązki mają w wysokim stopniu poufny charakter) mogą być wyłączone z bardziej ogólnych postanowień, gwarantujących urzędnikom administracji państwowej ochronę przeciwko aktom dyskryminacji antyzwiązkowej, oraz zapewniających istnienie sposobów ich uczestnictwa w ustalaniu warunków zatrudnienia. Jednakże, zdaniem Komitetu, wyłączenia pewnych kategorii pracowników z zakresu postanowień *Konwencji 98* i *151* nie można w żaden sposób interpretować jako naruszenia lub ograniczenia podstawowego prawa wszystkich pracowników do organizowania się, gwarantowanego postanowieniami *Konwencji nr 87*. Nic w *Konwencji 98* i *151* nie wskazuje na zamiar ograniczenia zakresu stosowania *Konwencji nr 87*. Przeciwnie – zapisy zarówno obu tych *Konwencji* jak i dokumentu przygotowującego przyjęcie *Konwencji nr 98*, świadczą o wręcz przeciwnym zamiarze.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1062 oraz raport nr 371, sprawa nr 2892, ust. 933.)

1499. Komitet zwraca uwagę na zapis art. 6 *Konwencji nr 98*, który stanowi: „*Niniejsza Konwencja nie dotyczy urzędników państwowych i nie będzie mogła w żaden sposób być interpretowana jako naruszająca ich prawa lub status*”. W przeciwieństwie do art. 5 (dotyczącego sił zbrojnych i policji), art. 6 tejże *Konwencji*, poprzez stwierdzenie, że *Konwencja nie będzie mogła w żaden sposób być interpretowana jako naruszająca prawa lub status* urzędników państwowych, usuwa jednocześnie możliwość sprzeczności między *Konwencją nr 98* a *Konwencją nr 87* i wyraźnie utrzymuje prawa przysługujące urzędnikom państwowym, w tym prawa gwarantowane postanowieniami *Konwencji nr 87*. Argument, że odwołanie się do art. 6 *Konwencji nr 98* ogranicza moc postanowień *Konwencji nr 87* jest sprzeczny z wyraźnymi zapisami tegoż artykułu. Podobnie, art. 1 ust. 1 *Konwencji nr 151* stanowi, że *Konwencja ta ma zastosowanie do wszystkich osób zatrudnionych przez władze publiczne tylko w zakresie, w jakim nie stosuje się do nich korzystniejszych postanowień innych międzynarodowych konwencji dotyczących pracy*. A zatem, skoro *Konwencja nr 98* nie narusza praw gwarantowanych urzędnikom państwowym postanowieniami *Konwencji nr 87*, nie narusza ich również *Konwencja nr 151*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1063.)

1500. Art. 4 *Konwencji nr 98* zapewnia postanowienia korzystniejsze niż art. 7 *Konwencji nr 151* dla takich sektorów działalności jak szkolnictwo publiczne (do których mają zastosowanie obie *Konwencje*), ponieważ

zawiera pojęcie dobrowolnych rokowań oraz niezależność negocjujących stron. W takich przypadkach, biorąc pod uwagę art. 1 *Konwencji nr 151*, lepiej stosować art. 4 *Konwencji nr 98* niż art. 7 *Konwencji nr 151*, który odwołuje się do władz publicznych o udzielenie poparcia rokowaniom zbiorowym poprzez procedury umożliwiające przeprowadzenie takich rokowań, albo za pomocą każdej innej metody pozwalającej pracownikom administracji publicznej na uczestniczenie w ustalaniu warunków zatrudnienia.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1064.)

Ograniczenia czasowe rokowań

1501. Odnośnie jednego przypadku, w którym prawodawstwo zawierało zapis wyznaczający limit czasu do 105 dni na odpowiedź pracodawcy na wnioski pracowników oraz limit sześciu miesięcy na zawarcie układów zbiorowych (możliwy do jednorazowego przedłużenia o kolejne sześć miesięcy), Komitet wyraża opinię, że byłoby pożądane skrócenie tych okresów w celu zachęcania i popierania rozwoju dobrowolnych rokowań, zwłaszcza biorąc pod uwagę fakt, iż pracownicy w przedmiotowym kraju nie byli w stanie podjąć akcji strajkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1046.)

Okres obowiązywania układów zbiorowych

1502. Okres obowiązywania układów zbiorowych jest przede wszystkim sprawą stron zainteresowanych, a jeśli brane są pod uwagę działania rządowe, wszelkie prawodawstwo powinno odzwierciedlać porozumienia trójstronne.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1047; raport nr 344, sprawa nr 2467, ust. 572; raport nr 356, sprawa nr 2699, ust. 1389 oraz raport nr 378, sprawa nr 3155, ust. 110.)

1503. Komitet uważa, że nowelizacje likwidujące górną granicę okresu obowiązywania układów zbiorowych oraz ich wpływ na okres czasu potrzebny do oceny reprezentatywności w celu prowadzenia rokowań zbiorowych, oraz dla dokonywania zmian w przynależności związkowej i afiliacji nie stanowią naruszenia zasad wolności związkowej. Jednakże Komitet zdaje sobie sprawę, że możliwość, przynajmniej potencjalna, zawierania układów zbiorowych na bardzo długi czas pociąga za sobą ryzyko, że związek oscylujący na granicy reprezentatywności, chcąc umocnić swoją pozycję, przyjmie układ na dłuższy okres z uszczerbkiem dla rzeczywistych interesów pracowników.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1048.)

1504. Ustawowy przepis przewidujący dwuletni okres obowiązywania układu zbiorowego, kiedy strony nie uzgodniły żadnego innego okresu, nie stanowi naruszenia prawa do rokowań zbiorowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1049; raport nr 374, sprawy nr 2941 i 3026, ust. 664.)

Przedłużenie układów zbiorowych

1505. Kodyfikacja w drodze dekretu postanowień zawartych w zbiorowym układzie pracy nie jest sprzeczna z zasadami swobodnych rokowań zbiorowych, u podstaw których leży pojęcie porozumień prawnie wiążących ich strony.

(Zob. raport nr 365, sprawa nr 2905, ust. 1225.)

1506. Odnośnie przypadku, gdzie władze publiczne wydały rozporządzenie rozszerzające zakres układu zbiorowego w sytuacji, kiedy aktualnie obowiązujący układ zbiorowy został zawarty przez organizacje niereprezentatywne wbrew sprzeciwom ze strony organizacji reprezentującej przypuszczalnie znaczną większość pracowników sektora, Komitet uważa, że rząd powinien był przeprowadzić obiektywną ocenę reprezentatywności przedmiotowych stowarzyszeń zawodowych, jako że - przy braku takiej oceny - rozszerzenie zakresu układu zbiorowego mogłoby objąć cały sektor wbrew opinii organizacji reprezentatywnej, reprezentującej pracowników należących do kategorii objętej rozszerzonym układem, tym samym ograniczając prawo owej organizacji do swobodnych rokowań zbiorowych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1050)

1507. Wszelkie rozszerzenie stosowania układów zbiorowych powinno być poprzedzone trójstronną analizą jego następstw w odniesieniu do sektora, którego owe rozszerzenie dotyczy.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1051 oraz raport nr 365, sprawa nr 2820, ust. 999.)

1508. Sytuacja, w której rozszerzenie układu dotyczy niebędących członkami pracowników przedsiębiorstw objętych układem zbiorowym w zasadzie nie stoi w sprzeczności z zasadami wolności

związkowej, o ile zgodnie z prawem rokowania w imieniu wszystkich pracowników prowadzi najbardziej reprezentatywna organizacja, a przedsiębiorstwa nie składają się z kilku zakładów (w takiej sytuacji decyzja dotycząca respektowania rozszerzenia zakresu układu powinna należeć do stron).

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1052 oraz raport nr 376, sprawa nr 2512, ust. 39.)

1509. Rozszerzenie zakresu układu zbiorowego na cały sektor wbrew opinii organizacji reprezentującej większość pracowników należących do kategorii objętej rozszerzonym układem, stanowi ograniczenie prawa owej organizacji reprezentatywnej do swobodnych rokowań zbiorowych. Taki system umożliwia rozszerzanie zakresu układu zbiorowego zawierającego zapisy, które mogą skutkować pogorszeniem warunków zatrudnienia kategorii pracowników, której dotyczą.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1053 oraz raport nr 351, sprawa nr 2628, ust. 1160.)

Indywidualne umowy o pracę a zbiorowe układy pracy

1510. Kiedy w trakcie rokowań zbiorowych ze związkiem zawodowym przedsiębiorstwo oferuje pracownikom nienależącym do związku lepsze warunki pracy w drodze umów indywidualnych, istnieje poważne zagrożenie osłabienia zdolności negocjacyjnej związku zawodowego i stworzenia sytuacji dyskryminacyjnej na korzyść pracowników niezrzeszonych; co więcej, może zachęcić pracowników zrzeszonych do występowania ze związku.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1054.)

1511. Komitet wezwał rząd jednego z państw do zapewnienia, by negocjacje z pojedynczymi pracownikami nie zaszkodziły rokowaniom zbiorowym ze związkiem zawodowym

(Zob. raport nr 343, sprawa nr 2259, ust. 90.)

1512. Relacje między indywidualnymi umowami o pracę a układami zbiorowymi, a w szczególności możliwość przewagi tych pierwszych nad niektórymi klauzulami tych drugich, traktowane są w różny sposób w zależności od kraju i w zależności od rodzaju systemu rokowań zbiorowych. Podstawowe zadanie Komitetu polega na decydowaniu, czy fakty w danej sprawie są zgodne z postanowieniami *Konwencji* oraz z zasadami dotyczącymi wolności związkowej. Odnośnie sprawy, w której relacje pomiędzy umowami indywidualnymi a układem zbiorowym zostały, jak się wydaje, uzgodnione między pracodawcą a organizacjami związkowymi, Komitet stwierdza, że sprawa ta nie wymaga dalszego badania.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1056.)

1513. W jednym przypadku Komitetowi trudno było pogodzić równy status prawny umów indywidualnych i zbiorowych z zasadami MOP dotyczącymi rokowań zbiorowych, według których należy zachęcać i popierać *jak najszerzy rozwój i wykorzystywanie procedury dobrowolnych rokowań w celu zawierania układów zbiorowych pomiędzy pracodawcami i organizacjami pracodawców z jednej strony, a organizacjami pracowników z drugiej, mając na celu uregulowanie w ten sposób warunków pracy*. W rezultacie wydawało się, że obok innych rozwiązań ustawa jedynie dopuszczała rokowania zbiorowe w postaci układów zbiorowych, zamiast do nich zachęcać i je popierać.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1057.)

Zachęty dla pracowników i pracodawców do rezygnacji z prawa do rokowań zbiorowych

1514. Badając różne przypadki odmowy podwyżki płac pracownikom, którzy nie chcieli zrezygnować z prawa do rokowań zbiorowych, Komitet uznał, że tego rodzaju sytuacje są niezgodne z zasadami wolności związkowej, zwłaszcza w rozumieniu art. 1 ust 2(b) *Konwencji nr 98*. Ponadto taki przepis trudno uznać za środek stosowany w celu *jak najszerzego rozwoju i wykorzystania procedury dobrowolnych rokowań dla zawierania układów zbiorowych [...] w celu uregulowania w ten sposób warunków pracy*, jak stanowi art. 4 *Konwencji nr 98*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1058.)

Zamknięcie przedsiębiorstwa a układ zbiorowy

1515. Zamknięcie przedsiębiorstwa samo w sobie powinno skutkować wygaśnięciem zobowiązań wynikających z układu zbiorowego, w szczególności w zakresie rekompensaty w przypadku zwolnienia.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1059 oraz raport nr 340, sprawa nr 2424, ust. 690.)

1516. Odnośnie przypadku dotyczącego utraty płynności finansowej i postępowania upadłościowego Komitet uznał, że obstawanie przy pełnej zgodności z zapisami układu zbiorowego mogłoby zagrozić dalszemu funkcjonowaniu przedsiębiorstwa i utrzymaniu miejsc pracy.

(Zob. *Przeгляд* z 2006, ust. 1060.)

Zasady ogólne

1517. Komitet zwraca uwagę Rządu na *Zalecenie nr 113 dotyczące konsultacji na szczeblu branżowym i ogólnokrajowym* (1960 r.), które stanowi, że konsultacje „powinny w szczególności zmierzać do wspólnego rozpatrywania problemów wzajemnie interesujących obie strony w celu osiągnięcia – w miarę możliwości – rozwiązań, które będą przyjęte przez jedną i drugą stronę” a wśród problemów będących przedmiotem konsultacji wymienia „przygotowanie i wprowadzanie w życie aktów ustawodawczych interesujących te organizacje”.

(Zob. raport nr 334, sprawa nr 2254, ust. 1065.)

1518. Komitet wyraża przekonanie o znaczeniu, jakie dla zachowania społecznej harmonii kraju mają regularne konsultacje z przedstawicielami pracodawców i pracowników; w konsultacjach takich powinien uczestniczyć cały ruch związkowy, bez względu na przekonania światopoglądowe czy polityczne jego przywódców.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1065; raport nr 340, sprawa nr 1865, ust. 763; raport nr 350, sprawa nr 2476, ust. 313; raport nr 359, sprawa nr 2756, ust. 722; raport nr 367, sprawa nr 2949, ust. 1224 oraz raport nr 370, sprawa nr 2951, ust. 189.)

1519. Komitet podkreślił znaczenie, jakie dla harmonijnych stosunków pracy mają uczciwe i otwarte konsultacje w sprawach dotyczących zawodowych interesów pracowników.

(Zob. raport nr 376, sprawa nr 3051, ust. 699.)

1520. Komitet podkreślił konieczność podjęcia niezbędnych działań w celu stworzenia klimatu zaufania opartego na szacunku dla organizacji przedsiębiorców i pracowników, w celu wspierania opartych na solidnych podstawach i stabilnych stosunków pracy.

(Zob. raport nr 372, sprawa nr 2254, ust. 759.)

1521. Komitet przypomniał jak ważne jest, by sprawy dotyczące interesów związkowych lub pracowniczych konsultowane były ze wszystkimi zainteresowanymi organizacjami związkowymi.

(Zob. raport nr 378, sprawa nr 3095, ust. 803.)

1522. Komitet podkreśla, że należy przywiązywać należyłą wagę do zasady konsultacji i współpracy pomiędzy władzami a organizacjami pracodawców i pracowników na poziomie branżowym oraz ogólnokrajowym.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1066.)

1523. Komitet podkreśla wagę jaką przywiązuje do promowania dialogu i konsultacji między władzami a najbardziej reprezentatywnymi organizacjami zawodowymi zainteresowanego sektora we wszystkich kwestiach będących przedmiotem obopólnego zainteresowania.

(Zob. *Przegląd z 1996 r.*, ust. 926; Raport nr 299, sprawa nr 1808, ust. 380; Raport nr 320, sprawa nr 2032, ust. 697; Raport nr 330, sprawa nr 2229, ust. 953; Raport nr 332, sprawa nr 2221, ust. 224 oraz Raport nr 336, sprawa nr 2324, ust. 283.)

1524. Komitet podkreślił fundamentalne znaczenie dialogu trójstronnego jako metody dochodzenia do rozwiązania problemów występujących w kontekście stosunków pracy.

(Zob. raport nr 376, sprawa nr 3079, ust. 423.)

- 1525.** Komitet podkreślił istotną wagę jaką przywiązuje do dialogu społecznego i konsultacji trójstronnych nie tylko w odniesieniu do kwestii prawa pracy, ale także formułowania polityki władz w sprawach w sprawach społecznych i gospodarczych.
(Zob. raport nr 375, sprawa nr 3054, ust. 325.)
- 1526.** Komitet przypomniał, że zgodnie z *Zaleceniem nr 204 dotyczącym przechodzenia z gospodarki nieformalnej do gospodarki formalnej* (2015 r.), przy projektowaniu, wdrażaniu i ocenie polityk i programów mających wpływ na gospodarkę nieformalną, włącznie z jej przejściem do gospodarki formalnej, Rząd powinien konsultować się i wspierać zaangażowanie najbardziej reprezentatywnych organizacji pracodawców i pracowników, które powinny zrzeszać, zgodnie z praktyką krajową, przedstawicieli organizacji reprezentatywnych, których członkami są pracownicy i jednostki gospodarki nieformalnej.
(Zob. raport nr 378, sprawa nr 3169, ust. 351.)
- 1527.** Uwzględniając konieczne ograniczenia czasowe, zasady dotyczące konsultacji zachowują ważność podczas kryzysów wymagających podjęcia pilnych działań.
(Zob. raport nr 371, sprawa nr 2947, ust. 445.)
- 1528.** W sprawie dotyczącej sektora przedsiębiorstw publicznych Komitet zasygnalizował, że zmiany warunków zatrudnienia takie jak obniżka płac i likwidacja różnych przywilejów i świadczeń winny być przedmiotem dogłębnych konsultacji z najbardziej reprezentatywnymi organizacjami z tego sektora.
(Zob. raport nr 376, sprawa nr 3072, ust. 921.)
- 1529.** Ważną rzeczą jest, by ogólnokrajowa polityka dotycząca zasobów ludzkich oraz rozwiązania z dziedziny szkolenia zawodowego były formułowane w porozumieniu z najbardziej reprezentatywnymi organizacjami związkowymi.
(Zob. raport nr 358, sprawa nr 2661, ust. 791.)
- 1530.** Komitet uznaje za zasadne powołanie się na *Zalecenie nr 113 w sprawie konsultacji* (na poziomie branżowym i ogólnokrajowym) z 1960 r., którego ust. 1 stanowi, że należy podjąć środki promujące skuteczne konsultacje i współpracę pomiędzy władzami a organizacjami pracodawców i pracowników, bez ich dyskryminowania w jakikolwiek sposób. Zgodnie z ust. 5 *Zalecenia*, pożądanym efektem tych konsultacji jest gotowość władz publicznych do zapoznania się z poglądami oraz skorzystania z rad i pomocy ze strony tych organizacji, w szczególności w toku przygotowywania i wdrażania prawodawstwa i innych przepisów, które mają wpływ na ich interesy.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1068; raport nr 3489, sprawa nr 2575, ust. 955; raport nr 350, sprawa nr 2476, ust. 313, sprawa nr 2254, ust. 1666; raport nr 356, sprawa nr 2654, ust. 362; raport nr 370, sprawa nr 2951, ust. 189; raport nr 373, sprawa nr 3039, ust. 264 oraz raport nr 378, sprawa nr 3039, ust. 37 i sprawa nr 3155, ust. 104.)
- 1531.** Jak podkreślono w *Deklaracji filadelfijskiej*, walkę z biedą należy prowadzić z nieustającą energią w każdym kraju oraz poprzez wspólne i stałe wysiłki międzynarodowe, w ramach których przedstawiciele pracowników i pracodawców na zasadach równości z przedstawicielami rządów uczestniczą w swobodnej debacie i demokratycznym podejmowaniu decyzji, dla wspólnego dobra.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1069.)
- 1532.** Konsultacje trójstronne powinny się odbyć zanim rząd przedstawi zgromadzeniu ustawodawczemu projekt [ustawy] albo opracuje politykę dotyczącą pracy lub kwestii społeczno-gospodarczych.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1070; raport nr 367, sprawa nr 2930, ust. 732; raport nr 368, sprawa nr 2980, ust. 320, sprawa nr 2945, ust. 606, sprawy nr 2917 i 2968, ust. 1021; raport nr 375, sprawa nr 3054, ust. 327; raport nr 377, sprawa nr 3118, ust. 184 oraz raport nr 378, sprawa nr 3155, ust. 104.)
- 1533.** Ważne jest, by konsultacje toczyły się w dobrej wierze, w atmosferze zaufania i wzajemnego szacunku oraz by strony miały dość czasu na przedstawienie swoich poglądów i gruntowne ich przedyskutowanie w celu osiągnięcia odpowiedniego kompromisu. Rząd musi także zapewnić, że przywiązuje należyte znaczenie do umów zawartych między organizacjami pracowników i pracodawców.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1071; raport nr 348; sprawa nr 2502, ust. 94; raport nr 349, sprawa nr 2575, ust. 955; raport nr 350, sprawa nr 2254, ust. 1666; raport nr 354, sprawa nr 2684, ust. 829, sprawy nr 2177 i 2183, ust. 987; raport nr 356, sprawa nr 2654, ust. 362, sprawa nr 2699, ust. 1383; raport nr 358, sprawa nr 2254, ust. 981 oraz raport nr 378, sprawa nr 3155, ust. 104 i sprawa nr 2354, ust. 849.)
- 1534.** Ważne jest, by konsultacje toczyły się w dobrej wierze, w atmosferze zaufania i wzajemnego szacunku oraz by strony miały dość czasu na przedstawienie swoich poglądów i gruntowne ich

przedyskutowanie w celu osiągnięcia odpowiedniego kompromisu. Rząd musi także zapewnić, że przywiązuje należyte znaczenie do umów zawartych między organizacjami pracowników i pracodawców.
(Zob. raport nr 357, sprawa nr 2714, ust. 1119.)

1535. Zawieszenie przez organ ds. pracy współpracy ze związkiem zawodowym nie rokuje spokoju w stosunkach pracy.
(Zob. raport nr 375, sprawa nr 3085, ust. 100.)

Konsultacje w fazie tworzenia i stosowania prawa

1536. Komitet podkreśla wartość jaką mają konsultacje z organizacjami pracodawców i pracowników w procesie tworzenia i stosowania prawodawstwa dotyczącego ich interesów.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1072; raport nr 342, sprawa nr 2317, ust. 862; raport nr 343, sprawa nr 2432, ust. 1023; raport nr 351, sprawa nr 2622, ust. 293; raport nr 359, sprawa nr 2799, ust. 986; raport nr 365, sprawa nr 2829, ust. 572; raport nr 368, sprawa nr 2918, ust. 356; raport nr 371, sprawa nr 2947, ust. 445; raport nr 374, sprawa nr 3057, ust. 203 oraz raport nr 378, sprawa nr 2254, ust. 849.)

1537. Projekty ustaw nie wymagają konsultacji z każdą z organizacji związkowych; wystarczy, że będą konsultowane z organizacjami najbardziej reprezentatywnymi na szczeblu ogólnokrajowym lub branżowym.
(Zob. raport nr 349, sprawa nr 2577, ust. 1059.)

1538. Konsultacje w sprawie projektów ustaw muszą się odbyć przed rozpoczęciem procedury legislacyjnej, natomiast niekoniecznie muszą być prowadzone w jej trakcie.
(Zob. raport nr 349, sprawa nr 2577, ust. 1059.)

1539. Komitet jest świadom specyfiki stosunków zawodowych w sektorze publicznym wynikającej z podwójnej roli państwa – jako pracodawcy i ustawodawcy, co może być źródłem trudności. Tym ważniejsze jest więc, by państwo było gotowe na krytykę swego subiektywnego podejścia. Jednym ze sposobów jej uniknięcia są konsultacje z organizacjami pracodawców i pracobiorców na etapie projektu i wdrażania ustaw mających wpływ na ich interesy.
(Zob. 376, sprawa nr 3067, ust. 948.)

1540. Komitet zwraca uwagę rządów na znaczenie konsultacji z organizacjami pracodawców i pracowników poprzedzających przyjęcie jakiegokolwiek prawodawstwa dotyczącego prawa pracy.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1073; raport nr 354, sprawa nr 2684, ust. 829; raport nr 372, sprawa nr 2254, ust. 752; raport nr 375, sprawa nr 3054, ust. 327 oraz raport nr 378, sprawa nr 2254, ust. 849.)

1541. Komitet zwraca uwagę jak ważne jest, by w każdej kwestii mającej wpływ na prawa związkowe miały miejsce szerokie, otwarte konsultacje
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1074; raport nr 348, sprawa nr 2254, ust. 1313; raport nr 351, sprawa nr 2599, ust. 546; raport nr 358, sprawa nr 2733, ust. 153; raport nr 362, sprawa nr 2723, ust. 841; raport nr 367, sprawa nr 2930, ust. 732; raport nr 368, sprawa nr 2980, ust. 320, sprawy nr 2917 i 2968, ust. 1021; raport nr 375, sprawa nr 3054, ust. 327 oraz raport nr 376, sprawa nr 3067, ust. 948.)

1542. Wszelkie zmiany co do zakresu i korzystania z praw związkowych, jako sprawa wielkiej wagi, winny być dogłębnie konsultowane z najbardziej reprezentatywnymi organizacjami w celu dojścia, tak dalece jak to możliwe, do wspólnych rozwiązań.
(Zob. raport nr 376, sprawa nr 3101, ust. 857.)

1543. Komitet podkreślił wagę jaką przywiązuje do odbycia z odpowiednim wyprzedzeniem konsultacji z najbardziej reprezentatywnymi organizacjami pracowników i pracodawców oraz do zapewnienia, by projekty ustaw lub innych aktów prawnych przedkładano do konsultacji tym organizacjom znacznie wcześniej, nim trafią do parlamentu jako projekt rządowy.
(Zob. raport nr 371, sprawa nr 2947, ust. 445.)

1544. Jest rzeczą niezbędną, by przedstawianie projektów aktów prawnych, dotyczących układów zbiorowych i warunków zatrudnienia, poprzedzały rzetelne konsultacje prowadzone z właściwymi organizacjami pracowników i pracodawców.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1075; raport nr 340, sprawa nr 1865, ust. 763; raport nr 348, sprawa nr 2492, ust. 992, sprawa nr 2254, ust. 1313; raport nr 350, sprawa nr 2254, ust. 1667; raport nr 368, sprawa nr 2980, ust. 320; raport nr 373, sprawa nr 3039, ust. 264; raport nr 374, sprawa nr 3057, ust. 203, sprawy nr 2941 i 3026, ust. 661; raport nr 376, sprawa nr 2970, ust. 466 oraz raport nr 377, sprawa nr 3118, ust. 184.)

1545. Konsultacje trójstronne poprzedzające złożenie przez rząd projektu w zgromadzeniu ustawodawczym lub opracowanie polityki w sprawach pracy, spraw społecznych i gospodarczych powinny być pełne, otwarte i szczegółowe.

(Zob. raport nr 367, sprawa nr 2930, ust. 732 oraz raport nr 368, sprawy nr 2917 i 2968, ust. 1021.)

1546. Komitet zwrócił uwagę na znaczenie dialogu społecznego dla procesu ustawodawczego w sprawach dotyczących praw pracowniczych, w tym także mającego na celu złagodzenie poważnej sytuacji kryzysowej.

(Zob. raport nr 376, sprawa nr 3072, ust. 916.)

1547. Proces konsultowania w sprawach prawodawstwa i płacy minimalnej dodatkowo legitymizuje wdrażane przez władze publiczne programy i podejmowane przez nie działania oraz pomaga zapewnić ich poszanowanie i skuteczne wdrażanie. Rząd powinien w maksymalnym stopniu szukać możliwości ogólnego porozumienia, w ten sposób umożliwiając organizacjom pracodawców i pracowników współodpowiedzialność za zapewnienie pomyślności i dobrobytu całego społeczeństwa. Jest to szczególnie istotne w obliczu złożoności problemów, przed którymi stają społeczeństwa poszczególnych krajów. Żaden organ władzy publicznej nie może twierdzić, że ma na wszystko gotową odpowiedź, ani że proponowane przezeń rozwiązania w sposób naturalny osiągną wszystkie zamierzone cele.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1076; raport nr 349, sprawa nr 2434, ust. 665, sprawa nr 2575, ust. 955; raport nr 350, sprawa nr 2254, ust. 1666; raport nr 367, sprawa nr 2930, ust. 732; raport nr 368, sprawa nr 2980, ust. 320, sprawa nr 2918, ust. 356, sprawy nr 2917 i 2968, ust. 1021; raport nr 371, sprawa nr 2947, ust. 445; raport nr 375, sprawa nr 3054, ust. 327 oraz raport nr 377, sprawa nr 3118, ust. 184.)

1548. Sprawy będące przedmiotem wzajemnego zainteresowania, w tym wszystkie związane z przygotowaniem i stosowaniem ustaw do nich się odnoszących oraz ustalaniem płac minimalnych należy szczegółowo konsultować z najbardziej reprezentatywnymi organizacjami pracodawców i pracowników, a zwłaszcza ich konfederacjami. W ten sposób konieczne ustawy, programy i środki przyjęte i realizowane przez władze będą oparte na solidnych podstawach, lepiej wdrożone i przestrzegane.

(Zob. raport nr 330, sprawa nr 2067, ust. 175.)

1549. Komitet podkreślił że przed przedstawieniem przez rząd zgromadzeniu ustawodawczemu projektu ustawy, lub wprowadzeniem polityki odnoszącej się do pracy albo spraw społeczno-gospodarczych, powinny mieć miejsce konsultacje trójstronne; konsultacje takie powinny stanowić niezbędny element procedury przed podjęciem przez rząd decyzji.

(Zob. raport nr 334, sprawa nr 2254, ust. 1066.)

1550. Komitet uważa, że konieczne jest stworzenie forum dla dialogu trójstronnego zgodnie z zasadami MOP, którego skład winien uwzględniać reprezentatywność organizacji pracowników i pracodawców.

(Zob. raport nr 350, sprawa nr 2254, ust. 1663.)

1551. Chociaż brak zgody lub zachęty do uczestnictwa organizacji związkowych w procesie tworzenia nowego prawodawstwa czy innych regulacji dotyczących ich interesów niekoniecznie stanowi naruszenie praw związkowych, to do zasady konsultacji i współpracy między władzami publicznymi a organizacjami pracodawców i pracowników, tak branżowych jak i ogólnokrajowych, trzeba przywiązywać należyte znaczenie. W tym kontekście Komitet zwraca uwagę na postanowienia *Zalecenia nr 113 w sprawie konsultacji* (na poziomie branżowym i ogólnokrajowym) z 1960 r.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1077.)

Konsultacje a elastyczność zatrudnienia

1552. Kurczenie się sektora publicznego i/lub coraz większa elastyczność zatrudnienia (np. coraz powszechniejsze zawieranie umów krótkoterminowych) same w sobie nie stanowią pogwałcenia wolności związkowej. Nie ulega wszakże wątpliwości, że zmiany te mają poważne konsekwencje w sferze społecznej i związkowej, w szczególności z uwagi na wzrastającą niepewność zatrudnienia której mogą być źródłem. W związku z powyższym, zakres i forma działań podejmowanych przez władze powinny być konsultowane z organizacjami pracodawców i pracowników.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1078.)

Konsultacje a procesy restrukturyzacji, racjonalizacji i redukcji zatrudnienia

1553. Komitet może badać zarzuty dotyczące programów racjonalizacyjnych i procesów restrukturyzacji, bez względu na to, czy ich skutkiem są zwolnienia pracowników lub przeniesienie świadczonych usług z

sektora publicznego do prywatnego, czy też nie, jedynie wtedy, gdy ich wynikiem są akty dyskryminacji antyzwiązkowej bądź ingerencji w działalność związku zawodowego. W każdym razie, Komitet może jedynie ubolewać, że w procesie racjonalizacji zatrudnienia rząd nie konsultował się lub nie starał się dojść do porozumienia z organizacjami związkowymi.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1079; raport nr 340, sprawa nr 2439, ust. 365, sprawa nr 2339, ust. 874, sprawy nr 2177 i 2183, ust. 996; raport nr 342, sprawa nr 2356, ust. 348; raport nr 350, sprawa nr 2384, ust. 448, sprawa nr 2583, ust. 617, sprawa nr 2586, ust. 839; raport nr 351, sprawa nr 2613, ust. 1088; raport nr 354, sprawa nr 2595, ust. 574; raport nr 355, sprawa nr 2644, ust. 550; raport nr 357, sprawa nr 2719, ust. 334, sprawa nr 2731, ust. 371; raport nr 359, sprawa nr 2760, ust. 1166; raport nr 363, sprawa nr 2854, ust. 1038; raport nr 364, sprawa nr 2823, ust. 477; raport nr 365, sprawa nr 2820, ust. 991; raport nr 370, sprawa nr 2950, ust. 329, sprawa nr 2926, ust. 384; raport nr 374, sprawa nr 3077, ust. 433; raport nr 376, sprawa nr 3099, ust. 444, sprawa nr 3086, ust. 783, sprawa nr 3067, ust. 948 oraz raport nr 378, sprawa nr 2824, ust. 159.)

1554. Częścią procesów racjonalizacji i redukcji zatrudnienia powinny być konsultacje lub próby porozumienia z organizacjami związkowymi, a nie dokonywanie zmian przede wszystkim za pomocą dekretów i ministerialnych decyzji.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1080; raport nr 340, sprawa nr 2439, ust. 365, sprawa nr 2339, ust. 874; raport nr 367, sprawa nr 2895, ust. 528 oraz raport nr 377, sprawa nr 3118, ust. 182.)

1555. Komitet podkreśla znaczenie rządowych konsultacji z organizacjami związkowymi, mających na celu omówienie skutków programów restrukturyzacji dla zatrudnienia i warunków pracy.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1081; raport nr 340, sprawy nr 2177 i 2183, ust. 996; raport nr 350, sprawa nr 2586, ust. 839; raport nr 351, sprawa nr 2613, ust. 1088; raport nr 357, sprawa nr 2731, ust. 371, sprawa nr 2736, ust. 1263; raport nr 358, sprawa nr 2644, ust. 379; raport nr 365, sprawa nr 2829, ust. 576, sprawa nr 2820, ust. 991; raport nr 370, sprawa nr 2926, ust. 389 oraz raport nr 376, sprawa nr 3051, ust. 699.)

1556. Komitet podkreślił znaczenie podjęcia pełnego, otwartego dialogu ze związkami zawodowymi przy przygotowywaniu planów restrukturyzacyjnych, bo to związki mają do odegrania zasadniczą rolę w zapewnieniu, by tego rodzaju programy w jak najmniejszym stopniu odbijały się niekorzystnie na pracownikach.

(Zob. raport nr 364, sprawa nr 2844, ust. 647.)

1557. Komitet podkreślił znaczenie konsultacji ze związkami zawodowymi przy opracowywaniu programów restrukturyzacyjnych, bo to związki mają do odegrania zasadniczą rolę w zapewnieniu, by tego rodzaju programy w jak najmniejszym stopniu odbijały się niekorzystnie na pracownikach.

(Zob. raport nr 350, sprawa nr 2583, ust. 617.)

1558. W sprawie dotyczącej restrukturyzacji, Komitet podkreślił znaczenie utrzymania zdrowych stosunków pracy zapewniających, że pracownikom nie zostaną odebrane ich fundamentalne prawa i środki do wspierania i obrony swych interesów.

(Zob. raport nr 376, sprawa nr 3051, ust. 690.)

1559. Komitet zwraca się o to, by w przypadku podejmowania nowych programów redukcji zatrudnienia, miały miejsce negocjacje pomiędzy objętym nimi przedsiębiorstwem a organizacjami związkowymi.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1082; raport nr 359, sprawa nr 2760, ust. 1166; raport nr 360, sprawa nr 2775, ust. 740; raport nr 362, sprawa nr 2815, ust. 1380; raport nr 363, sprawa nr 2789, ust. 1121; raport nr 365, sprawa nr 2829, ust. 576, sprawa nr 2815, ust. 1277 oraz raport nr 376, sprawa nr 3027, ust. 292.)

1560. Realizowane programy dobrowolnego wcześniejszego przejścia na emeryturę powinny być konsultowane z organizacjami związkowymi działającymi w sektorze, którego dotyczą.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1083; raport nr 362, sprawa nr 2815, ust. 1380; raport nr 365, sprawa nr 2815, ust. 1277 oraz raport nr 367, sprawa nr 2703, ust. 89.)

1561. W związku z zarzutami dotyczącymi podejmowanych w ramach programu zwolnień grupowych działań, których celem jest zachęcenie pracowników sektora publicznego do rezygnacji z dotychczasowej pracy w zamian za rekompensatę finansową, Komitet wyraził ubolewanie, że w procesie redukcji zatrudnienia nie odbyto konsultacji z organizacjami związkowymi ani nie próbowano dojść z nimi do porozumienia.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1084.)

1562. Chociaż do kompetencji Komitetu nie należy wypowiadanie się na temat prowadzonej przez rząd polityki gospodarczej, wynikającej z trudnej sytuacji kraju lub zaleceń Międzynarodowego Funduszu Walutowego, Komitet mimo to zauważa, że decyzje pociągające za sobą zwolnienie dużej liczby

pracowników powinny być przedmiotem szerokiej dyskusji z zainteresowanymi organizacjami związkowymi, w celu zaplanowania przyszłości zawodowej zwalnianych pracowników w świetle otwierających się w kraju nowych możliwości.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1085; raport nr 362, sprawa nr 2361, ust. 1091 oraz raport nr 365, sprawa nr 2820, ust. 991.)

Konsultacje dotyczące rokowań zbiorowych

1563. Należy dążyć do sprawiedliwego i rozsądnego pogodzenia z jednej strony konieczności zapewnienia stabilności finansowej, a z drugiej zachowania w maksymalnym stopniu autonomii uczestniczących w rokowaniach stron. Komitet uważa, że w największym możliwym stopniu rządy państw powinny dążyć do konsensusu w kwestii polityki społeczno-gospodarczej i rynku pracy przyjmowanej w okresie trudności gospodarczych, zważywszy że partnerzy społeczni powinni mieć możliwość podjęcia wspólnej odpowiedzialności za zapewnienie dobrobytu społeczeństwa jako całości.

(Zob. raport nr 377, sprawa nr 3118, ust. 184.)

1564. Komitet, w ślad za Komitetem Ekspertów, stwierdza, że tam gdzie rząd planuje reorganizację uczestniczących w rokowaniach podmiotów, w których pośrednio lub bezpośrednio występuje jako pracodawca, rzeczą szczególnie ważną jest zachowanie właściwego trybu procesu konsultacji, w ramach których wszystkie zainteresowane strony mogą przedyskutować wszystkie cele uważane za stanowiące ogólny interes kraju. Takie konsultacje z założenia powinny być prowadzone w dobrej wierze, a obaj partnerzy powinni dysponować wszelkimi informacjami niezbędnymi do dokonania świadomego wyboru.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1086; raport nr 343, sprawa nr 2267, ust. 157 oraz raport nr 350, sprawa nr 2254, ust. 1670.)

1565. Jakiegokolwiek ograniczenie przez władze rokowań zbiorowych winny poprzedzać konsultacje z organizacjami pracodawców i pracowników w celu uzyskania ich zgody.

(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2434, ust. 795.)

1566. W obliczu konsekwencji, jakie dla poziomu życia pracowników niesie ze sobą ustalanie płac przez rząd, z pominięciem rokowań zbiorowych, a także ogólna polityka płacowa rządu, Komitet podkreśla wagę jaką w tym względzie przywiązuje do skutecznego wspierania konsultacji i współpracy pomiędzy władzami publicznymi i organizacjami pracowniczymi, zgodnie z zasadami sformułowanymi w *Zaleceniu nr 113*, w celu wspólnego rozpatrywania spraw stanowiących przedmiot obopólnego zainteresowania, w celu wypracowania w jak najszerszym zakresie uzgodnionych rozwiązań.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1087; raport nr 349, sprawa nr 2575, ust. 955 oraz raport nr 365, sprawa nr 2829, ust. 572.)

1567. Komitet zwrócił się do rządu jednego z państw o podjęcie kroków w celu zapewnienia, że związki zawodowe w przedsiębiorstwach publicznych będą konsultowane przy ustalaniu limitów budżetowych w tych przedsiębiorstwach w odniesieniu do płac, tak by zainteresowane związki zawodowe mogły dokonać oceny sytuacji, zająć stanowisko i omówić z władzami kwestie interesu ogólnego, powołanie się na który władze mogą uznać za niezbędne.

(Zob. raport nr 355, sprawy nr 2639 i 2934, ust. 1013 oraz raport nr 374, sprawy nr 2941 i 3026, ust. 658.)

Konsultacje z organizacjami pracodawców

1568. W konkretnym przypadku Komitet uznał, że wszelkie aspekty polityki gospodarczej, społecznej i dewizowej dotyczące interesów pracodawców winny być przedmiotem konsultacji z organizacjami pracodawców, a konkretne decyzje podejmowane przez władze w tych sprawach mogą wynikać z zamiaru dyskryminacji konkretnych pracodawców należących do określonych organizacji.

(Zob. raport nr 348, sprawa nr 2254, ust. 1308.)

Konsultacje w kwestii podziału majątku rozwiązanych związków zawodowych

1569. W przypadku dotyczącym podziału majątku związków zawodowych, które zostały rozwiązane, Komitet przypomniał, że rząd i związki zawodowe powinny współpracować w celu uzgodnienia takiego rozwiązania, które będzie zgodne z zasadami wolności związkowej, możliwe do przyjęcia przez zainteresowane strony oraz umożliwiające związkom zawodowym, na jednolitych zasadach, w pełni swobodne prowadzenie działalności.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1088.)

Uczestnictwo organizacji pracowników i pracodawców w różnych organach i procedurach

17

1570. Komitet uznał, że nie jest powołany do wyrażania opinii na temat prawa poszczególnych organizacji do uczestnictwa w organach wspólnych bądź doradczych, chyba że wykluczenie jednej z nich [organizacji] stanowi jaskrawy przejaw dyskryminacji, sprzeczny z zasadą wolności związkowej. Takie sprawy Komitet może rozpatrzyć w oparciu o zgromadzone fakty.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1089 oraz raport nr 359, sprawa nr 2756, ust. 721.)

1571. Tylko przy pełnym poszanowaniu zdolności organizacji pracowników do całkowicie niezależnego działania rząd może wspólnie z tymi organizacjami ustalić obiektywne i przejrzyste kryteria nominacji przedstawicieli pracowników do krajowych i międzynarodowych organów trójstronnych i do Międzynarodowej Konferencji Pracy.

(Zob. raport nr 363, sprawa nr 2450, ust. 148.)

1572. Wszelkie decyzje dotyczące udziału organizacji pracowniczych w organie trójstronnym winny być podejmowane w porozumieniu ze wszystkimi związkami zawodowymi, których reprezentatywność została w sposób obiektywny wykazana.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1090; raort nr 342, sprawa nr 2450, ust. 431; raport nr 349, sprawa nr 2575, ust. 955 i 956 oraz raport nr 359, sprawa nr 2756, ust. 724.)

1573. Fakt, że organizacji związkowej nie przyznaje się członkostwa w komisjach wspólnych, niekoniecznie oznacza naruszenie praw związkowych tej organizacji. Do stwierdzenia, że nie zachodzi naruszenie praw związkowych, spełnione muszą być dwa warunki: po pierwsze, powodem niedopuszczenia związku do uczestnictwa w komisji wspólnej jest stwierdzona na podstawie obiektywnych kryteriów jego niereprezentatywność; po drugie zaś, pomimo takiego niedopuszczenia, pozostałe przysługujące danemu związkowi prawa i możliwości działania na innych polach umożliwiają mu skuteczne wspieranie i obronę interesów jego członków, w rozumieniu art. 10 *Konwencji nr 87*.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1091; raport nr 349, sprawa nr 2529, ust. 491 oraz raport nr 359, sprawa nr 2756, ust. 721.)

1574. W sytuacji, w której organizacji pracowników lub pracodawców uważanej za najbardziej reprezentatywną w danym kraju uniemożliwiono by uczestnictwo w międzybranżowych organach wspólnych i trójstronnych sektora lub branży, dla których są reprezentatywne, Komitet uznałby, że doszło do naruszenia zasady wolności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1092.)

1575. Przy powoływaniu komisji wspólnych zajmujących się sprawami dotyczącymi interesów pracowniczych rząd powinien należycie uwzględnić reprezentację różnych nurtów ruchu związkowego, żywo zainteresowanych rozpatrywanymi sprawami.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1093.)

1576. Przy ustalaniu reprezentatywności danej organizacji dla celów jej członkostwa w trybunałach arbitrażowych istotne jest, by interwencja Państwa ograniczała się wyłącznie do formalnego uznania stanu faktycznego, a wszelkie decyzje w tej sprawie powinny być oparte na uprzednio sformułowanych przez niezależny organ obiektywnych kryteriach.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1095.)

1577. Powołanie grupy trójstronnej do zbadania kwestii płacowych i koniecznych działań anty-inflacyjnych jest zgodne z zapisami *Zalecenia nr 113* stanowiącego, że należy wspierać konsultacje i współpracę pomiędzy władzami a organizacjami pracodawców i pracowników, czego ogólnym celem jest osiągnięcie wzajemnego zrozumienia i dobrych stosunków między nimi, dla dobra rozwoju całej gospodarki, lub jej poszczególnych gałęzi oraz poprawy warunków pracy i poziomu życia. Władze powinny, w szczególności, we właściwy sposób dążyć do pozyskania opinii, rad i pomocy organizacji pracodawców i pracowników w takich kwestiach, jak przygotowanie i wprowadzenie przepisów prawa mających wpływ na ich interesy.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1096.)

1578. Chociaż zasady wolności związkowej nie wymagają ściśle proporcjonalnej reprezentacji (trudnej bądź niemożliwej do osiągnięcia i niepożądanego z uwagi na ryzyko nadmiernego rozdrobnienia), to władze powinny przynajmniej w jakiś sposób uwzględnić pluralizm ruchu związkowego, uwzględniając wybór pracowników i pokazując w praktyce, że dążą do równego traktowania wszystkich reprezentatywnych organizacji pracowniczych.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1097.)

Zasady ogólne

1579. *Konwencja nr 135* apeluje do Państw członkowskich o zapewnienie w zakładzie pracy takich ułatwień, które umożliwią przedstawicielom pracowników sprawne i skuteczne wypełnianie ich funkcji, w sposób nie zakłócający funkcjonowania danego zakładu.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1098; raport nr 351, sprawa nr 2618, ust. 1311; raport nr 357, sprawa nr 2748, ust. 1057; raport nr 359, sprawa nr 2752, ust. 921; raport nr 363, sprawa nr 2752, ust. 921 oraz raport nr 371, sprawa nr 2749, ust. 514.)

1580. Komitet podkreśla konieczność zrównoważenia dwóch aspektów: (i) zakład pracy powinien dysponować takimi ułatwieniami, które umożliwią związkom zawodowym sprawne i skuteczne wypełnianie ich funkcji oraz (ii) udostępnienie takich ułatwień nie powinno zakłócać sprawnego działania zakładu.

(Zob. raport nr 355, sprawa nr 2642, ust. 1172 oraz raport nr 357, sprawa nr 2744, ust. 1153.)

1581. *Zalecenie nr 143 dotyczące ochrony przedstawicieli pracowników w przedsiębiorstwach* (z 1971 r.) przewiduje udostępnienie przedstawicielom pracowników przez kierownictwo zakładu środków materialnych i informacji niezbędnych do wypełniania przez nich ich funkcji.

(Zob. raport nr 355, sprawa nr 2642, ust. 1165.)

1582. *Konwencja nr 135 dotycząca ochrony przedstawicieli pracowników w przedsiębiorstwach* (z 1971 r.) oraz *Konwencja nr 154 dotycząca popierania rokowań zbiorowych* (z 1981 r.) zawierają szczegółowe postanowienia gwarantujące, że jeśli w zakładzie pracy oprócz przedstawicieli związkowych funkcjonują [inni] pochodzący z wyboru przedstawiciele, podjęte zostaną odpowiednie kroki przeciwdziałające wykorzystaniu obecności takich przedstawicieli do podkopywania pozycji związku/ów zawodowego/yh.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1099.)

1583. Uzależnianie funkcjonowania reprezentacji związkowej na szczeblu przedsiębiorstwa od osiągnięcia porozumienia z pracodawcą co do treści układu zbiorowego mogłoby ograniczać swobodę działania organizacji związkowej oraz swobodę rokowań zbiorowych, o których mówi artykuł 3 *Konwencji nr 87* i artykuł 4 *Konwencji nr 98*.

(Zob. raport nr 371, sprawa nr 2953, ust. 619.)

1584. *Konwencja nr 151 dotycząca warunków zatrudnienia w służbie publicznej* (z 1978 r.) w artykule 6 mówi, że przedstawicielom uznanych organizacji pracowników publicznych będą przyznawane stosowne ułatwienia umożliwiające im szybkie i skuteczne wykonywanie ich funkcji zarówno w czasie jak i poza godzinami pracy oraz że przyznanie takich ułatwień nie może utrudniać skutecznego działania danej administracji lub służby.

(Zob. raport nr 348, sprawa nr 2499, ust. 198; raport nr 349, sprawa nr 2532, ust. 1169; raport nr 351, sprawa nr 2532, ust. 160; raport nr 355, sprawa nr 2666, ust. 264, sprawa nr 2617, ust. 501; raport nr 358, sprawa nr 2661, ust. 794; raport nr 365, sprawa nr 2861, ust. 213 oraz raport nr 370, sprawa nr 2932, ust. 399.)

Zebrania związkowe

1585. Prawo odbywania zebrań ma zasadnicze znaczenie dla prowadzenia działalności przez organizacje pracowników, a uzgodnienie sposobów korzystania z tego prawa jest rzeczą organizacji pracodawców i pracowników.

(Zob. raport nr 348, sprawa nr 2499, ust. 198; raport nr 349, sprawa nr 2532, ust. 1169 oraz raport nr 351, sprawa nr 2532, ust. 160.)

Zbieranie składek członkowskich

1586. Komitet zwraca uwagę na *Zalecenie nr 143 dotyczące przedstawicieli pracowników* (z 1971 r.) na temat ochrony i udogodnień, z których powinni w zakładzie pracy korzystać przedstawiciele pracowników. Przewiduje ono, że jeśli kwestia zbierania składek członkowskich nie została rozwiązana w inny sposób, upoważnionym do tego przez związek zawodowy przedstawicielom należy zezwolić na regularne zbieranie składek na terenie zakładu.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1100.)

Możliwość kontaktu z kierownictwem

1587. W przypadku, w którym kierownictwo przedsiębiorstwa odmówiło kontaktowania się z przedstawicielami związku zawodowego Komitet podkreślił, że artykuł 13 *Zalecenia nr 143 dotyczącego przedstawicieli pracowników* stanowi, iż przedstawicielom pracowników należy bez zbędnej zwłoki umożliwić kontakt z kierownictwem zakładu pracy oraz z upoważnionymi do podejmowania decyzji przedstawicielami kierownictwa, w stopniu koniecznym do właściwego pełnienia przez nich ich funkcji.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1101; raport nr 359, sprawa nr 2752, ust. 921 oraz raport nr 378, sprawa nr 3111, ust. 708.)

1588. Z dostępu do oferowanych przez pracodawcę ułatwień nie należy korzystać w sposób zakłócający sprawne funkcjonowanie danego przedsiębiorstwa.

(Zob. raport nr 362, sprawa nr 2816, ust. 1221 oraz raport nr 367, sprawa nr 2816, ust. 988 i sprawa nr 2910, ust. 1072.)

Możliwość wstępu na teren zakładu

1589. Komitet zwraca uwagę rządów na zasadę, że przedstawiciele pracowników powinni korzystać z takich udogodnień, jakie są konieczne do właściwego sprawowania ich funkcji, włącznie z możliwością wejścia do zakładów pracy.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1102; raport nr 350, sprawa nr 2602, ust. 694; raport nr 355, sprawa nr 2642, ust. 1161; raport nr 357, sprawa nr 2698, ust. 228; raport nr 362, sprawa nr 2816, ust. 1221 oraz raport nr 367, sprawa nr 2816, ust. 998.)

1590. Rządy powinny zagwarantować przedstawicielom związkowym możliwość wstępu do zakładów pracy, z poszanowaniem prawa własności i zarządu, aby mogli kontaktować się z pracownikami w celu informowania ich o potencjalnych korzyściach przynależności związkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1103; raport nr 351, sprawa nr 2618, ust. 1311; raport nr 354, sprawa nr 2626, ust. 360; raport nr 355, sprawa nr 2642, ust. 1161; raport nr 357, sprawa nr 2719, ust. 335; raport nr 374, sprawa nr 2946, ust. 242; raport nr 376, sprawa nr 3086, ust. 785 oraz raport nr 378, sprawa nr 3171, ust. 491.)

1591. Przedstawicielom pracowników należy umożliwić wstęp do wszystkich zakładów pracy w przedsiębiorstwie, do których taki wstęp jest konieczny w celu wypełnienia przez nich ich funkcji przedstawicielskich.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1104; raport nr 357, sprawa nr 2698, ust. 228, sprawa nr 2748, ust. 1066, sprawa nr 2744, ust. 1155; raport nr 359, sprawa nr 2754, ust. 675; raport nr 364, sprawa nr 2901, ust. 724; raport nr 371, sprawa nr 2749, ust. 514 oraz raport nr 377, sprawa nr 3017, ust. 263 i sprawa nr 3140, ust. 395.)

1592. Komitet uważa, że podczas spotkania z członkami związku zawodowego, ich przedstawiciele związkowi powinni mieć prawo wstępu na teren zakładu w celu wzięcia udziału w spotkaniu, co umożliwi im pełnienie ich przedstawicielskich funkcji.

(Zob. raport nr 357, sprawa nr 2678, ust. 654.)

1593. Przedstawiciele związku zawodowego niezatrudnieni w zakładzie, w którym zatrudnieni są członkowie ich związku, powinni mieć możliwość wstępu do tego zakładu. Przyznanie takich udogodnień nie powinno zakłócać funkcjonowania danego zakładu.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1105; raport nr 355, sprawa nr 2642, ust. 1161; raport nr 357, sprawa nr 2744, ust. 1155; raport nr 359, sprawa nr 2754, ust. 675; raport nr 364, sprawa nr 2901, ust. 724; raport nr 371, sprawa nr 2749, ust. 514 oraz raport nr 378, sprawa nr 3171, ust. 491.)

1594. Jeżeli prawo do zrzeszania się nie ma być martwe, odnośne organizacje pracownicze powinny mieć możliwość wspierania i obrony interesów swoich członków, korzystając z niezbędnych do właściwego wypełniania swej funkcji udogodnień dla przedstawicieli pracowników, włącznie z prawem dostępu do członków w miejscu pracy.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1106; raport nr 344, sprawa nr 2470, ust. 381; raport nr 351, sprawa nr 2618, ust. 1311; raport nr 357, sprawa nr 2169, ust. 55, sprawa nr 2748, ust. 1057; raport nr 363, sprawa nr 2850, ust. 875; raport nr 370, sprawa nr 2969, ust. 528; raport nr 371, sprawa nr 2925, ust. 923 oraz raport nr 378, sprawa nr 3171, ust. 491.)

1595. Obecność pracownika ochrony przy osobie wchodzącej na teren zakładu może być w pewnych okolicznościach środkiem niezbędnym. Zważywszy jednak, że skutkiem takiej procedury nie powinna być jakakolwiek ingerencja w wewnętrzne sprawy związku lub w możliwość swobodnej rozmowy przedstawicieli związku z pracownikami w celu przedstawienia im możliwych korzyści ze wstąpienia do związku, rząd powinien podjąć działania w celu zapewnienia, by na terenie zakładu osoby pełniące funkcje związkowe mogły swobodnie rozmawiać z pracownikami, bez ingerencji ze strony pracodawcy, bądź też obecności pracodawcy lub pracowników ochrony.

(Zob. raport nr 344, sprawa nr 2470, ust. 381.)

1596. Odmowa wpuszczenia przywódców związku zawodowego na teren zakładu pracy, uzasadniana faktem, że lista kwestii spornych została już przedstawiona, stanowi poważne pogwałcenie prawa organizacji do swobodnego prowadzenia działalności, co obejmuje możliwość składania skarg także przez związek zawodowy niebędący stroną obowiązującego układu zbiorowego.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1107.)

1597. Należy podjąć niezbędne kroki w celu zapewnienia związkom zawodowym i ich przedstawicielom możliwości kontaktu z pracownikami rolnymi, domowymi i zatrudnionymi w górnictwie, w celu prowadzenia zwykłej działalności związkowej, chociaż na terenie będącym własnością pracodawcy.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1108.)

1598. Prawa wstępu do zakładów pracy nie należy oczywiście realizować w sposób zakłócający funkcjonowanie danego urzędu czy instytucji publicznej. W związku z tym, zainteresowane organizacje pracownicze wraz z pracodawcą powinny dążyć do takiego porozumienia, by organizacje pracownicze miały możliwość wstępu do zakładu w godzinach pracy i poza nimi, bez szkody dla normalnego funkcjonowania danego urzędu czy instytucji publicznej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1109; raport nr 371, sprawa nr 2925, ust. 923 oraz raport nr 374, sprawa nr 2946, ust. 242.)

1599. W razie potrzeby, organizacje pracowników mogą dojść do porozumienia z pracodawcami w sprawie zapewnienia organizacjom pracowników wstępu na teren zakładów pracy w czasie i po godzinach pracy, w sposób niezakłócający działania zakładu lub usługi.

(Zob. raport nr 351, sprawa nr 2618, ust. 1311.)

Korzystanie z ułatwień w zakładzie

1600. Przedstawiciele pracowników powinni mieć możliwość korzystania z niezbędnych do pełnienia ich funkcji ułatwień, w tym korzystania z poczty elektronicznej.

(Zob. raport nr 362, sprawa nr 2816, ust. 1221 oraz raport nr 367, sprawa nr 2816, ust. 998.)

1601. Chociaż sposób korzystania przez związki zawodowe z poczty elektronicznej w zakładzie pracy powinien być uzgodniony między stronami, w przypadku, w którym organizacja związkowa może w zakładzie korzystać z własnego konta w celu kontaktu z członkami, wymóg by posługiwała się swoim adresem, a nie adresem firmy, nie jest raczej ograniczeniem zasad wolności związkowej.

(Zob. raport nr 376, sprawa nr 3087, ust. 319.)

1602. W kontekście wolności związkowej nie powinny mieć miejsca przypadki nieupoważnionego korzystania z pojazdów służbowych.

(Zob. raport nr 376, sprawa nr 3055, ust. 821.)

Czas wolny od pracy przyznawany przedstawicielom pracowników

1603. Komitet przypominał, że chociaż z jednej strony należy uwzględnić charakter stosunków pracy w danym kraju i że przyznane udogodnienia nie powinny zakłócać normalnego funkcjonowania danego

zakładu pracy, to z drugiej strony paragraf 10 pkt 1 *Zalecenia nr 143 dotyczącego przedstawicieli pracowników* (z 1971r.) stanowi, że przedstawicielom pracowników w zakładzie pracy powinien przysługiwać potrzebny do sprawowania przez nich funkcji przedstawicielskiej czas wolny od pracy, bez utraty socjalnych czy innych świadczeń. Z kolei pkt 2 paragrafu 10 mówi wyraźnie, że chociaż przedstawiciele pracowników mogą być zobowiązani do uzyskania od kierownictwa zgody na wzięcie czasu wolnego od pracy, zgody takiej nie należy im w sposób nieuzasadniony odmawiać.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1110; raport nr 342, sprawa nr 2356, ust. 353; raport nr 346, sprawa nr 2469, ust. 419; raport nr 348, sprawa nr 2450, ust. 553; raport nr 356, sprawa nr 2614, ust. 224; raport nr 357, sprawa nr 2748, ust. 1066; raport nr 359, sprawa nr 2722, ust. 19; raport nr 365, sprawa nr 2829, ust. 579; raport nr 370, sprawa nr 2969, ust. 528 oraz raport nr 373, sprawa nr 3002, ust. 76.)

1604. Ustęp 10 (3) *Zalecenia nr 143 dotyczącego przedstawicieli pracowników* (z 1971 r.) stwierdza, że „mogą być ustanowione rozsądne limity czasu zwolnień od pracy udzielanych przedstawicielom pracowników”.

(Zob. raport nr 365, sprawa nr 2863, ust. 353.)

1605. Przyznanie udogodnień przedstawicielom pracowników sektora publicznego, włącznie z przyznaniem czasu wolnego od pracy, obwarowane jest koniecznością "zapewnienia normalnego funkcjonowania danego urzędu czy służby." To oznacza, że organy odpowiedzialne za *normalne funkcjonowanie* danych służb mogą kontrolować, czy nieobecność w godzinach pracy poprzedzona była złożeniem wniosku o przyznanie czasu wolnego od pracy.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1111; raport nr 346, sprawa nr 2469, ust. 419 oraz raport nr 354, sprawa nr 2382, ust. 34.)

1606. Przepis uzależniający otrzymanie urlopu na działalność związkową od przynajmniej 5-letniego stażu wyraźnie daje władzom zbyt dużą dowolność w kwestii przyznaniu urlopu, co rodzi problem zgodności z zasadami wolności związkowej.

(Zob. raport nr 376, sprawa nr 310, ust. 857.)

1607. Kwestię, czy wszelką działalność związkowa etatowych działaczy należy traktować jako urlop bezpłatny być może lepiej pozostawić do konsultacji pomiędzy zainteresowanymi stronami.

(Zob. raport nr 340, sprawa nr 1865, ust. 751.)

1608. Ustęp 15 (1) i (2) *Zalecenia 143 dotyczącego przedstawicieli pracowników* stwierdza, że przedstawiciele pracowników działający w imieniu związku zawodowego powinni otrzymać zezwolenie na wywieszanie komunikatów związkowych w zakładzie pracy, w jednym lub w kilku miejscach uzgodnionych z kierownictwem zakładu, do których pracownicy mają łatwy dostęp oraz że kierownictwo powinno również zezwolić przedstawicielom pracowników, działającym w imieniu związków zawodowych na rozprowadzanie wśród pracowników zakładu biuletynów informacyjnych, broszur, publikacji i innych dokumentów związkowych. Z kolei ust. 15 (3) mówi, że komunikaty i dokumenty, o których tu mowa, powinny mieć związek z normalną działalnością związkową, a sposób ich wywieszania i rozprowadzania nie powinien zakłócać porządku, estetyki i funkcjonowania zakładu.

(Zob. raport nr 365, sprawa nr 3102863 ust. 355.)

Udogodnienia na plantacjach

1609. Komitet uznaje fakt, że plantacje stanowią teren prywatny, będący dla pracowników nie tylko miejscem pracy ale i zakwaterowania. Zatem jedynie możliwość wejścia na teren plantacji umożliwia osobom pełniącym funkcje związkowe prowadzenie normalnej działalności związkowej wśród pracowników. Z tego powodu jest rzeczą niezmiernie ważną, by osobom takim nie czyniono trudności z uzyskaniem prawa wstępu na plantacje w celu prowadzenia zgodnej z prawem działalności związkowej, pod warunkiem że nie zakłóca to funkcjonowania plantacji w godzinach pracy oraz że zachowane są wszelkie stosowne zasady bezpieczeństwa na jej terenie. W tym kontekście Komitet zwraca także uwagę na przyjętą podczas pierwszej sesji Komitetu ds. Plantacji w 1950 r. rezolucję, która stanowi że pracodawcy powinni usunąć wszelkie istniejące przeszkody na drodze do organizowania wolnych, niezależnych i demokratycznie zarządzanych związków zawodowych pracowników plantacji oraz zapewnić im możliwość normalnego funkcjonowania, w tym bezpłatne pomieszczenie biurowe oraz możliwość swobodnego organizowania zebrań i swobodnego wstępu.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1112.)

- 1610.** Rozstrzygnięcie kwestii, która nie jest przedmiotem sporu między rządem a związkami zawodowymi, lecz konfliktu wewnątrz samego ruchu związkowego, należy wyłącznie do zainteresowanych stron.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1113; raport nr 340, sprawa nr 2429, ust. 1193, sprawa nr 2351, ust. 1345; raport nr 370, sprawa nr 2951, ust. 188; raport nr 373, sprawa nr 3041, ust. 99 oraz raport nr 378, sprawa nr 3095, ust. 805.)
- 1611.** Konflikty wewnątrz związku powinny być rozwiązywane przez jego członków.
(Zob. raport nr 362, sprawa nr 2842, ust. 414.)
- 1612.** Obowiązkiem rządu jest zachowanie całkowitej neutralności wobec sporów wewnątrz ruchu związkowego
(Zob. raport nr 354, sprawa nr 2382, ust. 29.)
- 1613.** Komitet nie jest władny wydawać zaleceń w kwestii wewnętrznych tarć w organizacji związkowej, chyba że nastąpi interwencja rządu mogąca odbić się na korzystaniu z praw związkowych oraz na normalnym funkcjonowaniu organizacji.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1114; raport nr 340, sprawa nr 2406, ust. 259, sprawa nr 2439, ust. 370; raport nr 344, sprawa nr 2476, ust. 455; raport nr 354, sprawa nr 2476, ust. 282; raport nr 355, sprawa nr 2705, ust. 749; raport nr 356, sprawa nr 2695, ust. 1114; raport nr 367, sprawa nr 2764, ust. 56; raport nr 371, sprawa nr 3033, ust. 764, sprawa nr 3037, ust. 808 oraz raport nr 378, sprawa nr 3066, ust. 599.)
- 1614.** Chociaż nie jest rzeczą Komitetu merytoryczne rozpatrywanie sporów między różnymi orientacjami w ruchu związkowym, skarga przeciwko organizacji sformułowana na tyle precyzyjnie, by nadawała się do merytorycznego rozpatrzenia może dotyczyć zaangażowania się rządu danego kraju; jeśli przykładowo działania organizacji, przeciw której wniesiono skargę są bezprawnie wspierane przez rząd, lub są tego rodzaju, że obowiązkiem rządu, wynikającym z faktu ratyfikowania międzynarodowych konwencji pracy, jest im przeciwdziałać.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1115.)
- 1615.** W przypadkach wewnętrznych tarć w organizacji związkowej Komitet podkreśla, że interwencja sądu pozwoliłaby na wyjaśnienie sytuacji w sensie prawnym, w celu rozstrzygnięcia kwestii kto stoi na czele organizacji i kto ją reprezentuje.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1116; raport nr 340, sprawa nr 2439, ust. 370; raport nr 344, sprawa nr 2476, ust. 455; raport nr 354, sprawa nr 2476, ust. 282; raport nr 367, sprawa nr 2764, ust. 56; raport nr 373, sprawa nr 3041, ust. 106 oraz raport nr 375, sprawa nr 3105, ust. 524.)
- 1616.** W przypadku wewnętrznych tarć w ramach jednej i tej samej federacji związkowej, jedynym obowiązkiem rządu z mocy art. 3 *Konwencji nr 87* jest powstrzymać się od jakiegokolwiek interwencji, ograniczającej prawo organizacji pracowników i pracodawców do opracowywania swych statutów i regulaminów, w pełni swobodnego wyboru swych przedstawicieli, zarządzania organizacją i jej działaniami oraz formułowania programów, a także od jakiegokolwiek interwencji stanowiącej przeszkodę w zgodnym z prawem korzystaniu z tego prawa.
(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1117; raport nr 362, sprawa nr 2842, ust. 414, sprawa nr 2843, ust. 1496; raport nr 367, sprawa nr 2764, ust. 56, sprawa nr 2913, ust. 810; raport nr 370, sprawa nr 2951, ust. 188; raport nr 373, sprawa nr 3041, ust. 99 oraz raport nr 375, sprawa nr 3085, ust. 96, sprawa nr 3105, ust. 524.)

1617. Artykuł 2 *Konwencji nr 98* ma na celu ochronę organizacji pracowniczych przed organizacjami pracodawców, osobami działającymi z ich upoważnienia lub ich członkami, a nie przed innymi organizacjami pracowniczymi, osobami działającymi z ich upoważnienia lub ich członkami; Konwencja swym zakresem nie obejmuje rywalizacji międzyzwiązkowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1118 oraz raport nr 362, sprawa nr 2843, ust. 1496.)

1618. W przypadku istnienia dwóch organów wykonawczych w tym samym związku zawodowym, z których jeden miał być przedmiotem manipulacji ze strony pracodawcy, Komitet przypomniał, że w celu zapewnienia skutecznego stosowania artykułu 2 *Konwencji nr 98* konieczne jest dokładne określenie przez pracodawstwo sposobów naprawienia takiej sytuacji, a także kar za akty dyskryminacji antyzwiązkowej oraz akty ingerencji pracodawców w działalność organizacji pracowniczych.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1119.)

1619. W przypadkach wewnętrznych tarć, Komitet zachęca rząd by, po konsultacji z zainteresowanymi organizacjami, kontynuował starania mające na celu jak najszybsze wdrożenie bezstronnych procedur, które umożliwią zainteresowanym pracownikom swobodny wybór ich przedstawicieli.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1120 oraz raport nr 371, sprawa nr 30307, ust. 809.)

1620. W sytuacji, gdy każdy z dwóch organów wykonawczych mieni się być tym legalnym, spór powinien zostać rozwiązany przez sąd lub niezależnego rozjemcę, a nie przez organ władzy administracyjnej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1121 oraz raport nr 371, sprawa nr 2713, ust. 876.)

1621. Kiedy w związku zawodowym dochodzi do wewnętrznych sporów, powinny one zostać rozwiązane przez zainteresowane osoby (np. poprzez głosowanie), poprzez wyznaczenie za zgodą zainteresowanych stron niezależnego mediatora, albo poprzez interwencję władzy sądowej.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1122; raport nr 354, sprawa nr 2476, ust. 286; raport nr 355, sprawa nr 2705, ust. 749; raport nr 356, sprawa nr 2695, ust. 1114, raport nr 367, sprawa nr 2831, ust. 99, sprawa nr 2913, ust. 809 oraz raport nr 375, sprawa nr 3085, ust. 96.)

1622. Konflikty wewnątrz związku zawodowego wykraczają poza kompetencje Komitetu i powinny zostać rozwiązane przez zainteresowane strony, albo przez odwołanie się do władzy sądowej lub niezależnego rozjemcy.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1123; raport nr 340, sprawa nr 2351, ust. 1345 oraz raport nr 357, sprawa nr 2713, ust. 1099.)

1623. W sytuacji wewnętrznego konfliktu Komitet podkreśla, że interwencja sądowa pozwoliłaby wyjaśnić sytuację od strony prawnej, w celu rozstrzygnięcia kwestii zarządu i reprezentacji odnośnej federacji związkowej. Innym możliwym sposobem rozwiązania konfliktu jest wyznaczenie, za zgodą zainteresowanych stron, niezależnego rozjemcy, w celu wspólnego uzgodnienia sposobu rozwiązania istniejących problemów, a jeśli to konieczne, przeprowadzenia nowych wyborów. W jednym i drugim przypadku rząd winien uznać wyłonionych przywódców za prawowitych przedstawicieli organizacji.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1124; raport nr 354, sprawa nr 2382, ust. 30; raport nr 357, sprawa nr 2713, ust. 1099; raport nr 370, sprawa nr 2951, ust. 192; raport nr 371, sprawa nr 3037, ust. 809; raport nr 375, sprawa nr 3105, ust. 526 oraz raport nr 376, sprawa nr 3037, ust. 135.)

1624. Będąca skutkiem rywalizacji między związkami przemoc mogła stanowić próbę utrudnienia swobodnego korzystania z praw związkowych. Jeśli tak było i jeśli akty przemocy były dostatecznie poważne, zapewnienie odpowiedniej ochrony tych praw wymagało interwencji ze strony władz, a zwłaszcza policji. Kwestia naruszenia przez rząd praw związkowych wystąpiłaby jedynie w odniesieniu do niewłaściwych działań rządu w obliczu rzeczonych aktów przemocy.

(Zob. *Przegląd z 2006*, ust. 1125 oraz raport nr 342, sprawa nr 2441, ust. 627.)

Specjalne procedury rozpatrywania przez Międzynarodową Organizację Pracy skarg na pogwałcenia wolności związkowej

Aneks 1

Poniższy zarys określający obecną procedurę rozpatrywania skarg na domniemane naruszenie praw związkowych opiera się na postanowieniach uzgodnionych wspólnie w styczniu i lutym 1950 r. przez Radę Administracyjną Międzynarodowego Biura Pracy oraz Radę Społeczno-Gospodarczą Narodów Zjednoczonych, a także na decyzjach podjętych przez Radę Administracyjną w kwestii wewnętrznej procedury wstępnego rozpoznania skarg, podczas 117 Sesji (listopad 1951 r.), 123 Sesji (listopad 1953 r.), 132 Sesji (czerwiec 1956 r.), 140 Sesji (listopad 1958 r.), 144 Sesji (marzec 1960 r.), 175 Sesji (maj 1969 r.), 184 Sesji (listopad 1971 r.), 202 Sesji (marzec 1977 r.), 209 Sesji (maj-czerwiec 1979 r.) i 283 Sesji (marzec 2002 r.), i wreszcie na pewnych decyzjach przyjętych przez sam Komitet Wolności Związkowej¹.

Tło historyczne

1. W styczniu 1950 r., po negocjacjach z Radą Społeczno-Gospodarczą ONZ, Rada Administracyjna powołała Komisję Badawczo-Koncyliacyjną ds. wolności zrzeszania się złożoną z niezależnych osób, określając jej zakres kompetencji oraz ogólny tryb postępowania. Rada Administracyjna postanowiła także przekazać pewne sugestie Radzie Społeczno-Gospodarczej, w celu określenia trybu, w jakim ONZ mogłaby korzystać z usług Komisji.
2. Podczas 10 Sesji, Rada Społeczno-Gospodarcza w dniu 17 lutego 1950 r. przyjęła do wiadomości decyzję Rady Administracyjnej i podjęła uchwałę formalnie uznającą tę decyzję, z uwagi na zbieżność jej celów z celami rezolucji Rady Społeczno-Gospodarczej z 2 sierpnia 1949 r. oraz na fakt, że może się ona okazać najskuteczniejszym sposobem zagwarantowania praw związkowych. Rada, działając w imieniu ONZ, postanowiła przyjąć usługi MOP oraz Komisji Badawczo-Koncyliacyjnej i sformułowała procedurę, uzupełnioną później w 1953 r.

Skargi wpływające do Organizacji Narodów Zjednoczonych

3. Wszystkie otrzymane przez Organizację Narodów Zjednoczonych, a pochodzące od rządów albo organizacji pracowników bądź pracodawców skargi dotyczące naruszenia przez Członka MOP praw związkowych będą przesyłane przez Radę Społeczno-Gospodarczą do Rady Administracyjnej Międzynarodowego Biura Pracy, która rozpatrzy kwestię ich przekazania do Komisji Badawczo-Koncyliacyjnej.
4. Podobne skargi otrzymane przez ONZ, a dotyczące nie będącego Członkiem MOP państwa członkowskiego ONZ, będą za pośrednictwem Rady Administracyjnej przekazane Komisji [Badawczo-Koncyliacyjnej], po uzyskaniu przez Sekretarza Generalnego ONZ, działającego w imieniu Rady Społeczno-Gospodarczej, zgody zainteresowanego Rządu oraz pozytywnej opinii Rady Społeczno-Gospodarczej. w przypadku braku zgody Rządu, Rada Społeczno-Gospodarcza dokona oceny zaistniałej skutkiem tego sytuacji, w celu podjęcia innych stosownych działań obliczonych na zagwarantowanie tych praw związanych z wolnością związkową, których sprawa dotyczy. Jeżeli skargę dotyczącą naruszenia praw związkowych przez państwo członkowskie ONZ, nie będące Członkiem MOP, otrzyma wcześniej Rada Administracyjna, skarga taka zostanie w pierwszej instancji przekazana Radzie Gospodarczo-Społecznej.

Organy właściwe do rozpatrywania skarg

5. Zgodnie z pierwotną decyzją Rady Administracyjnej, skargi przeciw Członkom MOP przedkładano członkom Prezydium Rady w celu ich wstępnego zbadania. Po dyskusji na 116 i 117 Sesji, Rada postanowiła powołać Komitet Wolności Związkowej, którego zadaniem jest wstępne zbadanie skarg.

¹ Większość zasad proceduralnych, o którym mowa w niniejszym Aneksie opatrzona jest śródtytułem "kwestie proceduralne" i zawarta w następujących dokumentach: Pierwszym Raplocie Komitetu, ust. 6 do 32, Szóstym sprawozdaniu Międzynarodowej Organizacji Pracy dla Organizacji Narodów Zjednoczonych (Genewa, MBP, 1952), Załącznik V; Raplocie nr 6 w Siódmym sprawozdaniu Międzynarodowej Organizacji Pracy dla Organizacji Narodów Zjednoczonych (Genewa, MBP, 1953), Załącznik V, ust. 14 do 21; Raplocie nr 9 w Ósmym sprawozdaniu Międzynarodowej Organizacji Pracy dla Organizacji Narodów Zjednoczonych (Genewa, MBP, 1954), Załącznik II, ust. 2 do 40 Raporty nr 29 i 43 w Official Bulletin t. XLIII 1960 Nr 3' Raplocie nr 111 ibid. t. L II 1969 Nr 4 ust. 7 do 20, Raplocie nr 127 ibid t. LV, suplement z 1972 r., ust. 9 do 28, Raplocie nr 164 ibid t. LX' 1977 Nr 2 ust. 19 do 28, Raplocie nr 193 ibid t. LXII 1979, Nr 1 oraz Raplocie nr 327, ibid., t. LXXXV, 2002, ust. 17 do 26.

6. Obecnie są więc trzy organy posiadające kompetencje do rozpatrywania składanych do MOP skarg dotyczących naruszeń praw związkowych, mianowicie utworzony przez Radę Komitet Wolności Związkowej, sama Rada Administracyjna oraz Komisja Badawczo-Koncyliacyjna ds. wolności zrzeszania się.

Skład i funkcjonowanie Komitetu Wolności Związkowej

7. Ciałem to jest organem Rady Administracyjnej, odzwierciedlającym trójstronny charakter samej MOP. Od powstania Komitetu w 1951 roku, w jego skład wchodzi dziewięciu członków stałych, którzy w równych proporcjach reprezentują w Radzie Administracyjnej: Grupę Rządową, Grupę Pracowniczą i Grupę Pracodawców, przy czym członkostwo Komitetu jest imienne. Pierwotnie Rada Administracyjna powoływała także dziewięciu zastępców członków, uczestniczących w posiedzeniach tylko w przypadku nieobecności – bez względu na powody – członka/ów stałych, w celu zachowania pierwotnie ustalonej liczebności Komitetu.

8. Obecnie stosowana praktyka, przyjęta przez Komitet w lutym 1958 r. i uszczegółowiona w marcu 2002 r. daje zastępcom członków prawo do uczestniczenia w pracach Komitetu, bez względu na to, czy wszyscy członkowie stali się obecni czy też nie. w ten sposób przyznano im status zastępcy członka i obowiązują ich te same zasady co członków stałych.

9. Dokonując przeglądu swoich procedur w marcu 2002, Komitet wyraził nadzieję, że biorąc pod uwagę zasadę, że wszyscy członkowie Komitetu są wybierani indywidualnie, również nominacje przedstawicieli rządowych powinny odbywać się na zasadzie wyboru konkretnej osoby, tak, aby zapewnić względną kontynuację reprezentacji rządowej.

10. W obradach Komitetu nie może uczestniczyć żaden przedstawiciel ani obywatel państwa, przeciw któremu złożono skargę, ani też osoba pełniąca oficjalną funkcję w składającej skargę krajowej organizacji pracodawców lub pracowników. Osoba taka nie tylko nie uczestniczy w obradach Komitetu, ale nie może też być obecna podczas rozpatrywania odnośnej skargi. Nie jest jej też udostępniana dokumentacja sprawy.

11. Przy podejmowaniu decyzji Komitet zawsze dąży do jednomyślności.

Mandat i zakres obowiązków Komitetu

12. *Konstytucja* MOP stanowi, że organizacja ta została utworzona przede wszystkim w celu poprawy warunków pracy oraz promowania wolności związkowej w różnych krajach. a zatem sprawy, którymi w związku z tym MOP się zajmuje, nie stanowią już wyłącznej domeny Państw, a podejmowane w powyższym celu przez MOP działania nie mogą być uważane za ingerencję w wewnętrzne sprawy Państw, jako że wchodzi one w zakres mandatu, jaki ta organizacja otrzymała od swoich Członków w celu realizacji postawionych przed nią celów².

13. Zadaniem Międzynarodowej Organizacji Pracy w odniesieniu do wolności związkowej i ochrony jednostki jest wzmocnienie skuteczności oddziaływania ogólnych zasad wolności związkowej jako jednej z głównych gwarancji pokoju i sprawiedliwości społecznej³. Zadaniem MOP jest zapewnienie i propagowanie prawa do zrzeszania się pracowników i pracodawców, nie zaś kierowanie zarzutów pod adresem rządów lub ich potępienie. Przy wypełnianiu swego zadania Komitet, poprzez wypracowane w ciągu wielu lat procedury, dokłada wszelkich starań, aby uniknąć zajmowania się sprawami nie wchodzącymi w zakres jego szczególnych kompetencji.

14. Mandat Komitetu polega na określeniu, czy konkretne prawodawstwo lub praktyka są zgodne z zasadami wolności związkowej i rokowań zbiorowych, sformułowanymi w stosownych konwencjach⁴.

15. W ramach swoich uprawnień Komitet ma prawo badać, czy – i w jakim stopniu – przedstawiono dostateczne dowody na poparcie stawianych zarzutów, przy czym musi to być ocena merytoryczna, a nie uzasadnienie odmowy wszczęcia postępowania⁵.

16. Aby uniknąć możliwych nieporozumień lub błędnych interpretacji, Komitet uważa za konieczne wyjaśnienie, że jego zadanie ogranicza się do zbadania przedłożonych mu zarzutów. Jego funkcją nie jest

² Zob. *Freedom of Association: Digest of decisions and principles of the Freedom of Association Committee of the Governing Body of the ILO*, wydanie V (popr.) 2006, ust. 2.

³ Zob. *Przegląd z 2006 r.*, ust. 1.

⁴ Zob. *Przegląd z 2006 r.*, ust. 6.

⁵ Zob. *Przegląd z 2006 r.*, ust. 9.

formułowanie, w oparciu o ogólnikowe, niedoprecyzowane stwierdzenia, ogólnych wniosków na temat sytuacji związków zawodowych w konkretnym kraju, lecz jedynie ocena konkretnych zarzutów.

17. Zwyczajową praktyką Komitetu jest rozważenie, czy w danym przypadku rząd konkretnego Państwa zapewnił na swoim terytorium swobodę korzystania z praw związkowych. Nie jest zwyczajem Komitetu rozróżnianie skarg na kierowane pod adresem rządów, czy kierowane pod adresem osób oskarżanych o naruszenie wolności związkowej.

18. Komitet (po wstępnym zbadaniu sprawy i z uwzględnieniem przekazanych w rozsądnym czasie uwag zainteresowanego rządu) informuje Radę Administracyjną, że sprawa nie wymaga dalszego rozpatrzenia, jeżeli stwierdzi np., że: - stawiane zarzuty, nawet po ich udowodnieniu, nie stanowią naruszenia realizacji praw związkowych; - albo że ich charakter jest czysto polityczny i dalsze prowadzenie sprawy nie jest pożądane; - lub też że są zbyt ogólnikowe by nadawały się do merytorycznego ich rozpatrzenia; - albo że składający skargę nie przedstawił wystarczających dowodów, które uzasadniałyby przekazanie sprawy do Komisji Badawczo-Koncyliacyjnej ds. wolności zrzeszania się.

19. Komitet może zalecić, aby Rada Administracyjna zwróciła uwagę odnośnych rządów na dostrzeżone przez Komitet nieprawidłowości i wezwała je do podjęcia stosownych działań w celu uzdrowienia sytuacji.

Kompetencje Komitetu do rozpatrywania skarg

20. Komitet uznaje, że nie wchodzi w zakres jego kompetencji wypracowanie decyzji w sprawie przypadków naruszenia *Konwencji MOP* dotyczących warunków pracy, jako że zarzuty takie nie dotyczą wolności związkowej.

21. Komitet przypomina, że kwestie związane z prawodawstwem dotyczącym bezpieczeństwa socjalnego wykraczają poza jego kompetencje.

22. Podniesione kwestie własności i tytułów prawnych do gruntów, rozmaicie regulowane przez krajowe prawodawstwa, nie mają nic wspólnego z problemami korzystania z praw związkowych.

23. W zakres obowiązków Komitetu nie wchodzi wyrażanie opinii o rodzaju lub cechach charakterystycznych systemu stosunków pracy w konkretnym kraju, w tym także o zakresie, w jakim są one regulowane przez prawo⁶.

24. Komitet zawsze uwzględnia panujące w danym kraju warunki, takie jak kontekst historyczny, społeczny i gospodarczy stosunków pracy, niemniej zasady wolności związkowej stosuje się konsekwentnie i jednolicie do wszystkich krajów⁷.

25. W przypadku, gdy zainteresowany rząd uważa, że poruszane kwestie mają charakter czysto polityczny, Komitet postanawia, że nawet, jeśli zarzuty oparte są na przesłankach politycznych, lub zawierają pewne aspekty polityczne, powinny zostać merytorycznie rozpatrzone, jeśli odnoszą się bezpośrednio do egzekwowania praw związkowych.

26. Kwestii, czy sprawy zawarte w skardze dotyczą prawa karnego czy realizacji praw związkowych, nie może jednostronnie rozstrzygać rząd, przeciw któremu skarga została wniesiona. Decyzję w takiej sprawie podejmuje Komitet, po zapoznaniu się ze wszystkimi dostępnymi informacjami⁸.

27. Mając do czynienia z dokładnymi i szczegółowymi zarzutami wobec projektowanych rozwiązań prawnych, Komitet uznał, że sam fakt, iż zarzuty dotyczą tekstu, który nie ma jeszcze mocy prawnej nie powinien stanowić przeszkody w wyrażeniu przez Komitet merytorycznej opinii na temat tych zarzutów. Komitet uznał za pożądane, aby w takich przypadkach rząd i składający skargę byli świadomi stanowiska Komitetu w sprawie proponowanych rozwiązań prawnych zanim wejdą one w życie, jako że to z inicjatywy rządu mogą zostać wprowadzone do nich poprawki.

28. Tam, gdzie prawodawstwo krajowe przewiduje procedury apelacyjne w sądach lub niezależnych trybunałach, a w sprawach stanowiących przedmiot skargi procedur tych nie zastosowano, Komitet bierze to pod uwagę przy rozpatrywaniu skargi.

29. W przypadku, gdy sprawa jest rozpatrywana przez niezależne krajowe sądownictwo, którego procedury zapewniają właściwe gwarancje, a Komitet uważa, że mająca zapaść decyzja może dostarczyć dodatkowych informacji, Komitet zawiesza rozpatrywanie sprawy na czas oczekiwania na decyzję sądu, pod

⁶ Zob. Raport nr 287, sprawa nr 1627, ust. 32.

⁷ Zob. Przegląd z 2006 r., ust. 10.

⁸ Zob. Raport nr 268, sprawa nr 1500, ust. 693.

warunkiem, że spowodowana tym zwłoka nie stanowi ryzyka pogorszenia sytuacji strony, której prawa zostały rzekomo naruszone.

30. Chociaż zastosowanie wewnętrznych procedur prawnych, bez względu na ich wynik, jest niewątpliwie czynnikiem, który należy wziąć pod uwagę, Komitet niezmiennie uważa, że z uwagi na ciążące na nim obowiązki, jego uprawnienia do rozpatrzenia zarzutów nie mogą być uzależnione od wyczerpania procedur krajowych.

Rozpatrywanie skarg – wymogi formalne

31. Składane w MOP skargi, czy to bezpośrednio, czy za pośrednictwem ONZ, muszą pochodzić od organizacji pracowników lub pracodawców, albo od rządów. Zarzuty mogą być skierowane do rozpatrzenia tylko wówczas, gdy składane są przez krajową organizację bezpośrednio zainteresowaną sprawą, przez międzynarodowe organizacje pracodawców lub pracowników ze statusem doradczym przy MOP, lub przez inne międzynarodowe organizacje pracodawców lub pracowników, jeśli sprawa bezpośrednio dotyczy organizacji do nich afiliowanych. Skargi takie mogą być składane bez względu na to, czy dany kraj ratyfikował Konwencje dotyczące wolności związkowej czy też nie.

32. Komitet może w pełni swobodnie zadecydować, czy daną organizację można uznać za organizację pracowników lub pracodawców w rozumieniu *Konstytucji* MOP, przy czym Komitet nie jest związany definicjami tego terminu stosowanymi w poszczególnych krajach.

33. Komitet nie odrzucił żadnej skargi z powodów formalnych tylko dlatego, że dany rząd rozwiązał lub zaproponował rozwiązanie organizacji w imieniu której napisano skargę, lub też dlatego, że osoba/y ją przygotowująca/e schroniła/y się zagranicą.

34. Fakt niezłożenia przez związek zawodowy swojego statutu i regulaminów, czego wymaga prawodawstwo krajowe, nie jest wystarczającym powodem do odrzucenia skargi z powodów formalnych, ponieważ zasady wolności związkowej dokładnie przewidują, że pracownikom przysługuje prawo do zakładania, bez uprzedniego zezwolenia, organizacji według swego wyboru.

35. Brak oficjalnego uznania organizacji nie uzasadnia odrzucenia zarzutów, jeśli ze skargi wyraźnie wynika, że organizacja *de facto* istnieje.

36. W przypadkach, gdy Komitet ma rozpatrzyć skargę złożoną przez organizację, o której brak jest dokładnych informacji, Dyrektor Generalny ma prawo zażądać od tej organizacji informacji na temat ilości członków, statutu, afiliacji krajowych i międzynarodowych oraz wszelkich innych informacji, które przy rozpatrywaniu czy skarga jest przyjmowalna od strony formalnej, pozwolą lepiej zrozumieć, jakiego rodzaju organizacja składa skargę.

37. Skargi złożone przez osoby, które z obawy przed krokami odwetowymi proszą o nieujawnianie ich nazwisk lub źródła skargi, zostaną wzięte pod rozwagę Komitetu, jeśli Dyrektor Generalny, po jej zbadaniu, poinformuje Komitet, że skargi te zawierają one dość poważne zarzuty uprzednio przez Komitet nie rozpatrywane. Komitet może wówczas zadecydować, czy i jakie działania należy podjąć w związku z takimi skargami.

Powtarzalność skarg

38. Zawsze, gdy skarga dotyczy identycznych form naruszenia [wolności związkowej] jak te, w sprawie których, Komitet wydał już decyzję, Dyrektor Generalny może przede wszystkim przekazać sprawę Komitetowi, który zadecyduje czy należy podjąć jakieś działania w tej sprawie.

39. Komitet wyraził pogląd, że sprawa, którą Komitet już zbadał merytorycznie i przedłożył zalecenia końcowe Radzie Administracyjnej może być wznowiona tylko w przypadku przedłożenia Komitetowi nowych dowodów. Podobnie, Komitet nie zajmuje się ponownie zarzutami, w sprawie których, wyraził już opinię, np., gdy skarga dotyczy przepisu prawa już przeanalizowanego przez Komitet, a zatem nie zawiera żadnych nowych elementów⁹.

Forma skargi

⁹ Zob. Raport nr 297, ust. 13.

40. Skargi muszą być składane w formie pisemnej, opatrzone podpisem przedstawiciela podmiotu uprawnionego do ich składania i muszą być jak najpełniej poparte dowodami konkretnych form naruszenia praw związkowych.

41. W przypadku, gdy Komitet otrzymuje – bezpośrednio lub za pośrednictwem ONZ – wyłącznie kopie informacji przesłanych przez organizacje stronom trzecim, informacje takie nie stanowią formalnej skargi i nie wymagają żadnych działań ze strony Komitetu.

42. Skargi pochodzące od zgromadzeń, których istnienie nie ma charakteru stałego i które nie posiadają konkretnej formy organizacyjnej, a z którymi nie można prowadzić korespondencji – bo ich istnienie jest doraźne lub brak jest adresu składającego skargę – nie mogą być rozpatrzone z przyczyn formalnych.

Zasady kontaktów ze składającymi skargę

43. Skargi nie odnoszące się do konkretnych przypadków naruszenia praw związkowych, Dyrektor Generalny kieruje, w celu uzyskania opinii do Komitetu Wolności Związkowej, który decyduje czy należy w ich sprawie podjąć jakieś działania. W tego rodzaju przypadkach, Dyrektor Generalny nie musi czekać na posiedzenie Komitetu, lecz może skontaktować się z organizacją składającą skargę, aby ją poinformować, że mandat Komitetu obejmuje wyłącznie sprawy związane z wolnością związkową, a w związku z tym poprosić tę organizację o sprecyzowanie, którymi konkretnie kwestiami ma się zająć Komitet.

44. Po otrzymaniu nowej skargi, czy to od składającej ją organizacji, czy za pośrednictwem ONZ, Dyrektor Generalny informuje skarżącego, że ewentualne dodatkowe informacje na poparcie skargi powinny mu być przekazane w ciągu jednego miesiąca. Jeżeli informacje dodatkowe wpłyną do MBP po upływie przewidzianego procedurami miesięcznego terminu, decyzja o tym, czy informacje te stanowią nowy dowód, którego skarżący nie był w stanie dostarczyć w przewidzianym czasie, należy do Komitetu. Jeśli Komitet uzna, że tak nie jest, informacje takie nie mogą być włączone do sprawy. z kolei, jeśli składający skargę nie dostarczy niezbędnych informacji na poparcie skargi (która nie wydaje się być wystarczająco udokumentowana) w terminie 1 miesiąca od otrzymania skargi przez Dyrektora Generalnego, to decyzja o tym, czy w sprawie należy podjąć dalsze działania należy do Komitetu.

45. W przypadku otrzymania znacznej ilości egzemplarzy jednakowej skargi od różnych organizacji, Dyrektor Generalny nie ma obowiązku zwracania się o dodatkowe informacje do każdej z nich; zazwyczaj wystarcza zwrócenie się przez Dyrektora Generalnego o informacje do centrali krajowej, w której zrzeszone są organizacje składające egzemplarze identycznej skargi, co nie wyklucza kontaktowania się przez Dyrektora Generalnego z więcej niż jedną z tych organizacji, jeżeli uzasadniają to szczególne okoliczności danej sprawy. Dyrektor Generalny przekaze zainteresowanemu rządowi pierwszy otrzymany egzemplarz skargi, wraz z informacją o pozostałych organizacjach składających identyczną skargę.

46. Jeżeli po poinformowaniu rządu o skardze i złożeniu przez rząd wyjaśnień okazuje się, że stwierdzenia zawarte w skardze i w wyjaśnieniach rządu są wzajemnie sprzeczne i nie zawierają istotnego materiału dowodowego, uniemożliwiając w ten sposób Komitetowi wyrażenie świadomej opinii, Komitet ma prawo starać się o uzyskanie dalszych informacji na piśmie od organizacji składającej skargę w odniesieniu do tych zawartych w skardze kwestii, które wymagają wyjaśnienia. W takim przypadku jest rzeczą naturalną, że dany rząd, jako pozwany, ma prawo ustosunkować się do uzupełniających uwag skarżącego, jak również, że procedury tej nie stosuje się automatycznie, a jedynie tam, gdzie zwrócenie się do składających skargę może przyczynić się do ustalenia faktów.

47. Komitet może także, z zastrzeżeniem obydwu warunków, o których mowa w ust. 46, w stosownych przypadkach poinformować skarżących o treści wyjaśnień złożonych przez rząd i poprosić o ustosunkowanie się do nich w określonym terminie. Dodatkowo, Dyrektor Generalny może ustalić, czy w świetle nadesłanych przez rząd wyjaśnień, potrzebne są dalsze informacje lub uwagi w przedmiocie skargi od składających ją organizacji. Jeżeli tak, to może nie czekając na najbliższe posiedzenie Komitetu zwrócić się pisemnie, w jego imieniu do organizacji składających skargę, z prośbą o dostarczenie w określonym terminie potrzebnych informacji lub uwag odnoszących się do wyjaśnień rządu, przy czym prawo rządu do odpowiedzi jest respektowane, zgodnie z zapisami ust. 46.

48. W celu zapewnienia skarżącemu regularnej informacji o kolejnych etapach procedury, jest on po każdym posiedzeniu Komitetu informowany o wniesieniu skargi pod obrady Komitetu, a jeśli Komitet nie sformułował wniosków zawartych w swym raporcie, o odroczeniu sprawy w związku z brakiem odpowiedzi od rządu, albo też o zwróceniu się przez Komitet do rządu o pewne informacje dodatkowe.

Przedawnienie

49. Procedura rozpatrywania skarg nie określa terminu przedawnienia, niemniej udzielenie przez rząd szczegółowej odpowiedzi na zarzuty dotyczące zdarzeń, które miały miejsce dawno temu, może być trudne lub wręcz niemożliwe.

Wycofanie skargi

50. W przypadku otrzymania wniosku o wycofanie skargi, Komitet zawsze stoi na stanowisku, że prośba organizacji, która złożyła skargę o jej wycofanie jest elementem zasługującym na należytą uwagę, ale nie wystarczającym do automatycznego odstąpienia przez Komitet od rozpatrywania sprawy. W takich przypadkach Komitet postanawia, że tylko on może w pełni swobodnie ocenić przedstawione powody wniosku o wycofanie skargi oraz starać się ustalić, czy są na tyle przekonujące by Komitet mógł stwierdzić, że decyzja o wycofaniu skargi została podjęta w sposób całkowicie niezależny. W tym kontekście Komitet zauważa, że mogą zaistnieć przypadki, gdy decyzja o wycofaniu skargi przez organizację, która ją złożyła nie wynika z faktu, że skarga stała się bezprzedmiotowa, ale z nacisków wywieranych przez rząd na skarżących, których straszy się, pogorszeniem sytuacji w przypadku ich braku zgody na wycofanie skargi.

Zasady kontaktów z rządem

51. Z racji przynależności do Międzynarodowej Organizacji Pracy każde Państwo członkowskie jest zobowiązane do respektowania pewnych zasad, w tym zasad wolności związkowej, które stały się zwyczajowymi zasadami nadrzędnymi wobec Konwencji¹⁰.

52. Jeśli pierwotna skarga lub wszelkie dodatkowe informacje otrzymane w odpowiedzi na potwierdzenie otrzymania skargi są w sposób dostateczny poparte dowodami, wówczas skargę tę lub wszelkie dodatkowe informacje Dyrektor Generalny jak najszybciej przedstawia zainteresowanemu rządowi; jednocześnie rząd – przed upływem terminu ustalonego wcześniej z uwzględnieniem terminu kolejnego posiedzenia Komitetu – powinien przedstawić Dyrektorowi Generalnemu wszelkie uwagi, jakie uzna za stosowne. Przedstawiając zarzuty rządowi, Dyrektor Generalny zwraca jego uwagę na wagę, jaką Rada Administracyjna przykładła do otrzymania odpowiedzi rządu w określonym terminie w celu umożliwienia Komitetowi zbadanie sprawy jak najszybciej po wystąpieniu zdarzeń, których zarzuty dotyczą. W razie gdyby Dyrektor Generalny miał jakiegokolwiek trudności z oceną, czy dowody na poparcie danej skargi są dostateczne i uzasadniają przedstawienie jej do rozpatrzenia zainteresowanemu rządowi, to przed podjęciem decyzji w tej sprawie może skonsultować się z Komitetem.

53. W przypadkach, w których zarzuty dotyczą konkretnych przedsiębiorstw, lub w innych właściwych przypadkach, skierowane do rządu pismo z tymi zarzutami będzie zawierać również prośbę, aby rząd uzyskał opinie wszystkich zainteresowanych organizacji i instytucji, po to, aby jego odpowiedź wystosowana do Komitetu była możliwie jak najpełniejsza. Jednakże stosowanie takiej procedury nie powinno w praktyce skutkować zwłoką w rozpatrzeniu przez rząd pilnych spraw lub zwłoką w ich zbadaniu.

54. Istnieje rozróżnienie między sprawami pilnymi, które rozpatruje się na zasadzie priorytetowej, a sprawami mniej pilnymi. Do spraw pilnych należą: - sprawy dotyczące życia ludzkiego lub wolności osobistej; - nowe, bądź zmieniające się warunki mające negatywny wpływ na swobodę działalności ruchu związkowego jako całości; - sprawy wynikające z przedłużającej się sytuacji kryzysowej oraz sprawy dotyczące rozwiązania organizacji. Priorytet w rozpatrywaniu nadaje się także sprawom, sprawozdanie z których, zostało już przedstawione Radzie Administracyjnej.

55. We wszystkich przypadkach, gdy pierwsza odpowiedź danego rządu ma charakter zbyt ogólnikowy, Komitet wnioskuje do Dyrektora Generalnego o uzyskanie od tego rządu wszelkich niezbędnych, dodatkowych informacji – w tyłu przypadkach w ilu uzna za stosowne.

56. Ponadto Dyrektor Generalny jest upoważniony do upewnienia się – jednakże bez dokonywania jakiegokolwiek oceny istoty sprawy – czy uwagi rządu dotyczące przedmiotu skargi lub odpowiedź rządu na prośbę o dodatkowe informacje są wystarczające, aby Komitet mógł zbadać skargę. w razie gdyby były one niewystarczające, Dyrektor Generalny upoważniony jest do wystosowania w imieniu Komitetu – nie czekając na jego kolejne posiedzenie – pisemnej prośby do rzeczonego rządu o dostarczenie dokładniejszych informacji na temat kwestii zgłoszonych przez Komitet lub skarżącego.

¹⁰ Raport Komisji Badawczo-Koncyliacyjnej ds. wolności zrzeszania się dotyczący sytuacji w Chile, 1975, ust. 466.

57. Cała ustanowiona przez MOP procedura badania zarzutów o pogwałcenie wolności związkowej ma na celu wspieranie prawnego i faktycznego respektowania praw związkowych. Jeśli procedura ta chroni rząd przed nieuzasadnionymi oskarżeniami, rząd ze swej strony powinien dla własnego dobra uznać znaczenie udzielania szczegółowych odpowiedzi na zgłaszane wobec siebie zarzuty, żeby umożliwić obiektywne ich zbadanie. Komitet pragnie podkreślić, że od początku swego istnienia, we wszystkich zgłoszonych mu sprawach, zawsze uważał, iż odpowiedź rządu na przedstawione mu zarzuty nie powinna się ograniczać do ogólnikowych uwag.

58. W przypadkach, gdzie rząd zwleka z ustosunkowaniem się do przedstawionych mu skarg, lub z dostarczeniem dodatkowych informacji, o które był proszony, Komitet po upływie rozsądnego czasu wymienia taki rząd w specjalnym wstępie do swojego raportu, który różni się w zależności od stopnia pilności sprawy i kwestii jej dotyczących. Ustęp taki zawiera pilny apel do rzeczonego rządu, a następnie Dyrektor Generalny w imieniu Komitetu jak najszybciej zawiadamia o tym rząd.

59. Rząd zostaje uprzedzony, że na swojej najbliższej sesji Komitet może przedstawić raport na temat istoty danej sprawy, nawet jeśli nie otrzyma od rządu oczekiwanych informacji.

60. W specjalnym wstępie do raportu Komitetu wymienione są przypadki, w których rząd przejawia uporczywą niechęć do współpracy z Komitetem, lub w których uporczywie występują pewne trudności. Następnie rzeczonemu rządowi zostaje natychmiast powiadomiony o tym, że przewodniczący Komitetu, w imieniu Komitetu, skontaktuje się z przedstawicielami rządu biorącymi udział w sesji Rady Administracyjnej lub Międzynarodowej Konferencji Pracy. Przewodniczący zwróci ich uwagę na przedmiotowe sprawy oraz, tam gdzie to stosowne, na wagę trudności, przedyskutuje z nimi przyczyny zwłoki z ustosunkowaniem się do sprawy, o co prosił Komitet, a także rozważy wraz z nimi różne sposoby naprawy sytuacji. Wyniki tych rozmów przedstawi Komitetowi.

61. W odpowiednich przypadkach, w razie braku spodziewanej odpowiedzi ze strony rządu, regionalne biuro MOP może zwrócić się do rządu w celu uzyskania wymaganych informacji, albo podczas badania danej sprawy, albo w związku z działaniem, jakie ma być podjęte zgodnie z przyjętym przez Radę Administracyjną zaleceniem Komitetu. W tym celu regionalne biura MOP otrzymuje szczegółowe informacje na temat skarg dotyczących ich konkretnego obszaru i zostaje poproszone o zwrócenie się do rządu zwlekającego z przekazaniem odpowiedzi, żeby zwrócić mu uwagę, jak ważne jest jego ustosunkowanie się do sprawy i jak ważne są wymagane od niego informacje.

62. W przypadkach, w których rząd w sposób oczywisty wykazuje brak chęci współpracy, Komitet może zalecić – jako środek wyjątkowy – nadanie szerszego rozgłosu zarzutom, zaleceniom Rady Administracyjnej oraz negatywnemu nastawieniu tegoż rządu.

63. Procedura badania skarg dotyczących domniemanego naruszenia egzekwowania praw związkowych zakłada badanie skarg wnoszonych przeciwko Państwom członkowskim MOP. Oczywiście istnieje możliwość, że konsekwencje zdarzeń będących powodem wniesienia skargi nie ustaną w momencie powstania nowego Państwa, które zostanie Członkiem MOP. W razie gdyby powstała taka sytuacja, skarżący będzie miał możliwość – w odniesieniu do nowego Państwa – skorzystania z procedury ustanowionej dla badania skarg dotyczących naruszenia praw związkowych.

64. Pomiędzy kolejnymi rządami tego samego Państwa istnieje ciągłość, i chociaż aktualnego rządu nie można obarczać odpowiedzialnością za zdarzenia mające miejsce za poprzedniej ekipy rządzącej, to jednak jest on w sposób oczywisty odpowiedzialny za wszelkie konsekwencje tamtych zdarzeń, jakie mają miejsce od chwili objęcia władzy.

65. Jeśli w jakimś kraju następuje zmiana ustroju, nowy rząd powinien podjąć wszelkie niezbędne kroki w celu naprawienia wszelkich skutków zdarzeń będących podstawą skargi, które to skutki trwają nadal po przejściu władzy, nawet jeśli same wydarzenia miały miejsce za poprzedniego rządu.

Wniosek o odroczenie zbadania sprawy

66. Jeśli chodzi o wniosek o odroczenie zbadania sprawy składany przez organizację skarżącą lub zainteresowany rząd, stosowana przez Komitet praktyka polega na swobodnym rozpatrzeniu kwestii po dokonaniu oceny powodów podanych we wniosku i wzięciu pod uwagę wszystkich okoliczności sprawy¹¹.

¹¹ Zob. Raport nr 274, sprawy nr 1455, 1456, 1696 i 1515, ust. 10.

Wizje lokalne

67. MOP może na różnych etapach postępowania wysłać swojego przedstawiciela do danego kraju, na przykład w ramach kontaktów bezpośrednich, w celu znalezienia rozwiązania napotkanych trudności, czy to podczas badania sprawy, czy na etapie podejmowania działań wynikających z zalecenia Rady Administracyjnej. Jednakże kontakty takie można nawiązać tylko na zaproszenie zainteresowanego rządu lub przynajmniej za jego zgodą. Ponadto Dyrektor Generalny – po otrzymaniu skargi zawierającej zarzuty o wyjątkowo poważnym charakterze oraz po uzyskaniu aprobaty ze strony przewodniczącego Komitetu – może wyznaczyć swojego przedstawiciela uprawnionego do nawiązania wstępnego kontaktu w celu: (i) wyrażenia wobec stosownych władz w danym kraju zaniepokojenia spowodowanego zdarzeniami opisanymi w skardze, (ii) wyjaśnienia rzeczonym władzom stosownych zasad wolności związkowej, (iii) uzyskania od owych władz wstępnej reakcji, jak również komentarzy i informacji dotyczących spraw podniesionych w skardze, (iv) wyjaśnienia władzom procedury stosowanej w przypadku domniemanego naruszenia praw związkowych oraz, w szczególności, metody kontaktów bezpośrednich, o jakie następnie może wystąpić do rządu Komitet i Rada Administracyjna w celu łatwiejszego dokonania pełnej oceny sytuacji, (v) nakłonienia władz do udzielenia jak najszybszej, szczegółowej odpowiedzi i ustosunkowania się rządu do skargi. Raport przedstawiciela Dyrektora Generalnego wraz z wszelkimi dodatkowymi informacjami przedstawiany jest Komitetowi na jego najbliższym posiedzeniu. Przedstawicielem MOP może być zarówno pracownik MBP, jak i osoba niezależna wyznaczona przez Dyrektora Generalnego. Oczywiście rozumie się samo przez się, że misja przedstawiciela MOP polega przede wszystkim na ustaleniu faktów i szukaniu możliwych rozwiązań na miejscu. Komitet oraz Rada Administracyjna zachowują pełną kompetencję w zakresie oceny sytuacji na podstawie rezultatów owych kontaktów bezpośrednich.

68. Przedstawiciel Dyrektora Generalnego wysłany na miejsce zdarzenia będzie w stanie wykonać swoje zadanie należycie, i - co za tym idzie – uzyskać pełne, obiektywne informacje tylko wtedy, gdy będzie mógł swobodnie spotykać się ze wszystkimi zainteresowanymi stronami.¹²

Wysłuchanie stron

69. W stosownych przypadkach i biorąc pod uwagę wszystkie okoliczności sprawy, Komitet decyduje o ewentualnym wysłuchaniu stron, lub jednej z nich, podczas swojego posiedzenia w celu uzyskania pełnych informacji dotyczących sprawy. Decyzję taką może podjąć w następujących przypadkach: (a) jeśli skarżący i rząd przedstawili sprzeczne oświadczenia na temat istoty kwestii spornej, a Komitet uzna za pożądane, aby przedstawiciele stron przedstawili mu ustnie bardziej szczegółowe informacje, (b) jeśli Komitet uzna za pożądaną wymianę opinii z danym rządem z jednej strony i skarżącymi z drugiej na temat pewnych istotnych spraw, co umożliwi mu pełniejszą, opartą na faktach ocenę sytuacji oraz możliwego rozwoju zdarzeń, dzięki czemu możliwe będzie znalezienie rozwiązania problemów oraz dążenie do pojednania na gruncie zasad wolności związkowej, (c) w innych przypadkach, gdzie wystąpiły szczególne trudności w zbadaniu przedmiotowych kwestii, lub w realizacji zaleceń Komitetu, jak również wtedy, gdy Komitet uzna za stosowne przedyskutowanie spraw z przedstawicielem zainteresowanego rządu.

Realizacja zaleceń Komitetu

70. We wszystkich przypadkach, w których Komitet sugeruje Radzie Administracyjnej przyjęcie zaleceń dla jakiegoś rządu, Komitet dodaje do swoich wniosków dotyczących danej sprawy akapit, w którym wnioskuje, aby zainteresowany rząd określił – po upływie rozsądnego okresu czasu i rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy – jakie działania był w stanie podjąć w związku z wystosowanymi dla niego zaleceniami.

71. Stosuje się rozróżnienie między krajami, które ratyfikowały jedną lub więcej *Konwencji* dotyczących wolności związkowej a takimi, które ich nie ratyfikowały.

72. W pierwszym przypadku (krajów, które ratyfikowały Konwencje) zbadanie działań podjętych z zalecenia Rady Administracyjnej normalnie powierza się Komitetowi Ekspertów ds. Stosowania Konwencji i Zaleceń, który we wnioskach końcowych swojego raportu zwraca uwagę na rozbieżności między prawem krajowym i praktyką a zapisami Konwencji, bądź też na brak zgodności danej sytuacji z zapisami tychże instrumentów [Konwencji i Zaleceń]. Oczywiście możliwość taka nie może utrudniać

¹² Zob. Raport nr 229, sprawa nr 1097, ust. 51.

Komitetowi zbadania – za pomocą opisanej poniżej procedury – realizacji jego zaleceń, co może okazać się przydatne biorąc pod uwagę naturę lub pilny charakter niektórych kwestii.

73. W drugim przypadku (krajów, które nie ratyfikowały Konwencji), w razie braku odpowiedzi ze strony rządu lub jeśli odpowiedź jest częściowo lub całkowicie niezadowolająca, Komitet bada sprawę okresowo, w stosownych odstępach czasu – zgodnie z charakterem sprawy - instruując Dyrektora Generalnego, aby przypominał o sprawie rzeszonemu rządowi i prosił o informację o działaniach podjętych w odpowiedzi na zalecenia zaaprobowane przez Radę Administracyjną. Komitet ze swojej strony od czasu do czasu sporządza raport dotyczący rozwoju sytuacji.

74. Komitet może zalecić Radzie Administracyjnej podjęcie starań o zapewnienie zgody zainteresowanego rządu na skierowanie sprawy do Komisji Badawczo-Koncyliacyjnej ds. wolności zrzeszania się. Na każdym posiedzeniu Rady Administracyjnej Komitet przedstawia raport na temat postępu wszystkich spraw, których dalsze zbadanie nakazała Rada Administracyjna. We wszystkich przypadkach, w których rząd, przeciwko któremu złożono skargę odmówił zgody na skierowanie sprawy do Komisji Badawczo-Koncyliacyjnej lub w ciągu czterech miesięcy nie odpowiedział na wniosek o taką zgodę, Komitet może umieścić w swoim raporcie dla Rady Administracyjnej zalecenie „stosownego działania alternatywnego”, jakie zdaniem Komitetu może podjąć Rada Administracyjna. W niektórych przypadkach sama Rada Administracyjna omawiała kroki, jakie należy podjąć, gdy jakiś rząd nie wyraził zgody na skierowanie sprawy do Komisji Badawczo-Koncyliacyjnej.

Wolność zrzeszania się

Zadaniem trójstronnego Komitetu Wolności Związkowej, powołanego przez Radę Administracyjną Międzynarodowego Biura Pracy w 1951 r., jest rozpatrywanie skarg dotyczących naruszenia wolności zrzeszania się przedkładanych mu przez rządy lub organizacje pracodawców lub pracowników.

Od momentu powstania Komitet rozpatrzył ponad 3200 spraw dotyczących większości aspektów wolności zrzeszania się i ochrony praw związkowych. W *Przeglądzie* decyzje Komitetu zostały, dla ułatwienia, zebrane w zwięzłej formie, zgodnie z wnioskiem złożonym przez Międzynarodową Konferencję Pracy na 54. sesji w rezolucji dotyczącej praw związków zawodowych i ich związku ze swobodami obywatelskimi.

Przegląd ma na celu podniesienie świadomości i ukierunkowanie refleksji na temat skutecznego przestrzegania podstawowych zasad wolności zrzeszania się i skutecznego uznawania prawa do rokowań zbiorowych.